

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุริยบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

สิงหาคม 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

สิงหาคม 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

THE DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL FOR THE THINKING SCHOOL
UNDER THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy Degree in Educational Administration
August 2022

Copyright 2022 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ของ จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร. วิทยา จันทร์ศิลา)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวลัย อุ่นทอง)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัก)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร. วรณกร พรประเสริฐ)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. น้ำฝน กันมา)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิ

(รองศาสตราจารย์ ดร. จิตีมา วรรณศรี)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. รัชิต สุทธิพงษ์)

เรื่อง:	การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
ผู้วิจัย:	จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี, วิทยานิพนธ์: กศ.ด. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัย พะเยา, 2565
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวลัย อุ๋นกอง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัถย์ ดร.วรรณภากร พรประเสริฐ
คำสำคัญ:	การพัฒนา, การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนสอนการคิด, องค์การบริหารส่วนจังหวัด

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบและแนวทาง โดยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ จำนวน 3 โรงเรียน และศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนสอนคิด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด จำนวน 201 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป 2) การสร้างรูปแบบโดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาয়กร่างและตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน และ 3) การประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 186 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลผลิต (Output) 4) ผลลัพธ์ (Outcome) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ผลการประเมินความครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

Title: THE DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL FOR THE THINKING SCHOOL UNDER THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

Author: Jurarat Laopairodjari, Dissertation: Ph.D (Educational Administration), University of Phayao, 2022

Advisor: Assistant Professor Dr. Thidawan Unkong Co–advisor Associate Professor dr.Sombat Noparak Dr.Wannakorn Phomprasert

Keywords: Development, School Administration, Thinking Schools, Provincial Administrative Organization

ABSTRACT

The main objective of this research was to develop the administration of thinking school model in educational institution under the Provincial Administrative Organization. The specific objectives are 1) to study the components and guidelines for the administration of thinking schools model in educational institution under the Provincial Administrative Organization, 2. to create the administration of thinking schools model in educational institutes under the Provincial Administrative Organization, and 3) to evaluate the administration of thinking schools model in educational institution under the provincial administrative organization in educational institutions model of under the Provincial Administrative Organization, There are three research steps : Step 1 – study the components and guidelines by studying documents, and related researches, and study the components and guidelines for the administration of thinking schools by interviewing administrators of 3 the best practice schools. And to study the components and effectiveness of the administration of thinking schools. The sample group were 201 thinking teachers. The research instruments were a document study record form, questionnaires and interviewing form. The statistics used are mean, standard deviation, and content analysis and conclusions. Step 2 – Create the administration by using the data from Step 1 to draft and examine the model by a focus group of 11 experts. Step 3 – Evaluate the administration The sample group were 186 school administrators. The statistics were used are the mean and standard deviation. The statistics used are mean, standard deviation.

The results of the research were as follows: The administration of thinking schools model in educational establishments under the Provincial Administrative Organization consists of 3 components : 1) Principles of the Model 2) Objectives 3) Systems and Mechanisms consisting of 5 aspects: 1) Inputs 2) Process 3) Output 4) Outcomes and 5) feedback. The results of the assessment of the administration of thinking schools model in educational institutions under the Provincial Administrative Organization were comprehensive and appropriate at the highest level. And the administrators of the educational institutions opinion is that the model was useful at the highest level and the possibilities are high.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาของคณะที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิดาวัลย์ ชุ่มทอง ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัก และ ดร.วรรณกร พรประเสริฐ กรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำตรวจสอบ แก้ไขสิ่งที่บกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่ และให้กำลังใจ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่ายิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.สุวิทย์ มูลคำ ดร.วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์ ดร.เทอดชาติ ชัยพงษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทัง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยะบุญจง รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แซ่มซ้อย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณตนนท์ เกียรติประภากุล ผอ.สุพจน์ จิตรพิเชษฐ์ ดร.เกียรติคุณ จันแก่น ผอ.อดุลย์ ภูภัทรรงค์ และ ดร.ศราวุธ สุตะวงค์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้เกียรติ ในการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่งที่ช่วยให้ การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ คณาจารย์วิทยาลัยการศึกษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ ศึกษา รวมทั้งในระหว่างการทำวิจัยจนทำให้สำเร็จการศึกษาด้วยดี

ท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษา อีกทั้งขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา และขอขอบพระคุณเจ้าของเอกสารและงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในการทำ วิจัย จนกระทั่งงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัย ขอระลึกถึง ดร.ศราวุธ สุตะวงค์ ผู้เป็นต้นแบบนักการบริหารการศึกษาวางกระบวนการที่หลักการทำงานที่มุ่งมั่นให้แรงบันดาลใจ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวัลย์ ชุ่มทอง ผู้เป็นอาจารย์ ที่ปรึกษา ทำให้เกิดวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขึ้นมา ด้วยความเมตตาจึงขอบันทึกไว้สร้างเป็นคุณงาม ความดีสืบไป

จุฬารัตน์ เหล่าไฟโรจน์จารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและการบริหารโรงเรียน	34
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการคิดและการสอนคิด.....	52
แนวคิดเกี่ยวกับระบบและทฤษฎีระบบ	87
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ	99
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	115
กรอบแนวคิดในการวิจัย	123

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	125
ชั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด.....	127
ชั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด.....	133
ชั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด.....	137
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	142
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด.....	143
ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด.....	179
ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด.....	233
บทที่ 5 บทสรุป.....	240
สรุปผลการวิจัย.....	242
อภิปรายผลการวิจัย.....	253
ข้อเสนอแนะ.....	267
บรรณานุกรม.....	268
ภาคผนวก.....	283
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	284
ภาคผนวก ข รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์.....	285
ภาคผนวก ค รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม.....	286
ภาคผนวก ง แบบสังเคราะห์เอกสาร.....	287
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย.....	289

ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	296
ภาคผนวก ช แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสม.....	311
ภาคผนวก ซ แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้	319
ภาคผนวก ฅ ภาพการสนทนากลุ่ม	326
ประวัติผู้วิจัย.....	331

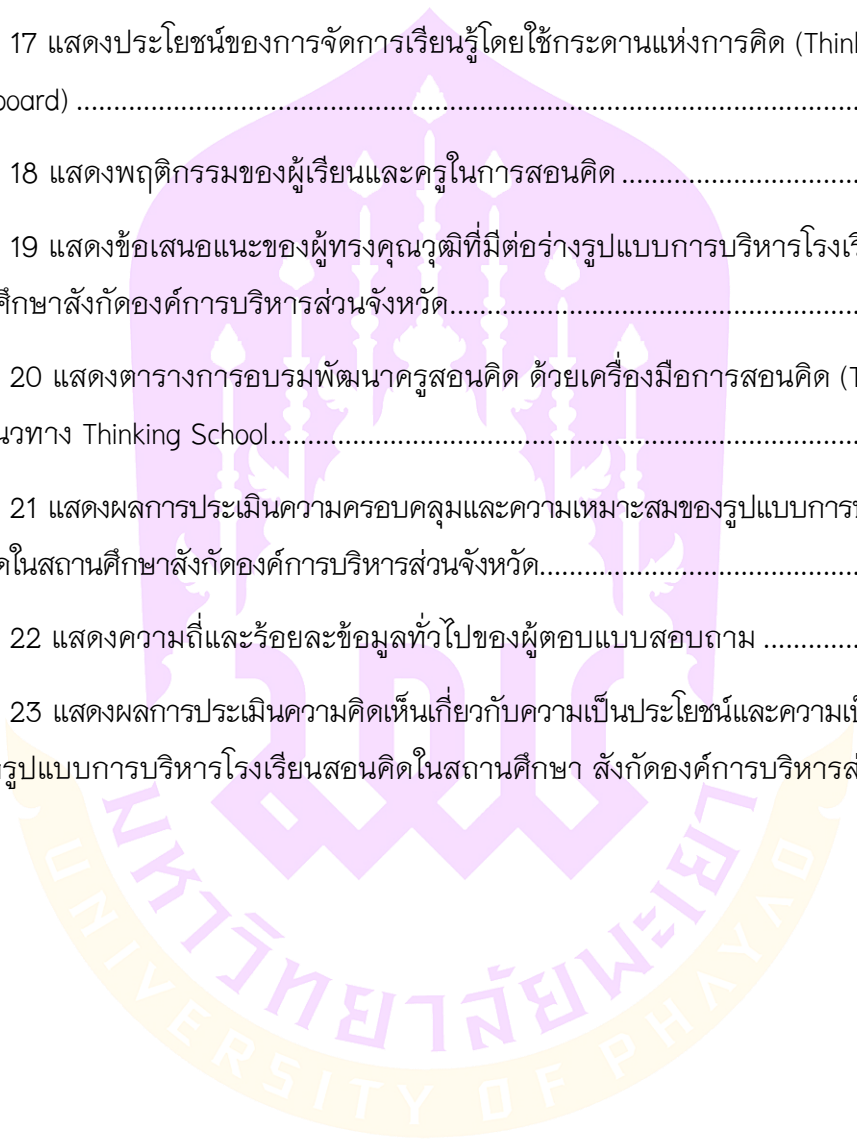

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงการแบ่งกลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น...	20
ตาราง 2 แสดงจำนวนโรงเรียนและรูปแบบการจัดการศึกษาของแต่ละองค์การบริหารส่วนจังหวัด.....	23
ตาราง 3 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของระบบ.....	98
ตาราง 4 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ	113
ตาราง 5 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	138
ตาราง 6 แสดงผลการศึกษารายองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด	143
ตาราง 7 แสดงผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด	145
ตาราง 8 แสดงความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด.....	155
ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	157
ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านหลักการ.....	158
ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านวัตถุประสงค์.....	160
ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านระบบและกลไก	162
ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	169
ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านคุณภาพผู้เรียน.....	170

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน สอนคิดด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ.....	173
ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน สอนคิดด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	176
ตาราง 17 แสดงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระดานแห่งการคิด (Thinking Whiteboard)	195
ตาราง 18 แสดงพฤติกรรมของผู้เรียนและครูในการสอนคิด	197
ตาราง 19 แสดงข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดใน สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด.....	203
ตาราง 20 แสดงตารางการอบรมพัฒนาครูสอนคิด ด้วยเครื่องมือการสอนคิด (Thinking Tools) ตามแนวทาง Thinking School.....	222
ตาราง 21 แสดงผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียน สอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด.....	228
ตาราง 22 แสดงความถี่และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	233
ตาราง 23 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้การ พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด.....	235

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 รูปแบบระบบพื้นฐาน (Basic System Model)	91
ภาพ 2 การบริหารโรงเรียนเชิงระบบ (A Systems View of School Administration).....	94
ภาพ 3 องค์ประกอบและวัฏจักรของระบบ.....	96
ภาพ 4 องค์ประกอบของวิธีระบบ.....	97
ภาพ 5 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ตามแนวคิดของบราวน์ และโมเบิร์ก (Brown and Moberg's System and Contingency Model).....	106
ภาพ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด	124
ภาพ 7 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	126
ภาพ 8 (ร่าง) รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัด.....	181
ภาพ 9 รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด	212

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 กำหนดหลักการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้หมวด 5 ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น อีกทั้งมาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงมาตรา 58 (1) และ (2) บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดตั้ง และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษา ร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น ซึ่งสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาไปยังท้องถิ่นและสถานศึกษา โดยยึดหลักการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพในด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ ทั้งทางด้านวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยเป็นการสร้างรากฐาน และความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ มีมาตรฐาน ตลอดจนการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 6)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 จึงทำให้รัฐบาลมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพโดยมุ่งเน้นให้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

ของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา อีกทั้งมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ โดยเน้นคุณภาพเช่นกัน คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการยุคใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 3) ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16-18 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ อันได้แก่ เทศบาลเมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นระบบบริการสาธารณะประเภทหนึ่ง และมาตรา 30 (1) บัญญัติให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความครอบคลุมถึงการถ่ายโอนภารกิจการศึกษา จึงส่งผลให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของประชาชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 127) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในจังหวัดของตนเองตามความพร้อมของแต่ละจังหวัด อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต และร่วมมือกับรัฐในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกับรัฐ จัดการศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” ที่มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและสนองตอบต่อการบรรลุ ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรมสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ และเพื่อให้บรรลุประเทศไทย 4.0 (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560, หน้า 1-3)

ประเทศไทย 4.0 เป็นยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ นวัตกรรมการศึกษา 4.0 คือ การนำองค์ความรู้มาบูรณาการสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจก็เช่นกันต้องขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพบว่าในมิติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เพื่อเตรียมคนสู่ประเทศไทย 4.0 ครูต้องมีทักษะการคิด

เชิงนวัตกรรมเพื่อสอนผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรม ฉะนั้น ครู 4.0 จะใช้สมรรถนะที่ครูมีอยู่ในการทำให้นักเรียนกลายเป็นนักเรียน 4.0 (เกษม เมฆินทรีย์, 2559, หน้า 26) ด้วยการเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้ให้นักเรียนได้รับทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีภาวะผู้นำการสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การติดต่อ สื่อสารทางไกล การใช้คอมพิวเตอร์ และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครู 4.0 จึงเน้นที่การสร้างชุมชนแห่งความสงสัยกระตือรือร้น อยากเรียนอยากรู้ และอยากได้คำตอบขึ้นในชั้นเรียน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนทุกห้องเป็นห้องเรียนแห่งความสงสัย อยากเรียนอยากรู้ อยากหาคำตอบ และนักเรียนก็จะลงมือค้นหา คำตอบที่ตนสงสัยและอยากรู้เป็นกลุ่ม ค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เรียกว่าการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน (ดิเรก พรสีมา, 2559, หน้า 15, สื่อออนไลน์)

คุณภาพโรงเรียนเป็นประเด็นปัญหาหนึ่งที่สังคมไทยกำลังให้ความสำคัญ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังพยายามปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและแนวนโยบายการดำเนินการจัดการศึกษา รวมทั้งจัดระบบการบริหารจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามแนวนโยบาย และกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและสนองความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของประเทศ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553, หน้า 6) ซึ่งให้เห็นว่า ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก ในขณะที่ผลการจัดการศึกษาของประเทศในทุกระดับยังคงมีปัญหาค้าง ในด้านคุณภาพของคนไทยที่ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่าง ๆ ที่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคูณลักษณะและทักษะอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพึงพอใจ และกำลังแรงงานของประเทศที่มีสมรรถนะ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0 จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวข้าม

กับต่างประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วในอีก 20 ปี ข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 75)

ด้วยกระแสการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษามาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนรู้โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ทำเป็น และมาตรา 28 กำหนดให้หลักสูตรมุ่งพัฒนาคนให้สมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีกระบวนการคิด สามารถนำทักษะความรู้รอบตัวมาสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่เพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 8-9) มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ซึ่งสมรรถนะสำคัญประการหนึ่งคือความสามารถในการคิดของผู้เรียนโดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศในการพัฒนานวัตกรรมต่อไป (กรมวิชาการ, 2550, หน้า 12-13) จากการให้ความสำคัญเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ส่งผลให้ความสำคัญ เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดในสถานศึกษาให้มีศักยภาพและมีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นต้นแบบและเป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่นที่เป็นรูปธรรม และทำทลายความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ความสำเร็จของการมีโรงเรียนการสอนคิดที่จะช่วยลดและขจัดปัญหาวิกฤตทางการศึกษา เช่น คุณภาพสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คุณภาพผู้เรียนที่มีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน ผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และความเหลื่อมล้ำ ในการเข้ารับบริการทางการศึกษา ดังนั้น จึงเป็นความมุ่งมั่นของผู้บริหารสถานศึกษาในอันที่จะให้มีโรงเรียนการสอนคิดดำเนินการได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนากการศึกษา (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556, หน้า 15-19) หากสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนการสอนคิดตามกรอบการปฏิรูปการศึกษาได้ก็จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่จะนำมาสู่การเป็นผู้นำอย่างได้เปรียบ ได้แก่ คุณลักษณะแห่งการเป็นนักคิด ผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

และมีความสามารถในการคิดย่อมมีโอกาส ก้าวไปก่อน ก้าวไปไกล ก้าวไปสู่อนาคตที่ประสบความสำเร็จได้มากกว่า สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการสร้างคนให้เป็นผู้คิดดี คิดได้ ทำเป็น คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำสิ่งใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อให้ทำงานได้เร็วขึ้น ฉลาดขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สร้างผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้มากขึ้น คุณภาพของผู้เรียนก็เป็นหัวใจสำคัญอีกหนึ่งประการของการจัดการศึกษาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในวงการศึกษาระดับยึดถือเป็นเป้าหมายของการทำงาน ซึ่งหากภาพความคาดหวังที่แสดงว่า ผู้เรียนมีคุณภาพของทุกฝ่ายตรงกัน การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีพลังเพียงพอเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 11)

ผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ยังขาดคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O – NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, หน้า 33) การประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ คะแนนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและต่ำ โดยในปี 2559 ผลคะแนน O-NET ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในวิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 52.29 วิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย 31.62 และ 36.89 และผลคะแนนจากการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน จากผลการสอบในปี 2015 ของนักเรียนทั้ง 3 ทักษะ คะแนนเฉลี่ยคณิตศาสตร์ อยู่ในช่วงลำดับที่ 49-55 คะแนนเฉลี่ยการอ่าน อยู่ในช่วงลำดับที่ 56-60 และคะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ อยู่ในช่วงลำดับที่ 51-57 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD มีคะแนนรวมที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจาก 72 ประเทศทั้ง 3 ด้าน โดยประเทศไทยอยู่ลำดับที่ 56 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558, หน้า 4-9) ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กล่าวว่า ปัญหาเหล่านี้เกิดจากข้อจำกัดเรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียน

การสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้การศึกษาไทยมีปัญหาคงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข ถือเป็นความท้าทายต่อระบบการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 69) จากรายงานสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ สม่่าเสมอและต่อเนื่อง และการพัฒนาทักษะการอ่านหรือนิสัยรักการอ่าน ควรจัดการเรียนการสอนโดยมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นสื่อการเรียนรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรมีการวิเคราะห์ผลการสอบหรือผลการประเมินเพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียนแต่ละคน ส่วนมาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ หรือจัดกิจกรรมที่หลากหลาย หรือมีการวางแผนพัฒนาผู้เรียนตามความแตกต่างของบุคคล สถานศึกษา และควรออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงด้วยเครื่องมือที่มีคุณภาพ นอกจากนี้สถานศึกษาควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หรือพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2558, หน้า ๖) จากผลการประเมินดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับมาตรฐานด้านครูและผู้บริหาร กล่าวคือด้านการบริหาร ผู้บริหารต้องเน้นการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเน้นสำคัญ และส่งผลต่อมาตรฐานด้านครูที่ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดต่อไป เนื่องจากผู้สอนยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเสนอความรู้เป็นความสัมพันธ์เชิงระบบและเป็นองค์รวมได้ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการคิดดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ที่จะร่วมกันพัฒนาทักษะความสามารถในการคิดแก่นักเรียนและสร้างการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เห็นโรงเรียนการสอนคิดทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและครูผู้สอนต้องสามารถจัดกิจกรรมและใช้สื่อการสอนที่เป็นการช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนอย่างแท้จริง โดยที่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่คิดได้ คิดเป็น และแก้ปัญหาได้ สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นำตนเองก้าวสู่สังคม

แห่งการเรียนรู้ในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 12) ฉะนั้นในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการเช่นเดียวกับการบริหารหรือดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ต้องมีการดำเนินงานให้เป็นระบบครบวงจร มีการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งมีจุดอ่อนหรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานระยะต่อไปบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่รัฐบาลมุ่งเน้นด้านคุณภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2552, หน้า 10-16)

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูยังขาดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียน ซึ่งหากครูขาดทักษะดังกล่าวแล้วเป็นการยากที่จะพัฒนาไปสู่ตัวผู้เรียน ดังนั้น หากครูต้องการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน จำเป็นที่ครูต้องเร่งพัฒนาทักษะการคิดของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องของการคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมในอนาคต ดังแนวคิดของ ซลาอิป ซาญชัยฤกษ์ (ม.ป.ป. อ้างอิงใน ไพฑูรย์สินลาร์ตัน, 2557 หน้า 5) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ยึดติดกับหลักการและข้อจำกัดเดิมจะนำไปสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรมและการแก้ไขปัญหาอย่างได้ผล และ ชัยณรงค์ วงศ์ธีรทรัพย์ (2557, หน้า 33) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เพื่อจำแนกแยกแยะและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม ก่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ผลการประเมินและรายงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูไทยส่วนหนึ่งกำลังประสบปัญหาในการพัฒนากระบวนการคิด จึงต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิด ซึ่งบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อน คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ครูจะต้องมีการพัฒนาทักษะการคิดของตนเอง เพื่อจะได้นำความรู้ไปถ่ายทอดและพัฒนาผู้เรียนต่อไป ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคคลสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนและบริหารจัดการให้บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือและดำเนินการพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถด้านการคิด คิดได้ คิดเป็น คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ เพื่อต่อยอดไปสู่การคิดเชิงนวัตกรรม รวมถึง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, หน้า 8) ได้ประเมินสภาพการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในหลาย ๆ ปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาไทย เนื่องจากผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศ

และสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาต่อการสร้างสรรค์คุณภาพการเรียนการสอน บทบาทผู้บริหาร จึงเป็นบทบาทที่ละเอียดอ่อน และมีความสำคัญ

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมทักษะการคิดเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว โรงเรียนการสอนคิดจึงเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น และการศึกษาของชาติ ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีคุณภาพและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น สามารถเป็นต้นแบบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนการสอนคิดให้กับสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ ได้นำไปใช้ประโยชน์ การจัดการศึกษาทุกประเภททุกระดับล้วนมีเป้าหมายที่สำคัญอย่างเดียวกัน คือ ผู้เรียน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพย่อมส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและเพื่อเป็นการสะท้อนภาพที่ชัดเจนนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น รวมทั้งปัญหาวิกฤตของระบบการศึกษาที่สะสมและเรื้อรัง ผวนกับปัญหาและความท้าทายที่ประเทศต้องเผชิญจากปัจจัยภายนอก และภายในจึงจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศตามโมเดลประเทศไทย 4.0 ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ที่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในโลกในอีก 20 ปีข้างหน้า และรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะ ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้ระบบเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันภายใต้กลไกตลาดเสรีและไร้พรมแดน (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559, หน้า 23–25)

การพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนด ให้มีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนจากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมุ่งสู่ความเป็นเลิศในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนั้น การหารูปแบบการพัฒนา การบริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหา นี้ เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่จะให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการที่ได้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนมากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน รายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร

1.1. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 3) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 4) มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 5) รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ และ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็น

กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย และนำไปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียน
สอนคิด

1.2 ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่

ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร

2. การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด

2.1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารโรงเรียนสอนคิด ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกสถานศึกษาที่มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการสอนคิด มีหลักสูตร การพัฒนาการเรียนรู้นรูปแบบการสอนคิด ครูมีเทคนิคการสอนคิด และนักเรียนมีทักษะ การเรียนรู้และทักษะการสอนคิด จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนประสาทวิทยานนทบุรี โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.2 ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด

3. การศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่ ครู ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด ในปีการศึกษา 2563 จากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการจัดการเรียน การสอนส่งเสริมการคิด จำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 409 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด ปีการศึกษา 2563 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) อาศัยหลักเกณฑ์ของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) จำนวน 201 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน
สอนคิด

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การยกกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มายกกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.2 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์และการใช้ภาษา

1.3 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ปรับปรุงแก้ไขจัดทำร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนคิดในประเทศไทย จบปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน

2.1.2 กลุ่มที่ 2 เป็นผู้บริหารหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา และการบริหารงาน มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

2.1.3 กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จบปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน

2.1.4 กลุ่มที่ 4 เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือนักวิชาการ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 4 คน

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 347 คน จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการจัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใช้การสุ่มตัวอย่างโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยลำดับแรกใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน แล้วจึงเลือกใช้การสุ่มเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วนในแต่ละขนาดของโรงเรียน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจากโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 186 คน

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **รูปแบบ** หมายถึง การจำลองหรือการย่อส่วน แนวความคิดหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นและเข้าถึงสภาพที่แท้จริงได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งโครงสร้างของรูปแบบนั้นจะต้องมีแนวความคิด และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง และมีความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

2. โรงเรียนสอนคิด หมายถึง สถานศึกษาที่มีการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่มุ่งหวังในการสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูดิถีวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และคิดสะท้อนกลับที่จะทำให้งานของตัวเองประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด เน้นทักษะและเทคนิค ส่งผลให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนมากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ส่งเสริมการคิด

3. รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด หมายถึง องค์ประกอบของการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก

3.1 หลักการ คือ ความคิด หลักการ หรือสาระสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3.2 วัตถุประสงค์ คือ เป้าหมายหรือผลการดำเนินงานในการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้ให้บรรลุผลตามที่ต้องการ

3.3 ระบบและกลไก คือ การออกแบบกระบวนการทำงานของรูปแบบเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ รวมถึงการกำหนดความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของระบบเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

4. องค์การบริหารส่วนจังหวัด หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารงานระดับจังหวัดโดยมีผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างอิสระในเขตพื้นที่จังหวัดที่สังกัด และสถานศึกษาในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ความครอบคลุม หมายถึง ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีความสมบูรณ์ของสาระและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

6. ความเหมาะสม หมายถึง ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีความถูกต้อง

ความสอดคล้องตามหลักวิชาการ ทฤษฎีการบริหารเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

7. ความเป็นประโยชน์ หมายถึง ผลการประเมินจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีต่อการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปประยุกต์ใช้ส่งเสริมการสอนคิดของสถานศึกษาได้

8. ความเป็นไปได้ หมายถึง ผลการประเมินจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีต่อการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้ โดยมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ยอมรับได้ และนำไปปฏิบัติได้ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน

2. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการพัฒนาระดับโรงเรียนสอนคิดและขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

3. กระบวนการที่ได้รับถือเป็นเทคนิค วิธีการสอน กระบวนการจัดกิจกรรมที่ครูผู้สอนจะนำไปใช้กับผู้เรียนในชั้นเรียนที่ได้สอนให้เกิดเป้าหมายสูงสุด คือ พัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนสอนคิด และมุ่งผลิตนักเรียนให้เป็นนักคิดที่ดีในอนาคตถือเป็นการศึกษาในอนาคตที่ทันสมัยที่จะเกิดขึ้นในสถานศึกษาที่สนใจ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น
 - 1.2 ความสำคัญขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.3 โครงสร้างการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.4 สภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - 1.5 ภารกิจด้านการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - 1.6 ปัญหาการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและการบริหารโรงเรียน
 - 2.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
 - 2.3 การบริหารโรงเรียน
 - 2.4 รูปแบบการบริหารโรงเรียน
 - 2.5 การบริหารจัดการโรงเรียนสอนคิด
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการคิดและการสอนคิด
 - 3.1 ความหมายของการคิด
 - 3.2 ประเภทของการคิด
 - 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิดและการพัฒนาทักษะการคิด
 - 3.4 กระบวนการสอนคิดและเครื่องมือการคิด
4. แนวคิดเกี่ยวกับระบบและทฤษฎีระบบ
 - 4.1 ความหมายของระบบ
 - 4.2 ประเภทของระบบ
 - 4.3 องค์ประกอบของระบบ
5. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

- 5.1 ความหมายของรูปแบบ
- 5.2 ประเภทของรูปแบบ
- 5.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
- 5.4 กระบวนการพัฒนารูปแบบ
- 5.5 การพัฒนารูปแบบที่ดี
- 5.6 การตรวจสอบรูปแบบ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ในส่วนของความหมายของคำว่า การปกครองท้องถิ่นนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

Robson (1953, p. 574 อ้างอิงใน ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานปกครอง ซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้อำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์การที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

Clark (1957, pp. 87-89 อ้างอิงใน ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะ และหน่วยงานปกครองดังกล่าวนี้จัดตั้งและจะอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

Montagu (1984, p. 574 อ้างอิงใน ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครอง ซึ่งหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระ พร้อมความรับผิดชอบ ซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยงานปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

Holloway (1959, pp. 101–103 อ้างอิงใน โกวิทท์ พวงงาม , 2550) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

Wit (1967, pp. 101–103 อ้างอิงใน โกวิทท์ พวงงาม , 2550) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

ประทาน คงฤทธิศึกษาการ (2524, หน้า 15) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้ จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย และควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2526, หน้า 10) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) เป็นรูปการปกครองที่เกิดจากกระบวนการกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization) จากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง และเป็นไปตามวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาท้องถิ่นที่มุ่งพัฒนาคุณภาพ และศักยภาพคนในท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549, หน้า 5)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองของประชาชนในระดับท้องถิ่น อันเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐบาลกลางให้กับท้องถิ่น การมอบอำนาจมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตามเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นผู้วิจัยขอนำเสนอไว้ดังนี้ ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 28-32) ได้กล่าวว่า เนื่องจากการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ยึดหลักการกระจายอำนาจปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่น รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองแก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกได้ว่า ตนมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครองการบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง

2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ซึ่งมีอยู่อย่างกว้างขวาง รัฐบาลมีอาจดำเนินการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและทันที่วงที่ จึงเป็นการสมควรให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง

3. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต

4. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถแบ่งออกได้ 2 ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครองและการบริหาร โดยด้านการเมืองการปกครองนั้นเป็นการปูพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเรียนรู้การปกครองด้วยตนเอง ส่วนด้านการบริหารนั้นเป็นการแบ่งเบาภาระรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่น ให้สามารถหาทางและกลไกบริหารแก้ปัญหาด้วยตนเอง

โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2534 มาตรา 70 ได้แบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ตามกฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 85-86) ต่อมาในปี 2537 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ทำให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีก 1 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล หลังจากนั้นได้มี

พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสภาภิบาลเป็นเทศบาลใน พ.ศ. 2542 ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่น มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาล
3. การปกครองรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา
4. องค์การบริหารส่วนตำบล

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศนั้น ได้ดำเนินการตามมาตรา 54 ที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษา ตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 41 กำหนดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น และในมาตรา 42 กำหนดว่า ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสาน และส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุน การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 มาตรา 17 และมาตรา 18 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบการบริหารสาธารณะด้านการจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ

กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติถ่ายโอน การศึกษาก่อนวัยเรียนหรือปฐมวัย (อนุบาล 4-6 ปี) การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ถ่ายโอน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอหรือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับเขต ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี 2558 และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้แบ่งการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็นกลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่น จำนวน 18 กลุ่มจังหวัด ปรากฏในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการแบ่งกลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นของกรมส่งเสริมการปกครอง

ท้องถิ่น		
ภาค	กลุ่มจังหวัด	จังหวัด
ภาคกลาง	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 (ภาคกลางตอนบน 1)	นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 2 (ภาคกลางตอนบน 2)	ชัยนาท ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 3 (ภาคกลางตอนกลาง)	ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก สมุทรปราการ
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 4 (ภาคกลางตอนล่าง 1)	กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 5 (ภาคกลางตอนล่าง 2)	ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
ภาคใต้	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 6 (ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย)	ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 7 (ภาคใต้ฝั่งอันดามัน)	ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 8 (ภาคใต้ชายแดน)	สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

ตาราง 1 (ต่อ)

ภาค	กลุ่มจังหวัด	จังหวัด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1)	จันทบุรี ชลบุรี ระยอง ตราด
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 10 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2)	หนองคาย เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู บึงกาฬ
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 11 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง)	นครพนม มุกดาหาร สกลนคร
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 12 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1)	ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 13 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2)	อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 14 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 3)	สุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 15 (ภาคเหนือตอนบน 1)	เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 16 (ภาคเหนือตอนบน 2)	น่าน พะเยา เชียงราย แพร่
ภาคเหนือ	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 17 (ภาคเหนือตอนล่าง 1)	ตาก พิษณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์
	กลุ่มจังหวัดการศึกษาท้องถิ่นที่ 18 (ภาคเหนือตอนล่าง 2)	กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี

ที่มา: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559, สือออนไลน์

สภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และเมืองพัทยา ที่มีกองการศึกษา และมีโรงเรียนในสังกัด 489 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 52 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 82 แห่ง เทศบาลนคร 25 แห่ง เทศบาลเมือง 116 แห่ง เทศบาลตำบล 213 แห่ง และเมืองพัทยา 1 แห่ง จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 1,227 โรงเรียน

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบได้กำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในการวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนี้

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2546 เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น ทุกจังหวัด เพื่อทำกิจการส่วนจังหวัดที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่การบริหารราชการส่วนกลางและ ส่วนภูมิภาค

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุม เขตจังหวัดและเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งทั้งสองส่วนมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจาก ประชาชน

ในส่วนอำนาจหน้าที่ด้านการศึกษา พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2546 มาตรา 45 (8) กำหนดให้องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมดำเนินการ หรือ ใช้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ “การจัดการศึกษา” เป็นกิจการหนึ่งที่ราชการ ส่วนท้องถิ่นอื่นเห็นสมควรให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมดำเนินการ หรือให้องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดทำ ให้ และต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยในมาตรา 17 (6) กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา

ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จัดการศึกษา 56 แห่ง จังหวัดที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้จัดการศึกษา 19 แห่ง ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครนายก
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
4. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา
5. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา
6. องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี
7. องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร
8. องค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง
9. องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี

10. องค์การบริหารส่วนจังหวัดลพบุรี
11. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา
12. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ
13. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม
14. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี
15. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี
16. องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย
17. องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู
18. องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง
19. องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี

องค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกแห่งได้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยในปี 2559 องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จัดการศึกษาและมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 56 แห่ง โดยเปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษา มีจำนวน 347 แห่ง ดังปรากฏในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 แสดงจำนวนโรงเรียนและรูปแบบการจัดการศึกษาของแต่ละองค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวนโรงเรียน	รูปแบบการจัดการการศึกษา		
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อาชีวศึกษา
กระบี่	1	-	✓	-
กาญจนบุรี	2	✓	✓	-
กาฬสินธุ์	12	-	✓	-
กำแพงเพชร	1	-	✓	-
ขอนแก่น	19	✓	✓	-
ฉะเชิงเทรา	2	✓	✓	-
ชลบุรี	11	✓	✓	-
ชัยนาท	1	-	✓	-
ชัยภูมิ	26	-	✓	-
ชุมพร	2	✓	✓	-
เชียงราย	1	✓	✓	-

ตาราง 2 (ต่อ)

องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด	จำนวนโรงเรียน	รูปแบบการจัดการการศึกษา		
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อาชีวศึกษา
เชียงใหม่	4	✓	✓	-
ตราด	1	-	✓	-
นครพนม	1	-	✓	-
นครราชสีมา	58	-	✓	-
นครศรีธรรมราช	5	✓	✓	-
นครสวรรค์	2	-	✓	-
นนทบุรี	34	✓	✓	-
น่าน	1	-	✓	-
บุรีรัมย์	2	-	✓	-
ปทุมธานี	2	✓	✓	-
ประจวบคีรีขันธ์	1	-	✓	-
ปราจีนบุรี	6	-	✓	-
ปัตตานี	2	✓	✓	-
พระนครศรีอยุธยา	2	✓	✓	-
พังงา	1	-	✓	-
พัทลุง	3	-	✓	-
พิจิตร	1	-	✓	-
พิษณุโลก	3	-	✓	-
เพชรบูรณ์	1	-	✓	-
แพร่	3	✓	✓	-
ภูเก็ต	5	✓	✓	-
มหาสารคาม	20	-	✓	✓
แม่ฮ่องสอน	1	✓	✓	-
ยโสธร	3	✓	✓	-
ยะลา	1	-	✓	-
ร้อยเอ็ด	4	-	✓	-
ระนอง	1	✓	-	-
ระยอง	3	-	✓	-

ตาราง 2 (ต่อ)

องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด	จำนวนโรงเรียน	รูปแบบการจัดการการศึกษา		
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อาชีวศึกษา
ราชบุรี	1	✓	-	-
ลำปาง	1	✓	✓	-
ลำพูน	4	✓	-	✓
เลย	3	✓	✓	-
ศรีสะเกษ	39	✓	✓	-
สกลนคร	6	-	✓	-
สงขลา	2	-	✓	-
สตูล	1	✓	✓	-
สมุทรสาคร	2	✓	✓	-
สระแก้ว	11	✓	✓	-
สระบุรี	1	✓	✓	-
สุโขทัย	2	✓	✓	-
สุราษฎร์ธานี	3	✓	✓	✓
หนองคาย	1	-	✓	-
อุดรธานี	8	-	✓	-
อุดรดิตถ์	1	-	✓	-
อุบลราชธานี	12	-	✓	-
รวมทั้งสิ้น	347			

ที่มา: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559, สืบออนไลน์

ภารกิจด้านการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

จากการที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้กำหนดภารกิจในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนา และวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบการงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดบริการหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน เป็นการจัด และส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชน แก่เด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทย และท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, หน้า 11-12)

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อให้เด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตร อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้าน ปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิถีการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและค่านิยมถึง การมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการ การศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝน กีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬา นันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก และเยาวชนไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพ ชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีความเป็นภาระแก่สังคม

7. เพื่อบำรุงศาสนา อนุรักษ์ และบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

มาตรฐานการศึกษาของชาติที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัด สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแล้วเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ดังนี้

อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต และการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคม บูรณาการอย่างสมดุล ระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิต และสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและสามารถ แข่งขันได้ในระดับนานาชาติ โดยมาตรฐานการศึกษาของชาติไว้ 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคนตามธรรมชาติ และเต็มตาม ศักยภาพ ตรงตามความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้

และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้

- 1.1 กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์
- 1.2 ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม
- 1.3 ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว
- 1.4 ทักษะทางสังคม
- 1.5 คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ตรงตามความต้องการและมีความสุขในการเรียนรู้ ครู คณาจารย์ รู้จักกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ความสำเร็จของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับ 1. ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ผู้เรียน ครู คณาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ปกครองและสมาชิกชุมชน 2. ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ หลักการบริหารจัดการ และหลักธรรมาภิบาล โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้

- 2.1 การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
- 2.2 มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ
- 2.3 มีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 3 แนวทางสร้างแหล่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ ความรู้นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สังคมจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทยในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เรียนรู้ซึ่งการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทยในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้

3.1 การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้

3.2 การศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และกลไก

3.3 การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับ ทุกมิติของสังคม

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวถึง แนวนโยบายการจัดการศึกษา ดังนี้

1. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งรัดจัดการศึกษา ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชนเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่นมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่นมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3. นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

4. นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา จัดระบบการบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกภาพเชิงนโยบายมีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

5. นโยบายด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา วางแผนงานบุคคลเพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ค่าตอบแทน เพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

6. นโยบายด้านหลักสูตรให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลาง และสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

7. นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

8. นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ารระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศ จากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณให้การศึกษารัฐบาลที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัด พัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อ ตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น

10. นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชนรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ บริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชน อย่างหลากหลาย พอเพียง และมีประสิทธิภาพ

11. นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุน และการจัดการนำวิทยากรต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการตลาดให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

12. นโยบายด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอด วัฒนธรรมความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

ปัญหาการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย (2560, หน้า 1-4) ได้ศึกษาผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2551-2560 มีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพปัญหาการจัดการศึกษา

1.1 การบริหารวิชาการ

ปัญหาด้านการบริหารวิชาการ พบว่า นโยบายในการจัดการศึกษาของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ชัดเจน ระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ขาดทิศทางการพัฒนางานวิชาการ ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการจัดการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการศึกษา ขาดระบบการนิเทศการสอน ขาดการส่งเสริมการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้ การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังเดินตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีโครงสร้างการบริหารที่สั้น กระชับ มีอิสระ มีความคล่องตัวในด้านนโยบาย พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้

1.2 การบริหารงบประมาณ

ปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า การโอนเงินล่าช้า และใช้จ่ายงบประมาณไม่คล่องตัว ติดขัดเรื่องระเบียบ บางเรื่องต้องขออนุมัติจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด การใช้จ่ายเงินไปราชการไม่กำหนดแนวทางที่ชัดเจน บางแห่งให้ใช้เงินขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่บางแห่งให้ใช้เงินรายได้สถานศึกษาของโรงเรียน ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้แจ้งว่า การไปราชการของข้าราชการเบิกจากรายได้ของสถานศึกษาไม่ได้ และในปีงบประมาณ 2560 ไม่ได้รับการจัดสรรเงินค่าใช้จ่ายไปราชการ จากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น การจัดสรรครุภัณฑ์จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน และครุภัณฑ์ไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ในการจัดซื้อจัดจ้าง การก่อสร้าง และวัสดุครุภัณฑ์ มีการแต่งตั้งข้าราชการครูเป็นคณะกรรมการตรวจรับ คณะกรรมการกำหนดราคากลาง ทั้งที่ไม่มีความรู้และไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่จริง

1.3 การบริหารงานบุคคล

ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า การบังคับใช้กฎหมาย องค์การบริหารส่วนจังหวัด นำพระราชบัญญัติการบริหารงานบุคคลท้องถิ่นมาใช้กับข้าราชการครูท้องถิ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและการปฏิบัติงานของครู ซึ่งควรใช้พระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามาบังคับใช้โดยตรง มาตรฐานการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูของแต่ละท้องถิ่นไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น การบรรจุแต่งตั้ง การรับโอน รับย้าย การมอบอำนาจเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ปฏิทินการดำเนินงาน และแนวปฏิบัติในการมอบอำนาจในการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูในโรงเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้การเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความก้าวหน้าในวิชาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดมาตรฐานและความเท่าเทียมกันระหว่างข้าราชการพลเรือนท้องถิ่นกับข้าราชการครูท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน เช่น ค่าตอบแทนพิเศษ การเลื่อนระดับให้สูงขึ้นก่อนเกษียณอายุราชการ ควรมีเกณฑ์มาตรฐานกลางบังคับใช้ให้ชัดเจน

1.4 การบริหารทั่วไป

ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป พบว่า กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดสรรครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง ไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน รูปแบบอาคารเรียน อาคารประกอบ ที่ได้รับจัดสรรมีขนาดเล็กคับแคบเหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษามากกว่าระดับมัธยมศึกษา กฎระเบียบของท้องถิ่นเหมาะสมกับโรงเรียนสังกัดเทศบาล ซึ่งตั้งอยู่ใกล้สำนักงานเทศบาลแต่ไม่เหมาะสมกับโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งบางโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกฎระเบียบไม่เอื้ออำนวยให้ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจในการบริหารจัดการครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง ทำให้การแก้ไขปัญหาเร่งด่วนเกี่ยวกับอาคารสถานที่ล่าช้า ไม่ทันเหตุการณ์

2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านกฎหมาย ด้านองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้านสถานศึกษา และด้านชุมชน โดยสรุปดังนี้

2.1 ด้านกฎหมาย พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาด้านกฎหมาย คือ การขาดนโยบายการจัดการศึกษาท้องถิ่นที่เป็นเอกภาพชัดเจน เพราะไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาท้องถิ่นโดยตรง อันเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนในการจัดการศึกษาท้องถิ่น เพราะไม่มีปรากฏชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แม้แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ก็ไม่ระบุว่าจะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาได้ชัดเจน

2.2 ด้านองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาด้านองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีดังนี้

2.2.1 ผู้บริหารระดับสูงขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ขาดวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาไม่ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษา และไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านการศึกษาให้คำปรึกษาชี้แนะ ส่วนใหญ่บริหารจัดการศึกษาโดยใช้ความเข้าใจและความรู้สึกของตนเอง

2.2.2 การเปลี่ยนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดบ่อย ทำให้นโยบายด้านการศึกษาไม่ต่อเนื่อง

2.2.3 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่มอบอำนาจให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่มีความคล่องตัว มีความล่าช้า

2.2.4 องค์การบริหารส่วนจังหวัดบางแห่ง นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดมอบอำนาจให้สำนักหรือกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษา แต่ผู้อำนวยการสำนักหรือกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไม่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษามาก่อน ทำให้การขับเคลื่อนในการพัฒนาการศึกษามีความล่าช้า

2.3 ด้านสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาด้านสถานศึกษา ได้แก่

2.3.1 สถานศึกษาบางแห่งอยู่ห่างไกล ไม่สะดวกต่อการติดต่อประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.3.2 ครูบรรจุใหม่และครูอัตราจ้าง (ผู้ช่วยครู) ขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน

2.4 ด้านชุมชน พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา ได้แก่

2.4.1 ผู้ปกครองและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา

2.4.2 องค์การหรือหน่วยงานอื่น ๆ งดการสนับสนุนช่วยเหลือสถานศึกษา และนักเรียน เพราะเห็นว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีศักยภาพเพียงพอ ทำให้นักเรียนพลาดโอกาสที่ดีและสถานศึกษาเสียประโยชน์ที่เคยได้รับ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรค การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล

ด้านการบริหารทั่วไป ด้านกฎหมาย ด้านองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้านสถานศึกษา และด้านชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้ส่วนมากพบปัญหาในเรื่องนโยบายในการจัดการศึกษาไม่ชัดเจน ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การใช้จ่ายงบประมาณไม่คล่องตัว ติดขัดเรื่องระเบียบ แนวปฏิบัติในการมอบอำนาจ ระดับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการจัดการศึกษา กฎระเบียบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่เหมาะสมกับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากปัญหาที่กล่าวมานี้จึงทำให้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและการบริหารโรงเรียน

ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษา นักการศึกษาในต่างประเทศและในประเทศไทยได้ให้แนวคิด ทฤษฎีของการบริหารการศึกษาไว้อย่างหลากหลาย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอเนื้อหา ในประเด็น ความหมายของการบริหารการศึกษา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การบริหาร การศึกษาของต่างประเทศ การบริหารโรงเรียน รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร มีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของการบริหารการศึกษา ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงความหมายของ การบริหารการศึกษาไว้หลากหลาย ดังนี้

Hoy and Miskel (2001, pp. 437-438) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบหลายประการ เช่น การตัดสินใจ องค์การ แรงจูงใจ ภาวะผู้นำ โดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ ที่เกิดขึ้นในอนาคต

Robbins (1980, p. 6) ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยบุคคลอื่น

Dejon (1978, p. 4) ให้ความหมายที่สอดคล้องกันไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการ ที่จะทำให้วัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จโดยผ่านทางบุคคลและการใช้ทรัพยากรอื่น กระบวนการดังกล่าวรวมถึงองค์ประกอบของการบริหาร อันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์การ การกำหนดนโยบาย การบริหาร และการควบคุม

Dale (1978, p. 4) ให้ความหมายไว้สอดคล้องกันว่า การบริหาร หมายถึง การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก การควบคุม นวัตกรรม และการเป็นตัวแทน

McFarland (1974, p. 5) ให้ความเห็นไว้ว่า การบริหาร เป็นกระบวนการบูรณาการขั้นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมขององค์กรที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

Good (1973, p. 14) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม และการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษา ทั้งการบริหารธุรกิจ ในสถานศึกษา และการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร

Campbell (1971, p. 22) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษาเพื่อให้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริง

Terry (1968, p. 4) ได้นำเสนอไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การกระตุ้น และการควบคุม เพื่อนำไปสู่การพิจารณาและจัดการกับบุคคล และทรัพยากรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

สำหรับนักการศึกษาไทยได้ให้ความหมายการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

ณัฐธรรมา พวงธรรม (2553, หน้า 14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหาร การพัฒนา และปรับปรุงวิธีการบริหารงานด้านต่าง ๆ เพื่อนำพาสถานศึกษาสู่ความก้าวหน้า ส่งเสริมความเจริญด้านความคิด ความรู้ ควบคู่กับการสอดแทรกคุณธรรมแก่นักเรียนเพื่อให้ได้นักเรียนที่มีคุณภาพ

สมเดช สำนวนดี (2553, หน้า 32) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลปะในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ และความเจริญของงอกงามของบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ดรชิต มาลัยวงศ์ (2557, สื่อออนไลน์) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา มีความสำคัญมาก เพราะการศึกษาของเยาวชนหรือคนในประเทศจะดีหรือเลว จะทำให้คนในประเทศแข่งขันกับคนในประเทศอื่น ๆ ได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารการศึกษา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือขึ้นอยู่กับผู้บริหารการศึกษาของบ้านเมืองนั่นเอง หากประเทศใดได้นักบริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจงานด้านการศึกษา และผลกระทบของการศึกษาต่อความก้าวหน้าของประชาชนและประเทศชาติแล้ว ประเทศนั้นก็จะมีความรู้เรื่องในทุก ๆ ทาง ในทางตรงกันข้ามหากประเทศใดไม่มีนักบริหารการศึกษาที่เก่งและทำงานโดยกำหนดเอาความก้าวหน้าและความรู้เรื่องของประเทศชาติเป็นธงชัยแล้ว ก็ยากที่ประเทศนั้นจะรุ่งเรืองได้

มุกดา อนุพานนท์ (2555, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการบริหารงานในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินงานโดยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคม เพื่อพัฒนาให้สมาชิกมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ปรัชญา เวสารัชช์ (2554, หน้า 3) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษา เป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

ศิลาปชัย อ่วงตระกูล (2552, หน้า 8) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานร่วมกับกลุ่ม บุคคลมีอาชีพ และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ

ถวิล เกษสุพรรณ (2552, หน้า 32) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาที่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันดำเนินงาน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพของสังคมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

สมยงค์ แก้วสุพรรณ (2552, หน้า 17) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคม เพื่อให้มีความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วยสติปัญญา ทักษะ จิตใจ สังคม มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นคนดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต รวมทั้งเป็นความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาในด้านโรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ทงศักดิ์ คุ่มไชน้ำ (2550, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่าเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ และให้เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

วิจิตร ศรีสอ้าน และอวยชัย ชบา (2548, สื่อออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

เลิศดาว กลิ่นศรีสุข (2550, สื่อออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกัน

กับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2548, หน้า 51) ได้ให้ความหมายของ การบริหารการศึกษา ไว้ว่า การบริหารการศึกษาคือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

เกษม วัฒนชัย (2546, หน้า 2) ได้อธิบายว่า การบริหารการศึกษา เป็นระบบการบริหาร การออกแบบ และจัดระบบการศึกษา ทั้งระบบความคิดและรวมถึงการนำทรัพยากร ไปบริหารให้เกิดผลทางการศึกษาโดยมีผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญ

ศิริพงษ์ เคาภายน (2548, หน้า 14) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญต่อคุณภาพของผลิตทางการศึกษาและต่อการพัฒนาการ ทุก ๆ ด้านของมนุษย์ ที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ เพราะถ้าหากไม่มีการบริหารแล้ว การดำเนินงานของสถานศึกษาอาจจะต้องพบกับอุปสรรคมากมาย ตนไม่สามารถดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

หวน พินรุพันธ์ (2548, หน้า 50) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, หน้า 51) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร การศึกษาไทยไว้ว่า การบริหารเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ในการวางระบบโครงสร้างการบริหารที่สัมพันธ์เชื่อมโยง และส่งเสริมการปฏิรูปอื่น ๆ ทุกด้าน ทั้งส่วนที่รัฐจัดการศึกษาเองและส่วนที่ให้เอกชน องค์กร ประชาชน และทุกส่วนของสังคม มีส่วนร่วมจัดการศึกษา ตลอดจนการกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดโครงสร้างองค์กรที่ต้องเอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการประกันคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้เกิดความทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรม

ชาญชัย อาจินสมอาจารย์ (2545, หน้า 35) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาเป็นการใช้อิทธิพล (Influencing) ต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ นักเรียน เพื่อให้มีความเจริญงอกงามบรรลุสู่วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด โดยการใช้กลุ่มคนกลุ่มที่สอง ได้แก่ ครูในฐานะตัวแทน (Agent) ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2545, หน้า 59-60) อธิบายว่า การบริหารการศึกษา เป็นกิจกรรมประเภทหนึ่ง หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลาย ๆ คน ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาให้เด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้านให้มีความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรมให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

พะยอม วงศ์สารศรี (2544, หน้า 50) ให้ความหมายของ การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการ เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมาย สามารถดำรงตนอยู่ในองค์กรของสังคมได้อย่างมีความสุข

นิพนธ์ กิनावงศ์ (2544, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การทำงานร่วมกันของกลุ่มคนในการให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียนโดยการประสานความร่วมมือกันทั้งครู ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชน

และสอดคล้องกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2548, หน้า 51) ได้ให้ความหมายของ การบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล ตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปในการจัดการศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ จิตใจ สังคม มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

การบริหารเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Profession) และนักบริหารการศึกษาก็ถือว่าเป็นผู้มีวิชาชีพชั้นสูง (Professionals) ทั้งนี้การบริหารการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ต้นคริสต์ศักราช 1900 ในประเทศสหรัฐอเมริกา และปัจจุบันศาสตร์สาขาบริหารการศึกษามีทฤษฎีต่าง ๆ สำหรับการอธิบายและการทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ด้านการบริหาร การศึกษาได้นำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา สรุปได้ดังนี้ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551, หน้า 46-50)

1. ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Situational Management Theory) หรือ ทฤษฎี อุบัติการณ์ (Contingency Theory) ปรัชญาของการบริหารเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากการมอง การบริหารในเชิงปรัชญาไปสู่การมองการบริหารในเชิงสภาพข้อเท็จจริง แนวคิดเกิดจากมนุษย์ ต้องประสบกับปัญหาอยู่เสมอ การเลือกทางออกที่จะแก้ปัญหามองการบริหารถือว่าไม่มีวิธีใด ที่ดีที่สุด สถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดว่าควรจะใช้การบริหารแบบใด การบริหารต้องอาศัย สถานการณ์เป็นตัวกำหนดในการตัดสินใจ ดังนั้น ในการบริหารจึงมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่าง องค์การกับสภาพแวดล้อมขององค์การ และเป็นส่วนขยายของทฤษฎีระบบว่าทุก ๆ ส่วน จะต้องสัมพันธ์กัน บางสถานการณ์จะต้องใช้การตัดสินใจอย่างเฉียบขาด บางสถานการณ์ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บางสถานการณ์ก็ต้องคำนึงถึงหลักมนุษย์สัมพันธ์ และแรงจูงใจ บางสถานการณ์ต้องคำนึงถึงเป้าหมายหรือผลผลิตขององค์การเป็นหลัก โดยมีหลักการของการบริหาร ดังนี้

- 1.1 การบริหารจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์
- 1.2 ผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ให้ดีที่สุด
- 1.3 ผลผสมผสานแนวคิดระหว่างระบบปิดและระบบเปิด และยอมรับหลักการ ของทฤษฎีทุกส่วนของระบบจะต้องสัมพันธ์ และมีผลกระทบซึ่งกันและกัน
- 1.4 สถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ และเลือกรูปแบบการบริหาร ที่เหมาะสม
- 1.5 ผู้บริหารต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความต้องการของบุคคลในหน่วยงาน เป็นหลักมากกว่าที่จะแสวงหาวิธีการอันดีเลิศมาใช้ในการทำงาน
- 1.6 ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ในเรื่องของความแตกต่างที่มีอยู่ในหน่วยงานมาใช้ประโยชน์ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีการ กระบวนการ ความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ ของบุคคลในองค์กร ความแตกต่างระหว่างเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร เป็นต้น

2. ทฤษฎีระบบ (Systems Approach หรือ General Systems Theory) แนวความคิด เชิงระบบเข้ามาใช้ในการบริหาร เนื่องจากแนวคิด คนเป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์กร องค์กรเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม นักทฤษฎีบริหารจึงหันมาสนใจการศึกษาพฤติกรรมของ องค์กร องค์กรประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนกระทบต่อกันระหว่างกัน ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร องค์กรประกอบพื้นฐานของทฤษฎีระบบ

ได้แก่ ปัจจัยการนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และผลกระทบ (Impact) ทฤษฎีระบบจะช่วยให้กระบวนการทั้งหลายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถช่วยให้การบริหารบรรลุวัตถุประสงค์

3. ทฤษฎีระบบสังคม (Social Systems Theory) ทฤษฎีระบบสังคมเป็นทฤษฎีที่วิเคราะห์พฤติกรรมในองค์การ ทฤษฎีระบบสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Nomothetic Dimension) และด้านบุคคลมิติ (Idiographic Dimension) มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

3.1.1 สถาบัน (Institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กรที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นครอบคลุมอยู่

3.1.2 บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียมการปฏิบัติ

3.1.3 ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Expectations) เป็นความคาดหวังที่สถาบันหรือบุคคลภายนอกคาดว่า สถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดี มีคุณภาพ

3.2 ด้านบุคคลมิติ ประกอบด้วย

3.2.1 บุคลากรแต่ละคน (Individual) ที่ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ๆ เช่น ในโรงเรียนมีนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม

3.2.2 บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความสามารถ ความรู้ ความถนัด เจตคติ อารมณ์ และแนวคิดของบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างกันอยู่ และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำ

3.2.3 ความต้องการส่วนตัว (Need-Dispositions) บุคคลในสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคง ปลอดภัย บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง ความก้าวหน้า

4. ทฤษฎีจูงใจในการปฏิบัติงานของมาสโลว์ (Maslow's General Theory of Human and Motivation) Abraham H. Maslow ได้ตั้งทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับการจูงใจ และได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

4.1 มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีสิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

4.2 ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

4.3 ความต้องการของมนุษย์ มีเป็นลำดับชั้นตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือเมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

5. ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ซึ่ง Douglas McGregor ได้เสนอสมมติฐาน ดังนี้

5.1 ทฤษฎี X มีสมมติฐานว่า

5.1.1 ธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบทำงาน พยายามเลี่ยงงานเมื่อมีโอกาส

5.1.2 มนุษย์มีนิสัยเกียจคร้าน ต้องใช้วิธีการข่มขู่ ควบคุม สั่งการ หรือบังคับ จึงจะส่งผลให้ทำงานตามจุดประสงค์ขององค์การให้สำเร็จ

5.1.3 มนุษย์ชอบทำงานตามคำสั่ง ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ แต่ต้องการความมั่นคง อบอุ่น และปลอดภัยมากกว่าสิ่งอื่น

5.2 ทฤษฎี Y มีสมมติฐานว่า

5.2.1 การที่ร่างกายและจิตใจได้พยายามทำงานนั้นเป็นการตอบสนองความพอใจอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการเล่นและพักผ่อน

5.2.2 มนุษย์ชอบนำตนเอง ควบคุมตนเอง เพื่อดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบ ให้บรรลุจุดประสงค์ ดังนั้น การบังคับ ควบคุม ข่มขู่ ลงโทษ จึงไม่ใช่วิธีการที่จะทำให้มนุษย์ดำเนินงานจนบรรลุจุดประสงค์ขององค์การ

5.2.3 มนุษย์ผูกพันตนเองกับงานองค์การ ก็เพื่อหวังรางวัลหรือสิ่งตอบแทนเมื่อองค์การประสบความสำเร็จ

5.2.4 เมื่อสถานการณ์เหมาะสม มนุษย์โดยทั่วไปจะเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านการยอมรับ ความรับผิดชอบ และแสวงหาความรับผิดชอบควบคู่กันไปด้วย

5.2.5 มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีคุณสมบัติที่ดีกระจายอยู่ทั่วไป ทุกคนมีความฉลาดเฉลียวและว่องไว มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์การ

5.2.6 สถานการณ์ของการดำรงชีวิตในระบบอุตสาหกรรมยุคใหม่ มนุษย์ยังไม่มีโอกาสใช้สติปัญญาได้เต็มที่

6. ทฤษฎี Z ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X, Y เข้าด้วยกัน แนวความคิด คือ องค์การต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระและมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์การให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์การ

6.1 องค์ประกอบที่สำคัญของทฤษฎี Z มี 4 ประการ คือ

6.1.1 การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุผล

6.1.2 การพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.3 การให้ความไว้วางใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

6.1.4 การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

6.2 หลักการสำคัญของทฤษฎี Z มี 3 ประการ คือ

6.2.1 คนในองค์การต้องซื่อสัตย์ต่อกัน

6.2.2 คนในองค์การต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

6.2.3 คนในองค์การต้องมีความใกล้ชิดเป็นกันเอง

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหาร 4 ประการ คือ การวางแผน การมอบความรับผิดชอบ การสร้างแรงจูงใจ และการกำกับติดตาม ผู้บริหารควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลายอย่างทางการบริหาร เช่น หน้าที่ทางการบริหาร หลักเกณฑ์ทางการบริหารที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ การให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อองค์กร ทำให้ผู้บริหารต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารที่ช่วยให้องค์การประสบผลสำเร็จทางการบริหาร

การบริหารโรงเรียน

ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้ทุกคนได้ปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการบริหารสถานศึกษา โดยการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ โครงสร้าง การจัดการศึกษา และกลไกสนับสนุนที่ต้องพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้

Campbell (1971, p. 61) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน เป็นการจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงและผู้ที่ยังจัดยุทธศาสตร์ทางการศึกษาก็คือ ผู้บริหารการศึกษา

สมบุรณ์ พรรณภาพ (2521, หน้า 67) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในสวนที่เกี่ยวข้องกันกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ธีระกุล (2523, หน้า 56) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการให้การบริหารทางการศึกษา แก่เยาวชน และผู้ที่สนใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2548, หน้า 75) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่มีบุคคลอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

นิพนธ์ กิณาวงศ์ (2533, หน้า 84) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน เป็นกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลซึ่งเรียกว่า ผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารการศึกษา แก่สมาชิกในสังคม การดำเนินการต่างเป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555, หน้า 88) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหาร การจัดการศึกษาแนวใหม่ที่มุ่งให้สังคมทุกส่วนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดการศึกษา ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้โดยการกระจายอำนาจให้สถานศึกษา มีความคล่องตัวและการตัดสินใจดำเนินงานในขอบเขตที่รับผิดชอบโดยให้ประชาชน องค์กร ต่าง ๆ มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

สุรพล พุฒคำ (2547, หน้า 72) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นการจัดหา วิธีการที่จะทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยมีตัวชี้วัด ที่บ่งบอกถึงควมมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 64) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหาร สถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อ ส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีจะต้องรู้จักเลือกวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์

ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัดและความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

ซึ่ง รัตนา กาญจนพันธุ์ (2554, หน้า 29-87) ได้นำเสนอโครงสร้างของการบริหารโรงเรียน ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน ด้วยเจตนาารมณ์ ที่จะให้โรงเรียนดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย จะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ขอบข่ายและภารกิจด้านวิชาการ มีดังนี้

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.3 การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
- 1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.5 การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.6 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 1.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
- 1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ
- 1.12 การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. ด้านงบประมาณ การบริหารงบประมาณของโรงเรียนมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์

และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน ส่งผลให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน ขอบข่ายและภารกิจด้านงบประมาณ มีดังนี้

- 2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 2.2 จัดสรรงบประมาณ
- 2.3 การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินงาน
- 2.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 2.5 การบริหารการเงิน
- 2.6 การบริหารบัญชี
- 2.7 การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์

3. ด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของโรงเรียน เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ชำระราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ขอบข่ายและภารกิจด้านการบริหารงานบุคคล มีดังนี้

- 3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- 3.2 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 3.4 วินัยและการรักษาวินัย
- 3.5 การออกจากราชการ

4. ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้องค์กรบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนด โดยมีบทบาทหลักในการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาให้โรงเรียนใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขอบข่ายและภารกิจด้านการบริหารทั่วไป มีดังนี้

- 4.1 การดำเนินงานธุรการ
- 4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.6 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
- 4.7 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.8 งานดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.10 การรับนักเรียน
- 4.11 การอำนวยความสะดวกและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
- 4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษ
- 4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักศึกษา
- 4.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.15 การส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานจัดการศึกษาของ บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.16 การประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
- 4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.18 งานบริการสาธารณะ
- 4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

รูปแบบการบริหารโรงเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารและประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ดังนี้

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.1 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารในปัจจุบันแนวความคิดหนึ่งของการบริหาร คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ตามแนวความคิดของ แมคเกรเกอร์ (McGregor) กล่าวคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเองในด้านการตัดสินใจ การแสดงออก เทคนิคการควบคุมงาน ตลอดจนจรรยาบรรณและความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่ง จันทราณี สงวนนาม (2553,

หน้า 166) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือในการพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กร ควรประกอบด้วยสาระสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1.1.1 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

1.1.2 การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย

1.1.3 การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ

สอดคล้องกับ ชีระ รุญเจริญ (2545, หน้า 5) ที่ได้สรุปถึง การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการบริหารที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนกลาง ประกอบด้วย สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. ส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วน ฉันทนา จันทรบรรจง (2545, หน้า 51-62) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory) มีวิวัฒนาการจากแนวคิดการบริหารเชิงมนุษย์สัมพันธ์ และการบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์คือ การรู้สึกที่ตนมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร (Sense of Belonging) ซึ่งเป็นความต้องการภายใน เป็นปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) ที่ทำให้นุคนคนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม ในขณะที่ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยค้ำจุน (Maintenance Factor) ซึ่งอาจไม่จูงใจให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม มีหลากหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการจัดการแบบมุ่งเน้นวัตถุประสงค์ (Management by Objectives หรือ MBO) รูปแบบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมโดยกลุ่ม (Participative Group Leadership) ของ Rensis Likert

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548, หน้า 20) ได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้การบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังต่อไปนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.1 มาตรฐานด้านสถานศึกษา มีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยองค์กร คณะบุคคล และเครือข่าย มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

1.1.1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษามีกระบวนการสรรหาและคัดเลือกกรรมการสถานศึกษาอย่างโปร่งใส

1.1.2 ตัวบ่งชี้ที่ 2 คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าใจเป้าหมาย การดำเนินงานที่ชัดเจน ตรงกัน และมีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน

1.1.3 ตัวบ่งชี้ที่ 3 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนกับสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 ตัวบ่งชี้ที่ 4 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดวาระการประชุมที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.1.5 ตัวบ่งชี้ที่ 5 สถานศึกษามีการนำมติและความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเครือข่ายไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

1.1.6 ตัวบ่งชี้ที่ 6 สถานศึกษามีการบริหารแบบเครือข่าย ทั้งบุคคลและองค์กรที่หลากหลาย มาตรฐานด้านสถานศึกษาเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและจัดการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

1) ตัวบ่งชี้ที่ 1 สถานศึกษาเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2) ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

ข้อดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วม จันทรานี สงวนนาม (2553, หน้า 168–171) ได้นำเสนอไว้ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร
2. ลดความขัดแย้งในการทำงาน และเพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ
5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร
6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม
7. ช่วยในการใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

ข้อจำกัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ถึงแม้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะมีส่วนดี แต่การที่ผู้บริหารจะนำการบริหารในรูปแบบนี้มาใช้ควรระวังถึงข้อจำกัดของการให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดง

ความคิดเห็นและตัดสินใจ เพราะอาจจะทำให้เกิดกลุ่มอิทธิพลขึ้นได้ และก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน ผู้บริหารจึงควรคำนึงถึงผลได้ผลเสีย ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนจะให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเป็นการกระจายอำนาจในการบริหาร ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพเพราะสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องผ่านการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกตามหลักการประกันคุณภาพ

2. การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objectives)

การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objectives) เป็นแนวคิดทางการบริหารที่นิยมใช้ในวงการบริหารสมัยปัจจุบัน โดยมีวิวัฒนาการมาจากแนวความคิดที่ว่า คนเรานั้นสามารถที่จะกำหนดพฤติกรรมการทำงานของตนเองได้ถ้ารู้ขอบเขตของงานและบทบาทหน้าที่ที่ต้องทำ โดย จันทรานี สงวนนาม (2553, หน้า 168-171) ได้นำเสนอไว้ว่า ผู้ที่ริเริ่มแนวคิดนี้คนแรกคือ Peter F. Drucker ซึ่งมีแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารงานโดยยึดอำนาจไว้ที่ส่วนกลางไปสู่การบริหารที่ให้สมาชิกขององค์กรทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการวางแผนควบคุมงานและควบคุมตนเอง เพื่อจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นและสร้างความพอใจในการทำงาน สร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน

การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ มีนักวิชาการบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายสรุปได้ว่า การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นการบริหารที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้งระบบขององค์กร โดยมีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะต้องดำเนินงานด้วยความร่วมมือและเต็มใจของผู้บริหารงานทุกระดับในองค์กร ในการที่จะร่วมมือกันบริหารงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีกลไกการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ จุดสำคัญอยู่ที่การกำหนดวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ผู้บริหารและผู้ร่วมงานจะต้องเข้าใจวิธีการปฏิบัติและมาตรฐานของงานอย่างแท้จริง ดังนี้

2.1.1 เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรชัดเจนขึ้น

2.1.2 เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในองค์กร

2.1.3 เพื่อช่วยให้การกำหนดมาตรฐานของการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.1.4 เพื่อให้ผู้บริหารสามารถควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานด้วยการวัด

จากผลการปฏิบัติงานที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ที่สมาชิกขององค์กรร่วมกันจัดตั้งขึ้น

2.2 กระบวนการของการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ กระบวนการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ แบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Goal Proposed หมายถึง การที่ผู้ร่วมงานร่วมกันกำหนดเป้าหมายในอนาคต และกำหนดวิธีการวัดผลการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 2 Mutually Negotiated ขั้นตอนร่วมกันพัฒนาเป้าหมายให้สอดคล้องโดยเป้าหมายที่กำหนดจะต้องเฉพาะเจาะจง (Specific) วัดวัตถุประสงค์จะต้องสามารถวัดผลได้ (Measurable) โดยผู้ปฏิบัติจะต้องตกลงใจร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์เหล่านั้นจะได้หลอมรวมเป้าหมายของงาน (Performance Goals) และเป้าหมายทางด้านอาชีพของแต่ละบุคคล (Personal Career Goals)

ขั้นตอนที่ 3 Performance เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 4 Feedback of Results เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารแจ้งข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้ผู้ร่วมงานรับทราบ และให้รางวัลผลการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 5 Basis for New Goals เป็นขั้นตอนของการทบทวนถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังผลการปฏิบัติงาน (The Outcome of the Performance)

3. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management)

กระทรวง ศึกษาธิการได้นำแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ถือเป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งหวัง ให้การกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา จันทรานี สงวนนาม (2553, หน้า 178-182) ได้นำเสนอไว้ว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัด การศึกษาไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด มีรายละเอียดดังนี้

3.1 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

3.1.1 รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administration Control SBM) รูปแบบนี้ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการ ส่วนกรรมการต่าง ๆ ได้จากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.2 รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) เกิดจากแนวคิดที่ว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด

ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุด ในคณะกรรมการโรงเรียนผู้บริหารยังคงเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

3.1.3 รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control SBM) แนวคิดสำคัญ คือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการโรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนเป็นประธานคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

3.1.4 รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Control SBM) แนวคิดเรื่องนี้เชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็ก เนื่องจากคนทั้งสองกลุ่มใกล้ชิดนักเรียน รับรู้ปัญหาและความต้องการ สัดส่วนของครูและผู้ปกครองในคณะกรรมการโรงเรียนจะมีเท่า ๆ กัน แต่มากกว่าตัวแทนกลุ่มอื่น ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

3.2 หลักการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.2.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

3.2.2 หลักการบริหารตนเอง (Self Management)

3.2.3 หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management)

3.2.4 หลักการมีภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน (Supporting Leader)

3.2.5 หลักการพัฒนาทั้งระบบ (Whole-School Approach)

3.2.6 หลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

กล่าวโดยสรุปการบริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบัน โรงเรียนได้ดำเนินการแบ่งฝ่ายงานออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยมีกระบวนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้บริหารครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้ได้มากที่สุด เพื่อเป้าหมายที่สำคัญ คือ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการคิดและการสอนคิด

ความหมายของการคิด

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการคิดไว้มากมายแตกต่างกัน ดังนี้

Piaget (1964, p. 14) การคิด หมายถึง ความสามารถในการวางแผนและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้น ความคิดเกิดจากบุคคลได้รับประสบการณ์จากการปะทะสังสรรค์กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความคิด ได้แก่ กระบวนการดูดซับ (Assimilate) ค่อย ๆ ซึมซับความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ และกระบวนการปรับให้เหมาะสม (Accommodation) โดยพยายามปรับความรู้ความคิดให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ตลอดเวลา

Piaget (2008, pp. 1-2) อธิบายไว้ว่า การคิด คือ การปฏิบัติการทางสมอง การที่ลักษณะความคิดของเด็กและผู้ใหญ่มีความแตกต่างกัน เพราะปฏิบัติการทางสมองแตกต่างกัน เขายังมีความเห็นว่าการปฏิบัติการทางสมอง คือ การที่สมองแปลงความรู้ใหม่ให้เหมาะสมที่จะเก็บเข้าที่เข้าทาง (Accommodation) ดังนั้น เมื่อสมองทำงานจึงต้องมีกระบวนการคู่เกิดขึ้นเสมอ คือ การรับ (Assimilation) และการเก็บ (Accommodation) เพื่อเก็บความรู้ใหม่ไปปรุงแต่งแบบแห่งความคิด (Thought Patter) และทำหน้าที่แปลง (Transform) สิ่งใหม่ที่เข้ามาโดยอาศัยความรู้เดิมที่มีอยู่บ้างแล้ว จากนั้นจึงเก็บความรู้ใหม่ที่เข้าที่เข้าทางแล้วให้เป็นระบบ

Guilford (1967, p. 225) กล่าวว่า การคิด เป็นการค้นหาหลักการโดยการแยกแยะคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ หรือข้อความจริงที่ได้รับแล้ว ทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปอันเป็นหลักการของข้อความจริงนั้น ๆ รวมถึงการนำหลักการไปใช้ในสถานการณ์ที่ต่างไปจากเดิม

Jayaswal (1974, p. 7) กล่าวว่า การคิด เป็นปฏิกิริยาของจิตมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้แต่ละคนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อม และยังช่วยให้แต่ละคนเกิดความพยายามและสัมฤทธิ์ผลในจุดมุ่งหมายที่เขาต้องการ ดังนั้น การคิดจึงนำไปสู่การกระทำและการปรับตัวที่ดีขึ้นกว่าเก่า

Cohen (2001, pp. 26-27) ได้ให้ความหมายของการคิดว่า การคิด มีความคล้ายหรือเหมือนคำว่า การใช้ปัญญาที่ประกอบด้วยการสร้างสรรค์ การได้รู้ และการประยุกต์ความรู้ที่ทำให้เข้าใจโลกและรู้การปรับตัวเปลี่ยน

ศรีสุรางค์ ทีนะกุล (2542, หน้า 8) ซึ่งกล่าวว่า การคิดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมองซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก

Beyer (1987, p. 24) กล่าวว่า การคิด เป็นกระบวนการโดยรวมที่บุคคลจะกระทำต่อ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับรู้เข้ามา โดยประสาทสัมผัสและข้อมูลเดิมที่มีอยู่ เพื่อสร้างความคิด ให้เหตุผลหรือตัดสินใจ ดังนั้น ความคิดจึงเกี่ยวข้องกับความรู้สิ่งต่าง ๆ ประสบการณ์เดิม การกระทำอย่างมีสติ การบ่มเพาะ และการหยั่งรู้

Ruggiero (1988, pp. 2-3) ให้ความหมายของการคิดว่า การคิด หมายถึง กิจกรรมทางปัญญาที่ช่วยในการแก้ปัญหา หรือทำปัญหาให้เป็นระบบ ช่วยในการตัดสินใจ หรือทำให้ ความต้องการที่จะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ สำเร็จลงได้ การคิดเป็นการค้นหาคำตอบ การสร้างความหมาย หรือความเข้าใจสิ่งนั้น ๆ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, หน้า 112) ให้ความหมายของ การคิด หมายถึง กิจกรรมทางความคิดที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง โดยที่เรารู้ว่าเรากำลังคิดเพื่อ วัตถุประสงค์อะไรบางอย่าง และควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้

Modgil and Modgil (1984, p. 23) ได้ให้ คำจำกัดความของการคิดไว้ว่า การคิด ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน 3 อย่างด้วยกัน ดังนี้ การคิด คือ กระบวนการภายในสมองเกิดขึ้น ที่ภายในหรือระบบความนึกคิดซึ่งแสดงออกจากพฤติกรรม การคิด คือ กระบวนการ ที่นำความรู้ไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา ปฏิบัติของการเรียนรู้ในระบบของความรู้ความเข้าใจ การคิด คือ ผลของพฤติกรรมของเงื่อนไขในการแก้ปัญหาการใช้เหตุผลต่าง ๆ

Ruggiero (1988, pp. 2-3) ซึ่งกล่าวว่า การคิด คือ การดำเนินไปของกิจกรรมทางสมอง ที่ช่วยพัฒนาหรือแก้ไข้ปัญหา นำมาซึ่งการตัดสินใจหรือการทำความเข้าใจ ความสามารถ ด้านการคิดเป็นการค้นหาคำตอบอย่างมีวัตถุประสงค์

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2541, หน้า 3) ให้ความหมายของการคิดว่า การคิด เป็นกลไก ทางสมองที่เกิดขึ้นเกือบตลอดเวลา ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ การคิดเป็นผลที่เกิดจาก การที่สมองถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม สังคมรอบตัว และประสบการณ์ส่วนตัวดั้งเดิมของมนุษย์เอง

สมศักดิ์ สินธุระเวชณ์ (2542, หน้า 55) ได้กล่าวถึงความหมายของการคิดว่า การคิด ช่วยให้คนมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่คิดอย่างมีเหตุผล สามารถแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ตลอดจน แก้ปัญหาของสังคมได้อย่างเหมาะสม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547, หน้า 44-45) ได้ให้ความหมายของการคิดว่า การคิด เป็นกลไกสำคัญของสติปัญญาที่สร้างความเจริญงอกงามขององค์ความรู้และผลิตผล ทางปัญญาที่เกิดคุณอนันต์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545, หน้า 4) กล่าวว่า การคิด คือ กิจกรรมของความคิด ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง รู้ว่ากำลังคิดเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบางอย่าง และสามารถควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้

ฉัญลักษณ์ ลิขวนเค้า (2544, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการคิดว่า การคิด เป็นปฏิกริยาทางสมองที่สัมพันธ์กับกระบวนการทำงานของจิตใจมนุษย์เป็นทั้งกระบวนการ และผลผลิต มีลักษณะต่อเนื่องกัน ในการคิดอาจมีการวางแผนการจัดระบบความสัมพันธ์ การค้นหาหลักการความจริงต่าง ๆ หรืออาจใช้ประสบการณ์เดิมเพื่อให้เกิดการรับรู้ และตอบสนองโดยต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วย และในขณะเดียวกันก็ต้องผ่านการวิเคราะห์เปรียบเทียบ สังเคราะห์ และการประเมิน เพื่อให้ได้แนวทางในการนำไปใช้ การแก้ปัญหา ขจัดความสงสัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ และในการคิดนี้สามารถพัฒนาความคิดในระดับง่าย ๆ จากวัยเด็กไปสู่ระดับที่ซับซ้อนในวัยผู้ใหญ่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2542, หน้า 48) ให้ความหมายของการคิดว่าเป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ ของมนุษย์ที่ใช้ในการสร้างแนวความคิดรวบยอด ด้วยการจำแนกความแตกต่าง การจัดกลุ่ม และการกำหนดชื่อเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ได้รับ กระบวนการโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล ที่ได้รับ ซึ่งข้อมูลที่น่ามาใช้ อาจจะเป็นความจริงที่สัมผัสได้ หรือเป็นเพียงจินตนาการ ที่ไม่อาจสัมผัสได้ ตลอดจนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม การคิดเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่สมองถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม สังคมรอบ ๆ ตัวและประสบการณ์ดั้งเดิมของมนุษย์

สุวิทย์ มูลคำ (2553, หน้า 49) ได้กล่าวไว้ว่า การคิดของมนุษย์จะเริ่มเกิดขึ้น เมื่อมนุษย์สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาจจะเป็นข้อมูล หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้า ซึ่งมนุษย์อาจจะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย หลังจากนั้นมนุษย์ จะเริ่มตอบสนองด้วยการคิดก่อนที่จะแสดงออกด้วยการพูดหรือการกระทำ ถ้าหากสิ่งเร้าใด ๆ ที่ทำให้มนุษย์เกิดข้อสงสัยด้วยความขัดแย้งหรือปัญหาจะทำให้มนุษย์เกิดความทุกข์ เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจเรียกว่าอยู่ในสภาวะความไม่สมดุล จะกระตุ้นให้มนุษย์ ต้องปรับสภาวะให้สมดุลจึงทำให้เกิดกระบวนการคิดพร้อมกับความพยายามค้นหาหนทาง หาวิธีการแก้ปัญหา ตอบข้อสงสัย ขจัดความขัดแย้ง เพื่อให้ความทุกข์หมดไปจากตัวเอง ก่อให้เกิดความสุขหรืออยู่ในสภาวะที่สมดุล

ชาติ แจ่มนุช (2545, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการคิดไว้ 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองโดยใช้ประสบการณ์มาสัมพันธ์กับสิ่งเร้า และข้อมูลหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหา แสวงหาคำตอบ ตัดสินใจหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่
2. การคิดเป็นพฤติกรรมที่เกิดในสมอง เป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า การที่จะรู้ว่ามีมนุษย์คิดอะไร คิดอย่างไร จะต้องสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดง และสามารถควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้

ศราวุธ สุตะวงศ์ (2562, หน้า 19) ได้สรุปไว้ว่า การคิดเป็นกระบวนการทางสมอง ในการจัดกระทำกับข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่มากระตุ้น การคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา ของบุคคลเป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสร้างความหมาย ความเข้าใจ ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับจากประสบการณ์ การคิดมีลักษณะเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ ของมนุษย์ การคิดเป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างความหมาย ความเข้าใจเนื้อหาสาระต่าง ๆ มนุษย์ทุกคน คิดอยู่ทุกขณะ การบอกให้บุคคลหยุดคิดจึงเป็นเรื่องที่ยากเช่นเดียวกับการให้คิด โดยทั่วไป การคิดของบุคคลจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทมีจุดมุ่งหมาย และประเภท ไม่มีจุดมุ่งหมาย ซึ่งควรจำเป็นต้องพัฒนาให้ผู้เรียนคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายสม่ำเสมอ คิดอย่างจริงจัง เพื่อให้ได้คำตอบหรือข้อสรุปตามความต้องการ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พยายามใช้พลังของ สมองอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น การคิดจึงเป็นทักษะจำเป็นที่สำคัญและสามารถพัฒนาและฝึกได้ ฝึกให้คิดคล่อง คิดไว และถึงขั้นคิดในระดับสูง คือ คิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ คนที่มีทักษะ ในการคิดสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้และทำงานประสบความสำเร็จ

จากความหมายของนักจิตวิทยาและนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในเรื่องการคิดที่ได้เสนอไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า การคิด หมายถึง กิจกรรม กระบวนการทำงานภายในของสมอง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและแตกต่างกัน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการ มุ่งเน้นให้เกิด การตระหนักรู้ มีเหตุผลมีผลมากขึ้น เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ในด้านการแก้ปัญหา แสวงหาคำตอบ ตัดสินใจ หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ซึ่งการคิดจะช่วยให้คุณ มีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่คิดอย่างมีเหตุผล สามารถแก้ปัญหาของตนเอง ตลอดจนแก้ปัญหาของ สังคมได้อย่างเหมาะสม

ประเภทของการคิด

การคิดแบ่งออกเป็นหลายประเภท ซึ่งจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าจะยึดเกณฑ์ใดในการแบ่ง ได้แก่ ตามขอบเขตของการคิด ตามความแตกต่างของผู้คิด ตามความสนใจของนักจิตวิทยา ตามลักษณะการคิดและตามเนื้อหาหลักสูตร ดังต่อไปนี้ (ลักษณา สิริวัฒน์, 2549, หน้า 24-31)

1. แบ่งตามขอบเขตของการคิด จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 การคิดในระบบปิด หมายถึง การคิดที่เป็นอยู่ในขอบเขตจำกัด แนวการคิด จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีการคิดอย่างไรก็จะคิดเหมือน ๆ กัน เช่น การคิดทางคณิตศาสตร์ การคิดทางตรรกศาสตร์ เป็นต้น

1.2 การคิดในระบบเปิด หมายถึง การคิดที่เป็นไปตามความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ของแต่ละคนในแต่ละสิ่งแวดล้อม

2. แบ่งตามความแตกต่างทางเพศของผู้คิด จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 การคิดแบบวิเคราะห์ (Analytical Thinking) เป็นการคิดโดยอาศัยสิ่งเร้าที่เป็นจริง เป็นเกณฑ์ เป็นการศึกษาที่ถือว่าเป็นพื้นฐานแบบวิทยาศาสตร์ เป็นลักษณะการคิดของเพศชาย เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของการคิดวิเคราะห์ คือ มีเหตุผล (Rational) มีการคาดคะเน (Predictable) มีขอบเขต (Convergent) และเป็นแนวตั้ง (Vertical)

2.2 การคิดแบบโยงความสัมพันธ์ (Relational Style) เป็นการคิดที่สัมพันธ์กับอารมณ์ ซึ่งมักยึดตนเองเป็นใหญ่ เกิดจากการมองหาความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าตั้งแต่สองชนิด ขึ้นไป เช่น ความสัมพันธ์ทางด้านหน้าที่ สถานที่ หรือกาลเวลา การคิดแบบนี้มักจะเป็นการคิดของเพศหญิง

3. แบ่งตามความสนใจของนักจิตวิทยา จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

3.1 การคิดรวบยอด (Concept) เป็นการคิดที่ได้จากการรับรู้ โดยมีการเปรียบเทียบ ทั้งในลักษณะเหมือนและแตกต่างกัน ด้วยการอาศัยประสบการณ์เดิม

3.2 การคิดหาเหตุผล (Reasoning) การคิดประเภทนี้เริ่มจากการตั้งสมมติฐาน แล้วดำเนินการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้น เช่น ขับรถยนต์ไปต่างจังหวัดขณะที่รถกำลังวิ่งอยู่ ได้กลิ่นเหมือนมีอะไรไหม้ ต้องมีการคิดหาสาเหตุ ด้วยการตั้งสมมติฐานว่า หม้อน้ำแห้ง หรือเกี่ยวกับระบบเครื่องปรับอากาศ หรือเกี่ยวกับสายไฟ แล้วทำการทดสอบดูหม้อน้ำว่ามีน้ำหรือไม่ ถ้ายังมีน้ำก็ต้องทดสอบดูระบบเครื่องปรับอากาศ และดูระบบสายไฟจนกว่าจะพบสาเหตุ และจะได้แก้ไขได้ถูกต้อง

3.3 การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความคิดที่อาศัยการคิดที่แก้ปัญหาใหม่ ๆ และคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ท่ามกลางความจริงก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกี่ยวกับ วิทยาการใหม่ ๆ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และการออกแบบสิ่งใหม่นั้นเป็นเรื่องที่น่าศึกษาถึงวิธีการ แก้ปัญหา และได้ความรู้ขึ้นมาอย่างไร สิ่งที่น่าคิดในการแก้ปัญหาเพื่อจะได้สิ่งประดิษฐ์ใหม่ การค้นพบกฎเกณฑ์ และการแก้ปัญหาแนวใหม่ การออกแบบทางศิลปะและการดนตรีเหล่านี้ ล้วนต้องอาศัยกระบวนการคิดที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ทั้งสิ้น การคิดสร้างสรรค์ทำให้โลกเรา เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วจนทำให้เกิดความรู้สึกว่าโลกของเราเล็กลง เนื่องจากมีระบบสื่อสาร

ที่ทันสมัย สามารถรับรู้ด้วยการมองดู หรือการได้ยินในสิ่งต่าง ๆ ที่ห่างไกลออกไปได้อย่างชัดเจน หรือสามารถเดินทางจากซีกโลกหนึ่งไปยังอีกซีกโลกหนึ่งได้ในวันเดียว นอกจากนี้มนุษย์ยังได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน โดยเกิดความรู้สึกว่าไม่แตกต่างกัน และมนุษย์ยังได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและสะดวกสบายขึ้น เพราะได้ใช้ประโยชน์จากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่น การคิด เครื่องคอมพิวเตอร์แบบเมนเฟรมเครื่องแรก และได้พัฒนามาเป็นไมโครคอมพิวเตอร์ ดังเช่นที่ใช้กันในปัจจุบันได้ หรือเครื่องเล่นวีดีโอเทป กล้องถ่ายรูปแบบดิจิทัล และการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราโดยทั่วไป ตัวอย่างที่กล่าวมานั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงผลของการคิดสร้างสรรค์ของบุคคลในอดีต จึงจำเป็นต้องกระตุ้นให้บุคคลรุ่นใหม่ รู้จักพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้ได้เช่นกัน เพื่อจะได้นำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ให้ได้มากขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งในลักษณะทั่วไปนั้นก่อนที่นักคิดจะค้นพบสิ่งใหม่ หรือหาทางแก้ปัญหาได้ช้าหรือเร็ว นั้นมักจะมีกระบวนการคิดตามลำดับขั้น

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการคิดเมื่อพบความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์แปลกใหม่กว่าเดิม มีลักษณะแนวใหม่ การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ มีวิธีการใหม่ขึ้นมาหรือคิดปรับปรุงวิธีการที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น สะดวกขึ้น อาจเป็นการคิด โครงสร้างหรืองานขึ้นมาใหม่ก็ได้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อาจจะพิจารณาได้ว่า เป็นคำที่มีความหมายผสมผสานกันของคำ “Initiative” ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ กับคำว่า “Creative” ซึ่งหมายถึงการประดิษฐ์หรือการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น โดยการคิด การกระทำ หรือการสร้างที่เกิดขึ้นนั้นจะไม่ใช่การลอกเลียนแบบของผู้อื่น แต่เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกัน หรือหมายถึงความสามารถของบุคคลทั้งการพูด การคิดอย่างมีความคล่องแคล่ว มีความยืดหยุ่น มีความริเริ่ม มีความแปลกใหม่ มีความซับซ้อน และมีความประณีตละเอียดอ่อน โดยมีกระบวนการคิดสร้างสรรค์ 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นการเตรียมตัว ขั้นพักตัว ขั้นคิดออก และขั้นทดสอบ

4. แบ่งตามลักษณะของการคิด จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

4.1 การคิดโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย (Undirected Thinking) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความคิดต่อเนื่อง หรือความคิดเชื่อมโยง (Associative Thinking) เป็นวิธีคิดจากสิ่งหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่งอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงถึงกัน จนเหมือนว่าความคิดเชื่อมโยงนี้จะไม่มีความมุ่งหมาย และควบคุมไม่ได้แต่ก็มีทิศทาง การคิดชนิดนี้ยังแบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ ได้ ดังต่อไปนี้

4.1.1 การคิดต่อเนื่องอย่างอิสระ หรือการคิดเชื่อมโยงอิสระ (Free Association) เป็นความคิดที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กันอย่างอิสระ จากเรื่องหนึ่งไปยังอีกเรื่องหนึ่ง

โดยไม่ได้เข้มงวดกับการเรียงประโยค หรือความถูกต้องของไวยากรณ์ในการใช้ภาษาซึ่งมักจะเป็น การเล่าเรื่องในสิ่งที่ผ่านมา โดยใช้ความคิดของเราประกอบด้วยซึ่งมักจะใช้ในการรักษาคนใช้ ทางจิต ซึ่งเรียกว่าวิธีวิเคราะห์ (Psychoanalytic Therapy) การคิดประเภทนี้ทำให้ผู้คิดได้คิด อะไรก็ได้ตามใจชอบ โดยมีหลักการว่าทันทีที่ได้ยินคำ ๆ หนึ่ง จะต้องรีบบอกคำอื่นที่คิดได้อีก คำหนึ่งออกมา นักจิตวิทยาใช้วิธีนี้ที่เป็นวิธีหนึ่งในหลายวิธีสำหรับค้นหาสาเหตุที่ทำให้คนใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เขาอาจไม่ทราบสาเหตุของพฤติกรรมที่ผิดปกติของตนจริง ๆ หรือทราบแต่ปิดบังไว้จากคำตอบที่ตอบมาอย่างรวดเร็วอาจเผยเงื่อนงำบางอย่างก็ได้ เนื่องจากเป็นการคิดถึงเหตุการณ์ที่ล่วงมาแล้วเมื่อมีการกระตุ้นด้วยสิ่งเร้า ไม่ว่าจะป็นเหตุการณ์ หรือคำพูดก็ตาม

4.1.2 การคิดต่อเนื่องที่ไม่อิสระ หรือการคิดควบคุมการเชื่อมโยง (Controlled Association) เป็นความคิดที่เรียงลำดับจากคำหนึ่งไปยังอีกคำหนึ่งตามที่ถูกแนะนำ หรือคอยนำให้ เช่น มีการเสริมต่อและแนะนำบางคำเพื่อกระตุ้นให้ผู้คิดได้ต่อไป เช่น ผู้ที่กำลังเขียนคำตอบอยู่ แต่ตอบไม่ได้เพราะติดคำศัพท์บางคำ ก็ได้รับคำแนะนำคำนั้นจึงสามารถเขียนต่อไปได้ เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นว่าความคิดต่อเนื่องประเภทนี้แตกต่างจากประเภทแรกที่การคิดถูกจำกัดให้แคบลง โดยต้องปฏิบัติตามคำสั่งของอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้คิดอาจจะได้รับคำสั่งให้บอกคำที่อยู่ในพวกเดียวกับ คำที่ได้ยิน เช่น ได้ยินคำว่า ปากกา ต้องต่อด้วยคำว่า ดินสอ เพราะอยู่ในพวกเครื่องเขียน ด้วยกันหรือได้ยินคำว่า นอน แล้วให้ตอบว่าคิดถึงอะไร ก็อาจเป็นคำตอบว่า ที่นอน หรือหมอน เพราะมีความสัมพันธ์กัน หรือให้คิดถึงสิ่งที่ตรงกันข้ามกับคำหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ก็ได้ เหล่านี้เป็นต้น จึงสรุปได้ว่าเป็นการคิดโดยอาศัยที่บอกให้มันเป็นแนวทางนำไปสู่การคิดนั่นเอง

4.1.3 ฝันกลางวัน (Day Dreaming) เป็นลักษณะการคิดแบบเพ้อฝัน ในลักษณะ การสร้างวิมานในอากาศ ที่ไม่ใช่สภาพที่แท้จริงของตน คิดอยากเป็นนั่นเป็นนี่ หรือคิดไปว่า ถ้าตนเองถูกลอตเตอรี่จะเดินทางไปเที่ยวรอบโลก หรือถ้าได้เป็นนายกรัฐมนตรีจะทำอะไรบ้าง เป็นต้น ซึ่งมักจะเป็นความคิดที่มีจุดประสงค์ป้องกันตนเองหรือให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เนื่องจากในความจริงนั้นไม่เคยทำอะไรให้ได้รับความภาคภูมิใจจากคำชมของผู้อื่นเลย หรือฝัน เพราะอยากได้วัตถุ หรือประสบการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในชีวิตจริง เช่น เด็กที่เรียนไม่เก่งจะฝันว่า ถ้าการสอบที่ผ่านมานั้นตนทำได้คะแนนสูง พ่อแม่เห็นสมุดรายงานแล้วจะชมว่าอย่างไรบ้าง และคงจะให้รางวัลที่ตนชอบแน่นอน จึงสรุปได้ว่าเป็นการคิดฝันในขณะที่ยังตื่นอยู่ คิดฝันถึง เรื่องที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง

4.1.4 การฝันกลางคืน (Night Dreaming) มักเกิดในเวลาหลับ ฝันถึงเรื่องราว ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความฝันในสิ่งที่เป็นเรื่องเก็บกดไว้ บางครั้งก็เป็นเรื่องราวติดต่อกับเรื่องที่เกิดขึ้น

ในขณะที่ตื่นอยู่ แต่บางครั้งก็ไม่มีเนื้อหาและไม่สมเหตุสมผล การฝันกลางวันเป็นเครื่องแสดงว่าความคิดนั้นเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยที่เราไม่ได้มีความตั้งใจเลย สรุปได้ว่าเป็นการฝันอันเป็นความคิดของเราหรือเป็นความฝันเนื่องจากการรับรู้ผิดหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น ขณะนอนหลับ มีมดมากัดทำให้ฝันว่ากำลังถูกฉีดยา หรือถูกแทง เป็นต้น

4.1.5 การคิดตามความเชื่อของผู้คิด หรือการคิดเข้าข้างตัวเอง (Autistic Thinking)

การคิดแบบนี้เป็นกระบวนการที่ผู้คิดตีความหมายจากความเชื่อ และตัดสินด้วยเหตุผลที่เข้าข้างตนเอง บางครั้งก็เพิ่มเติมหรือที่เรียกว่าระบายสิ่งไปในสิ่งที่คิด ด้วยการตีความหมายจากความเชื่อและตัดสินด้วยเหตุผลที่เข้าข้างตนเอง เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการ ความสบายใจของตนเองมากกว่าที่จะคิดถึงความเป็นจริง จึงสรุปได้ว่าการคิดชนิดนี้เป็นความคิดที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อและอารมณ์ของผู้คิดมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับลักษณะที่แท้จริงของการคิด การหาเหตุผลเข้าข้างตนเองของพวกที่เผชิญปัญหาที่จะอยู่ในประเภทนี้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการคิดหรือแปลความหมายตามความเห็นของตนเองตามใจชอบเนื่องจากความเชื่อและการตัดสินใจของตัวเป็นสำคัญ

การคิดประเภทคิดเชื่อมโยงหรือไม่มีจุดมุ่งหมายนี้ อาจมีความบกพร่องได้ ซึ่งเกิดจากสาเหตุ ดังนี้ 1) ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ในเรื่องที่คิด จนไม่มีข้อมูลพอเพียงในการอ้างอิง 2) ด่วนตัดสินใจจนขาดความรอบคอบ ไม่ได้พิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน 3) มีอารมณ์แปรปรวนในขณะที่กำลังคิดอยู่ 4) มีอคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนทำให้ความคิดขาดเหตุผล 5) ตั้งความมุ่งหมายไวล่วงหน้าว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ และ 6) หลงเชื่อถ้อยคำของผู้อื่น หรือถูกคนอื่นยุยงจนทำให้ด่วนตัดสินใจ

การป้องกันและแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวในเรื่องความคิดประเภทคิดเชื่อมโยงหรือไม่มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. ให้ผู้คิดมีความรู้ที่กว้างไกล พยายามศึกษาค้นคว้า และยอมรับฟังความคิดจากบุคคลอื่นด้วยเสมอ ๆ
2. ต้องพยายามไม่ใช่อารมณ์ในขณะที่กำลังคิด
3. ต้องทำจิตใจ หรือความรู้สึกให้เป็นกลาง ไม่ให้เกิดความลำเอียงหรือเกิดอคติ ในขณะที่กำลังคิดพยายามเรียนรู้และศึกษาวิธีการคิดของผู้อื่นที่ได้ผลดี หรือที่ได้รับความสำเร็จมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว
4. พยายามเรียนรู้และศึกษาวิธีการคิดของผู้อื่นที่ได้ผลดี หรือที่ได้รับความสำเร็จมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว

5. พยายามหาวิธีแก้ปัญหาลากหลายรูปแบบ และหาข้อบกพร่อง พร้อมทั้งวิธีการแก้ไขที่ถูกต้องและได้ผลดี

6. หมั่นพิจารณาปัญหาของตนเอง และหาข้อบกพร่องพร้อมทั้งวิธีแก้ไข

4.2 การคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย (The Goal-directed Thinking) หรือความคิดตรง (Directed Thinking) เป็นการคิดที่มักจะมีจุดมุ่งหมายในสิ่งที่จะทำอะไร ลึ้นสุดที่ตรงไหน และจะทำให้เกิดความสำเร็จได้อย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการสรุปหลังจากที่คิดเสร็จสิ้นแล้ว ได้แก่ การคิดตัดสินปัญหา หรือการคิดวิพากษ์วิจารณ์หรือการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) นับว่าเป็นความคิดที่มีเหตุผล มีกฎเกณฑ์ตามหลักตรรกวิทยา นักตรรกวิทยาได้วางหลักในการใช้เหตุผล ซึ่งมีทั้งวิธีนิรนัย (Deduction) และวิธีอุปนัย (Induction) ซึ่งในการพิสูจน์มีทั้งสองวิธีการที่ต่างกัน คือ วิธีนิรนัยเป็นการพิสูจน์เหตุผลด้วยการยกสิ่งที่ยากกว่ามาสนับสนุน สิ่งที่ยากขึ้นไปทีละขั้น ส่วนวิธีอุปนัยนั้นได้จากประสบการณ์ที่เขาได้สัมผัสจากที่เราสังเกตหน่วยต่าง ๆ ในประเภทเดียวกันหลาย ๆ หน่วย จนเราปลงใจได้ว่าจะเป็นอย่างนั้น และน่าจะเป็นหน่วยเดียวกัน หรือในกรณีที่มีการตัดสินปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งสองสิ่งว่าสิ่งไหนดีกว่ากันหรือมีค่ามากกว่ากัน เราก็จะใช้การคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายมาช่วยในการพิจารณา โดยค้นหาเหตุผลจากการพิจารณาถึงสภาพการณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ ว่าแท้จริงเพียงไรหรือไม่ สรุปว่า เป็นการคิดแบบตัดสินใจไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

วิธีการค้นหาเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) เป็นการเน้นถึงวิธีคิดแม้เวลาที่เราคิดจริง ๆ อาจไม่ได้ดำเนินไปตามขั้นตอนดังกล่าว เพราะมีสาเหตุอื่น ๆ เช่น อารมณ์ สิ่งแวดล้อม ที่ทำให้ความคิดแปรเปลี่ยนไป นอกจากนี้แต่ละคนยังมีการคิดที่ไม่เหมือนกัน ไม่ตรงกัน กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นกระบวนการแก้ปัญหาค้นคว้าการสังเกตการณ์ (Investigation) เพื่อพิสูจน์ แยกประเภท และแปลความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ระเบียบ มีจุดมุ่งหมายที่มีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นกระบวนการที่เป็นระบบระเบียบ ทั้งในด้านการตั้งปัญหา ตั้งสมมติฐาน และวิธีการดำเนินการหาคำตอบ ซึ่งต้องกระทำเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบระเบียบที่แน่นอน อาศัยหลักเหตุผล และมีความสอดคล้องกันระหว่างทฤษฎีกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

2. ใช้วิธีตรรกวิทยาในการหาเหตุผล กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จะหาเหตุผลโดยใช้วิธีตรรกวิทยา วิเคราะห์ข้อปัญหาที่เกิดความสงสัย และทดสอบหาความจริงหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้แน่ใจก่อนจึงจะสรุปผล

3. เน้นความจริงเป็นหลัก กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จะกระทำโดยปราศจากอคติส่วนตัว ผลการศึกษาจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่ใช่การเดา หรือเป็นความจริงที่พิสูจน์ไม่ได้

4. เป็นการบวนการเพื่อเสาะหาความรู้ ด้วยการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์แยกรายละเอียดให้เป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ

5. เป็นการสังเคราะห์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลในลักษณะองค์ประกอบหรือส่วนย่อย ๆ หลายอย่างเข้าด้วยกัน และหาความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลกัน นำมาจัดเป็นระเบียบได้ข้อเท็จจริงใหม่

6. เป็นการสะสม (Accumulation) ลักษณะการสะสมความรู้ ทฤษฎี กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และมีการแก้ไขดัดแปลงสิ่งเหล่านี้อยู่เสมอ

7. เป็นกระบวนการที่เชื่อถือได้ (Reliable) เมื่อหาองค์ความรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ถือว่าเป็นความรู้ที่ได้ในลักษณะที่แน่นอน ถูกต้อง และเชื่อถือได้ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป กระบวนการนี้จะเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน การแสวงหา ข้อเท็จจริงโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เราสามารถค้นพบข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้

หลักการของการค้นหาข้อเท็จจริง โดยกระบวนการนี้จะต้องดำเนินตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตข้อเท็จจริงทั่วไป เป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจและสงสัย เราจะใช้การสังเกตข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรารู้ความสนใจหรือข้อสงสัย เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้ชัดเจนแจ่มแจ้ง

2. การกำหนดสมมติฐาน เป็นการคาดคะเนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสังเกต แล้วคาดคะเนล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบต่อไป

3. การทดสอบสมมติฐาน เป็นการดำเนินการเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามแนวทางที่คาดคะเนไว้ในสมมติฐาน การทดสอบจะเป็นการยืนยันความเชื่อถือได้ของข้อเท็จจริงใด ๆ นั้น

4. การทำซ้ำ เป็นการทดสอบข้อเท็จจริงซ้ำ ๆ เพื่อยืนยันความเชื่อถือได้และยังเป็นแนวทางในการนำข้อเท็จจริงที่ทราบแล้วนั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป

Anderson and Krathwohl (2001, p. 213) และ Reilly and Oermann (1999, pp. 49-51) ได้มีการปรับปรุงทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom เพื่อที่จะเป็นเครื่องมือให้ครูผู้สอนออกแบบการสอนได้มีประสิทธิภาพ และมีความทันสมัยเป็นประโยชน์ต่อครูและนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยความสามารถที่ซับซ้อนจากน้อยไปหามาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การจำ (Remembering) เป็นการกู้เอาความรู้ที่ได้มาจากความจำระยะยาวไม่ว่าจะเป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง ความรู้เชิงมโนทัศน์ ความรู้เชิงวิธีดำเนินการ และความรู้เชิงอภิमान ประกอบด้วย การจดจำได้ เช่น การจับคู่โยงคำศัพท์ระหว่าง 2 ภาษา และการระลึกได้ สามารถเขียนคำศัพท์ที่เหมือนกันใน 2 ภาษาได้ ความรู้จากการจำสำคัญต่อการสร้างการเรียนรู้อย่างมีความหมายและการแก้ไขปัญหาด้านการจดจำนั้น จะเป็นความรู้แบบที่กระจัดกระจายและมักไม่เข้ากับบริบทของผู้เรียน สามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 การจำได้ (Recognizing) คือ การนำเอาข้อมูลที่มีอยู่ในความจำระยะยาวมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้มาในปัจจุบัน เช่น การทำแบบฝึกหัดแบบเลือกถูกผิด หรือการเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

1.2 การระลึกได้ (Recalling) คือ การนำเอาข้อมูลที่มีอยู่ในความจำระยะยาวมาใช้งาน เช่น การตอบคำถามปลายเปิดหรือการเติมคำในช่องว่าง

2. ความเข้าใจ (Understanding) ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้โดยการรู้ความหมายของสิ่งที่เรียนมา ไม่ว่าจะเป็นจากการอ่าน การฟัง หรือแม้กระทั่งการดู เกิดการนำเอาข้อมูลที่ได้มาใหม่มาเชื่อมกับข้อมูลที่มีอยู่ก่อนหรือนำมารวมกัน สามารถแบ่งออกเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 การแปลความหมาย (Interpreting) คือ การที่ผู้เรียนสามารถแปลความหมายจากรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งได้ อาจจะเป็นจากคำศัพท์หนึ่งไปสู่อีกคำศัพท์หนึ่งหรือจากรูปภาพสู่คำศัพท์ หรือคำศัพท์ไปสู่รูปภาพ เช่น การถอดความที่ใครบางคนพูดไว้หรือในการแก้สมการ

2.2 การให้ตัวอย่าง (Exemplifying) ผู้เรียนสามารถให้ตัวอย่างหรือหลักการประกอบได้ เช่น การทดสอบโดยให้ยกตัวอย่างสิ่งของที่มีลักษณะต่าง ๆ ชนิดของสิ่งของต่าง ๆ

2.3 การจัดกลุ่ม (Classifying) ผู้เรียนสามารถแยกสิ่งของต่าง ๆ ออกเป็นหมวดหมู่ได้ เช่น แยกของอาการป่วยทางสมองหรือชนิดของสัตว์ที่อยู่ในประเภทเดียวกัน การทดสอบอาจจะเป็นในเรื่องข้อใดไม่เข้าพวก

2.4 การสรุป (Summarizing) คือ การสรุปความจากข้อมูล หรือหัวข้อใหญ่ ๆ เช่น การเขียนเรื่องย่อของการปฏิวัติในฝรั่งเศส

2.5 การอนุมานหรือการสรุปอ้างอิง (Inferring) คือ การที่ผู้เรียนสามารถนำเอาข้อมูลหรือหลักการมาพิจารณาหาความน่าจะเป็นได้ เช่น ผู้เรียนสามารถนำหลักการในไวยากรณ์จากตัวอย่างที่ให้มาได้ หรือการคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อจากเหตุการณ์ที่ได้ให้ไว้

2.6 การเปรียบเทียบ (Comparing) ผู้เรียนสามารถหาข้อความเหมือนและความต่างของสิ่งของสองสิ่งขึ้นไปได้ เช่น การเปรียบเทียบเรื่องการปฏิบัติกับการทะเลาะเบาะแว้งกันในครอบครัว

2.7 การอธิบาย (Explaining) ผู้เรียนสามารถหาเหตุและผลได้ เช่น การหาเหตุผลว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ทำไมจึงเกิดฟ้าแลบ

3. การประยุกต์ใช้ (Applying) เป็นการใช้ขั้นตอนในการแก้ไขปัญหามากมาย โดยอาศัยความรู้เชิงวิธีดำเนินการ ใช้เมื่อผู้เรียนพบกับปัญหาที่ไม่คุ้นเคยและจำเป็นต้องคิดหาขั้นตอนในการแก้ไขต้องคาดเดาว่าจะใช้ความรู้ในด้านใด ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้สองทาง คือ การกระทำและการดำเนินการ สามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่

3.1 การกระทำ (Executing) ตามวิธีดำเนินงานไปที่ละคำสั่งที่คุ้นเคยหรือตามหน้าที่ในการกระทำ ผู้เรียนสามารถกระทำได้ทันทีหากเจอกับปัญหาที่คุ้นเคย โดยส่วนใหญ่จะใช้ความชำนาญในการแก้ไขปัญหามาก

3.2 การดำเนินงาน (Implementing) การดำเนินงานให้เกิดผลในสถานการณ์ที่แปลกใหม่เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเลือกใช้ขั้นตอนต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหามากที่ไม่คุ้นเคยเพราะไม่รู้ขั้นตอนที่ถูกต้องโดยทันที ซึ่งอาจจะไม่มีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว เช่น การคิดค้นทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเริ่มต้นขึ้นจากการกระทำ จากนั้นจึงเกิดการประยุกต์ใช้และการดำเนินงาน

4. วิเคราะห์ (Analyze) เป็นความสามารถแจกแจง แยกส่วนองค์ประกอบขององค์การหรือวัตถุออกเป็นส่วนย่อย และตรวจสอบได้ว่าแต่ละส่วนเกี่ยวข้องกับกันอย่างไร และแต่ละส่วนนั้นเกี่ยวข้องกับโครงสร้างใหญ่อย่างไร ประกอบด้วย การจำแนกแยกแยะ การแยกจำนวนแยกย่อยได้ (Differentiating) การจัดระบบได้ การจัดองค์การได้ (Organizing) และการให้ความเห็น ให้เหตุผลได้ (Attributing) เป้าหมายส่วนใหญ่ในการศึกษาคือ ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น สนับสนุนข้อสรุปด้วยข้อความขยาย แยกสิ่งที่เกี่ยวข้องออกจากสิ่งแปลกปลอม เชื่อมโยงความคิดเข้าด้วยกัน ทำให้สมมติฐานมีน้ำหนักขึ้น แยกความคิดหลักและรองในงานเขียนต่าง ๆ ได้ หาหลักฐานที่ช่วยสนับสนุนจุดประสงค์ของผู้เขียนได้ สามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่

4.1 การจำแนกแยกแยะ การแยกจำนวนแยกย่อยได้ (Differentiating) สามารถแยกแยะความเกี่ยวข้องและความสำคัญได้ ผู้เรียนจะใช้เมื่อต้องการที่จะเลือกเอาเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือสำคัญ และละข้อมูลที่เหลือไว้ แตกต่างกับความเข้าใจตรงที่ตรงที่สามารถบอกได้ว่า

ข้อมูลส่วนน้อยนี้สัมพันธ์กับข้อมูลส่วนที่เหลืออย่างไร เช่น การหาเฉพาะจุดที่สำคัญในงานวิจัยฉบับหนึ่ง

4.2 การจัดระบบ การจัดองค์การได้ (Organizing) เป็นการที่ผู้เรียนสามารถที่จะรวมทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารสถานการณ์ หรือการระลึกได้มาไว้อยู่ในโครงสร้างเดียวกัน โดยส่วนใหญ่มักจะไปปนอยู่ในการบวกรวมการแยกย่อย (Differentiating) โดยเมื่อผู้เรียนต้องเผชิญกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ผู้เรียนสามารถที่จะระบุความสัมพันธ์กันระหว่างส่วนต่าง ๆ ได้ เช่น ข้อเท็จจริงในข้อใดที่ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองในอเมริกา และข้อใดไม่ใช่

4.3 การให้ความเห็น ให้เหตุผลได้ (Attributing) เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็น หรือจุดประสงค์ที่มากับการสื่อสารต่าง ๆ ได้ ต่างกับการแปลตรงที่ว่าในการแปลผู้เรียนเพียงแต่ทำความเข้าใจเท่านั้น แต่การให้เหตุผลนั้นมองไปที่จุดประสงค์หลักที่ผู้เขียนต้องการที่จะสื่อออกมา เช่น การอ่านนิยาย ผู้เรียนสามารถที่จะบอกได้ว่าแรงจูงใจในการเขียนนิยายเรื่องดังกล่าวของผู้เขียนคืออะไร

5. การประเมินค่า (Evaluating) เป็นการตัดสินหรือโดยใช้กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานบางอย่าง ส่วนใหญ่จะดูที่คุณภาพประสิทธิภาพและความสม่ำเสมอ อาจจะโดยผู้เรียนเองหรือบุคคลอื่นแต่จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ที่แน่นอน ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบ (Checking) และการวิพากษ์ (Critiquing) สามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่

5.1 การตรวจสอบ (Checking) ตรวจสอบถึงความสม่ำเสมอในการดำเนินการ โดยเป็นการตรวจสอบดูว่าเป็นไปตามแผนการหรือไม่ เช่น การตรวจสอบดูว่าข้อความเชิงพรรณานั้น ๆ มีความสม่ำเสมอในการเขียนหรือไม่ หรือการให้ผู้เรียนได้ดูเทพการหาเสียงและดูว่ามีช่องโหว่ตรงไหน หรือไม่

5.2 การวิพากษ์ (Critiquing) การตัดสินผล หรือการดำเนินงานโดยมาตรฐานใดมาตรฐานหนึ่ง โดยการดูที่ข้อดีและข้อเสียของเนื้อความนั้น ๆ เช่น การที่มีผู้ที่เสนอว่าควรจะเลิกระบบการคิดเกรดออกว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร หรือดูว่าข้อสันนิษฐานต่าง ๆ นั้นเป็นไปได้ไหม

6. การสร้าง (Creating) เป็นการรวมสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีมาก่อน โดยเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีมาก่อน โดยอาจจะต้องมีการนำเอาความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ และการวิเคราะห์มาใช้ด้วย สามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่

6.1 การสร้างสรรค์ (Generating) การระบุปัญหาและหาแนวทางการแก้ไข โดยการใช้ความรู้ที่มีอยู่หรือทฤษฎีต่าง ๆ กัน ผู้เรียนจะฝึกโดยการพยายามหาทางเลือกในการแก้ไข โจทย์ที่ให้แก่ เช่น ปัญหาสังคม ในกรณีนี้มีวิธีแก้ไขอย่างไรบ้าง

6.2 การวางแผน (Planning) การวางแผนการในการแก้ไขปัญหา โดยการทำเป็นขั้นตอน ซึ่งอาจจะมีเป้าหมายรองหลายเป้าหมายในระหว่างขั้นตอนได้ เช่น การวางแผนการทำงานวิจัยชิ้นหนึ่ง

6.3 การผลิต (Producing) การปฏิบัติตามแผนงานที่ได้วางไว้ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการสร้าง เช่น เมื่อผู้เรียนมีเป้าหมายแล้วก็ให้ผลผลิตที่ตอบสนองต่อวิธีการที่คิดไว้ข้างต้น เช่น การเขียนเรียงความไปขอทุน ต้องเขียนให้ได้ถึงตามระดับที่เขาได้กำหนดไว้แต่แรกกระบวนการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน และการไม่ใช้บริบทเป็นฐาน

Kruid and Rudnick (1993, p. 6) กล่าวว่า การคิด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ที่มีลักษณะความสามารถหรือทักษะตามลำดับขั้นจากต่ำไปสูง คือ

1. การคิดในระดับการระลึก (Recall Thinking) จะรวมทักษะการคิดที่มีธรรมชาติเกือบเป็นอัตโนมัติ เป็นความสามารถในการระลึกข้อเท็จจริง

2. การคิดพื้นฐาน (Basic Thinking) เป็นความเข้าใจความคิดรวบยอดอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในโรงเรียน

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) หรือการคิดเชิงวิพากษ์เป็นความคิดที่ใช้ในการพิจารณาเชื่อมโยง และประเมินลักษณะทั้งหมดของแนวทางแก้ปัญหา ประกอบด้วยทักษะย่อย ได้แก่ การมุ่งเน้นไปในส่วนหนึ่งของข้อมูลในปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ การตรวจสอบความถูกต้อง และวิเคราะห์ข้อมูล การจำ และการเชื่อมโยงข้อมูลที่เพิ่งได้รับจากการเรียนรู้

4. การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความคิดที่เป็นต้นฉบับที่ทำให้เกิดผลผลิตที่ซับซ้อน ความคิดในระดับนี้เป็นสิ่งที่ประดิษฐ์ที่คิดหรือจินตนาการขึ้นเอง ประกอบด้วยทักษะย่อย ได้แก่ การสังเคราะห์ความคิด การสร้างความคิด และการนำความคิดไปใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของการคิดใหม่ที่สร้างขึ้น

Marzano (2001, p. 55) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ องค์ประกอบของความสามารถการคิดวิเคราะห์ว่าประกอบด้วย 5 ทักษะ ดังนี้

1. ทักษะการจำแนก เป็นความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยต่าง ๆ ทั้งเหตุการณ์เรื่องราว สิ่งของ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ เข้าใจง่ายอย่างมีหลักเกณฑ์สามารถบอกรายละเอียดสิ่งต่าง ๆ

2. ทักษะการจัดหมวดหมู่ เป็นความสามารถในการจัดประเภท จัดลำดับ จัดกลุ่มของสิ่งมีชีวิตคล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน โดยยึดโครงสร้าง ลักษณะหรือคุณสมบัติที่เป็นประเภทเดียวกัน

3. ทักษะการเชื่อมโยง เป็นความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร

4. ทักษะการสรุปความ เป็นความสามารถในการจับประเด็นและสรุปผลจากสิ่งที่กำหนดให้ได้

5. ทักษะการประยุกต์ เป็นความสามารถในการนำความรู้ หลักการ และทฤษฎีมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถคาดเดา ประเมิน พยากรณ์ ขยายความ และคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 26-30) ได้อธิบายถึง องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการตีความ (Interpretation) หมายถึง การพยายามทำความเข้าใจและให้เหตุผลแก่สิ่งที่เราต้องการจะวิเคราะห์ เพื่อแปลความหมายที่ไม่ปรากฏโดยตรงของสิ่งนั้น เป็นการสร้างความเข้าใจบนพื้นฐานของสิ่งที่ปรากฏในข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ โดยเกณฑ์ที่แต่ละคนนำมาเป็นมาตรฐานในการตัดสินในการตีความนั้น ย่อมแตกต่างกันไปตามความรู้ประสบการณ์ และค่านิยมของแต่ละบุคคล

2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ การที่เราจะคิดวิเคราะห์ได้ดีนั้นจำเป็นต้อง มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องนั้น ๆ เพื่อช่วยในการกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ แจกแจง จำแนก ถึงองค์ประกอบและส่วนสำคัญและความสมเหตุสมผลของการวิเคราะห์

3. ความช่างสังเกต ช่างสงสัย และช่างถาม นักคิดเชิงวิเคราะห์จะต้องเป็นคนช่างสังเกต สามารถค้นพบสิ่งผิดปกติ ท่ามกลางสิ่งที่ดูผิวเผินแล้วเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ต้องเป็นคนช่างสงสัย เมื่อเห็นความผิดปกติไม่ละเลยแต่หยุดคิด พิจารณา ขบคิด ไตร่ตรอง และช่างซักถาม เพื่อนำไปสู่การสืบค้นหาความจริงและเกิดความชัดเจนในประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์ และขอบเขตของการพินิจวิเคราะห์ การแยกแยะ กระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยใช้เทคนิคคำถาม 5W 1H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) How (อย่างไร) ซึ่งคำถามเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องใช้ทุกข้อ เพราะการตั้งคำถามมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจน ครอบคลุม ตรงประเด็น ที่เราต้องการสืบค้น

4. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล นักคิดวิเคราะห์ต้องมีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และสามารถหาคำตอบได้ถึงสาเหตุ ความเชื่อมโยงความสัมพันธ์องค์ประกอบ วิธีการ แนวทางแก้ไข และผลที่ตามมา

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการคิด และการพัฒนาทักษะการคิด

สุวิทย์ มูลคำ (2553, หน้า 90-118) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถย่อย ๆ ในการคิดลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการคิดที่สลับซับซ้อน ทักษะการคิดอาจจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1. ทักษะการคิดพื้นฐาน (Basic Skills) หมายถึง ทักษะการคิดย่อยที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นต่อการคิดในระดับที่สูงขึ้นหรือซับซ้อนแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1 ทักษะการสื่อความหมาย (Communication Skills) หมายถึง ทักษะการรับสารที่แสดงถึงความคิดของผู้อื่นเข้ามาเพื่อรับรู้ ตีความ จดจำ เพื่อต้องการที่จะระลึก เพื่อนำมาเปรียบเทียบและถ่ายทอดความคิดของตนให้แก่ผู้อื่น โดยแปลงความคิดให้อยู่ในรูปของภาษาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นข้อความ คำพูด ศิลปะ ดนตรี คณิตศาสตร์ ฯลฯ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงการรับและถ่ายทอดความคิดด้วยภาษา ข้อความ คำพูด ที่นิยมใช้มากที่สุดโดยเฉพาะการเรียนในระบบโรงเรียน

1.2 การคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป (Core or General Thinking Skills) หมายถึง ทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอในการดำรงชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานของการคิดขั้นสูงที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งคนเราจำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

2. ทักษะการคิดขั้นสูงหรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Hight-Ordered/More Complicated Thinking Skills) หมายถึง ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอน และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกนหลายทักษะในแต่ละขั้น ทักษะการคิดขั้นสูงจะพัฒนาได้เมื่อเด็กได้พัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานจนมีความชำนาญพอสมควรแล้ว

สุวิทย์ มูลคำ (2553, หน้า 163) ยังกล่าวอีกว่า ทักษะการคิด เป็นสิ่งที่จำเป็นเบื้องต้นสำหรับการที่ทุกคนควรฝึกฝนให้มีไว้และมีจำนวนมากทักษะเท่าที่จะสามารถจะมี หรือฝึกฝนได้ เพื่อเป็นต้นทุนสำหรับการคิดต่อไป

ส่วน ทิศนา ขมมณี และคณะ (2548, หน้า 281-282 อ้างอิงใน กรมสามัญศึกษา, 2545, หน้า 26) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถทางการคิดของคน เด็ก และเยาวชน จะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยการฝึกฝนและพัฒนาทักษะการคิดขั้นพื้นฐานสู่การคิดขั้นสูง

โดยไม่ละเลยมิติด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาความสามารถทางการคิดซึ่งประกอบด้วย มิติ 6 ด้าน ดังนี้

1. มิติด้านข้อมูลหรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด ประกอบด้วยข้อมูลหลัก 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ
2. มิติด้านคุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิด เฉพาะที่สำคัญมาก ได้แก่ ความใจกว้าง เป็นธรรมชาติใฝ่รู้ กระตือรือร้น ช่างวิเคราะห์ รวมทั้งเป็นผู้มีความขยัน อดทน กล้าคิด กล้าเสี่ยง มั่นใจและมีน้ำใจ
3. มิติด้านทักษะการคิด สามารถจัดได้ 2 ระดับ ได้แก่
 - 3.1 ทักษะการคิดพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยการสื่อสาร กับทักษะที่เป็นแกนหรือทักษะพื้นฐานทั่วไป เช่น การสังเกต การสำรวจ การจำแนก การเชื่อมโยง การใช้เหตุผล และการสรุปความ เป็นต้น
 - 3.2 ทักษะการคิดขั้นสูงที่สำคัญ เช่น ทักษะการวิเคราะห์ การจัดระบบ การหาแบบแผน การพิสูจน์ และการประยุกต์ เป็นต้น
4. มิติด้านลักษณะการคิด เฉพาะที่สำคัญและควรใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มี 9 ประการ ได้แก่ คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดอย่างมีเหตุผล คิดกว้าง คิดไกล คิดลึกซึ้ง และคิดถูกทาง
5. มิติด้านกระบวนการคิด เป็นการคิดที่ต้องอาศัยทักษะการคิดและลักษณะการคิด เพื่อเกิดกระบวนการคิดที่เหมาะสมและหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดเปรียบเทียบ การคิดวิพากษ์ การคิดเชิงมโนทัศน์ การคิดประยุกต์ การคิดบูรณาการ การคิดแก้ปัญหา การคิดเชิงกลยุทธ์ การคิดอนาคต การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์
6. มิติด้านการควบคุมและการประเมินการคิดของตนเอง หมายถึง การรู้เท่าทันว่าตนคิดอะไรอยู่ หรือการประเมินการคิดของตนเองและใช้ความรู้นั้นในการควบคุมหรือปรับปรุง การกระทำของตนเอง ซึ่งครอบคลุมการวางแผน การควบคุมการกระทำของตนเอง การตรวจสอบความก้าวหน้าและการประเมินผล

ในการจัดการเรียนการสอนถ้าครูได้สอดแทรกและฝึกให้นักเรียนได้คิดบ่อย ๆ ซึ่งจะค่อย ๆ ซึมซับจนเป็นความเคยชิน ย่อมจะเกิดทักษะการคิดและกระบวนการคิดอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ในที่สุด

ทักษะการคิดขั้นสูง (Higher-Order on Thinking Skills) ถือได้ว่าเป็นทักษะการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพซึ่งมีนักวิชาการและนักศึกษได้กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงไว้ ดังนี้

Quellmalz (1987, pp. 87-91) แบ่งระดับการคิดขั้นสูงออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. การวิเคราะห์ เป็นการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาพรวมและองค์ประกอบของส่วนต่าง ๆ

2. การเปรียบเทียบ เป็นการอธิบายว่าสิ่งต่าง ๆ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยจะเริ่มจากการคิดวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของส่วนรวมและส่วนย่อยก่อน จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบกัน

3. การสรุปอ้างอิง เป็นการสรุปข้อมูลและเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใช้เหตุผลทั้งแบบนิรนัยและอุปนัย

4. การประเมิน เป็นการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพ เชื่อถือได้ ปฏิบัติได้จริง โดยใช้เกณฑ์ที่มีอยู่เป็นตัวประเมิน

ทิตินา แชมมณี และพิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ (2544, หน้า 131-140) กล่าวว่า ทักษะการคิดขั้นสูงหรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Higher Order or More Complexed Thinking Skills) หมายถึง ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอนหลายชั้น และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะ การคิดที่เป็นแกนหลาย ๆ ทักษะในแต่ละชั้น ทักษะการคิดขั้นสูงจึงจะพัฒนาได้ เมื่อเด็กได้พัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานจนมีความชำนาญพอสมควรแล้ว ทักษะการคิดขั้นสูงที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. การสรุปความ (Drawing Conclusion)
2. การให้คำจำกัดความ (Defining)
3. การวิเคราะห์ (Analysis)
4. การผสมผสานข้อมูล (Integration)
5. การจัดระบบความคิด (Organizing)
6. การสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Constructing)
7. การกำหนดโครงสร้าง (Structuring)
8. การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างความรู้เสียใหม่ (Restructuring)
9. การค้นหาแบบแผน (Finding Patterns)
10. การหาความเชื่อพื้นฐาน (Finding Underlying Assumption)
11. การคาดคะเน/พยากรณ์ (Predicting)

12. การตั้งสมมติฐาน (Formulating Hypothesis)
13. การทดสอบสมมติฐาน (Testing Hypothesis)
14. การตั้งเกณฑ์ (Establishing Criteria)
15. การพิสูจน์ความจริง (Verifying)
16. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2544, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการคิดขั้นสูงว่า การคิดขั้นสูง หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในขณะที่นักเรียนเข้ามาอยู่ในโรงเรียน เพื่อเรียนรู้เนื้อหาและหลักการ รวมทั้งแนวคิดในวิชาต่าง ๆ การคิดระดับสูงประกอบด้วยความคิดด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนก รวบรวมเป็นหมวดหมู่ และการจัดประเด็นต่าง ๆ เช่น การจำแนกชนิดหินโดยใช้ลักษณะภายนอกเป็นเกณฑ์ หรือการหาอายุเฉลี่ยของนักเรียนในห้องเรียนโดยการหาอายุรวมก่อนจึงมาหาอายุเฉลี่ย

2. ความคิดวิพากษ์วิจารณ์ หมายถึง ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งในด้านบวกหรือด้านลบอย่างมีเหตุผล โดยการใช้ข้อมูลอย่างพอเพียง เช่น การวิพากษ์ วิจารณ์ข้อดี ข้อเสียของพืช GMOs

3. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดที่แปลกใหม่และแตกต่างจากผู้อื่น เช่น การออกแบบวงจรเตือนภัยโดยใช้เซ็นเซอร์ความร้อน การออกแบบเครื่องฟักไข่

4. ความคิดอย่างเป็นเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการคิดที่แปลกใหม่และแตกต่างจากที่อื่น เช่น การโต้แย้งเงินสนับสนุนการสร้างเขื่อนกั้นน้ำขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง

5. ความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการออกแบบพิสูจน์ และตรวจสอบหาข้อเท็จจริง โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การออกแบบการทดลองเพื่อพิสูจน์ความเชื่อใด ๆ

Fraenkel (1980, p. 172) ได้แบ่งทักษะการคิดออกเป็น 11 ทักษะ คือ

1. การสังเกต (Observing)
2. การบรรยาย (Describing)
3. การเปรียบเทียบ (Comparing and Contrasting)
4. การพัฒนาความคิดรวบยอด (Developing Concepts)
5. การจำแนก (Differentiating)
6. การให้คำจำกัดความ (Defining)

7. การสรุปความ (Generalizing)
8. การทำนาย (Predicting)
9. การอธิบาย (Explaining)
10. การตั้งสมมติฐาน (Hypothesizing)
11. การเสนอทางเลือก (Offering Alternatives)

ฤทัยรัตน์ ธรเสนา (2546, หน้า 11) กล่าวว่า ทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึง ความชำนาญในการคิด สามารถใช้กระบวนการทางปัญญาที่ซับซ้อน หลายขั้นตอนมาจัดการกับข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสรุปอ้างอิง ทักษะการสังเคราะห์ และทักษะการประเมิน

สุวิทย์ มูลคำ (2549, หน้า 11) กล่าวว่า ทักษะการคิดที่มีขั้นตอนหลายขั้นและต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมาย และทักษะการคิดที่เป็นแกนสลายทักษะในแต่ละขั้น ทักษะการคิดขั้นสูงจะพัฒนาได้เมื่อเด็กได้พัฒนาทักษะการคิดพื้นฐานจนมีความชำนาญพอสมควรแล้ว ทักษะการคิดขั้นสูงประกอบด้วย การสรุปความ (Drawing Conclusion) ประกอบด้วย

1. การให้คำจำกัดความ (Defining)
2. การวิเคราะห์ (Analysis)
3. การผสมผสานข้อมูล (Integration)
4. การจัดระบบความคิด (Organizing)
5. การสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Constructing)
6. การกำหนดโครงสร้าง (Structuring)
7. การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างความรู้เสียใหม่ (Restructuring)
8. การค้นหาแบบแผน (Finding Patterns)
9. การหาความเชื่อพื้นฐาน (Finding Underlying Assumption)
10. การคาดคะเน/พยากรณ์ (Predicting)
11. การตั้งสมมติฐาน (Formulating Hypothesis)
12. การทดสอบสมมติฐาน (Testing Hypothesis)
13. การตั้งเกณฑ์ (Establishing Criteria)
14. การพิสูจน์ความจริง (Verifying)
15. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Applying)

ธัญวัลย์ เนียรศิริ (2552, หน้า 5) กล่าวว่า ทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) หมายถึง ทักษะการคิดที่เป็นขั้นตอนมีความซับซ้อนลึกซึ้ง ประกอบด้วย การคิดสร้างสรรค์

(Creative Thinking) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การคิดตัดสินใจ (Decision Making) การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) และการคิดวิเคราะห์ (Analysis)

รุสราญ อะห์ลี (2552, หน้า 7) กล่าวว่า การคิดขั้นสูง หมายถึง การคิดที่ซับซ้อน มีขั้นตอนการคิดหลายขั้นตอน การคิดขั้นสูง ประกอบด้วย

1. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การคิดที่แสดงให้เห็นความต่าง การเจาะลึก การเลือก การจัดกลุ่ม การวินิจฉัย การสรุปความ การตีความ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การวิเคราะห์ ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

2. การคิดวิจารณ์ หมายถึง การคิดอย่างมีเหตุผลและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจความเชื่อ หรือการกระทำต่าง ๆ มีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ ระบุปัญหา รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล ตั้งสมมติฐาน สรุป และประเมินผลข้อสรุป

3. การคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดหลายทิศทางหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งลักษณะความคิดจะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่รวมถึงการค้นพบวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้ศึกษาองค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์ 1 ประการ คือ ความคิดคล่อง

สุภาพร จันทร์ดอกไม้ (2553, หน้า 8-9) กล่าวว่า ทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึง การคิดที่เกิดขึ้นอย่างซับซ้อน และมีขั้นตอนการคิดหลายขั้นตอน โดยอย่างน้อยมีขั้นตอนการคิดตั้งแต่ 2 ขั้นตอนขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย

1. การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) หมายถึง การจำแนกแยกแยะข้อมูล ในสถานการณ์ที่ปรากฏอยู่โดยการตรวจสอบองค์ประกอบและความสัมพันธ์ ประกอบด้วย บอกลักษณะหรือองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ บอกลักษณะร่วมหรือลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ระบุแนวทางที่แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กัน ความเหมือน ความต่าง ความคิดเชิงเหตุผล การสรุปอ้างอิง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

2. การคิดวิจารณ์ (Critical Thinking) หมายถึง การรับรู้เหตุการณ์ที่เผชิญอยู่ และคิดสะท้อนอย่างมีเหตุผลเป็นปรนัย โดยจัดความลำเอียงของตน เพื่อตัดสินใจ ประกอบด้วย ระบุปัญหา องค์ประกอบของปัญหาและความเชื่อมโยง ระบุค่านิยม ความเชื่อ ข้อสันนิษฐาน ที่อยู่เบื้องหลังปัญหา คิดสะท้อนกลับและสร้างข้อสรุปของปัญหา ลงความเห็นตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือทำอย่างไร ประเมินวิพากษ์ความเป็นปรนัย ความสมเหตุสมผลของความคิดเห็น การกระทำที่ได้ลงความเห็นไว้แล้ว

3. การตัดสินใจ (Decision Thinking) หมายถึง การวิเคราะห์ปัญหาเปรียบเทียบทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ประกอบด้วย ระบุปัญหาที่ต้องการตัดสินใจ และสภาพบริบทของปัญหา การกำหนดเป้าหมายของการตัดสินใจ สร้างทางเลือกที่หลากหลาย

วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย ของทางเลือก การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ประเมินผลสำเร็จของทางเลือกตามเป้าหมาย

4. การคิดและแก้ปัญหา (Problem Thinking) หมายถึง การวิเคราะห์โจทย์หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้โจทย์หรือปัญหานั้น ประกอบด้วย สามารถระบุปัญหา มองปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ อธิบายความสัมพันธ์ของปัญหากับบริบท สภาพแวดล้อม กำหนดเป้าหมายหรือแนวทางของผลลัพธ์ที่ต้องการ สร้างทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ประเมินทางเลือก แนวทางที่เหมาะสมกับโจทย์หรือสถานการณ์นั้น ทดลองนำแนวคิด ทางเลือกสู่การปฏิบัติ และปรับปรุงแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหา ประเมินผลสำเร็จของการแก้ปัญหาตามเป้าหมาย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึง ทักษะการคิดซึ่งต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมาย และทักษะการคิดที่เป็นแกนหลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้นตอน ทักษะการคิดขั้นสูงจะพัฒนาได้ต่อเมื่อมีการพัฒนาทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจนเกิดความชำนาญ ทักษะการคิดขั้นสูงประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสรุปลงความเห็น ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะการคิดสังเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ประกอบด้วย ทักษะย่อย ๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการประเมิน ทักษะการสรุปลงความเห็น ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะการสังเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ทักษะการคิดขั้นสูงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ประกอบด้วย ทักษะย่อย ๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

กระบวนการสอนคิดและเครื่องมือการคิด

การสอนคิดตามแนวทาง Thinking School มีหลักการที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้ (ศราวุธ สุตะวงศ์, 2562, หน้า 22-25)

1. บทบาทครูเป็นทั้งผู้ช่วยเหลือและผู้ร่วมงาน
2. นักเรียนทำงานเป็นทีม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. นักเรียนรู้จักคิดนอกกรอบ มีแนวคิดเพิ่มที่หลากหลาย เพิ่มพูนปัญญา ค้นพบตัวเอง
4. นักเรียนฝึกลองผิดลองถูกในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน
5. ครูใช้คำถามในการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าตอบคำถามตลอดเวลา

6. กระบวนการเรียนในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนตามรูปแบบ Thinking Whiteboard
7. ครูใช้เครื่องมือการคิด Thinking Tools ในชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สม่ำเสมอ
8. นักเรียนได้แสดงความคิดของตัวเองเป็นรายบุคคล และเห็นความสำคัญของการเรียนที่เน้นความเข้าใจมากกว่าการท่องหรือจำ
9. ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้สม่ำเสมอ และสามารถคิดในระดับสูงได้เป็นอย่างดี
10. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ตลอดถึงใช้วิจารณญาณตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนฐานข้อมูลที่รอบด้าน

ซึ่งกระบวนการการสอนคิดตามแนวทาง Thinking School มีขั้นตอนการสอนคิด 4 ขั้นตอน เรียกว่า “Thinking Whiteboard” ซึ่งเป็นองค์ประกอบรูปแบบการสอน Thinking School ที่ครูทุกคนเป็นผู้ใช้จัดการเรียนการสอนในรายชั่วโมง ดังนี้

1. Do Now หมายถึง ขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียนของนักเรียนและครู เป็นการบอกหรือแจ้งให้นักเรียนรับรู้ว่าคุณครูต้องการให้นักเรียนปฏิบัติอะไร หรือทำอะไร โดยครูต้องเริ่มขั้นตอนตอนนี้ก่อนทุกครั้งที่จะสอน ซึ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบที่หลากหลายได้ เช่น คำถาม เกม ภาพ เสียง สื่อวีดิทัศน์ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่านักเรียนได้ใช้การคิดคล่อง คิดไว คิดทันทีทันใด ระยะเวลาในขั้นตอนนี้ใช้เวลารวมประมาณ 1-5 นาที (เท่านั้น)
2. Purpose หมายถึง ขั้นตอนการแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในชั่วโมงเรียนนั้น ๆ ให้กับนักเรียนและครูได้รับทราบ ขั้นตอนของ Purpose เป็นการบอกครูและนักเรียนว่าจะสอนหรือเรียนอะไร และเพื่อให้รู้สิ่งใดในชั่วโมงเรียน
3. Work Mode หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและครู ครูจะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างไรก็ได้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของวิชา เนื้อหา หรือกลุ่มสาระที่ตนเองสอน เช่น ครูบอก ครูอธิบาย ครูบรรยาย ให้ข้อมูล ครูสาธิต ครูแจกใบงาน หรือนักเรียนอ่านใบงาน นักเรียนค้นข้อมูล นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงาน นักเรียนปฏิบัติตามที่กำหนด งานเดี่ยว งานกลุ่ม นักเรียนนำเสนอ ในชั้นเรียน นักเรียนและครูวิพากษ์แลกเปลี่ยน นักเรียนทำใบงาน ชิ้นงาน แบบฝึกหัด ฯลฯ ช่วงกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือการคิด (Thinking Tools) รวมระยะเวลาในขั้นตอนนี้ใช้เวลารวมแล้วประมาณ 30-45 นาที (เท่านั้น)
4. Reflective Thinking หมายถึง ขั้นตอนการสรุปทบทเรียนหรือสะท้อนผลของการเรียนในชั่วโมงเรียน ว่านักเรียนเข้าใจหรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เป็นการตรวจสอบ

ความเข้าใจของนักเรียน เพื่อทบทวน ย้ำ หรือสรุปเนื้อหาหรือบทเรียนที่เรียนในชั่วโมงเรียน รวมทั้งนำข้อสอบที่เคยออกในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนในชั่วโมงเรียน ตลอดจนข้อสอบ O-Net หรือข้อสอบ NT มาถามนักเรียนทั้งห้องเพื่อวัดความเข้าใจการเรียนในวันนี้และลดปัญหา การติวข้อสอบในเวลาอื่น ๆ

กระบวนการสอนคิดดังกล่าว มีการนำเครื่องมือการคิด (Thinking Tools) มาใช้ในการ ออกแบบการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือการคิด (Thinking Tools) คือ เครื่องมือการคิดที่ช่วยพัฒนาการคิดของนักเรียน สร้างแรงกระตุ้นแรงจูงใจ เกิดความคิดตามระดับต่าง ๆ และเกิดความคิดตลอดเวลา เครื่องมือการสอนคิดจะช่วยถอดช่วยสรุปความคิดของนักเรียนให้เป็นระบบ มีเป้าหมาย ชี้ว่าผู้เรียนเกิดความคิดเช่นใดในประเด็นเนื้อหา ข้อเท็จจริง หรือเหตุผลที่ต้องการได้ หลักการสำคัญของการใช้ Thinking Tools คือ (ศราวุธ สุตะวงค์, 2562, หน้า 36-74)

1. ครูให้นักเรียนรู้จักหลักการของ Thinking Tools ก่อนนำไปใช้ หากนักเรียนยังไม่เคยใช้ หรือเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือการสอนคิดนั้น ๆ

2. ครูต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือตัวชี้วัดการเรียนรู้ก่อนตัดสินใจ นำเครื่องมือการสอนคิดลงสู่แผนการสอนรายชั่วโมงของตนเอง

เครื่องมือการคิด (Thinking Tools) ที่นำไปใช้บ่อยและครอบคลุมทุกระดับชั้น ทุกกลุ่มสาระวิชา ยกตัวอย่าง 10 เครื่องมือ ดังนี้

1. PMI เป็นเครื่องมือการสอนคิดในระดับง่าย เพื่อฝึกให้นักเรียนมีการคิดหรือมุมมอง เกี่ยวกับเนื้อหา ประเด็น หรือเรื่องที่ศึกษาให้สนใจถึงข้อดีหรือจุดเด่นและคิดถึงข้อเสียหรือจุดด้อย และเมื่อทราบข้อเสียหรือจุดด้อยแล้วจะต้องให้ความสนใจถึงข้อเสนอนะ ข้อแนะนำ ข้อแก้ไข หรือทางเลือก การจัดลำดับความคิดของ PMI ต้องเป็นไปตามลำดับเสมอ คือฝึกผู้เรียนให้บอก ข้อดีก่อน จากนั้นก็เป็นข้อเสีย และท้ายที่สุดข้อเสนอนะที่ควรสนใจต่อเนื้อเรื่องหรือประเด็นนั้น ๆ

2. OPV (Other Point of View) เป็นเครื่องมือการมองประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในมุมมองของผู้อื่น เครื่องมือ OPV เป็นการตั้งคำถาม 2 คำถาม คือ ใครบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละคนน่าจะมีมุมมองในเรื่องนี้อย่างไร

3. CAF (Consider All Factors) เป็นเครื่องมือสำหรับการนำตัวช่วยคิดมาใช้ในการคิด 18 ประเด็น หรือหัวข้อในการตอบคำถามจากสถานการณ์ประเด็น หรือหัวข้อที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นการคิดคล่อง คิดไว คิดเป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ได้รวดเร็วขึ้น

4. KWL เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการคิดของนักเรียน ถึงเนื้อหา ประเด็น หรือหัวข้อ ที่นำมาเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนคิดหรือตอบคำถามในสิ่งที่ตนเองรู้แล้วเกี่ยวกับประเด็นนั้น (Know)

เพื่อเป็นตัวช่วยให้ครูไม่ต้องบอก อธิบาย หรือสอนในสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว จะทำให้การเรียนรู้ในชั้นเรียน กระชับเร็วขึ้น ผู้ที่รู้แล้วจากประสบการณ์เดิม การอ่าน การศึกษามาก่อนล่วงหน้าก็จะได้มีโอกาสบอกกล่าวหรืออธิบายเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนได้รับทราบ และประเด็นหรือเนื้อหาใดที่ผู้เรียนทั้งชั้นยังไม่ทราบ สงสัย และอยากรู้คำตอบ อยากเรียนรู้ (Want) ก็จะไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนและครู (Learned) ได้ผลเป็นประการใด เกิดจากการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งห้องเรียน

กระบวนการของ KWL เป็นเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพราะแต่ละขั้นตอนมุ่งใจให้นักเรียนคิดตลอดเวลา นอกจากนี้ การตั้งคำถาม และการเสริมแรงของครูช่วยให้นักเรียนอยากรู้ อยากแสวงหาคำตอบที่หลากหลายมากขึ้น KWL ทำให้ผู้เรียนคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน พิจารณาอย่างละเอียด หรือทบทวนสิ่งที่รู้มาก่อน สิ่งที่เขาต้องการรู้และได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งที่กำหนดให้ เป็นต้น โดยมีคำถาม ดังนี้

K = Know ระบุสิ่งที่รู้ เรื่องที่รู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำหนด หรือหัวข้อที่กำหนด

W = Want อยากรู้อะไรบ้าง จากสิ่งหรือเรื่องที่กำหนดให้ในขั้นแรก

L = Learned เรียนรู้อะไรบ้าง จากเรื่องที่กำหนดหลังจากอ่านหรือเรียนรู้เสร็จแล้ว

5. Compare and Contrast เครื่องมือการคิดที่จะช่วยพัฒนาและกระตุ้นการคิดเปรียบเทียบ โดยการเลือกหัวข้อ ประเด็น หรือเรื่องที่น่าสนใจ ทำการเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เหมือนกันและสิ่งที่มีความแตกต่างกัน ตลอดถึงร่วมกันวิเคราะห์ภายในกลุ่มเพื่อหาคำตอบ ที่ดีที่สุด เป็นเครื่องมือการคิด ช่วยกันคิดหาประเด็นที่หลากหลาย แล้วคัดเลือกหัวข้อที่เป็นประเด็น ที่น่าสนใจของกลุ่ม คัดแยกประเด็นที่ง่าย ๆ ออก แล้วช่วยกันระดมความคิดเห็น เปรียบเทียบ ความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อสะท้อนความเข้าใจหัวข้อ ประเด็น หรือเรื่องที่น่าสนใจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

6. Cause and Effect เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการคิดแบบมีเหตุและผล เป็นการหา สาเหตุที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่จะตามมา เป็นเครื่องมือการคิดที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิด และเกิดการพัฒนาโครงสร้างการคิด สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียน โดยมีหลักการ ดังนี้

Cause สาเหตุ = สิ่งที่เกิดก่อน

Effect ผลลัพธ์ = สิ่งที่เกิดตาม

7. การคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) นั้น เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono) เป็นผู้ริเริ่มวิธีการคิดแบบหมวก 6 ใบ โดยความหมายของสีหมวกความคิด 6 ใบ มีดังนี้

7.1 หมวกสีขาวย เป็นการคิดหาหรือบอกข้อมูล ข้อเท็จจริง ตัวเลข อยากรู้ข้อมูลอะไร เป็นข้อมูลดิบหรือเบื้องต้น

7.2 หมวกสีเหลือง เป็นการคิดหรือหาถึงประโยชน์ ข้อดี จุดเด่น จุดควรพัฒนา แก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

7.3 หมวกสีดำ เป็นการคิดหรือหาจุดอ่อน ข้อเสีย ข้อบกพร่อง ข้อควรระวัง ข้อห่วงใย

7.4 หมวกสีเขียว เป็นการคิดเพื่อให้เกิดการพัฒนา ข้อเสนอแนะ ข้อชี้แนะ และเป็นการคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

7.5 หมวกสีแดง เป็นการคิดหรือบอกถึงความรู้สึกและอารมณ์ บอกได้ตรง ๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่ต้องการเหตุผล หรือถามว่าทำไม หรือเพราะเหตุใด

7.6 หมวกสีน้ำเงิน เป็นการจัดการหรือควบคุมความคิดให้เป็นระบบ ระเบียบ ขั้นตอน เพื่อควบคุมการคิดให้กระชับและเป็นไปตามทิศทางหรือเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

8. Ranking เป็นเครื่องมือการคิดในรูปแบบของการจัดลำดับ โดยกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินใจจากคำถามหรือจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ กระบวนการใช้เครื่องมือ Ranking สิ่งสำคัญ คือ การเลือกเนื้อหาที่ผู้เรียนรู้จักคุ้นเคยอยู่แล้ว การสอนการกำหนดเกณฑ์เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าเรากำหนดเกณฑ์ยากเราก็จะได้ นักคิดวิเคราะห์ที่เก่ง Ranking เป็นรูปแบบของใบงานที่สามารถนำไปใช้สอนกับผู้เรียนในชั้นเรียน ช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์

9. Diagram เป็นเครื่องมือที่ให้นักเรียนได้สรุปบทเรียน เนื้อหา หรือเรื่องที่เรียนในแต่ละวิชา บทเรียนในแต่ละชั่วโมงเรียน เพื่อสรุปหรือสร้างความเข้าใจของตนเองให้ง่ายขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจและสามารถเรียกนำมาใช้ได้เมื่อต้องการเหตุผลหรือคำตอบได้ Diagram จะเป็นรูปแบบใดก็ได้ จุดเริ่มต้นหรือจุดสิ้นสุดมีหรือไม่มีก็ได้ จะเป็นภาพ กล้อง เส้น วงกลม ไม่มีหลักเกณฑ์หรือหลักการบังคับตายตัว

10. Mind Mapping เป็นเครื่องมือการคิดที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเครื่องมือ Diagram มากที่สุด จึงทำให้มีการใช้เครื่องมือนี้ไม่ถูกต้องอย่างแพร่หลาย เครื่องมือการคิดนี้ช่วยให้นักเรียนได้สรุปบทเรียน เนื้อหา หรือเรื่องที่เรียนในแต่ละวิชา บทเรียนในแต่ละชั่วโมงเรียน เพื่อสรุปหรือสร้างความเข้าใจของตนเองให้ง่ายขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจ และสามารถนำมาใช้ได้เมื่อต้องการเหตุผล หรือคำตอบได้เช่นเดียวกับเครื่องมือการคิด Diagram แต่จะมีเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ บังคับตายตัว ดังนี้

10.1 มีแกนกลางเพื่อกำหนดหัวเรื่อง เนื้อหา หรือประเด็นที่จะเรียนรู้

10.2 มีกิ่งก้านเพื่อแยกแยะ จัดหมวดหมู่ของประเด็นหลัก ๆ

- 10.3 มีกิ่งก้อยเพื่ออธิบายหรือบอกให้รายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นหลักนั้น ๆ
- 10.4 มีกิ่งก้อย ๆ ออกไป เพื่อให้ข้อมูล หรือรายละเอียดสนับสนุนประเด็นรองลงไป
- 10.5 คำ วลี ประโยค หรือรูปภาพ ให้อยู่บนเส้นเท่านั้น
- 10.6 เส้นจะต้องไม่สิ้นสุด อนันต์ หรืออวกาศ (Infinity) และให้เขียนไปแนวทางเดียวกัน

คือ เขียนตามแนวขวาง (ไม่ตีลังกา)

การบริหารจัดการโรงเรียนสอนคิด

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสอนคิด (Thinking School) มีหลักการที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

โรงเรียนสอนคิดมีเป้าหมาย เป้าประสงค์สูงสุด (Super Goal) ซึ่ง บรรจง อมรชรีวิน (2554 หน้า 38) ได้กล่าวถึงการพัฒนาโรงเรียนไปสู่การคิดไว้ว่า เป็นการสร้างให้เกิดสภาพที่เรียกว่า อุดมปัญญา (Intellectual Health) เป็นสังคมที่ดำเนินไปด้วยปัญญาโดยมีวัตถุประสงค์ระยะยาว ประกอบด้วย 5 ประการ คือ เพื่อให้เด็กมีนิสัยการคิดอย่างอิสระและอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ของการมีค่านิยมเชิงบวก (Positive value) เพื่อการมีทัศนคติต่อการร่วมมือทางสังคมที่ดีและมีความรับผิดชอบในเชิงศีลธรรม เพื่อมีความรู้และความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของบุคคลและกฎเกณฑ์ในสภาพแวดล้อมของเขาและเพื่อพัฒนาให้มีทักษะเชิงวิชาการพื้นฐานในเรื่องการเขียน การอ่าน และคณิตศาสตร์

เพื่อให้การพัฒนาในรูปแบบสู่โรงเรียนสอนคิดบรรลุเป้าหมายสูงสุดดังกล่าว ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสอนคิด ประกอบด้วย ความหมายของโรงเรียนสอนคิด คุณลักษณะของโรงเรียนสอนคิด หลักเกณฑ์ของการเป็นโรงเรียนสอนคิด องค์ประกอบของโรงเรียนสอนคิด และบริบทโรงเรียนสอนคิดในประเทศและในต่างประเทศ ดังนี้

ความหมายของโรงเรียนสอนคิด

มีนักการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้ความหมายของโรงเรียนสอนคิด ดังนี้

อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา (2559 อ้างอิงใน วรณชนก รอดหยุด, 2561, หน้า 40) โรงเรียนสอนคิด (Thinking School) หมายถึง โรงเรียนที่สอนให้เด็กได้รู้ถึงกระบวนการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนว่าอยากเรียนอะไร จะเรียนอย่างไร มากกว่าการสอนเพียงเพื่อให้เด็กมีแต่ความรู้โดยที่ไม่ได้มีขีดความสามารถในการคิด หรือเรียนรู้ได้ด้วยตนเองต่อไปอย่างไร เน้นพัฒนาทักษะการคิดให้กับเด็ก

เพชรชุกดา เกษประยูร (2559 อ้างอิงใน วรณชนก รอดหยุด, 2561, หน้า 40) กล่าวว่า Thinking School หมายถึง โรงเรียนที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนพัฒนาทักษะกระบวนการคิด

โดยพัฒนาครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้มีพฤติกรรมในการคิดทุกเรื่อง มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน การปฏิบัติงานร่วมกันด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ทงง โชติสรยุทธ์ (2559 อ้างอิงใน วรรณชนก รอดหยู่, 2561, หน้า 40) กล่าวว่า โรงเรียนสอนคิด หมายถึง โรงเรียนที่มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้เด็กมีโอกาสคิดอย่างอิสระ โดยวิธีบูรณาการ สร้างสรรค์หลักสูตรใหม่ ๆ ที่มีความหมาย มีประโยชน์ใช้กระบวนการเรียนรู้ สื่อและประสบการณ์เรียนรู้การประเมินผล ทั้งครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดของนักเรียน หากกระบวนการเกี่ยวข้องกับการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ทำให้เด็กสนุกกับการคิด เด็กจะอยากเรียนรู้เสริมสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา (2559 อ้างอิงใน วรรณชนก รอดหยู่, 2561, หน้า 40) ได้ให้ความหมายโรงเรียนสอนคิดไว้ว่า โรงเรียนสอนคิดเป็นโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ศึกษาเพื่อความเจริญงอกงามของตนเองอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีทักษะชีวิต

วิเชียร ไชยบัง (2559 อ้างอิงใน วรรณชนก รอดหยู่, 2561, หน้า 40) กล่าวว่า Thinking School หมายถึง โรงเรียนที่จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้ปลดปล่อยสิ่งที่ครอบเอาไว้ ความคิดที่ครอบไว้ให้ทุกคนแสดงออกทางความคิด รวมทั้งฝึกให้ตั้งสติรู้ตัว หยุดการคิด ให้สามารถกำกับตนเองได้สร้าง ความเข้าใจ ให้เด็กคิดเป็น ทำทนาย รู้หยุดการกระทำเข้าสู่ภาวะความรู้ตัว รู้สิ่งที่ถูกต้องดีงามมีประโยชน์ สิ่งที่ดีควรทำ ไม่ควรทำ

สุนิสา ชื่นเจริญสุข (2559 อ้างอิงใน วรรณชนก รอดหยู่, 2561, หน้า 40) กล่าวถึงความหมายของโรงเรียนสอนคิดไว้ว่าเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีอิสระในการคิด การเลือกกระบวนการเรียนรู้ โดยโรงเรียนจัดสภาพบรรยากาศให้เหมาะสมกับธรรมชาติ การเรียนรู้ของแต่ละวัย ออกแบบ กิจกรรม การวัดประเมินผลที่หลากหลาย จากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้บริหาร คณะครู ชุมชน สถาบันผลิตครูในการศึกษาเรียนรู้พัฒนาร่วมกัน

บรรจง อมรชิวิน (2554 หน้า 23) ให้ความหมายไว้ว่า โรงเรียนสอนคิด หมายถึง โรงเรียนที่มุ่งสอนให้ผู้เรียนได้รู้ถึงกระบวนการเรียนรู้ว่าจะเรียนอย่างไร (How to Learn) สามารถพัฒนาได้โดยการวางกลยุทธ์พัฒนาทักษะการคิดและให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการนำไปใช้ มีการสร้างเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยมีกลยุทธ์การเรียนและเครื่องมือที่ใช้อย่างดีตลอดหลักสูตร ผู้เรียนมีการพัฒนาและแสดงถึงความอิสระในการคิด มีทักษะของการร่วมมือในการเรียนและมีบรรยากาศการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและร่าเริง สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมกันในพื้นที่พื้นฐานที่จะให้มีการคิดอย่างรอบคอบ สม่่าเสมอต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น

จะเกี่ยวข้อง กับการเรียนรู้ว่าจะคิดอย่างสะท้อนมุมมอง (Reflective) อย่างมีวิจารณญาณ และอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการทำให้มีทักษะและเทคนิคในการร่วมสร้างหลักสูตรที่มีความหมาย และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

Richter (2016, 2017) ให้ความหมายว่า Thinking School หมายถึง โรงเรียนที่จัด ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็ก ๆ ได้คิดอย่างอิสระผ่านการเล่นที่หลากหลาย ส่งเสริมพัฒนาการ ทุกด้านด้วยบรรยากาศที่ปลอดภัย

Timothy and Kathy (2016) กล่าวว่า Thinking School หมายถึง โรงเรียนที่สนับสนุน ส่งเสริมการคิดของนักเรียนด้วยการจัดหลักสูตร สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนรู้ ให้นักเรียนมีอิสระทางความคิด การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนมีโอกาสพัฒนา ความสามารถคิดตนด้วยความเสมอภาค

Heitkemper (2017) กล่าวว่า Thinking School เป็นโรงเรียนที่เสมอภาคทางความคิด ทุกคนอิสระ โดยยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

Kolzer and Lottko (2016) กล่าวว่า Thinking School หมายถึง โรงเรียนที่ให้โอกาสทุกคน ทุกชนชาติทุกภาษาได้มีสิทธิเสรีภาพด้วยความเสมอภาค ในการเข้ามาเรียน เรียนรู้ผ่านการจัด ประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่สนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลเปิดโอกาส ให้นักเรียนเรียนรู้คิด แสดงออกอย่างอิสระด้วยบรรยากาศที่ปลอดภัย

Knapp (2006, สื่อบนไลน์) กล่าวว่า โรงเรียนสอนคิด หมายถึง โรงเรียนที่ประสบ ความสำเร็จในการพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการคิดจะมุ่งมั่น เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนได้รับการ พัฒนาและแสดงให้เห็นถึงทักษะการเรียนรู้ที่เป็นอิสระและทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้ เครื่องมือการคิดและกลยุทธ์โรงเรียนจะสร้างความสำเร็จระดับสูงและความตื่นเต้น ความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สมาชิกทุกคนในชุมชนจะได้ตอบกันและพิจารณา ร่วมกันในทางเดียวกัน เพื่อช่วยให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพชีวิตจิตใจ ความเจริญรุ่งเรือง ทั้งลูกศิษย์และทีมงาน

สรุปได้ว่า โรงเรียนสอนคิด หมายถึง สถานศึกษาที่มีการบริหารโรงเรียนสอนคิด ที่มุ่งหวังในการสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูปฏิบัติวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และคิดสะท้อนกลับที่จะทำให้แน่ใจว่า องค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด เน้นทักษะและเทคนิค ส่งผลให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการสอน ที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนมากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ส่งเสริมการคิด

จากการวางนโยบายการศึกษาของรัฐ การนำนโยบายการศึกษาไปใช้ในอย่างถูกต้องเหมาะสมทุกระดับด้วยนโยบายการบริหารโรงเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา รูปแบบการสอนคิด สมรรถนะและทักษะของครู การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิดให้กับนักเรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ส่งเสริมการคิด

คุณลักษณะของโรงเรียนสอนคิด

บรรจง อมรชิวิน (2554 หน้า 32) กล่าวถึง คุณลักษณะของโรงเรียนสอนคิดไว้ว่าเป็นโรงเรียนได้รับการพัฒนา มุ่งเน้นการสอนให้นักเรียนมีการใช้ความคิดจะมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. มีการสอนทักษะการคิดอย่างเป็นกิจจะลักษณะ
2. มีการกระตุ้นและช่วยกล่อมเกลาให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์
3. การพัฒนาให้เกิดอุปนิสัยการคิด (Habit of mind)
4. การปรับทัศนคติในการใช้ความคิด ซึ่งประกอบด้วย
 - 4.1 การมีความบากบั่นพากเพียร
 - 4.2 การมีความยืดหยุ่น
 - 4.3 การรับฟังด้วยความเข้าใจและเอาใจใส่
 - 4.4 การรู้จักถาม
5. การคิดอย่างเห็นการเกาะเกี่ยวกันของสิ่งต่าง ๆ (interdependent)
6. การรู้จักรับผิดชอบต่อความเสี่ยง
7. การควบคุมอารมณ์ได้
8. การมีอารมณ์ขัน
9. การที่รู้จักคิด (Thinking about Thinking)

การพัฒนาสู่โรงเรียนสอนคิด

บรรจง อมรชิวิน (2554 หน้า 32) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการทำให้เกิดโรงเรียนแห่งความคิดได้จะต้องมีการวางแผนพัฒนาและดำเนินการในขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ คือ

ขั้นตอนวางแผน

เป็นการวางแผนกลยุทธ์เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางในการที่จะพัฒนาอย่างไรในเรื่องของทักษะการคิด การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย จุดเน้นการใช้เครื่องมือการคิดต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างให้เกิดวัฒนธรรมแห่งคิด อันจะช่วยสนับสนุนให้การคิดมีคุณภาพและการเรียนรู้อย่างเป็นอิสระ

ขั้นตอนดำเนินงาน

เป็นขั้นตอนการดำเนินการตามแผนที่สำคัญคือ

1. การสอนผู้เรียนให้ใช้เครื่องมือการคิดที่มีประสิทธิภาพ และกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพของการคิด

2. การทำให้การเรียนรู้สะท้อนผ่านทางปรัชญาและการเรียนรู้ด้วยปัญญาของตนเอง (Met Cognition)

3. การพัฒนาวัฒนธรรมโรงเรียนให้มีความตื่นตัวในลักษณะอุปนิสัยการคิด เช่น การเป็นคนช่างสงสัยและการเป็นคนทำอะไรต่อเนือง ให้มีความเพิ่มพูนขึ้น

4. ช่วยผู้เรียนรู้ให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของแนวคิด (Concepts) และการรู้จักตั้งคำถามในวิชาต่าง ๆ และมีการประเมินผลอื่น ๆ เกี่ยวกับการเรียนและการสอน เพื่อถึงการพัฒนาความคิดที่ดีขึ้น

หลักเกณฑ์ของการเป็นโรงเรียนสอนคิด

บรรจง อมรชิวิน (2554, หน้า 33) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การเป็นโรงเรียนที่ใช้การพัฒนาการคิดเป็นหลักสำคัญในด้านการเรียนการสอน จะต้องประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังนี้

1. การที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นต่อการศึกษาในแบบของพุทธิปัญญา จากการเรียนรู้ (Cognitive Education) ในการใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งบุคลากร ผู้ปกครอง และครู

2. ความมุ่งมั่นและการมีพันธะอย่างแรงกล้าของโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนจากประธานผู้อำนวยการหรือกรรมการสูงสุดของโรงเรียน โดยที่การสนับสนุนดังกล่าวควรแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ด้วยลายลักษณ์อักษร อาจเป็นรายงานการประชุม เป็นต้น

3. คนที่มีตำแหน่งสูงพอสมควรของโรงเรียนได้รับการมอบหมายอย่างเป็นทางการในการสอดส่อง ติดตาม ประสานงานในการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนแห่งการคิด ตามวาระที่ได้กำหนดไว้

3.1 มีการจัดทีมผู้ช่วยให้การดำเนินการกับผู้ประสานงานดังกล่าวข้างต้น โดยเป็นการช่วยให้การดำเนินการเคลื่อนตัวไปได้อย่างแข็งขันและต่อเนื่อง

3.2 ครูและบุคลากรของโรงเรียนส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ และมีความมุ่งมั่น ต่อการดำเนินเป้าหมายของโรงเรียน

3.3 แนวทางเกี่ยวกับทักษะการคิด (Thinking Skills) ได้นำมาผนวกเข้ากับหลักสูตรต่าง ๆ ของโรงเรียนรวมทั้งทรัพยากรที่จะใช้อย่างเหมาะสม

4. มีแผนปฏิบัติการเดียวกับเรื่องของทักษะการคิดและกลยุทธ์ที่จะนำเสนอ และสอนกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งโรงเรียนและรวมทั้งการบูรณาการเข้ากับวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

5. ผู้ทำหน้าที่ประสานงานต้องได้รับการอบรมทางด้านทักษะการคิดทั้งในทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

6. ต้องมีการอบรมอย่างต่อเนื่องให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ ให้มีความรู้เกี่ยวกับทักษะการสอนการคิด ทราบกลยุทธ์และทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ด้วย

7. มีการพัฒนาทั้งทางเลือกและการใช้แบบฟอร์มการประเมิน (รวมทั้งแบบการประเมินนักเรียน) เพื่อชี้ให้เห็นถึงว่ามีการปฏิบัติการใช้ความคิด ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ และมีความตระหนักถึงความสำคัญที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

8. สิ่งที่จะสะท้อนออกมาให้เห็นตัวชี้วัดที่แสดงการปรับปรุงของนักเรียนที่สนใจในงานการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติมีความมั่นใจและความสนุกในการเรียน มีอัตราการเข้าเรียนดี มีผลกระทบต่อผลสอบเป็นอย่างดี

9. มีการทบทวนในเรื่องของจุดอ่อนจุดแข็งของโรงเรียนอยู่เสมอ โดยเฉพาะกับการอ้างอิงที่เกี่ยวกับผลกระทบต่อนักเรียนในเรื่องของการถ่ายทอดทักษะและกลยุทธ์ต่าง ๆ

10. ให้มีโอกาสการหารือกันระหว่างเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะดูว่าจะยังคงระบบและให้มีการปรับปรุงในส่วนไหนอย่างไร

11. โรงเรียนต้องพยายามให้เกิดบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์การดูแลและการทำให้เกิดเชิงบวกต่อนักเรียน เจ้าหน้าที่ ครู รวมทั้งผู้มาเยือน โดยแสดงให้เห็นถึงการใช้ความคิดอย่างระแวดระวังและการบรรลุเข้าใจโครงสร้างองค์กรและการนำเสนอให้เห็นด้วย

หลักเกณฑ์การรับรองให้เป็นโรงเรียนสอนคิด

บรรจง อมรชิวิน (255, หน้า 34) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการสร้างความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนได้ขับเคลื่อนไปสู่การเป็นโรงเรียนสอนคิดอย่างเต็มตัวแล้วหรือไม่นั้น ก็คงต้องมีหลักเกณฑ์ที่จะต้องพิจารณาว่าโรงเรียนมีความพร้อม และดำเนินการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบหรือไม่

หลักเกณฑ์และหลักฐานที่สำคัญ คือ

1. มีความจำเป็นที่ผู้บริหาร ผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้องมีพันธะอย่างเป็นทางการต่อการเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญา (Cognitive Education) ที่จะเป็นวิถีในการปรับปรุงโรงเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยที่ต้องแสดงออกด้วยการจัดทำเป็นเอกสารที่แสดงให้เห็นและการรายงานต่อผู้บริหารที่เหนือขึ้นไป

2. พันธะต่อแนวการศึกษาเชิงพุทธิปัญญา ต้องการสนับสนุนอย่างชัดเจนของผู้บริหารโรงเรียน เพราะในหลายกรณีที่ผู้อำนวยการโรงเรียนผลักดัน แต่กรรมการบริหารไม่เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากแนวทางนี้ แต่กลับเห็นแต่เพียงตัวเลขคะแนนผลสอบเป็นสรณะ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมี ถ้อยคำแถลงอย่างเป็นทางการที่ให้การสนับสนุนของประธานกรรมการบริหารรวมทั้งหลักฐานอื่นที่อาจแสดงการสนับสนุน

3. นับว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่แต่ละโรงเรียนจะต้องตั้งเจ้าหน้าที่อาวุโสอย่างเป็นทางการ ในฐานะของ Cognitive Education Coordinator (CEC) เพื่อที่จะคอยจัดแจงและสอดส่อง การดำเนินการตามวาระ การพัฒนาการศึกษาเชิงพุทธิปัญญา มีหลายเหตุผลที่ต้องทำแบบนี้ โดยปกติจะไม่ค่อยเหมาะสม หากให้ผู้อำนวยความสะดวกมารับหน้าที่เว้นเสียแต่ว่าโรงเรียนนั้นเห็นว่าการดำเนินงานดังกล่าวจะมีเกียรติในโรงเรียนนั้นอยู่มาก โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่จากผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้เชิงพุทธิปัญญาอาจไม่ได้รับความสำคัญหรือด้อยไปเมื่อเทียบกับเรื่องอื่น ๆ ทั้งนี้ การแต่งตั้งใครคงต้องดูถึงประสบการณ์โดยเฉพาะกับการที่เคยผ่านการฝึกอบรมในแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย

4. งานสำคัญประการแรกของ CEC หลังจากที่ได้รับการแต่งตั้งตัวก็คือการจัดตั้ง คณะทำงานหรือกลุ่มย่อยของครูที่มาจากหลากหลายวิชาในโรงเรียน เพื่อให้ความมั่นใจว่าจะเกิดการ สื่อสารและการร่วมมือระหว่างกันที่ดี รวมทั้งที่มีการจัดสรรบทบาทกันไป ซึ่งนี่จะเป็นการเอาชนะ เรื่องที่ว่าอาจมีใครเดินอยู่คนเดียว (Hero-Innovator) และจะช่วยในการสร้างพันธะร่วมกัน ในวงกว้างที่จะผลักดันการสนทนาคิด หลักฐานที่เป็นเครื่องชี้ชัดในเรื่องนี้อาจดูได้จากรายชื่อ ของผู้เข้าร่วมรวมทั้งบทบาทของแต่ละคน รวมทั้งบันทึกรายละเอียดการหารือ รวมทั้ง การประชุมวางแผน

4.1 คนที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่ครูรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 80% มีความ เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่าหลักสูตรเชิงพุทธินิยม (Cognitive Curriculum) หมายถึงอะไร ทำไมจึงต้อง มีการนำมาปฏิบัติในโรงเรียน และเขามีส่วนช่วยทำให้สำเร็จได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้ควรแสดงออก ในงานของครูและวิธีการสอนและธรรมชาติของงานที่กำหนด และคุณภาพของงานที่มอบหมายนั้น ของนักเรียนที่ผลิตออกมา

4.2 การดำเนินการตาม Cognitive Curriculum ในเริ่มแรกก็จะต้องพิจารณาแผนงาน ที่นำเสนอ อาจนำไปสู่การรับเอาอย่างน้อย 2 แผนงานไปดำเนินการในช่วงเวลาประมาณ 3 ปี แต่ก็อาจเกี่ยวพันกับการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก การพิจารณาและให้ความสำคัญกับแผนงาน ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน (ในอังกฤษโปรแกรมการสอนการคิด ที่ได้รับความนิยม ได้แก่ Thinking Maps ของ David Hyerte, Six Hats Thinking ของเอ็ดเวิร์ดเดอโบโน

Philosophy for Children ของ Matthew Lipman, Habits of mind ของ Art Costa และ Building Learning Power ของ Guy Claxton) โรงเรียนจะใช้เครื่องมือช่วยสอนการคิดเหล่านี้มีหลากหลายกันไป แต่ยังไม่มียุติเครื่องมือที่ตอบโจทย์ได้ทุกเรื่องของการคิดตามที่หลักสูตรกำหนด อย่างน้อยอาจใช้ 2 เครื่องมือ สำหรับการเริ่มต้นและหลังจากนั้นโรงเรียนอาจมีการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมประยุกต์กับของตนเองได้ นอกจากนี้ ก็อาจเสริมโปรแกรมการคิดที่สำคัญเข้าไปได้อีก อาทิ ของ Philip Adey and Michael Shayer (1994) ในเทคนิคเกี่ยวกับ Case (Cognitive Acceleration in Maths Education) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่แทรกเข้าไปในการเรียนการสอน โดยการรวมกันเข้าระหว่างหลักสูตรและวิธีการสอน โดยออกแบบหลักสูตรให้มีความท้าทายแนวคิดของเด็กทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และการนำเสนอด้วยปัญหาที่นักเรียนไม่อาจแก้ด้วยกลยุทธ์ในปัจจุบัน วิธีการสอนเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนเป็นการเฉพาะเพื่อให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างความคิดในกลุ่มย่อยและกับทั้งคนอื่นในขณะที้นำความคิดเห็นต่าง ๆ มาอภิปรายในห้อง ครูก็มีโอกาสในการท้าทายแนวคิดของเด็กด้วยหรือของ Newcastle University ในเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเกี่ยวกับ Thinking Through History Geography Etc และที่ สุดแล้วโรงเรียนการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาการคิดของโรงเรียนเองขึ้นมา หลักฐานของกระบวนการและการให้เหตุผลเบื้องต้นของการรับเอา หรือปฏิเสธแนวทางการพัฒนาการคิดที่แตกต่างกันไปนี้ ควรจะต้องจัดทำให้เป็นเอกสารอธิบายไว้โดยชัดเจน

4.2.1 ที่กล่าวข้างต้นทั้งหมดควรระบุเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการที่จัดทำโดยทีมบริหารและกำกับการให้ความเห็นชอบโดยผู้อำนวยการและกรรมการบริหาร และก็มีกระจายแจกไปยังครูที่ทุกคน

4.2.2 นับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ CEC มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมมาอย่างดีและมีความมั่นใจเครื่องมือเทคนิคการพัฒนาการคิดต่าง ๆ อันเป็นศักยภาพที่จำเป็นต่อบทบาทของเขาการที่จะไปเข้ารับการอบรมอย่างผิวเผิน และเฉพาะบางเทคนิคบางเรื่องนับว่า ไม่พอเพียงต่อการทำงานที่จะต้องนำหน้าครูและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ อยู่หลายก้าว ดังนั้น โปรแกรมที่กำลังดำเนินการอยู่ควรที่จะต้องทำให้พอเพียงต่อการที่ครูจะนำไปใช้

4.2.3 เจ้าหน้าที่ทุกคนควรที่จะได้รับการกระตุ้นให้เข้าร่วมหลักสูตรอบรมภายนอก และควรได้รับการอบรมภายใต้ทีมของโรงเรียนหรือที่ปรึกษาภายนอกอย่างต่อเนื่อง เอกสารรายงานของผู้ฝึกอบรม และผลลัพธ์ที่ได้นั้นควรจัดเตรียมไว้ให้คนทั่วไปสามารถดูได้

4.2.4 การนำแนวทางการพัฒนาการคิดเข้ามาสู่หลักสูตรอาจต้องปรับการประเมิน เพื่อดูการเติบโตการพัฒนาของเด็กในเรื่องที่นักเรียนเคยทำกันมาก่อน เราควรคาดหวังที่จะเห็นการเน้นมากขึ้นในการที่นักเรียนประเมินตนเอง และการประเมินกันระหว่างเพื่อน

(Peer Assessment) หรือระหว่างครูด้วยกันเอง โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินปกติโรงเรียนสอนคิดจะพิจารณาความเป็นไปได้ในทางเลือกอื่นของการประเมินผลลัพธ์ของการเรียนรู้ เช่น การเสริมสร้างการเคารพตนเองของนักเรียนและการเพิ่มความสนุกในการเรียน และแม้กระทั่งเพิ่มความพึงพอใจของครูในงานการสอน

4.2.5 ในตอนสิ้นสุดของแต่ละวัน ต้องมีหลักฐานที่แสดงถึงผลลัพธ์ทัศนคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนรู้ที่ชี้ชัดถึงว่าเขาได้กระทำอย่างผู้เรียนรู้อย่างรับผิดชอบ และไตร่ตรองซึ่งสามารถเห็นได้ชัดจนกว่ากลยุทธ์และทักษะการคิดนั้น มีความสำคัญอย่างไร และทำไม จึงกำลังมีการดำเนินการอยู่ในโรงเรียน ซึ่งสามารถเห็นได้จากลักษณะและคุณภาพของนักเรียน (รวมทั้งการบ้าน) ความสนใจที่แสดงออกมาต่องานของเขา มีบันทึกเชิงพฤติกรรม และผลของการเรียนและการสอนที่ดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นที่คาดหวังได้ และสิ่งเหล่านี้สามารถเปิดเผยให้เห็นได้ในการประเมินผลตรวจสอบของการประเมินโรงเรียน แต่ก็ต้องระวังว่า ต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงที่พร้อมจะให้มีการตรวจสอบได้

4.2.6 ในการจะเป็นที่ยอมรับของการเป็นโรงเรียนสอนคิด ไม่ได้หมายความว่า เป็นจุดสุดท้ายของการเดินทางแล้วก็ไม่ หากแต่ว่าเป็นเพียงเรื่องสำคัญเรื่องที่เราต้องทำ ในระหว่างทางที่เป้าหมายยังต้องไปไกลกว่านั้นนำมา ซึ่งความจำเป็นในการที่ทบทวนอยู่เสมอถึงประสิทธิผลของเครื่องมือที่ช่วยสอนการคิดว่ามันยังทำงานได้ดีในการช่วยพัฒนาการคิดของเด็ก รวมทั้งการที่ต้องการขยายกลยุทธ์ให้กว้างต่อไป โดยนัยนี้โรงเรียนสอนคิดจึงต้องเสาะหาแนวทางอันเป็นประโยชน์อยู่เสมอในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และก็ไม่ใช่เลยที่จะคำนึงหนทางในการที่จะประเมินผลสำเร็จด้วย

4.2.7 แนวทางในการปรับปรุงโรงเรียนสอนความคิดก็คือการดำเนินการทั้งโรงเรียนทุกภาคส่วน เราจึงต้องหาหลักฐานที่บ่งชี้ถึงการที่ครูและบุคลากรทั้งหมดได้รับการกระตุ้นให้มีการพูดคุยหรืออยู่ประจำในกระบวนการเรียนรู้ในเชิงพุทธิปัญญา และจะทำให้การดำเนินงาน ดำรงอยู่และได้รับการปรับปรุงอย่างไร หลักฐานที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้น และความแข็งขันตรงนี้จะเป็นเครื่องแสดงว่าได้มีการดำเนินการในเรื่องนี้ไปได้ดีเพียงใด

4.2.8 สิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดควรที่จะต้องประกาศให้ประจักษ์เป็นหลักฐานของโรงเรียน ทั้งมวลที่จะสื่อสารผ่านถึงการมุ่งเชิงบวก (Positive) การดูแลเอาใจ และบรรยากาศ อันสร้างสรรค์ให้รู้ทั่วถึงผู้เกี่ยวข้องและผู้ที่มาเยือน ในขณะที่เดียวกันก็แสดงถึงการคิดอย่างใคร่ครวญต่อการจัดวางงานเข้าไว้ในโครงสร้างองค์กร และพร้อมกับการนำเสนอ

ให้เห็นตัวอย่างจากงานของนักเรียน และพร้อมตั้งใจซึ่งผู้สนใจที่มาเยือนย่อมรู้สึกได้ว่าการพัฒนาการคิดในโรงเรียนนั้นๆ ทุก ๆ คนล้วนมีส่วนร่วมที่สำคัญ

แนวคิดเกี่ยวกับระบบและทฤษฎีระบบ

ทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) ได้ถือกำเนิดเริ่มต้น ประมาณปี ค.ศ. 1920 เป็นแนวคิดเชิงระบบโดยเริ่มจากนักชีววิทยาชาวออสเตรียที่ชื่อว่า Boulding and Bertalanffy (1920) ต่อมาแนวคิดนี้เริ่มเป็นที่รู้จักและแพร่หลายกันมากขึ้นในปี ค.ศ. 1950 เมื่อนำมาใช้ในการอธิบายความหมายของแนวคิดเชิงระบบต่าง ๆ ในการแบ่งรูปแบบทางกายภาพ รูปแบบทางชีวภาพ และรูปแบบทางสังคม และถูกพัฒนานำไปสู่สาขาอื่น ๆ เช่น สาขาฟิสิกส์ Cybernetic (เช่น ผลงานของ Frederic Vester ที่ได้นำเอาสาขาฟิสิกส์มาประยุกต์ใช้) โดยในช่วงหลังแนวคิดนี้ได้พัฒนาไปเป็น Complexity Theory และบางส่วนก็ได้ถูกพัฒนาเป็นทฤษฎีไร้ระเบียบ หรือ Chaos Theory ทฤษฎีระบบเข้ามามีบทบาทในการศึกษาทางสายสังคมศาสตร์ด้วย เช่นเดียวกัน Claud Levin และทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) คือ Radical Constructivism ที่เชื่อว่าโลกหรือการรับรู้ของเรานั้นเกิดจากสิ่งที่สมองของเราทั้งสิ้น ทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) เนื่องจากสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายสาขาวิชา Luhmann (1984) และความสำคัญของทฤษฎีระบบอยู่ที่การมองแบบไม่แยกส่วน หรือการมองว่าทุกอย่างสัมพันธ์กันเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้น

ต่อมาใน ปี ค.ศ. 1960 Daniel Katz, Robert Kahn and James Thomson (1960, p. 226) นักทฤษฎีเหล่านี้มีมุมมองเกี่ยวกับองค์กรเป็นระบบเปิด (Open System) ซึ่งเป็นระบบขององค์กรที่ได้นำทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมภายนอกมาแปรสภาพเป็นสินค้าและบริการ เพื่อส่งกลับไปยังสภาพแวดล้อมในที่ตั้งซึ่งสินค้าและบริการได้ขายให้กับลูกค้า แนวคิดของทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) จึงมีความแตกต่างกับวิธีคิดแบบเส้นตรง (Linear Thinking) หรือการคิดที่ว่า ถ้าการพัฒนาแบบเป็นแบบนี้ ผลจะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างสิ้นเชิง เพราะทฤษฎีระบบจะเป็นการคิดบนขั้นตอนพื้นฐานของระบบที่มีความค่อนข้างซับซ้อน (Complex System) คือเป็นการพัฒนาแบบทางการจัดการของระบบที่ไม่มีลักษณะตายตัวนั้น ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างตลอดเวลา คือ มีความเปลี่ยนแปลงได้หลากหลายอย่าง ความสำคัญของทฤษฎีระบบจึงไม่ได้อยู่ที่การวิเคราะห์การวิจัยเฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใดหรือส่วนนั้น แต่จะเป็นการวิเคราะห์และพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย ควบคู่กับองค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมด ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร Lemann (1999, p. 15) ทฤษฎีระบบ (System

Theory) ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยจะต้องนิยามปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนว่าประกอบด้วยด้วยปัจจัยอะไรบ้าง เช่น ปัจจัยสิ่งแรก ได้แก่ มนุษย์ เพราะปัญหาต่าง ๆ นั้นต้องมีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างแน่นอน ปัจจัยประการต่อมา คือ การรับรู้ ดังนั้นจะต้องอาศัยการติดต่อสื่อสาร โดยอาศัยการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้เพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากนี้ ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวกับความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับทรัพยากร (Resource) Midgley, G. (2003, p. 13)

ทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมขององค์การ โดยเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเพียงเท่านั้น อาจจะทำให้ไม่ครอบคลุมทั้งหมด พฤติกรรมองค์การทั้งระบบ ทฤษฎีระบบจะเอื้อต่อการอธิบายพฤติกรรมองค์การทุกระดับ ทั้งบุคคล กลุ่ม และองค์การ ดังนั้น การเอาทฤษฎีระบบเข้ามาใช้ในการบริหารงานด้วยเหตุผลที่ว่า สิ่งแวดล้อมด้านเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และอย่างรวดเร็ว องค์การบางองค์การ อาจมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงยากที่จะพิจารณาถึงพฤติกรรมองค์การได้ทุกแง่มุม โดยหน่วยระบบจะประกอบด้วย 4 ส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และการย้อนกลับ (Feedback) Boulding and Bertalanffy (1920) เช่นเดียวกันกับ Miller and Rice (1967), Kimberly (1979, p. 105)

ความหมายของระบบ

นักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของระบบไว้ ดังนี้

ประชุม รอดประเสริฐ (2553, หน้า 66) กล่าวว่า ระบบ หมายถึง องค์ประกอบของสรรพสิ่งที่รวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยแต่ละองค์ประกอบต่างปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนอย่างประสานสัมพันธ์กับภาระหน้าที่ขององค์ประกอบอื่นๆ และเป็นการปฏิบัติภาระหน้าที่อย่างมีรูปแบบและมีขั้นตอนเป็นการเฉพาะ

Scott (1967, p. 122) ได้กล่าวไว้ว่าการนำแนวคิดและทฤษฎีระบบหรือที่เรียกว่า System Theory เข้ามาเกี่ยวข้องในระบบการจัดขององค์การ โดยอาศัยการจัดกรบาทบาทหน้าที่ การกำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ และเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับองค์การ และการบริหารงาน โดยเน้นให้มองภาพรวมขององค์การในสภาพที่เป็นระบบ

Sehgal and Bharucha-Reid (1972, pp. 97-102) ได้กล่าวไว้ว่าทฤษฎีระบบ หรือที่เรียกว่า System Theory หมายถึง การรวมตัวกันของหลาย ๆ สิ่ง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือความเป็นจุดศูนย์กลางเดียวกัน โดยในแต่ละสิ่งที้นำมารวมกันจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือขึ้นต่อกันและกัน หรือจะต้องมีผลกระทบซึ่งกันและกัน นำมาผ่านซึ่งผลของกระบวนการ และเพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งก็คือผลลัพธ์นั่นเอง

Von (1968, p. 37) กล่าวว่า ระบบ เป็นองค์ประกอบของส่วนต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

FitzGerald & FitzGerald (1987, p. 10) ได้กล่าวว่า ระบบ หมายถึง กลุ่มของส่วนประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อนำมารวมกันก็จะปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

Smith (1978, p. 1130) ให้ความหมายของระบบว่า หมายถึง ชุดของส่วนประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์ต่อกันและหน้าที่ร่วมกันภายใต้ข้อจำกัดของตนเอง โดยมุ่งไปสู่จุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

Koontz (1978, p. 465) ให้ความหมายของระบบว่า หมายถึง ชุดหรือการรวมของสรรพสิ่ง (Entities) หรือส่วนประกอบย่อย ๆ (Components) ในลักษณะที่เชื่อมโยงต่อกัน (Interconnected) หรือพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependent) โดยจัดให้อยู่ในรูปที่สลับซับซ้อนหน่วยหนึ่งเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

Bedeian (1993, หน้า 712) ให้ความหมายว่า ระบบ หมายถึง ชุดของส่วนประกอบย่อยที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependent Parts) ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมาย

Kast and Rosenzweig (1985, p. 102) กล่าวว่า ระบบ หมายถึง การประกอบหรือการรวมกันของส่วนประกอบต่าง ๆ ส่วนประกอบหรือระบบย่อยเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันและส่งผลต่อกัน

Robbins, Bergman, Stagg and Coulter (2006, p. 54) ให้นิยามทฤษฎีระบบ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกันและสัมพันธ์กัน ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติให้เป็นเอกภาพหรือบรรลุวัตถุประสงค์

Lunenburg and Ornstein (2004, p. 14) กล่าวว่า ระบบ คือ ชุดขององค์ประกอบต่าง ๆ (Parts) ที่มีความสัมพันธ์กันทำหน้าที่ในลักษณะเป็นหน่วย (Unit) เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

Hoy and Miskel (2001, p. 20) กล่าวว่าระบบ คือ ชุดขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่ต้องมีปัจจัยนำเข้า (Inputs) จากภายนอกระบบ และมีกระบวนการแปรสภาพปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อให้ได้ผลผลิตคืนสู่สิ่งแวดล้อม

Schoderbek (1990, p. 22) ได้กล่าวไว้สำหรับทฤษฎีเชิงระบบหรือ System Theory ว่าเป็นการแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งองค์การจำเป็นต้องพิจารณารายละเอียดของแต่ละปัญหาอย่างลึกซึ้ง การมองปัญหาโดยรวมหรือที่เรียกว่า Systems View or Systems Approach และได้มีการขยายความว่า วิธีการเชิงระบบมีความแตกต่างกับวิธีการเชิงวิเคราะห์ (Analytical Approach) ให้ตรงกับวิธีการเชิงระบบ ซึ่งเป็นกระบวนการในการแยกแยะจากส่วนร่วมทั้งหมดออกเป็นส่วน ๆ ที่เล็กกว่า เพื่อให้เข้าใจการทำหน้าที่

ของส่วนร่วม วิธีการเชิงระบบอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีระบบทั่วไป ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรวมเอาแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ มารวมกันเข้า เพื่อเป็นการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

Andreas (2013, p. 580) โดยกล่าวไว้ว่า การนำแนวคิดและทฤษฎีระบบว่าเกิดจากการรวมกันของหลากหลายวิชา ไม่ว่าจะเป็นชีววิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และเทคโนโลยี และเอามาประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านระบบกระบวนการขั้นตอนนำมาซึ่งผลลัพธ์ซึ่งนำมาสู่ข้อตกลง คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต่อไป

Angela (2014, p. 24) ได้ศึกษาถึงการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อมโดยใช้ทฤษฎีระบบมาประกอบการบริหารงาน โดยกล่าวไว้เกี่ยวกับ System Theory ว่าต้องเริ่มจากกระบวนการในการนำข้อเสนอแนะมาเพื่อพัฒนาปรับปรุงก่อน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ผ่านกระบวนการนำมาซึ่งผลการดำเนินงาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2526 อ้างอิงใน ดิเรก วรรณเคียร, 2545 หน้า 12) ได้ให้ความหมายของระบบใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ระบบ คือ สรรพสิ่ง (Entity) ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นระบบที่ประกอบด้วยระบบย่อยหรือส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน โดยที่ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นอิสระเฉพาะตัว และทำหน้าที่สัมพันธ์กันเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ที่เป็นภาพรวมของระบบ

2. ระบบที่เป็นฐานะวิธีการ (Method) ซึ่งเป็นระบบของวิธีการทำงานเฉพาะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือกระบวนการทั้งหมด

จากความหมายของระบบตามที่นักวิชาการหลายท่านกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าระบบ คือ สิ่งต่าง ๆ ที่ซึ่งประกอบด้วยส่วนประกอบย่อย ตั้งแต่ 2 ส่วนขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน ปฏิบัติหน้าที่หรือทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อทำหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้

องค์ประกอบของระบบ

นักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของระบบไว้ดังนี้

Lunenburg and Ornstein (2004, p. 23) ได้เสนอ รูปแบบทฤษฎีระบบพื้นฐานขององค์การว่าประกอบด้วย ส่วนประกอบสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ซึ่งประกอบด้วย คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และสารสนเทศ เพื่อการผลิตและการบริการ

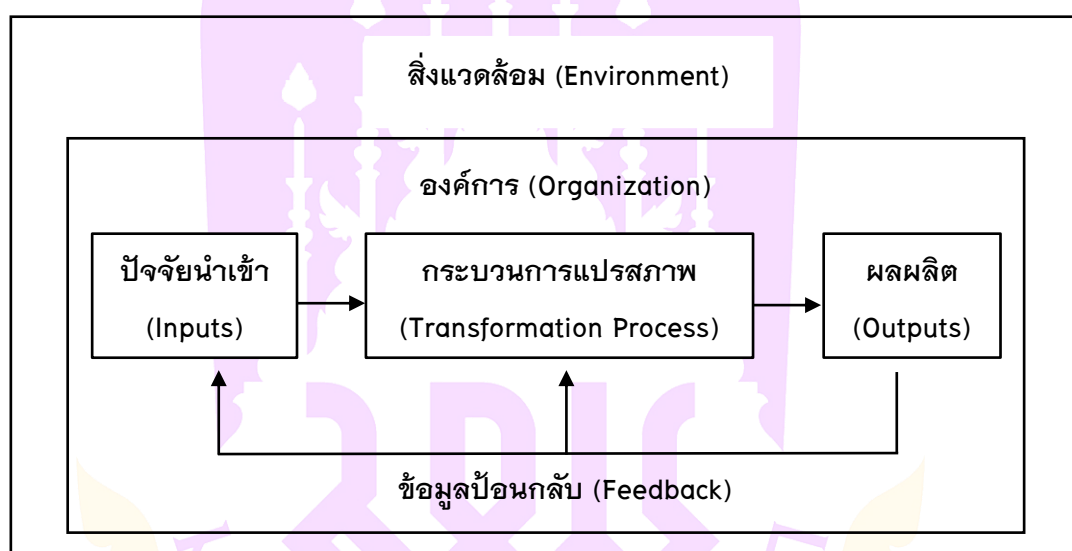
2. กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) ปัจจัยนำเข้าโดยใช้เทคโนโลยี และการบริหาร

3. ผลผลิต (Outputs) ประกอบด้วยผลผลิตหรือบริการ

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลผลิต หรือกระบวนการ ขององค์การที่เป็นตัวกำหนดปัจจัยนำเข้าในการดำเนินงานครั้งต่อไป

5. สิ่งแวดล้อม (Environment) ที่อยู่ล้อมรอบองค์การ ซึ่งประกอบด้วย สังคม การเมือง และแรงกดดันจากระบบเศรษฐกิจ

โดยส่วนประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน ดังภาพ 1 ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบระบบพื้นฐาน (Basic System Model)

ที่มา: Lunenburg and Ornstein (2004, p. 23)

Hartley (1968, p. 7) ได้นำเสนอลักษณะทั่วไปของระบบการศึกษา (General Properties of an Educational System) โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อม (Environment) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ลักษณะของชุมชนขององค์การ สมาคมวิชาชีพ องค์การทางด้านเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของชาติ บรรยากาศของสังคมทั้งภายในและต่างประเทศที่องค์การทางการศึกษาตั้งอยู่

2. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

2.1 ความคาดหวัง (Expectations) ของชุมชน นโยบายของรัฐบาล นโยบายทางการศึกษา ความคาดหวังของผู้เรียน และนโยบายของคณะกรรมการขององค์การทางการศึกษานั้น ๆ

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (Influential Factors) ที่สามารถและไม่สามารถควบคุมได้

2.3 ทรัพยากร (Resources) ทางการบริหาร ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่ ระยะเวลา การเงิน รวมทั้งปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ

2.4 งบประมาณ (Budget)

3. ระบบย่อย (Subsystem) ภายใต้กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

3.1 กระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การกำกับติดตาม การแสดงความคิดเห็น การบริหารการเปลี่ยนแปลง

3.2 หน่วยของกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการสอน การบริหารงาน การอำนวยความสะดวก และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.3 ลักษณะทางพฤติกรรมในองค์การ ได้แก่ ลักษณะทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และจิตวิทยา

3.4 บทบาทและกิจกรรมขององค์การ ได้แก่ การควบคุม การสอน และระบบสนับสนุน

3.5 หลักสูตรและรายวิชา ได้แก่ หลักสูตรและรายวิชาที่เปิดสอน

3.6 ระดับการศึกษาที่เปิดสอน

3.7 สาขาวิชาที่เปิดสอน

3.8 เทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ ฐานข้อมูล ระบบควบคุม วัสดุคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ

4. ผลผลิต (Output) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

4.1 คุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละหลักสูตรและสาขาวิชา ได้แก่ คุณลักษณะตามข้อกำหนดของแต่ละหลักสูตร

4.2 ผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา ได้แก่ ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม บุคลิกภาพ ลักษณะทางสังคม และการประกอบอาชีพ

4.3 ระดับของผลผลิต ได้แก่ ผลผลิตในระยะต้น และระยะยาว

4.4 ผลที่เกิดขึ้นต่อสังคม เป็นผลลัพธ์ทั้งหมดของผลผลิตที่มีต่อสังคม

5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลป้อนกลับภายในและข้อมูลป้อนกลับจากภายนอก

Schoderbek (1990, pp. 14–16) ได้กล่าวองค์ประกอบของระบบ (Element of a System) มี 3 ประการ คือ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) หมายถึง สสาร พลังงาน มนุษย์ หรือข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานของระบบ

2. กระบวนการ (Process) หมายถึง การแปรสภาพหรือเปลี่ยนรูป (Transformation) ปัจจัยนำเข้าไปสู่ผลผลิตที่ต้องการ

3. ผลผลิต (Outputs) หมายถึง ผลที่ได้รับ (Results) จากกระบวนการดำเนินงานตามจุดมุ่งหมายของระบบ

Smith (1982, p. 33) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของระบบ สรุปได้ 5 ประการ คือ

1. แหล่งทรัพยากร (Sources) หมายถึง แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับปัจจัยแต่ละปัจจัย ที่นำเข้าสู่ระบบ

2. ปัจจัย (Inputs) หมายถึง แหล่งของวัตถุดิบหรือปัจจัย แต่ละปัจจัยที่นำเข้าสู่ระบบ ซึ่งจะมีผลกระบวนการปฏิบัติงานและผลผลิตที่ได้รับตามลำดับต่อไป

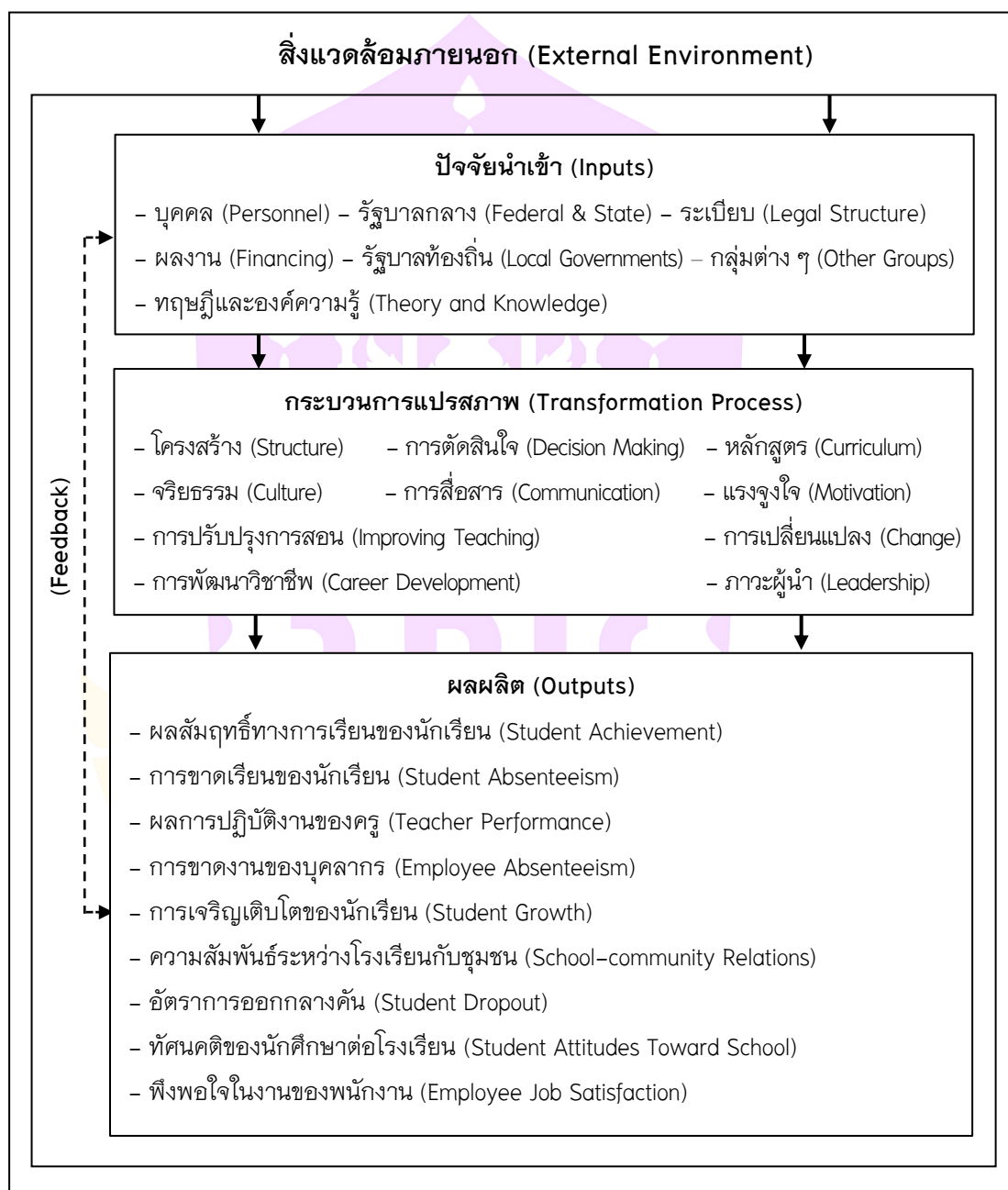
3. กระบวนการและการแปรสภาพ (Process and Transformation) หมายถึง กรรมวิธีในการแปรสภาพวัตถุดิบ หรือปัจจัยนำเข้าไปสู่ผลผลิตที่ต้องการ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยนำเข้าที่เหมาะสม

4. ผลผลิต (Outputs) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ออกมาจากกระบวนการของระบบ และเข้าไปสู่สิ่งแวดล้อมภายนอกระบบ ซึ่งอาจจะออกมาในรูปสสาร พลังงาน หรือข้อมูลสารสนเทศ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) หมายถึง สารสนเทศที่ได้มาจากการดำเนินงานของระบบ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเลือกปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตต่อไปในอนาคต

Lunenburg and Ornstein (2004, pp. 17–19) นำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนเชิงระบบไว้ว่า จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากทำการวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์การทางการศึกษาและบทบาทของผู้บริหารการศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดระบบเปิด (Open-Systems Framework) มิติการดำเนินงานของโรงเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) และผลผลิต (Outputs) กรอบแนวคิดนี้

ช่วยให้การวิเคราะห์การดำเนินงานของโรงเรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการบริหารดำเนินงานของโรงเรียน ทำให้การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความถูกต้อง และยังสามารถชี้ให้เห็นถึงความพยายามของผู้บริหารในการริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในระบบอีกด้วย รายละเอียดการบริหารโรงเรียนเชิงระบบ มีดังภาพ 2 ดังนี้

ภาพ 2 การบริหารโรงเรียนเชิงระบบ (A Systems View of School Administration)

ที่มา: Lunenburg and Ornstein, 2004, p. 19

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) โรงเรียนได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร และองค์ความรู้ จากรัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง กฎหมาย ระเบียบในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในขณะที่กลุ่มต่าง ๆ มีข้อเรียกร้องหรือความต้องการจากโรงเรียน เช่น นักเรียนต้องการมีหลักสูตรที่สัมพันธ์และเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ รวมทั้ง การศึกษาต่อ ครูต้องการเงินเดือนเพิ่ม และสภาพการทำงานที่ดี ผลประโยชน์อื่น ๆ และความมั่นคงในงาน คณะกรรมการโรงเรียนคาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชนคาดหวังการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งความคาดหวังของกลุ่มย่อยอื่น ๆ ที่ยังรอคำตอบจากโรงเรียน แต่ละกลุ่มจะมีเป้าหมายเป็นของตนเอง ซึ่งอาจเกิดความขัดแย้งกัน งานของผู้บริหาร คือ การบูรณาการเป้าหมายที่หลากหลายเหล่านี้ โดยการวางแผนในการปฏิบัติงาน

2. กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) องค์กรจะทำการเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้าจากสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อให้เป็นผลผลิต ระบบจะเพิ่มมูลค่าในการปฏิบัติงานผ่านกระบวนการแปรสภาพ ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินงานภายในองค์กรและการบริหาร การดำเนินงานของระบบ องค์กรประกอบบางอย่างของระบบการบริหารการดำเนินงาน ประกอบด้วย สมรรถนะด้านเทคนิคของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ทักษะในการตัดสินใจ และการสื่อสาร แผนการดำเนินงาน ความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินโดยผู้บริหารจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของโรงเรียน

3. ผลผลิต (Outputs) ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการแปรสภาพปัจจัยนำเข้าผ่านกระบวนการแปรสภาพ โดยใช้กิจกรรมการบริหาร เช่น การกำหนดโครงสร้างองค์กร การพัฒนาวัฒนธรรม การจูงใจ การนำ การตัดสินใจ การสื่อสาร การบริหารการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการสอน และการพัฒนาวิชาชีพ เป็นต้น เพื่อทำให้เกิดผลผลิตสำหรับโรงเรียนผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการดำเนินงานของครู อัตราการเจริญงอกงามของนักเรียนและบุคลากร อัตราการออกกลางคัน การเปลี่ยนงานของบุคลากร การขาดเรียนของนักเรียนและขาดงานของบุคลากร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับฝ่ายบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียน และความพึงพอใจในงานของบุคลากร

สำหรับสิ่งแวดล้อมภายนอกจะมีปฏิกริยาและส่งผลกระทบต่อผลผลิตและข้อมูลย้อนกลับแก่ระบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสำเร็จของโรงเรียน ข้อมูลย้อนกลับในเชิงลบสามารถขจัดปัญหาความยุ่งยากในการปฏิบัติงานตามแผนของโรงเรียน และส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของโรงเรียน

Von (1968, pp. 42–43) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ องค์ประกอบของระบบ โดยประยุกต์ ทฤษฎีระบบทั่วไป (General System Theory) เข้ากับทฤษฎีการ 16 สื่อสาร และการควบคุม (Theory of Communication and Control) ซึ่งแสดงองค์ประกอบของระบบไว้ 4 ประการ ดังนี้

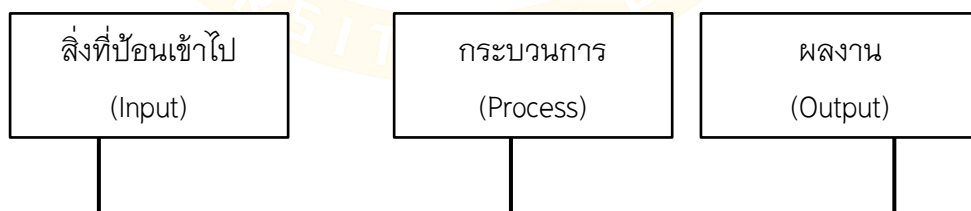
1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือตัวรับเข้า (Receptors) หมายถึง สิ่งที่ต้องใช้ในการ ดำเนินงานของระบบ ซึ่งในทางการสื่อสารเราอาจจะเปรียบได้กับอวัยวะ หรืออินทรีย์ที่ใช้ ในการรับรู้ (Sense Organ)

2. กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินการเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าไปสู่ ผลผลิตที่ต้องการ สำหรับในทางการสื่อสารอาจจะเปรียบได้กับกระบวนการทางสมองที่ทำ หน้าที่ควบคุมการรับรู้ข่าวสาร (Control Apparatus)

3. ผลผลิต (Output) หรือตัวแสดงผล (Effectors) หมายถึงผลที่ได้รับจากกระบวนการ ดำเนินงานของระบบ ซึ่งในทางการสื่อสารอาจจะเปรียบได้กับข่าวสารที่ได้รับจากกระบวนการ ควบคุม การรับรู้ข่าวสาร

4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การนำผลที่รับจากระบบเป็นข้อมูลย้อนกลับ ไปสู่ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ ในลักษณะการป้องกันและควบคุมตนเอง (Self Regulating) เพื่อรักษาสภาวะสมดุลของระบบ

ประชุม รอดประเสริฐ (2541, หน้า 66) ระบบใดระบบหนึ่งจะประกอบด้วย องค์ประกอบ หรือส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ สิ่งที่ป้อนเข้าไป หรือข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) หรือผลผลิต (Product) ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จะมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และทำงานร่วมกันเป็นวัฏจักร เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งมีปัญหาหรือไม่ทำงานส่วนอื่นก็จะหยุดชะงัก ไปด้วย นอกจากนี้ระบบยังมีความสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อม (Environment) อย่างใกล้ชิดที่อาจ กล่าวได้ว่า ระบบจะได้รับข้อมูลนำเข้าจากสิ่งแวดล้อม และระบบจะสร้างหรือผลิตผลงาน ให้กับสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน ดังภาพ 3

ภาพ 3 องค์ประกอบและวัฏจักรของระบบ

ที่มา: ประชุม รอดประเสริฐ, 2541, หน้า 66

สิ่งป้อนเข้า (Input) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ และเป็นองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันเป็นที่ตั้งของระบบนั้นด้วย

กระบวนการ (Process) เป็นองค์ประกอบที่สองของระบบซึ่งหมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่จะนำผลงานหรือผลผลิตของระบบ

ผลิตผล (Product) หรือผลงาน (Output) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของระบบ โดยหมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล โดยสิ่งที่ป้อนเข้าไป กระบวนการและผลผลิต หรือผลงานจะอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อมเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทั้ง 3 องค์ประกอบต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเดียวกัน จึงจะสามารถดำเนินงานได้และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 86-87) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบทางการบริหาร ประกอบด้วย ส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

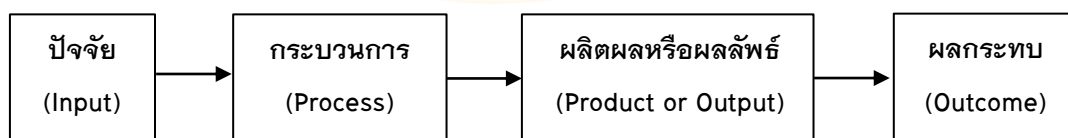
1. ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้าน ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management) และแรงจูงใจ (Motivations) ที่เป็นส่วนเริ่มต้นและเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์การ

2. กระบวนการ หมายถึง การนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกประเภท มาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากในกระบวนการจะมีระบบย่อย ๆ ร่วมกันอยู่หลายระบบ ครอบคลุม ตั้งแต่การบริหาร การจัดการ การนิเทศ การวัดและการประเมินผล การติดตาม ตรวจสอบ เป็นต้น เพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายเข้าไปสู่กระบวนการทุกกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลผลิต หรือผลลัพธ์ หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการของการนำเอาปัจจัยมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นหลังจากผลลัพธ์ที่ได้ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่คาดไว้หรือไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นก็ได้

เขียนเป็นรูปแบบ ได้ดังภาพ 4

ภาพ 4 องค์ประกอบของวิธีระบบ

ที่มา: จันทราณี สงวนนาม, 2545, หน้า 87

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ (System Theory) และอ้างอิง ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของระบบ

ที่	องค์ประกอบของระบบ	Lunenburg and Ornstein (2004)	Hartley (1968)	Von Bertalanffy (1968)	Smith (1982)	Schoderbek (1990)	ประชุม รอดประเสริฐ (2541)	จันทร์ธานี สงวนนาม (2545)	รวม
1	ปัจจัยนำเข้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
2	กระบวนการ	✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
3	ผลผลิต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
4	ข้อมูลย้อนกลับ	✓	✓	✓	✓				4
5	สิ่งแวดล้อม		✓						1
6	ระบบย่อย		✓						1
7	แหล่งทรัพยากร				✓				1
8	ผลลัพธ์	✓						✓	2

จากตาราง 3 จากการศึกษาแนวคิดเชิงระบบและสังเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ทฤษฎีระบบ (System Theory) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรขององค์การที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงานของระบบประกอบด้วย คน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ นโยบาย และสารสนเทศ
2. กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนหรือวิธีดำเนินการนำเอาปัจจัยหรือทรัพยากรทางการบริหารทุกประเภทมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การบริหาร

การจัดการ การนิเทศ การวัดและการประเมินผล การติดตาม ตรวจสอบ เป็นต้น เพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายเข้าไปสู่กระบวนการทุกกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลผลิต (Output) หมายถึง ผลที่ได้รับจากปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทั้งหมดมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. ผลลัพธ์ (Outcome) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นต่อยอดจากผลผลิต หรือผลระยะยาว ซึ่งเกิดเป็นผลจุดหมายปลายทาง หรือผลต่อเนื่องจากผลกระทบ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากผลผลิต และผลลัพธ์ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

5. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การนำผลที่ได้รับจากระบบเป็นข้อมูลย้อนกลับไปสู่ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ ในลักษณะการป้องกันและการควบคุมตนเอง เป็นตัวกำหนดปัจจัยนำเข้าในการดำเนินงานครั้งต่อไป ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่คาดไว้หรือไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบหรือโมเดล (Model) เป็นคำภาษาอังกฤษที่นิยมนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย ซึ่งใน Longman Dictionary of Contemporary English (Summers, 2003, pp. 315–342) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ โดยสรุป 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. รูปแบบ หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อรวมของของจริง เช่น รถยนต์ อาคาร ตึก และเครื่องจักร ซึ่งสามารถแยกชิ้นส่วนและประกอบได้
2. รูปแบบ หมายถึง คนหรือสิ่งของที่ดี ที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินงาน
3. รูปแบบ หมายถึง ชิ้นส่วนที่เป็นแบบอย่างเฉพาะสำหรับรถยนต์ เครื่องจักร และอาวุธ

คัมภีร์ สุตแท้ (2553, หน้า 23) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

ปัญญา ทองนิล (2553, หน้า 24) ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่เกิดจากทฤษฎีประสบการณ์ การคาดการณ์ นำเสนอในรูปของข้อความหรือแผนผัง

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2552, หน้า 125) รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างโปรแกรมแบบจำลองหรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ

พิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่งโดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

มาลี สิบกระแส (2552, หน้า 108-109) รูปแบบมีสองลักษณะคือ รูปแบบจำลอง ของสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น ระบบการปฏิบัติงานและรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รูปแบบอาจแสดงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยง แสดงในรูปแผนภาพหรือเขียนในรูปสมการคณิตศาสตร์ หรือสมการพยากรณ์หรือเขียนเป็นข้อความจำนวนหรือภาพหรือแผนภูมิหรือรูปสามมิติ

ทิตนา แคมมณี (2550, หน้า 220) ได้กล่าวอธิบายความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบหมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบความรู้ความเข้าใจ ในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยสร้างมาจากความคิดประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎี หลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

Willer (1967, p. 125 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) กล่าวว่า รูปแบบเป็นการสร้าง มโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Formal System) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของ นิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง

Stoner and Wankel (1986, p. 44 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ให้ทัศนะว่า รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อทำให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น

Procter and Paul (1978, p. 174 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ให้ความหมาย คำนี้ไว้ใน Longman Dictionary of Contemporary English โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะใหญ่ คือ Model ที่หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของจริง ความหมายนี้ตรงกับภาษาไทยว่า แบบจำลอง เช่น แบบจำลองของเรือดำน้ำ เป็นต้น Model ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนที่นำมาใช้ เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครู แบบอย่างนักเดินแบบ หรือแม่แบบ ในการวาดภาพศิลป์ เป็นต้น Model ที่หมายถึงแบบหรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่น 864X เป็นต้น

Tosi and Carroll (1982, p. 74 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) กล่าวไว้ว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมี ตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ และมีทั้งรูปแบบ ทั้งกายภาพ (Physical Model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ เช่น แบบจำลองหอสมุดแห่งชาติ แบบจำลองเครื่องบินขับไล่เอฟ 16 เป็นต้น และรูปแบบเชิงลักษณะ (Qualitative Model)

ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ เช่น รูปแบบเชิงระบบและตามสถานการณ์ (A System/Contingency Model) ของบราวน์และโมเบิร์กส์ (Brown and Moberg 1980, p. 56)

Bardo and Hartman (1982, p. 245 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจเพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะหรือบรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ” Bardo และ Hartman อธิบายต่อไปว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจรูปแบบจึงมีการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไป ในการที่จะทำความเข้าใจซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จัดระบบรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด จึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้ ก็แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

Raj (1996, p. 45 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมาย ดังนี้ 1) รูปแบบ คือ รูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความจำนวนหรือภาพ โดยการลดทอนเวลาและทะเลาะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น 2) รูปแบบคือตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ โดยสรุปแล้วรูปแบบ หมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

Good (2005, p. 177 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ในพจนานุกรมการศึกษาได้รวบรวมความหมายของรูปแบบเอาไว้ 4 ความหมาย คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการ หรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Thinkexist (2008, p. 1 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ (Model) ไว้ว่า เป็นแบบจำลองระบบการปฏิบัติงานหรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้า หรือสิ่งของที่เป็นตัวแทนแสดงความคิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือสิ่งที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้า

Ardictionary (2008, p. 1 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ได้นิยามความหมายของรูปแบบ (Model) ว่าหมายถึง แบบจำลองที่เป็นสัดส่วนหรือเป็นประเภทเดียวกันกับของจริง หรือสัญลักษณ์ของการเป็นตัวแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือแบบแผนของสิ่งที่เตรียมไว้

การให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. รูปแบบ คือ รุปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความจำนวนหรือภาพโดยการลดทอนเวลาและเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

สารานุกรมสแตนฟอร์ดด้านปรัชญา (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2006, p. 671 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ได้ให้ความหมายของ รูปแบบในลักษณะสอดคล้องกับการให้ความหมายของ Good ว่ารูปแบบเป็นระบบหรือโครงสร้างที่ถูกสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีทั่วไปเพื่อพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ

Husen and Postlethwaite (1994, p. 3865 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือโครงสร้างที่ถูกนำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์ การหยั่งรู้ด้วยวิธีการอุปมาอุปไมย หรือได้มาจากทฤษฎีรูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

โดยสรุปแล้ว รูปแบบ หมายถึง การจำลองหรือการย่อส่วน แนวความคิดหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นและเข้าถึงสภาพที่แท้จริงได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งโครงสร้างของรูปแบบนั้นจะต้องมีแนวความคิด และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง และมีความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการหลายท่าน ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลายลักษณะ ซึ่งแตกต่างกันไปตามแนวความคิดและลักษณะ ดังนี้

Smith (1980, p. 122) ได้จำแนกประเภทของรูปแบบออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลองหุ่นไล่กา หุ่น ตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 รูปแบบเหมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้หรือเครื่องบิน เป็นต้น แบบจำลองชนิดนี้ใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงรุก ได้แก่

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) รูปแบบมีพบมากที่สุด เป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

นอกจากนี้ Keeves (1988, pp. 561-565) ยังได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ และได้พัฒนาการใช้รูปแบบทางการศึกษาเป็น 4 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปแบบ เพื่อสร้างความมั่นใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเสมือนกับน้ำที่ไหลเข้าถัง นักเรียนที่ออกจากระบบเปรียบเสมือนกับน้ำที่ไหลออกจากถัง ดังนั้น นักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบก็เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของประชากรนักเรียนของโรงเรียน

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้โครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือ ขาดความชัดเจน แฉกฉอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามก็ได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้ในการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้มีนิยามใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษา

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุ ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสำหรับสะท้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้ คือ ต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบ รูปแบบเชิงสาเหตุ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 รูปแบบระบบเชิงเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์รูปแบบเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียว โดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

4.2 รูปแบบเชิงสาเหตุเส้นคู่ (Non-recursive Model) คือ รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรตัวหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีที่ท่าย้อนกลับได้

Joyce and Well (1985, p. 74) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการ หรือทฤษฎี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. Information-Processing Models เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียน และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. Personal Models รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality) ทั้งหลาย

3. Social Interaction Models เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม

4. Behavior Models เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

Steiner (1988, p. 215) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง 2) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of)

เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2548, หน้า 103-105) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบจากวิธีการนำเสนอแนวคิดของรูปแบบตามการกระทำให้ 3 ลักษณะ ได้แก่

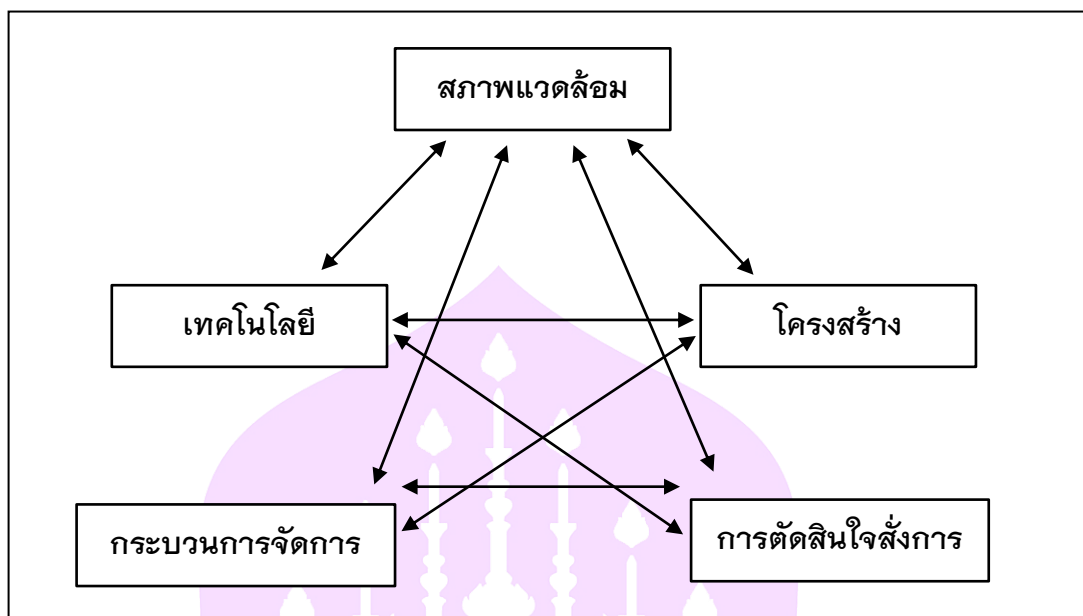
1. รูปแบบเชิงบรรยาย เป็นการนำเสนอโดยใช้คำบรรยายระบุถึงหลักการหรือตัวแปร และมีคำอธิบายถึงปรากฏการณ์ด้วยคำบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น
2. รูปแบบเชิงรูปภาพ เป็นการนำเสนอโดยใช้รูปภาพ หรือสัญลักษณ์จำลองแสดงถึงแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร และลากเส้นโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น
3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ เป็นการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์แทนความคิด หลักการหรือตัวแปร และใช้ฟังก์ชันคณิตศาสตร์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น

องค์ประกอบของรูปแบบ

การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบที่เกิดจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า ไม่ปรากฏมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมีองค์ประกอบอย่างไรส่วนใหญ่มักจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารจัดการ (The Model of Organization and Management) ตามแนวคิดของบราวน์และโมเบิร์ก (Brown and Moberg, 1980, pp. 16-17) ที่ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) และองค์ประกอบตามรูปแบบของบราวน์และโมเบิร์ก ประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อม (Environment)
2. เทคโนโลยี (Technology)
3. โครงสร้าง (Structure)
4. กระบวนการจัดการ (Management Process)
5. การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

รูปแบบเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารจัดการตามแนวคิดดังกล่าวมีลักษณะดังภาพ 5

ภาพ 5 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ตามแนวคิดของบราวน์ และโมเบิร์ก (Brown and Moberg's System and Contingency Model)

ที่มา: Brown and Moberg, 1980, p. 17

Husen and Postlethwaite (1994, p. 3865 อ้างอิงใน ทิศนา แคมมณี, 2550, หน้า 220)

1. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ (สังเกตได้)
 2. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา

3. รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา ช่วยสืบเสาะความรู้

4. รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

Behan and Holmes (1990, p. 80) ระบุว่า องค์ประกอบที่ทำให้รูปแบบการบริหารบรรลุวัตถุประสงค์ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพแวดล้อม 2) เทคโนโลยีที่ใช้ 3) โครงสร้างการบริหาร 4) กระบวนการบริหาร และ 5) กระบวนการตัดสินใจสั่งการ

Bush (1986, p. 19) กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของรูปแบบไว้ 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ 1) เป้าหมาย 2) โครงสร้างองค์การ 3) สภาพแวดล้อม และ 4) ภาวะผู้นำ

Robbins (1997, p. 25) กล่าวว่า รูปแบบ ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 อย่าง คือ วัตถุประสงค์ ตัวแปร และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

Ivancevich (1989, p. 23) ให้องค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังนี้ องค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อยของระบบ 4 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า
2. กระบวนการ
3. ผลผลิต
4. ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม

การพิจารณารูปแบบลักษณะนี้ ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้า ถูกส่งผ่านเข้าไปผ่านกระบวนการ ซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น ทั้งให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก

Bardo and Hartman (1982, p. 70) ให้องค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังนี้ องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่

1. สถาบัน (Institution) เป็นระบบของสังคมที่มีการกำหนดแนวปฏิบัติไว้เป็นแนวทาง และมีการนำเอาแนวปฏิบัติมาใช้อย่างสม่ำเสมอ หน่วยย่อยของสถาบันแบ่งออกเป็นบทบาทและความคาดหวังซึ่งบทบาทจะเกี่ยวพันกับบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งในบทบาทนั้นจะหมายถึงลักษณะของตำแหน่งหน้าที่และสภาพซึ่งอยู่ภายใต้สถาบันและเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้สวมบทบาทในส่วนของความคาดหวังเป็นเรื่องของเกณฑ์มาตรฐานของสังคมหรือสถาบันที่มุ่งหวังจะได้รับจากผู้สวมบทบาท บทบาทที่สมบูรณ์ควรกำหนดความสัมพันธ์กับบทบาทอื่น ๆ ภายในสถาบัน โดยกำหนดให้บทบาทหนึ่งมีบทบาทต่อเนื่องไปกับอีกบทบาทหนึ่งต่อไปเรื่อย ๆ จนทำให้การดำเนินงานของสถาบันบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บุคคล (Individual) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบสังคม สถาบันจะดำเนินการไม่ได้หากไม่มีองค์ประกอบด้านบุคคลซึ่งมีส่วนประกอบย่อยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของสถาบันอยู่ 2 ประการ คือ บุคลิกภาพ (Personality) และความต้องการ (Need Disposition) ด้วยที่บุคลิกภาพของบุคคล มีความสำคัญต่อการวางตัว การสวมบทบาท และความต้องการในการทำงาน ในส่วนของความต้องการเป็นแนวโน้มในการพยายามทำตัวให้เหมาะสม และปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่แน่นอนของแต่ละคน โดยมีความคาดหวังบนพื้นฐานการแสดงออก การที่จะระบุว่ารูปแบบจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากเพียงใด จึงจะเหมาะสมและรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบระบบ จะมีลักษณะบางประการของระบบเปิดเป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม การพิจารณารูปแบบในลักษณะ

นี่ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการ ซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพภายนอก ซึ่งแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของความเป็นระบบเปิด

ภรณ์ทิรา สุปการ และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2558, หน้า 1133-1140) ให้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการนิเทศการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. การบริหารจัดการ
2. การมีส่วนร่วม
3. การนิเทศ
4. การใช้เทคโนโลยี
5. การประเมินผล

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 12) รูปแบบมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
3. กลไกการดำเนินการ
4. วิธีดำเนินการของรูปแบบ
5. แนวทางการประเมินรูปแบบ
6. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

สมาน อัครภูมิ (2547, หน้า 55) ให้องค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังนี้ รูปแบบที่ดีควรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบใด ๆ ก็ตาม ผู้ออกแบบรูปแบบต้องรู้ว่า จะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งโดยทั่วไปก็มักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ทฤษฎีพื้นฐาน และหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่า จะออกแบบรูปแบบนั้น ๆ บนฐานความคิดของทฤษฎีและหลักการใดบ้าง

3. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบระบบงานของรูปแบบ เพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ เช่น การจัดโครงสร้างองค์กร การแต่งตั้ง

คณะกรรมการและคณะทำงานต่าง ๆ เป็นต้น พร้อมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของระบบเหล่านั้นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

4. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

5. แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบ ว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่า รูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบต่อเนื่องไปได้

6. คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการออกแบบรูปแบบ เพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

7. ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เนื่องจากรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ดังนั้น ผู้ออกแบบรูปแบบควรได้ระบุเงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น หลังจากการออกแบบรูปแบบเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบทั้ง 7 องค์ประกอบ เครื่องมือ และเอกสารประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมดมาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้การพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้ว รายงานการตรวจสอบรูปแบบไว้ในภาคผนวกของคู่มือด้วยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษา และนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป

จตุพร อัครวโรวรรณ (2555, หน้า 98-99) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบ คือ

1. หลักการของรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์
3. กระบวนการของรูปแบบ
4. การวัดและประเมินผล

อรพิน สุภาวงศ์ (2565, หน้า 201 – 204) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0 ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการของรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
3. ระบบและกลไกของรูปแบบ
4. การวัดและประเมินผล

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การสร้างรูปแบบ สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการโรงเรียนโดยทั่วไปนั้น พบว่า ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงการจัดการบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหาร และแนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ (Function) ที่สำคัญ ๆ ในการบริหารงานของโรงเรียน และการวิเคราะห์ระบบประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ หลักการ วัตถุประสงค์ และระบบและกลไก

กระบวนการพัฒนารูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2543, หน้า 104–106) ได้กล่าวถึงการวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบแบ่งขั้นตอนออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนของการพัฒนารูปแบบนี้ ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่สอง คือ การนำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบ และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

พูลสุข หิงคานนท์ (2540, หน้า 53–55) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสารเพื่อกำหนดกรอบการวิจัย 2) การศึกษาสภาพปัญหาการ จัดองค์การ 3) การสร้างรูปแบบการ จัดองค์การวิทยาลัยในขั้นต้น 4) การทดสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบขั้นต้น โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และ 5) ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบให้สมบูรณ์

จากการศึกษาความเห็นของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบ (Model Development) หมายถึง กระบวนการในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันของเรื่องที่จะพัฒนารูปแบบ 2) การร่างรูปแบบ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ 4) การทดลองใช้รูปแบบ

การพัฒนาารูปแบบที่ดี

Keeves (1988, p. 560) ได้กล่าวถึง หลักการพัฒนาารูปแบบที่ดีอย่างกว้าง ๆ เพื่อ กำกับการสร้างรูปแบบที่ใช้ประโยชน์ควรมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ

1. รูปแบบควรประกอบด้วยขึ้นความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) ระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา (Associative Relationship) อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็มีประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนาารูปแบบ
2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษาด้วย

การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้น ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งการทดสอบและตรวจสอบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์ จากหลักฐานเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบ รูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณภาพ อาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบรูปแบบ จากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบ อุทุมพร จามรมาน (2541, หน้า 22) ได้ให้แนวทางว่า ควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง ดังนี้

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง หรือเหตุผล ระหว่างตัวแปร
2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้ สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Samples, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ ด้วยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบได้ 2 แบบ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ การปรับปรุงหรือพัฒนาารูปแบบเดิม

แนวคิดของ Eisner (1976, pp. 192–193) ได้เสนอการทดสอบหรือประเมิน โดยใช้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเห็นว่าการวิจัยทางการศึกษาส่วนใหญ่ ดำเนินการตามหลักการทาง วิทยาศาสตร์หรือเชิงปริมาณมากเกินไปและในบางเรื่องก็ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่า การได้ตัวเลขแล้วสรุป จึงได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้ประเมินโดยมุ่งสัมฤทธิ์ผลของเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบของการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal Based Model) การตอบสนองของปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องตามรูปแบบของการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือการรองรับกระบวนการตัดสินใจตามรูปแบบการประเมินอิงตามการตัดสินใจ (Decision Making Model) แต่อย่างไรก็ตามหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์หรือวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็น ที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกัน ตามวิจรรณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพ และเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ที่พัฒนามา จากศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) มาใช้ในรูปแบบของการประเมิน โดยให้แนวคิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจรรณญาณในการบรรยายคุณภาพสิ่งที่ศึกษา (Descriptive Aspect) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วิจารณ์วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินค่าด้วยเครื่องมือวัดใด ๆ ต้องใช้ความรู้ ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริงในการตัดสินคุณค่า (Evaluative Aspect) แนวคิดนี้ ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นในวงการอุดมศึกษาจึงนิยม รูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

3. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลหรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4. รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมา พิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

จากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบนั้น สรุปได้ว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการศึกษา องค์ประกอบของรูปแบบจะต้องมีองค์ประกอบได้บ้าง มีจำนวนเท่าใด และมีลักษณะอย่างไร ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ซึ่งรายละเอียดของ องค์ประกอบนั้นอาจกำหนดหรือเลือกใช้ตามความเหมาะสมและความสอดคล้องกับเป้าหมาย

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	องค์ประกอบ ของรูปแบบ	Behan and Holms (1990)	Bush (1986)	Robbins (1997)	Ivancevich (2003)	Brown and Moberg (1980)	Bardo and Hartman (1982)	ภัณฑิรา สุปการ, ประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2558)	ธีระ รุญเจริญ (2550)	สมาน ธีศวภูมิ (2537)	จุติพร ธีศวโสวรรณ (2556)	อรพิน สุภาวงศ์ (2565)	รวม
13	ข้อมูลป้อนกลับ			✓									1
14	สถาบัน						✓						1
15	บุคลากร						✓						1
16	การมีส่วนร่วม							✓					1
17	การนิเทศ							✓					1
18	การวัดและประเมินผล							✓			✓		2
19	หลักการของรูปแบบ							✓	✓	✓	✓	✓	4
20	ระบบงานและกลไก							✓	✓	✓		✓	3
21	แนวทางการประเมิน							✓	✓	✓			2
22	เงื่อนไขความสำเร็จ							✓	✓	✓		✓	3
23	คำอธิบายประกอบรูปแบบ								✓	✓			1
24	ปัจจัยสนับสนุน								✓				1

จากตาราง 4 การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบของนักการศึกษาดังที่กล่าวมา พบว่าไม่ปรากฏหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว ว่ารูปแบบจะต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีรายละเอียดตายน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม เป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อบรรยายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา แต่รูปแบบจะต้องมีตัวแปรครบ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลกัน และความสัมพันธ์เหล่านั้นต้องสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างรูปแบบโดยมีข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ พิสูจน์ได้ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมา จะมีองค์ประกอบทั้งหมด 3 ด้าน คือ

1. หลักการของรูปแบบ หมายถึง ความคิด หลักการ หรือสาระสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ในการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ไปใช้เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2. วัตถุประสงค์ หมายถึง เป้าหมายหรือผลการดำเนินงานในการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้ให้บรรลุผลตามที่ต้องการ

3. ระบบงานและกลไก หมายถึง การออกแบบกระบวนการทำงานของรูปแบบ เพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ รวมถึงการกำหนดความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของระบบ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

ดังนั้นในการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในครั้งนี จึงมุ่งสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนตามองค์ประกอบของรูปแบบ จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พระมหากานต์ ชาวดร (2548, หน้า 119-120) ทำการศึกษา เรื่อง ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ทักษะด้านความรู้ ความคิด ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านการศึกษา และการสอน ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ทักษะของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ (2551, หน้า 258-289) ทำการศึกษา เรื่อง ตัวบ่งชี้การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้การบริหาร

สถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน องค์ประกอบย่อย 28 องค์ประกอบ และ 151 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารวิชาการ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 11 องค์ประกอบ 84 ตัวชี้วัด ซึ่งมีการเรียงองค์ประกอบย่อยจากมากไปน้อย ดังนี้ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ครอบครัวและชุมชน การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี การแนะแนว การวัดประเมินผล และการเทียบโอนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

2) การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้ โดยเรียงลำดับองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด การจัดตั้งและเสนอขออนุมัติงบประมาณเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด การบริหารการเงินเพื่อส่งเสริมการคิดการบริหารพัสดุและทรัพย์สินเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด การตรวจสอบติดตามประเมินผลรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน และการระดมทรัพยากรและลงทุนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด

3) ด้านการประเมินบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ โดยเรียงลำดับองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด การเสริมสร้างในการปฏิบัติราชการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด และการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 8 องค์ประกอบ 34 ตัวบ่งชี้ โดยเรียงลำดับองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรที่ส่งเสริมทักษะการคิด การวางแผนการบริหารการศึกษา การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน องค์ประกอบย่อยการพัฒนาระบบและเครือข่ายระบบข้อมูลสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์การศึกษา การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

มัทธริกา วิฑูรชาติ (2551, หน้า 22) ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 – 2 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก คือ 1) กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งมีกลยุทธ์รอง 16 กลยุทธ์ 2) กลยุทธ์การพัฒนาครู ซึ่งมีกลยุทธ์รอง 7 กลยุทธ์ 3) กลยุทธ์การพัฒนาวิชาการ

ซึ่งมีกลยุทธ์รอง 52 กลยุทธ์ 4) กลยุทธ์การพัฒนา การบริหารจัดการทั่วไป ซึ่งมีกลยุทธ์รอง 13 กลยุทธ์ 5) กลยุทธ์การพัฒนาความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายในโรงเรียน ซึ่งมีกลยุทธ์รอง 8 กลยุทธ์ ผลการประเมินการทดลองใช้กลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาเอกชน พบว่า กลยุทธ์ ทั้ง 5 กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทุกกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด 4 มาตรฐาน คือ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง

จิณฉวีตร กิ่งแก้ว (2556, หน้า 224-225) ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า 1. รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักการ ประกอบด้วย (1) หลักการทั่วไป (2) หลักการกำกับรูปแบบ (3) หลักการ ธรรมมาธิปไตย (4) หลักการธรรมมาภิบาล (5) หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) ด้านลักษณะที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย (1) สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ของโรงเรียนที่ดี (2) สภาพทรัพยากรบุคคล ผู้บริหาร ครู เป็นบุคลากรมืออาชีพ (3) กระบวนการ เรียนรูมุ่งเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (4) ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาการทุกด้าน มีความรู้คุณธรรม 3) ด้านขั้นตอนการเลือกรูปแบบประกอบไปด้วยขั้นที่ 1 มีการศึกษา และการเตรียมการ ขั้นที่ 2 มีการวางแผนปฏิบัติการเลือกรูปแบบ ขั้นที่ 3 มีการดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติงาน ขั้นที่ 4 มีการประเมินผลในการดำเนินงาน ขั้นที่ 5 มีการสรุปผลในการใช้ รูปแบบเพื่อปรับปรุง โดยมีความสัมพันธ์กับการบริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงาน วิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป 2. การประเมินรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาพรวม ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยเรียงลำดับจาก มากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหาร งบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล

ธนพร วีระเจริญกิจ (2557, หน้า 118) ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการประเมิน การสอนคิดของครูประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้สามารถ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพราะแบบประเมินที่ใช้ประเมินการสอนคิด ทำให้สามารถสะท้อน และตรวจสอบถึงความสามารถในการสอนคิดของตนเอง รู้ข้อบกพร่อง และแนวทางในการ ปรับแก้ไขเพื่อพัฒนาการสอนคิด รวมทั้งการประเมินการสอนคิดของครูจากผู้ประเมิน ที่หลากหลาย จะทำให้ได้ข้อมูลจากมุมมองรอบด้าน เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา

การสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น และควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้บริหารของโรงเรียนในการช่วยส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในการสอนคิดที่มากขึ้น ควรมีการทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และครูควรตระหนักถึงความสำคัญในการนำผลการประเมินที่ได้รับไปปรับปรุงและพัฒนาการสอนคิดในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน

เอกชัย บุตรแสนคม (2558, หน้า 358) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล
4. เพื่อศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลไปใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ประกอบของการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ประกอบด้วย ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 9 องค์ประกอบย่อย ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบหลัก 49 องค์ประกอบย่อย และด้านผลผลิต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 56 องค์ประกอบย่อย 2. สภาพปัจจุบันของการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล มีองค์ประกอบของรูปแบบ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) แผนยุทธศาสตร์ พันธกิจ เป้าหมายและนโยบายของสถานศึกษา 2) ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งทุน 3) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) การจัดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนที่คล่องตัว 3) การบริหารจัดการหลักสูตร 4) ยุทธศาสตร์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) การบริหารจัดการบุคลากรที่เหมาะสม 6) ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำ 7) การประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 8) การสนับสนุนบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทั้งด้านกายภาพและทางสังคม 9) การมีส่วนร่วมสนับสนุนของครู ผู้ปกครอง และชุมชน 10) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างเข้มแข็ง ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 1) คุณภาพนักเรียน 2) คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

3) ผู้บริหารมีอาชีพ 4) การเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ 5) บรรยากาศและสภาพแวดล้อมโรงเรียน และผลการประเมินรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก ส่วนคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก 4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล พบว่า ก่อนนำรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนหลังนำรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการนำรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลไปใช้โดยรวมทุกด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เยาวเรศ ตระกูลวีระยุทธ (2558, หน้า 409-412) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาซีดสมรรถนะสูงสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาซีดสมรรถนะสูงสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาซีดสมรรถนะสูงสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสม และเพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาซีดสมรรถนะสูง สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความรู้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบ องค์การซีดสมรรถนะสูง การบริหารงานในสถานศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ โดยศึกษาภาคสนามกับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ศึกษาเอกสารและนำมาสังเคราะห์เนื้อหา และพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบโดยการตรวจสอบรูปแบบเชิงคุณภาพ เป็นการตรวจสอบรูปแบบโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการตรวจสอบรูปแบบเชิงปริมาณ เป็นการตรวจสอบโดยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 152 แห่ง โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบฉบับที่สมบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาซีดสมรรถนะสูงสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนนำ ตัวแบบ การนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขข้อจำกัดผลการพัฒนารูปแบบ ได้องค์ประกอบเพิ่มเติม ได้แก่ องค์ประกอบด้านการกระจายอำนาจ ด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านวิธีการบริหาร

สถานศึกษา ด้านการควบคุม กำกับติดตามและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และด้านการสนับสนุนจากองค์กร และผลการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า การตรวจสอบเชิงคุณภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด การตรวจสอบเชิงปริมาณโดยผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรฐานการประเมินโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

ชัยยนต์ เพาพาน (2559, หน้า 302) ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน การเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ในศตวรรษที่ 21 ในฐานะเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และการนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จต้องมีความพร้อมในด้านคุณลักษณะ ที่โดดเด่น กล่าวคือ มีทักษะทางปัญญาสูง เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีจิตเชิงสร้างสรรค์มีเจตคติ ที่ดี และเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความคาดหวังสูงที่มุ่งสร้างความสำเร็จของงาน ตลอดจน พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรม ยุคใหม่ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีบทบาทที่สำคัญ คือ ต้องปรับเปลี่ยน บทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้ที่วางแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากร มีความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการบริหารจัดการเชิงรุกยึดหลักการ มีส่วนร่วม ปรับองค์กรให้เป็นองค์การขนาดเล็กและองค์กรโครงสร้างแนวราบและเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมทางการศึกษา ดังนั้นผู้นำองค์กรยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีการแสวงหา ความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติและประสบการณ์

สุพจน์ หนองมีทรัพย์ (2559, หน้า 139-140) ทำการศึกษาการบริหารสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า 1. การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารวิชาการ และสามารถแยกรายละเอียดเป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1.1 ด้านการบริหารวิชาการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ สถานศึกษาอื่น 1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดสรรงบประมาณ รองลงมาคือ การจัดทำและนำเสนอ

และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง รองลงมาคือ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร รองลงมา คือ งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การประสานงาน และพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี เมื่อจำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05

ปาลิรัฐ มานะเลิศ (2562, หน้า 157) ทำการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้โรงเรียนแห่งการสอนคิดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการตรวจสอบโมเดลเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้โรงเรียนแห่งการสอนคิดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านระบบองค์การ 2) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านผู้เรียน 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีมี รวมทั้งสิ้น 17 ตัวบ่งชี้ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของตัวบ่งชี้โรงเรียนแห่งการสอนคิดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อการนำไปใช้ โดยรวมแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านระบบองค์การ ด้านผู้เรียน ด้านการใช้เทคโนโลยีตามลำดับ

บุญญพัฒน์ สิงห์จารย์ (2564, หน้า 146-147) ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย การทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ในแต่ละด้านใช้กระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผนการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ขั้นการดำเนินการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ขั้นการตรวจสอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และขั้นการปรับปรุงการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

2. กระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำ

เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ชั้นการวางแผนการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ชั้นการดำเนินการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ชั้นการตรวจสอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และชั้นการปรับปรุงการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

งานวิจัยต่างประเทศ

McGuinness (1999, p. 5) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้กำหนดขอบเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนให้ชัดเจนตามเป้าหมายที่ต้องการ

Vandeleur, Ankiewicz, Swardt and Gross (2001, pp. 268–273) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความคิดสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: ในห้องเรียนเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ การกำหนดตัวชี้วัดของความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้เฉพาะทางที่ใช้เทคโนโลยี วิธีดำเนินการวิจัยโดยได้ทำการสำรวจหาตัวบ่งชี้ความคิดสร้างสรรค์ โดยเป็นกรณีศึกษาตามแนวทางอุปนัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสังเกตโดยใช้วิดีโอเทปรวมถึงการสัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) และการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตาม 8 ขั้นตอนของ Tesch (Creswell, 1994, p. 163) กลุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญหรือตามความสะดวก (Convenience Sampling) ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในประเทศแอฟริกาใต้ได้เรียนเกี่ยวกับเทคโนโลยีเป็นกลุ่มแรก ใช้วิธีการสังเกต และ Focus Group และทำการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ตัวชี้วัดโดยตรงของความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความคิดตามอุดมการณ์ การคิดแบบการทำกรทดลอง (เสี่ยง, เป็นระบบ) และการเชื่อในการคิดของตน และตัวบ่งชี้ทางอ้อมของความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ อิทธิพลของความคิดที่นักเรียนได้รับ (จากกลุ่ม, ความรู้เดิม, วัฒนธรรม, แรงจูงใจ และความนับถือตนเอง)

Sekar (2017 อ้างอิงใน ปาลีรัฐ มานะเลิศ, 2562, หน้า 116) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาวิทยาศาสตร์ ณ หมู่บ้านพืรามอน เมืองบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสามารถของนักเรียนในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยกล่าวถึง อุปสรรคที่ครูประสบในการพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ณ หมู่บ้านพืรามอน เมืองบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย และอธิบายความพยายามของครูในการพัฒนาทักษะการคิดให้กับนักเรียน การวิจัยประเภทนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูวิทยาศาสตร์ได้ทำการศึกษาความสามารถในการคิด

สร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าร้อยละ 46.45 ของนักเรียนได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนเรียนแบบการคิดดั้งเดิม ร้อยละ 84.17 ปัญหาที่พบ คือ ขาดแคลนสื่อการเรียน แหล่งเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ ครูขาดการเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรมให้นักเรียน ทั้งนี้ได้มีความพยายามในการปรับปรุงความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยครูใช้วิธีการที่มีความหลากหลายมากขึ้น และใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสนุกสนานยิ่งขึ้น เช่น เชิญชวนนักเรียนให้ทำการทดลองในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถนำเสนอกรอบแนวคิดวิจัยได้ ดังนี้

ภาพ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

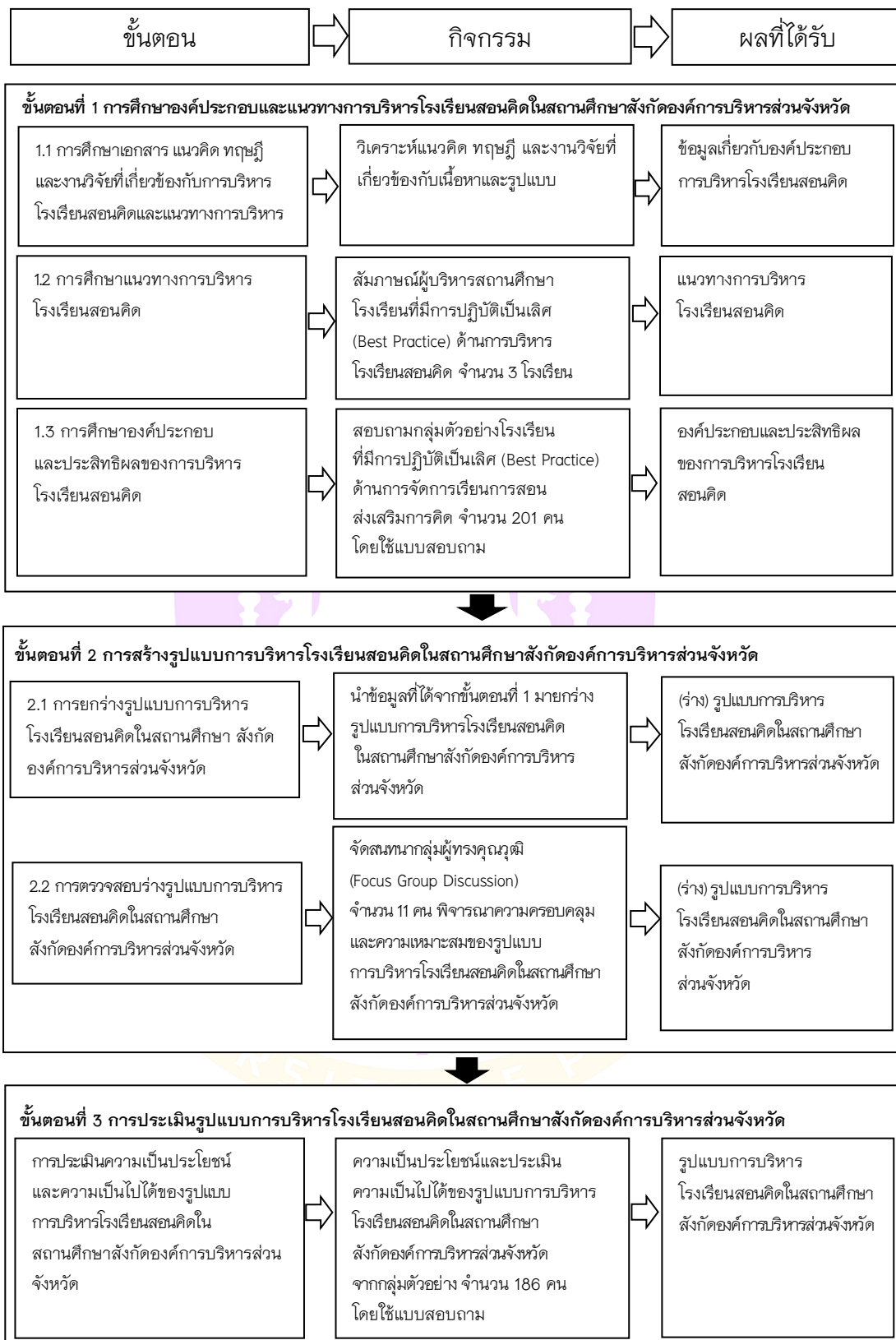
การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ภาพ 7 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการโดยการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร เพื่อมากำหนดนิยามรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสอนคิด และแนวทางการบริหาร เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและรูปแบบของเรื่องที่ศึกษา โดยการศึกษาลักษณะ แนวคิด สารระที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการบริหารของโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยครอบคลุมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

2. การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยคัดเลือกสถานศึกษาที่มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการสอนคิด มีหลักสูตรการพัฒนารูปแบบการสอนคิด ครูมีเทคนิคการสอนคิด และนักเรียนมีทักษะการเรียนรู้และทักษะการคิด จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนประสาทวิทยานนทบุรี โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนที่ได้นำรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ลิขสิทธิ์ Thinking School จากโรงเรียน King's School ประเทศนิวซีแลนด์ มาปรับใช้ในสถานศึกษาจนเป็นที่ยอมรับ และโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากเป็นโรงเรียนทางเลือกที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด เพื่อกำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์

2.3.2 กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด

2.3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามแนวคิดจากความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหาร วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหาร และปัจจัยความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

2.3.4 นำร่างแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิด เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และการใช้ภาษาของแบบสัมภาษณ์ให้ความครอบคลุมเนื้อหาตามประเด็นการศึกษาที่กำหนดไว้

2.3.5 ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาปรับตามข้อเสนอแนะและจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนสอนคิดต่อไป (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย ในการทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการขอสัมภาษณ์

2.4.2 ผู้วิจัยประสานขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์จากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อดำเนินการนัดหมายกำหนดการวันเข้าสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

2.4.3 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือเก็บข้อมูลการวิจัย จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ส่งหนังสือทางไปรษณีย์ถึงสถานศึกษา เพื่อเข้าสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยการสร้างข้อสรุป โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด ในปีการศึกษา 2563 จากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมการคิด จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนประสาทวิทยานนทบุรี โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 409 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการคิด ปีการศึกษา 2563 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) อาศัยหลักเกณฑ์ของ Krejcie & Morgan, (1970, pp. 607–610) จำนวน 201 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามองค์ประกอบ และประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด มากำหนดขอบเขตของคำถาม

3.2.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1) ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

2) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมาก

3 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อย

1 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อยที่สุด

3) ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมาก

3 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อย

1 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อยที่สุด

3.2.3 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

3.2.4 ตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามรายข้อกับเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ตั้งรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00

3.2.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการคิด จำนวน 30 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) ได้แก่ โรงเรียนโนนหันวิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach Alpha Procedure) โดยวิเคราะห์ข้อคำถาม (Item Analysis) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97

3.2.6 นำผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อทำการปรับแบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ง)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเผยแพร่เป็นตำรา เอกสาร หรือเผยแพร่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.3.2 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำหนังสือถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 โรงเรียน

3.3.3 จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และทางออนไลน์ (Google Form) พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมแนบซองเปล่าติดแสตมป์ไปกับแบบสอบถามเพื่อให้ทางสถานศึกษาส่งกลับคืนทางไปรษณีย์หรือทาง Google Form ซึ่งหากไม่ได้รับข้อมูลตอบกลับภายในระยะเวลา 1 เดือน ผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามด้วยตนเองหรือทางโทรศัพท์ ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 201 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.3.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percent)

3.4.2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนการสอนคิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีเกณฑ์การแปรความค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 103)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.50 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51–3.50 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51–2.50 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.50 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อยที่สุด

3.4.3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนจากรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีเกณฑ์การแปรความค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 103)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51–5.00 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.50 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในการยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.2 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบ

1.3 ผู้วิจัยปรับร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.4 ผู้วิจัยจัดทำร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสมโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ต่อไป

2. การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นการพิจารณาความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วปรับร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงส่งรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 11 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ไว้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนคิดในประเทศไทย จบปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้บริหารหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา และการบริหารงาน มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จบปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือนักวิชาการ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 4 คน

ในการนี้ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการติดต่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มตามคุณสมบัติที่กำหนด (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.2.1 ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.2.2 แบบสอบถามเพื่อการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสม ในระดับมาก

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสม ในระดับ
 ปานกลาง

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสม ในระดับน้อย

ระดับ 1 คะแนน หมายถึง ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับ
 น้อยที่สุด

2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.3.1 วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียน
 สอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อนำมากำหนดประเด็นในการ
 สอนทนากลุ่ม

2.3.2 จัดทำประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสนทนา
 จากร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.3.3 จัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสม
 ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและการใช้
 ภาษา

2.3.4 ผู้วิจัยนำประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบสอบถามเพื่อประเมิน
 ความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
 วิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มต่อไป

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.4.1 นัดหมายการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัย
 การศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

2.4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มถึงผู้ทรงคุณวุฒิทางไปรษณีย์ด้วยตนเองโดยแนบ 1) โครงร่างวิทยานิพนธ์ 2) ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และ 3) ประเด็นการสนทนากลุ่มพร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่

2.4.3 ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแจ้งยืนยันการเข้าร่วมสนทนากลุ่มทางโทรศัพท์อีกครั้งหนึ่ง

2.4.4 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม ในวันจันทร์ ที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564 ณ ร้าน Le Paradis Café สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Application Zoom (รายละเอียด ในภาคผนวก ข)

2.4.5 ทำการสรุปการเก็บข้อมูลและสรุปผลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม

2.4.6 ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4.7 ส่งรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสมอีกครั้ง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามนี้

2.5.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาฉันท์ตามติ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.5.2 นำข้อมูลจากแบบตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีเกณฑ์การแปรความค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสม
 ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสม ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
 ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความครอบคลุม/ความเหมาะสม
 ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบ
 การบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พิจารณาจาก
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 ถือว่า ผ่านการประเมิน

2.5.3 นำข้อมูลจากแบบตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสม
 ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 สรุปลงเป็นมติที่ได้จากการสนทนากลุ่ม นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียน
 สอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัด มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบ
 การบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีรายละเอียด
 ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัด จำนวน 347 คน โดยส่งแบบสอบถามประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้
 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการประเมินด้วยตนเอง ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับการประเมิน
 ที่โรงเรียนของตนเอง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่รับผิดชอบและจัดการเรียนการสอน
 ส่งเสริมการคิด ได้มาโดย

1.1 แบ่งโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทั้งหมดจำนวน 347 แห่ง จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการจัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 186 คน

1.2. ใช้การสุ่มตัวอย่างโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยลำดับแรกใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน แล้วจึงเลือกใช้การสุ่มเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วนในแต่ละขนาดของโรงเรียน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจากโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ใน 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ได้แสดงตามตาราง 5

ตาราง 5 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาด โรงเรียน	จำนวนผู้บริหารสถานศึกษา								รวม
	ประชากร				กลุ่มตัวอย่าง				
	เหนือ	กลาง	อีสาน	ใต้	เหนือ	กลาง	อีสาน	ใต้	
ขนาดเล็ก	5	51	71	8	4	24	28	6	62
ขนาดกลาง	2	17	69	10	2	15	28	6	51
ขนาดใหญ่	5	16	56	3	3	10	31	1	45
ขนาดใหญ่ พิเศษ	1	13	17	3	1	10	14	3	28
รวม						347			186

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 การประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยแบบสอบถามมีลักษณะ

เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 นำรายละเอียดของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กำหนดเป็นประเด็นคำถาม

3.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามประเมินความคิดเห็นเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

3.3 นำร่างแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.4 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ฉบับสมบูรณ์ (รายละเอียดในภาคผนวก ฉ)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษ มหาวิททยาลัยพะเยา เพื่อทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา ในการขอความอนุเคราะห์ดำเนินการเก็บข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 186 โรงเรียน

4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษ มหาวิททยาลัยพะเยาพร้อมแนบแบบประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อขอเก็บข้อมูลไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยทางไปรษณีย์และทางออนไลน์ถึงผู้บริหารสถานศึกษา โดยแนบ 1) รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) แบบสอบถามประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กำหนดระยะเวลาการตอบกลับใน 1 เดือน ถ้าไม่ได้รับข้อมูลจะดำเนินการติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์เพื่อขอรับข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบประเมินคืนจำนวน 186 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ได้รับกลับคืนมา เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percent)

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีเกณฑ์การแปรความค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้
ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้
ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การตัดสินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบ
การบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พิจารณาจาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 ถือว่า ผ่านการประเมิน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

**ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้**

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
โรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยการศึกษา
กรณีตัวอย่างโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารโรงเรียนสอนคิด
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด
โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

**ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้**

ส่วนที่ 1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบ
การบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการจัดสนทนา
กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

**ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด**

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร

ผลการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับเนื้อหาและรูปแบบของเรื่องที่ศึกษา และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
ดังแสดงผลในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์ประกอบ	ผลการศึกษา
หลักการ	จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม หมวด 4 มาตรา 24 ได้กล่าวถึง การจัดการกระบวนการ เรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับ ทักษะการคิดไว้ในมาตรา 24 (2) ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญ สถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหา มาตรา 24 (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและมาตรา 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579	มีเป้าหมายไว้ 2 เป้าหมาย คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ตาราง 6 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการศึกษา
วัตถุประสงค์	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต และได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ว่า ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561	มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ 1. ด้านคุณภาพผู้เรียน 2. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ 3. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
รูปแบบและการพัฒนา รูปแบบ	รูปแบบ หมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิดประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีหลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (ทีศนา แชมมณี, 2550, หน้า 220) รูปแบบเป็นอะไรบ้าง อย่างที่เราพัฒนาขึ้นมาเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจรูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จัดระบบรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเพียงใด จึงจะเหมาะสมและรูปแบบนั้น ๆ ควรประกอบด้วยอะไรบ้างไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้ก็แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร (Bardo and Hartman, 1982, p. 245 อ้างอิงใน อรุณ พรหมจรรย์, 2555)

จากข้อค้นพบที่สำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดได้ดังนี้

ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า การบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ และ 3) ระบบงานและกลไก

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนประสาธวิทยายนนทบุรี โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้นำรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ลิขสิทธิ์ Thinking School จากโรงเรียน King's School ประเทศนิวซีแลนด์ มาปรับใช้ในสถานศึกษาจนเป็นที่ยอมรับ และโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากเป็นโรงเรียนทางเลือกที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน ดังแสดงผลในตาราง 7

ตาราง 7 แสดงผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
1	โรงเรียนของท่านมีหลักการ บริหารโรงเรียน สอนคิด อย่างไร	สถานศึกษา มีวัฒนธรรม องค์กร เน้นรูปแบบ Active Learning	การบริหารงาน โดยใช้แนวคิด ในการบริหาร จัดการ ด้านการ จัดกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นให้ ผู้เรียนเกิดทักษะ การคิด เกิดทักษะ	การจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นในการ พัฒนาผู้เรียน เต็มตามศักยภาพ รายบุคคล ผ่านกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นให้ ผู้เรียนเกิดทักษะ การคิด เกิดทักษะ	รูปแบบการบริหาร โรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครู มีความสามารถ ในการสอนคิด ด้วยวิธีการจัด การเรียนรู้เชิงรุก และมีการพัฒนา ทักษะ เทคนิค วิธีการสอน อย่างสม่ำเสมอ
		ต่อการที่จะบรรลุ วิสัยทัศน์	การเรียนรู้ที่ เหมาะสมใน ศตวรรษที่ 21	Thinking School จากประเทศ นิวซีแลนด์	

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
		มีค่านิยมและ แนวทางปฏิบัติ ของบุคลากร ในสถานศึกษาที่ มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยง กับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจ ของสถานศึกษา	และพัฒนาคน และพัฒนา องค์กรเพื่อ รองรับ กับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลง สามารถออกไป ใช้ชีวิตในโลก แห่งความเป็นจริง ได้อย่างมีคุณภาพ	และพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา อย่างหลากหลาย ในการส่งเสริม ผู้เรียนที่มี ความสามารถ ในทุก ๆ ด้าน ตามความชอบ ความถนัดและ ความสนใจ มีความสุขในสังคม และประเทศชาติ ได้เป็นอย่างดี	พร้อมทั้งส่งเสริม ให้ผู้เรียนมี ความสามารถ ด้านการคิด ที่หลากหลาย สามารถนำ ความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้
2	การบริหาร โรงเรียน สอนคิด มีวัตถุประสงค์ อย่างไร	เพื่อให้การ บริหารงาน วิชาการมี ประสิทธิภาพ มุ่งเน้นให้ครู มีทักษะและ กระบวนการคิด เพื่อพัฒนา นักเรียนทุกด้าน ให้เต็มตาม ศักยภาพแห่งตน ด้วยกิจกรรม การเรียนรู้ ที่หลากหลาย	เพื่อให้ สถานศึกษามี รูปแบบการบริหาร การจัดการเรียน การสอนที่ ส่งเสริมการคิด อย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีทักษะ การคิด มีกระบวนการ ทำงานแบบ ร่วมมือเป็นทีม	เพื่อให้สถานศึกษา มีรูปแบบการพัฒนา ที่ส่งเสริมให้ครู และผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ ตามตามแนวทาง Thinking School และสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริง	เพื่อให้การบริหาร โรงเรียนสอนคิดมี รูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ ผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด นำไปประยุกต์ใช้ ในการบริหาร จัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการ ศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและ กระบวนการคิด

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมมนา ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
3	ในสถานศึกษา ของท่านมี ระบบและ กลไกการ บริหารจัดการ โรงเรียน สอนคิด อย่างไร	- มีการจัดทำ แผนพัฒนา คุณภาพการศึกษา ตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยกำหนด แนวทาง การดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และ การประเมินผล รวมถึงกำหนด ประเด็น ยุทธศาสตร์ การพัฒนา ที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีทักษะ การคิด การแก้ ปัญหา การจัดการ เรียนรู้ตามทฤษฎี	- มีการจัด โครงสร้าง การบริหารงาน วิชาการ อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและ ชัดเจนในการ สร้างทางเลือก ให้นักเรียน ได้เรียนอย่าง หลากหลาย รองรับความถนัด ความสนใจ ความต้องการ ของนักเรียน - มีการจัดทำ หลักสูตร สถานศึกษา โดยการเน้น ทักษะการคิด ขั้นสูง ทักษะใน การเรียนรู้ ทักษะชีวิต ทักษะ การสื่อสารและ การทำงาน	- มีการกำหนด นโยบายการศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน ในการ จัดทำรูปแบบ การบริหาร การจัดการเรียน การสอนที่ส่งเสริม การคิด จัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ หลากหลาย รูปแบบตาม ความเหมาะสม กับเนื้อหาสาระ และวัยของนักเรียน - มีการจัดทำ และพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา มีการสำรวจ ความต้องการ ของผู้เรียน เพิ่มทักษะการคิด และกระบวนการ เรียนรู้ และจัดทำ หลักสูตร	1. ด้านนโยบาย การบริหาร โรงเรียนมีการจัด โครงสร้าง การบริหารงาน รวมถึงกำหนด นโยบายการศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน มีการสำรวจ ความต้องการ ของผู้เรียน จัดทำและพัฒนา หลักสูตร สถานศึกษา 2. ด้าน คุณลักษณะของ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหาร สถานศึกษามี ภาวะผู้นำทาง วิชาการ เป็นผู้นำ ในการคิดและ วางระบบ การบริหารงาน ที่ชัดเจน มีคุณภาพ และมีคุณธรรม

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
3	ในสถานศึกษา ของท่านมี ระบบและกลไก การบริหาร จัดการ โรงเรียน สอนคิด อย่างไร (ต่อ)	- ผู้บริหารมีการ สร้างขวัญและ สร้างองค์ความรู้ และการนำไป ประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริง - ผู้บริหารมี คุณธรรม จริยธรรม สามารถบริหาร บนพื้นฐาน ของความพอดี และมีการใช้ ภาวะผู้นำ ในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึง ประโยชน์ ของส่วนรวม เป็นหลัก - ผู้บริหารเป็น ผู้นำในการคิด เป็นต้นแบบและ พัฒนาศักยภาพ สูงสุดของ นักเรียนให้เป็น ผู้รอบรู้ สู้ชีวิต จิตมั่นคง	กระบวนการ เรียนรู้ ส่งเสริม ให้ผู้เรียนพัฒนา ตนเองอย่างเต็ม ศักยภาพ - มีการอบรม พัฒนาครู เกี่ยวกับ การส่งเสริม การคิดอย่าง ต่อเนื่อง นิเทศ กำกับ ติดตาม การนำผลการ อบรมพัฒนา ไปใช้ - ผู้บริหารเป็น ผู้นำในการคิด และวางระบบ การบริหารงานที่ ชัดเจน คดีความ เรียบง่ายในการ เรียนรู้ คือ เกราะที่จะสร้าง เด็ก ๆ ให้เป็น ผู้ใหญ่ที่มีความ เคารพตนเอง มีวิจารณ์ญาณ	สถานศึกษา ให้สอดคล้อง กับพลวัตที่จะเกิด ในอนาคตและตรง ความต้องการของ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น - ผู้บริหารมีภาวะ ผู้นำ ในการบริหาร ที่มีหลักการ มีความสามารถ บริหารงาน เป็นที่मान ในการ พัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นไป ตามเป้าหมาย ของสถานศึกษา สร้างแนวคิด การบริหารงาน ให้เป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้	3. ด้านรูปแบบ การสอนคิด มีการพัฒนา ทักษะการคิดและ การเรียนรู้ของครู และนักเรียน ครูมีกระบวนการ และเครื่องมือ การสอนคิด มีกระบวนการ จัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการคิด และมีขั้นตอนการ ออกแบบการสอน 4. ด้านการ บริหารงานบุคคล มีการสร้าง วัฒนธรรมแห่ง การคิด มีทีม ขับเคลื่อนของ โรงเรียน มีการ อบรมและพัฒนา ทักษะการคิด ให้แก่ครู และมี การนิเทศติดตาม และตรวจสอบ ความก้าวหน้า

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
3	ในสถานศึกษา ของท่านมี ระบบและ กลไกการ บริหารจัดการ โรงเรียนสอน คิดอย่างไร (ต่อ)	ดำรงคุณธรรม กำลังใจให้กับครู และนักเรียน ในโอกาสต่าง ๆ ตามความ เหมาะสม ซึ่งจะเป็นการ เสริมสร้าง ประสิทธิภาพใน การทำงานของ บุคลากรและ ส่งผลต่อ การพัฒนา กระบวนการคิด ของผู้เรียน - ครูมีวิธีการ สอนที่เน้นทักษะ กระบวนการ จัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม ทักษะการคิด อย่างหลากหลาย ตามศักยภาพ ของผู้เรียน	ในการตัดสินใจ เข้าอกเข้าใจ ตัวเองและคนอื่น และที่สำคัญ คือ มีความสุข - ส่งเสริมและ สนับสนุนให้ครู จัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้น ให้ผู้เรียนได้ฝึก กระบวนการคิด ที่หลากหลาย และวางแผน การสอนใน รูปแบบที่ สถานศึกษา กำหนดตาม แนวทางโรงเรียน สอนคิด	- ผู้บริหาร มีการกำหนด แนวทางการพัฒนา หรือการปฏิบัติงาน ที่ชัดเจน อันจะ ส่งผลต่อการพัฒนา คุณภาพเพื่อให้ บรรลุตาม เป้าหมายในการ เป็นโรงเรียน การสอนคิด - ผู้บริหารให้ ความสำคัญกับ การพัฒนา บุคลากร ส่งเสริม ให้ความรู้ กับ บุคลากร จัดอบรม เกี่ยวกับ การส่งเสริมทักษะ กระบวนการคิด อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาพัฒนา การจัดการเรียน การสอนให้มี รูปแบบที่ หลากหลาย	

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
3	ในสถานศึกษา ของท่านมี ระบบและ กลไกการ บริหารจัดการ โรงเรียนสอน คิดอย่างไร (ต่อ)	- ครูมีการ ออกแบบการสอน โดยใช้เครื่องมือ สอนคิดให้ เหมาะสมกับ แต่ละรายวิชา ทั้ง 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้เพื่อ ความหลากหลาย ในการใช้ เครื่องมือ การสอนคิด	- ครูออกแบบ การสอนโดยใช้ เครื่องมือสอนคิด ที่หลากหลาย ที่เหมาะสมกับ ช่วงชั้น อายุ วัย ของผู้เรียน และรายวิชา - ผู้บริหารมีการ ส่งเสริมและ สนับสนุนให้นำ ผลการนิเทศ ไปใช้ในการ ปรับปรุงและ พัฒนาการ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ศักยภาพผู้เรียน และพัฒนาการ จัดการเรียนรู้ให้ มีประสิทธิภาพ	- บริหารจัดการ ด้านการจัดการ เรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยกระบวนการ คิดเชิงบูรณาการ โดยใช้เครื่องมือ สอนคิด (Thinking Tools) และมี กระบวนการจัด การเรียนรู้ที่ ส่งเสริมการสอน คิด (4 Steps) - ครูมีการออกแบบ การสอนโดยใช้ เครื่องมือสอนคิด ที่หลากหลาย เช่น Compare & Contrast Cause & Effect CAF Diagram การคิดแบบ PMI OPV การคิดแบบ หมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) เป็นต้น	

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
4	ในสถานศึกษา ของท่าน มีแนวทาง การบริหาร โรงเรียน สอนคิด อย่างไร	- ครูมีการจัดทำ หลักสูตรรายวิชา และวิเคราะห์ หลักสูตร สถานศึกษาเพื่อ นำไปออกแบบ การจัดการ เรียนรู้ ผักพัฒนา ทักษะ กระบวนการคิด และจัดการ เรียนรู้โดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ - ครูมีการวาง แผนการสอน ในรายวิชาต่าง ๆ และออกแบบ การสอน ผลิตสื่อ การสอน ตามที่ สถานศึกษา กำหนดตาม แนวทางโรงเรียน สอนคิด	- สถานศึกษามี ระบบการบริหาร จัดการศึกษาที่ดี มีการดำเนินงาน ตามระบบ การบริหาร คุณภาพ การศึกษา สำหรับอนาคต โดยใช้แนวคิด หรือหลักการ บริหาร ที่เหมาะสม และเป็นไปได้ มีการปรับเปลี่ยน วิธีการบริหาร จัดการตาม สถานการณ์ที่ เกิดขึ้นในอนาคต และตาม สถานการณ์โลก ปัจจุบัน	- สถานศึกษา มีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินการ ในการประเมินผล การจัดการศึกษา แล้วนำผล การประเมินที่ได้ มาทบทวน จัดลำดับ ความสำคัญ พิจารณาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขเพื่อ นำไปวางแผนใหม่ กำหนดเป็น เป้าหมายในการ พัฒนาในครั้ง ต่อไป ตามวงจร คุณภาพ (PDCA) ได้อย่างเหมาะสม	กระบวนการ บริหารโรงเรียน สอนคิด โดยใช้ หลักทฤษฎีวงจร บริหารงาน คุณภาพ (PDCA) แยกเป็น 4 งาน ได้แก่ 1. การจัดองค์กร 2. การจัดการ เรียนรู้ 3. การจัด หลักสูตรที่ ส่งเสริมการคิด 4. การพัฒนา ครูสอนคิด

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
4	ในสถานศึกษา ของท่าน มีแนวทาง การบริหาร โรงเรียน สอนคิด อย่างไร (ต่อ)	- ครูมีการ ออกแบบ กระบวนการสอน ที่เน้นทักษะ การคิดอย่าง อิสระ ไม่มุ่งเน้นเนื้อหา ตามตำราเรียน เพื่อการท่องจำ แต่เน้นการลงมือ ปฏิบัติจริง - ครูมีรูปแบบ วิธีการสอนที่เน้น กระบวนการ จัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมทักษะ การคิดอย่าง หลากหลาย ให้กับผู้เรียน	- ครูมีเทคนิค วิธีการสอน เทคนิควิธีการ วัดผลประเมินผล มีการสร้าง เกณฑ์ในการ ประเมิน ที่หลากหลาย ตามสภาพจริง และตาม ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล - ครูมี กระบวนการ จัดการเรียน การสอนที่เน้นให้ ผู้เรียนฝึกคิด ไม่เน้นการเขียน การท่องจำตาม ตำราเรียน ให้นักเรียนได้คิด อย่างอิสระ ผ่านกระบวนการ คิดของแต่ละ บุคคล	- หลักสูตร สถานศึกษามีการ วัดผลประเมินผล ที่ส่งเสริมทักษะ การคิดในด้านต่าง ๆ เน้นการเรียนที่เน้น ทักษะกระบวนการ การคิด คิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การแสดง ความคิดเห็น การแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ ตามทฤษฎี สร้างองค์ความรู้ - ครูมี กระบวนการสอน ไม่มุ่งเน้นเนื้อหา โดยเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้ฝึก ทักษะกระบวนการ คิดแทนการเรียน เพื่อท่องจำเนื้อหา	

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเด็น การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร	โรงเรียนที่ 1	โรงเรียนที่ 2	โรงเรียนที่ 3	สรุปผล เพื่อนำไปพัฒนา รูปแบบ
4	ในสถานศึกษา ของท่าน มีแนวทาง การบริหาร โรงเรียน สอนคิด อย่างไร (ต่อ)	- ครูมีทักษะใน การใช้คำถาม ปลายเปิด กระตุ้นให้ นักเรียนรู้จักคิด ตอบคำถามด้วย มุมมองที่ หลากหลาย และ มีแนวคิดแบบ ใหม่ ๆ เชื่อมโยง ความรู้ ประสบการณ์ สู่เรื่องที่ทันโลก ทันเหตุการณ์ได้ - ผู้บริหารมี วิธีการ และ รูปแบบการใช้ เครื่องมือ ในการนิเทศ ที่หลากหลาย เพื่อนำไป ปรับปรุงและ พัฒนาการ จัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง	- ครูสร้าง แรงจูงใจให้ นักเรียนรู้จัก การคิด การอภิปราย การแสดง ความคิดเห็น ประเมินผล การเรียนรู้ ด้วยความเชื่อมั่น	- ครูใช้คำถาม และสื่อการจัด การเรียนการสอน ที่เปิดโอกาสให้ นักเรียนพัฒนา กระบวนการคิด ของตนเอง และวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล	1. ด้านผู้บริหาร มีความเป็นผู้นำ การเรียนรู้ยุคใหม่ พาคิด พาหน้า พาทำ พาพัฒนา และเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง 2. ด้านครู มีทักษะ การสอนคิด มีกระบวนการและ เครื่องมือการคิด ออกแบบการเรียน การสอนที่ถูกต้อง 3. ด้าน สถานศึกษา มีสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบ โรงเรียนสอนคิด 4. ด้านผู้เรียน มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ 5. ด้านการ ออกแบบ การเรียนรู้ มีการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน

จากตาราง 7 เป็นการสังเคราะห์แนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด พบว่า ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ในการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 3 โรงเรียน พบว่า ได้แนวทางในการพัฒนาคนให้มีทักษะกระบวนการคิด ทักษะการใช้ชีวิต ปรับเจตคติต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อการพัฒนารากฐานให้มั่นคง ยั่งยืนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด สนองธรรมชาติ การเรียนรู้ของวัยนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน จึงได้แนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดองค์กร 2) การจัด การเรียนรู้ 3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด และ 4) การพัฒนาครูสอนคิด และยังพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนได้นำกระบวนการปฏิบัติตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหาร ได้แก่ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Act)

จากผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติ เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน ได้องค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียน สอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าว มาเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ องค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 1 ฉบับ โดยสอบถามครู ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด จำนวน 201 คน ได้รับกลับคืนมา 201 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน สอนคิด

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนสอนคิด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด ปีการศึกษา 2563 จำนวน 201 คน จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และทางออนไลน์ (Google Form) พร้อมแนบซองเปล่าติดแสตมป์ไปกับแบบสอบถามเพื่อให้ทางสถานศึกษาส่งกลับคืน ทางไปรษณีย์หรือทาง Google Form โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังในตาราง 8-16

ตาราง 8 แสดงความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน
ส่งเสริมการสอนคิด

ข้อ	รายการประเมิน	n = 201	
		ความถี่	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	89	44.28
	หญิง	112	55.72
	รวม	201	100.00
2	อายุ		
	ต่ำกว่า 30 ปี	23	11.44
	31-40 ปี	106	52.74
	41-50 ปี	54	26.87
	51 ปีขึ้นไป	18	8.96
	รวม	201	100.00
3	ระดับการศึกษา		
	ปริญญาตรี	101	50.25
	ปริญญาโท	83	41.29
	ปริญญาเอก	17	8.46
	รวม	201	100.00
4	ประสบการณ์ในการสอน		
	ไม่เกิน 5 ปี	26	12.94
	6-10 ปี	87	43.28
	11-15 ปี	55	27.36
	15 ปีขึ้นไป	33	16.42
	รวม	201	100.00

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	N = 201	
		ความถี่	ร้อยละ
5	ระดับชั้นที่สอน		
	ปฐมวัย	22	10.95
	ประถมศึกษา	43	21.39
	มัธยมศึกษาตอนต้น	79	39.30
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	57	28.36
	รวม	201	100.00
6	กลุ่มสาระการเรียนรู้		
	ภาษาไทย	18	8.96
	คณิตศาสตร์	34	16.92
	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	44	21.89
	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	22	10.95
	สุขศึกษาและพลศึกษา	13	6.47
	ศิลปะ	15	7.46
	การงานอาชีพ	12	5.97
	ภาษาต่างประเทศ	35	17.41
	อื่น ๆ (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)	8	3.98
	รวม	201	100.00

จากตาราง 8 ข้อมูลทั่วไปของครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.72 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.28 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.74 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.87 มีอายุน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.44 และมีอายุ 51 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.96 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50.25 รองลงมา มีการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 41.29 และระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 8.46

ประสบการณ์ในการสอนมากที่สุด คือ ระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.28 รองลงมา มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.36 ต่อมา มีประสบการณ์ในการสอน 15 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.42 และมีประสบการณ์ในการสอน ไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.94 โดยกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นที่สอนส่วนใหญ่ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 39.30 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 28.36 ต่อมา คือ ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.39 และระดับปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 10.95

อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.89 รองลงมา คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ 17.41 ต่อมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 16.92 ต่อมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 10.95 ต่อมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 8.96 ต่อมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 7.46 ต่อมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.47 ต่อมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 5.97 และอื่น ๆ (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) คิดเป็นร้อยละ 3.98

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด

ที่	องค์ประกอบการบริหาร โรงเรียนสอนคิด	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	หลักการ	4.18	0.29	มาก	3
2	วัตถุประสงค์	4.21	0.35	มาก	2
3	ระบบและกลไก	4.41	0.28	มาก	1
เฉลี่ยรวม		4.27	0.31	มาก	

จากตาราง 9 พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดเป็นรายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยในระดับ

มากที่สุด คือ ระบบและกลไก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.31) รองลงมา คือ วัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.35) และรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักการ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.29)

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านหลักการ

ข้อ	หลักการ	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการ การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างชัดเจน	4.15	0.68	มาก	3
2	สถานศึกษามีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดที่ชัดเจนทำท่าย มีความเป็นไปได้	4.04	0.67	มาก	4
3	สถานศึกษามีแผนงาน โครงการ หรือ กิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการบูรณาการ สามารถเรียนรู้ได้ทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียน	4.02	0.50	มาก	5
4	สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด มุ่งที่จะสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ	4.49	0.54	มาก	1

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	หลักการ	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
5	สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการ การศึกษาที่สนับสนุนให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำเสนอเทคนิควิธีการสอนคิดไปใช้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนที่ ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนเพื่อ การบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	4.20	0.55	มาก	2
รวม		4.18	0.29	มาก	

จากตาราง 10 พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียน
สอนคิดด้านหลักการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.29)
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีรูปแบบการบริหาร
โรงเรียนสอนคิด มุ่งที่จะสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่ง
ที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ
($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการการศึกษา
ที่สนับสนุนให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำเสนอเทคนิควิธีการสอนคิดไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง
การสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนเพื่อการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.55) ต่อมาคือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการศึกษา
ที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์การจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเรียน
การสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.68) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ย
น้อยสุด คือ สถานศึกษามีแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์
สังเคราะห์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการบูรณาการสามารถเรียนรู้ได้
ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.50)

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหาร
โรงเรียนสอนคิดด้านวัตถุประสงค์

ข้อ	วัตถุประสงค์	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารโรงเรียน สอนคิดและวางระบบการบริหารงานที่ ชัดเจนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้อง	4.39	0.49	มาก	1
2	สถานศึกษามีการจัดทำแผนตามเป้าหมาย โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และ ประเมินผล ในการส่งเสริมทักษะการคิด	4.08	0.54	มาก	4
3	สถานศึกษามีการบริหารจัดการภายใน เชิงระบบ (System Theory) ที่เน้น กระบวนการ (Processes) สามารถคิด เชิงระบบ สะท้อนความคิดได้อย่างมีลำดับ ขั้นตอน มีระเบียบวิธีการคิดที่มีรูปแบบ และหลักการและสามารถถ่ายทอด ความคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม	4.04	0.61	มาก	5
4	สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ ฝึกกระบวนการคิด	4.25	0.59	มาก	3
5	สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการพัฒนา หรือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผล ต่อการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้บรรลุตาม เป้าหมายในการเป็นโรงเรียนการสอนคิด และเป็นแบบอย่างสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการจัด การศึกษาได้	4.29	0.51	มาก	2
รวม		4.21	0.35	มาก	

จากตาราง 11 พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียน
สอนคิด ด้านวัตถุประสงค์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.35)
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีรูปแบบการบริหาร
โรงเรียนสอนคิดและวางระบบการบริหารงานที่ชัดเจนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการพัฒนา
หรือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย
ในการเป็นโรงเรียนการสอนคิด และเป็นแบบอย่างสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไป
ประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.51) ต่อมาคือ สถานศึกษามีการ
ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด ($\bar{X} = 4.25$,
S.D. = 0.59) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สถานศึกษามีการบริหารจัดการภายในเชิง
ระบบ (System Theory) ที่เน้นกระบวนการ (Processes) สามารถคิดเชิงระบบ สะท้อนความคิด
ได้อย่างมีลำดับขั้นตอน มีระเบียบวิธีการคิดที่มีรูปแบบและหลักการและสามารถถ่ายทอด
ความคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.61)

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขององค์ประกอบการบริหาร
โรงเรียนสอนคิดด้านระบบและกลไก

ข้อ	ระบบและกลไก	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหาร งานวิชาการมีการวางแผนอนาคตของงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและชัดเจน ในการสร้างทางเลือกให้นักเรียนเรียนอย่างหลากหลาย รองรับความถนัด ความสนใจ ความต้องการของนักเรียนอย่างเพียงพอ	4.29	0.47	มาก	23
2	สถานศึกษามีกระบวนการดำเนินงานตามนโยบายในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยวางกลยุทธ์ในการที่จะนำมาพัฒนาทักษะการคิดที่มีความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงตัวชีวิตเข้ากับวิสัยทัศน์พันธกิจ และแผนพัฒนาการศึกษา	4.45	0.59	มาก	13
3	สถานศึกษามีแผนการนิเทศ กำกับติดตาม การดำเนินการในการประเมินผล การจัดการศึกษา แล้วนำผลการประเมินที่ได้มาทบทวนจัดลำดับความสำคัญ พิจารณาวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปวางแผนใหม่ กำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาในครั้งต่อไปตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ได้อย่างเหมาะสม	4.50	0.51	มาก	8

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	ระบบและกลไก	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
4	สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษามีการสำรวจความต้องการ เพิ่มทักษะการคิดและกระบวนการ เรียนรู้ และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับพลวัตที่จะเกิดใน อนาคต และตรงความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น	4.63	0.48	มากที่สุด	1
5	หลักสูตรสถานศึกษามีการวัดผล ประเมินผลที่ส่งเสริมทักษะการคิด เน้นการเชื่อมโยงการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน	4.52	0.50	มากที่สุด	6
6	สถานศึกษามีวัฒนธรรมองค์กร เน้นรูปแบบ Active Learning ผ่าน กระบวนการ Thinking School ที่ทุกคน มุ่งมั่น กระตือรือร้น ต่อการที่จะบรรลุ วิสัยทัศน์ มีค่านิยมและแนวทางปฏิบัติของ บุคลากรในสถานศึกษาที่มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์	4.49	0.50	มาก	9
7	ผู้บริหารเปิดใจ รับฟังความคิดเห็น สามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร ทำงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยความเต็มใจ	4.19	0.50	มาก	26
8	ผู้บริหารมีการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกให้กับการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคลากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ให้แก่บุคลากร และเป็นแรงกระตุ้น ในการทำงานอย่างมีความสุข	4.39	0.49	มาก	18

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	ระบบและกลไก	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
9	ผู้บริหารมีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์และ เทคโนโลยีที่มีความหลากหลายเหมาะสม ทันสมัยและให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศ ที่ชัดเจนพร้อมใช้งาน	4.43	0.56	มาก	15
10	ผู้บริหารมีความรับผิดชอบสูง ในทุกสถานการณ์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถมองอนาคตได้อย่างถูกต้องและ แก้ปัญหาได้ตรงจุด	4.42	0.50	มาก	16
11	ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการพัฒนา บุคลากร มีการอบรมพัฒนาครูเกี่ยวกับ การส่งเสริมการคิดอย่างต่อเนื่อง นิเทศ กำกับ ติดตามการนำผลการอบรมพัฒนา ไปใช้	4.30	0.51	มาก	22
12	ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาท สำคัญในการบริหารจัดการการเรียนรู้ นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงานของครู	4.51	0.50	มากที่สุด	7
13	ผู้บริหารมีความสามารถผลักดันวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ขององค์กรนำมาสู่การปฏิบัติได้ อย่างแท้จริง	4.41	0.55	มาก	17
14	ผู้บริหารมีทักษะในการนำหลักการบริหาร ความคิดสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา อย่างเต็มที่	4.47	0.55	มาก	11

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	ระบบและกลไก	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
15	ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรมสามารถบริหารงานบนพื้นฐานของความพอดี และมีการใช้ภาวะผู้นำในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเพื่อให้สามารถบรรลุศักยภาพของตนเองได้	4.44	0.63	มาก	14
16	ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีพฤติกรรมในการบริหารที่มีหลักการ มีความสามารถบริหารที่ทีมงานที่ร่วมมือร่วมแรงกัน ดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร สร้างแนวคิดในการบริหาร เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้	4.59	0.49	มากที่สุด	2
17	ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูและนักเรียน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ และส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน	4.47	0.53	มาก	11
18	ผู้บริหารมีวิธีการปรับทัศนคติ มุมมอง และแนวคิดการสอนของครูที่เน้นวิธีพัฒนาการคิดของผู้เรียน ทำให้บุคลากรมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน	4.48	0.56	มาก	10
19	ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พัฒนาตนเองในการสอนคิด	4.54	0.50	มากที่สุด	4
20	ผู้บริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวิชาการ เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน	4.46	0.50	มาก	12

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	ระบบและกลไก	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
21	ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร เข้ารับการอบรม เพื่อพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง	4.20	0.62	มาก	25
22	ผู้บริหารมีการสร้างทีมงานขับเคลื่อน กระบวนการสอนคิดของสถานศึกษาเพื่อ สร้างจุดแข็งของแนวทางโรงเรียนสอนคิด	4.34	0.53	มาก	21
23	ผู้บริหารมีการวางแผนการนิเทศ และมี ปฏิทินการนิเทศอย่างชัดเจน โดยอาศัย หลักการนิเทศแบบกัลยาณมิตร	4.29	0.50	มาก	23
24	ผู้บริหารมีการแนะนำ และร่วมช่วยเหลือ ครูในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อ ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการสอนของครู	4.41	0.55	มาก	17
25	ผู้บริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุน ให้นำผลการนิเทศไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ศักยภาพผู้เรียนและพัฒนากิจการ เรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ	4.38	0.54	มาก	19
26	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วม ในการกำหนดรูปแบบและแสดง ความคิดเห็นในการนิเทศเพื่อให้เกิด ความหลากหลาย	4.52	0.50	มากที่สุด	6
27	ผู้บริหารมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการนิเทศ	4.48	0.56	มาก	10
28	ผู้บริหารมีวิธีการและเครื่องมือในการ นิเทศที่หลากหลายเพื่อปรับปรุงการจัด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.51	0.50	มากที่สุด	7

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	ระบบและกลไก	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
29	ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปออกแบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะกระบวนการคิดและจัดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.34	0.56	มาก	20
30	ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยนำผล การวิเคราะห์ผู้เรียนและวิเคราะห์หลักสูตร มาออกแบบการเรียนรู้ที่สะท้อนกระบวนการ การคิดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของ ผู้เรียนและธรรมชาติของสาระการเรียนรู้	4.28	0.52	มาก	24
31	ครูมีกระบวนการสอนไม่มุ่งเน้นเนื้อหา โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิดแทนการเรียนรู้เพื่อท่องจำ เนื้อหา	4.18	0.49	มาก	27
32	ครูมีการวางแผนการสอนในรูปแบบ ที่สถานศึกษากำหนดตามแนวทาง โรงเรียนการสนทนาคิด	4.53	0.50	มากที่สุด	5
33	ครูมีการสอนเน้นกระบวนการจัดการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิด อย่างหลากหลาย	4.57	0.50	มากที่สุด	3
34	ครูมีการออกแบบการสอนโดยใช้ เครื่องมือสนทนาคิด เช่น การคิดแบบ PMI OPV การคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats)	4.28	0.45	มาก	24
35	ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ ตัวตนของนักเรียนอย่างแท้จริง	4.35	0.48	มาก	20

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	ระบบและกลไก	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
36	ครูใช้เทคนิควิธีการสอน เทคนิควิธีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริง และตามความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.43	0.50	มาก	15
37	ครูมีทักษะในการใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้นักเรียนคิดตอบคำถามด้วย มุมมองที่หลากหลาย เชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์สู่เรื่องอื่นได้	4.19	0.61	มาก	26
รวม		4.41	0.28	มาก	

จากตาราง 12 พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ด้านระบบและกลไก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการสำรวจความต้องการ เพิ่มทักษะการคิดและกระบวนการเรียนรู้ และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับพลวัตที่จะเกิดในอนาคต และตรงความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีพฤติกรรมในการบริหารที่มีหลักการ มีความสามารถบริหารทีมงานที่ร่วมมือร่วมแรงกันดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร สร้างแนวคิดในการบริหารเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.49) ต่อมาคือ ครูมีการสอนเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างหลากหลาย ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.50) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ครูมีกระบวนการสอนไม่มุ่งเน้นเนื้อหา โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดแทนการเรียนรู้เพื่อท่องจำเนื้อหา ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.49)

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

ที่	ประสิทธิผล ของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.56	0.63	มากที่สุด	1
2	ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและ การจัดการ	4.48	0.74	มาก	3
3	ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.55	0.64	มากที่สุด	2
รวม		4.53	0.67	มากที่สุด	

จากตาราง 13 พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนสอนคิดเป็นรายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.64) และรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.74)

ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหาร
โรงเรียนสอนคิดด้านคุณภาพผู้เรียน

ข้อ	คุณภาพผู้เรียน	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้นหรือตาม ศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการ จำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล ความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา	4.55	0.63	มากที่สุด	8
2	ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและแก้ปัญหตามศักยภาพ ของผู้เรียนแต่ละบุคคลความก้าวหน้า ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา	4.56	0.57	มากที่สุด	7
3	ผู้เรียนรู้จักวิธีการหาข้อมูล มีความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ การสื่อสารได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย มีประสิทธิภาพ หรือตามศักยภาพของ ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ แต่ละบุคคล	4.42	0.58	มาก	14
4	ผู้เรียนมีความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบ และมีการคิดแบบองค์รวม	4.43	0.59	มาก	13
5	ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะ ไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ	4.47	0.60	มาก	11

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ	คุณภาพผู้เรียน	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
6	ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มองโลก ในแง่ดี และมีจินตนาการ มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา อย่างมีเหตุผล	4.45	0.65	มาก	12
7	ผู้เรียนพัฒนาการคิดตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ อย่างต่อเนื่องทุกที่ ทุกเวลา	4.54	0.78	มากที่สุด	9
8	ผู้เรียนมีความสามารถในการรวบรวม ความรู้ได้ทั้งด้วยตัวเองและการทำงาน เป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และ ประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นแนวความคิด โครงการ โครงการ ชิ้นงาน ผลผลิต นวัตกรรม	4.62	0.61	มากที่สุด	6
9	ผู้เรียนสามารถประเมินระดับความรู้ และสามารถวางแผนขั้นตอน รวมถึงวิธีการ เพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ ของตนเองได้ ตระหนักและเห็นความสำคัญ ของการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา	4.67	0.59	มากที่สุด	5
10	ผู้เรียนเกิดความรู้และเข้าใจในเรื่อง ที่ศึกษา มากกว่าการท่องจำแต่บทเรียน มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ และคิดได้ตลอดเวลา มีความพึงพอใจ ต่อการคิด สนุกกับการถาม และการหา คำตอบด้วยตนเองผ่านเครื่องมือการคิด และมีความสุขในห้องเรียนและการมา โรงเรียน	4.69	0.66	มากที่สุด	1

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ	คุณภาพผู้เรียน	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
11	ผู้เรียนมีการจัดระเบียบความคิด ใช้เหตุและผลในการอ้างอิงแนวคิด	4.51	0.62	มากที่สุด	10
12	ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้าง ฐานความรู้ด้วยตนเอง รวบรวมข้อมูล จากหลายแหล่งและนำมาวิเคราะห์เองได้ โดยไม่พึ่งพาเพียงตำราในห้องเรียนอีก ต่อไป สรุปความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.65	0.64	มากที่สุด	4
13	ผู้เรียนมีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญ ตามหลักสูตร เป็นไปตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษากำหนด	4.66	0.68	มากที่สุด	3
14	ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงาน อย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผนการ ทำงาน ดำเนินงานตามแผนอย่างรอบคอบ เอาใจใส่ มานะ พากเพียร มีการตรวจสอบ ทบทวน การทำงานเป็นระยะ ๆ งานที่ ดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดจนสำเร็จอย่างมี คุณภาพ	4.68	0.71	มากที่สุด	2
รวม		4.56	0.63	มากที่สุด	

จากตาราง 14 พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน
สอนคิดด้านคุณภาพผู้เรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$,
S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนเกิดความรู้
และเข้าใจในเรื่องที่ศึกษามากกว่าการท่องจำแต่บทเรียน มีความสามารถในการคิดอย่างเป็น
ระบบและคิดได้ตลอดเวลา มีความพึงพอใจต่อการคิด สนุกกับการถาม และการหาคำตอบ
ด้วยตนเอง ผ่านเครื่องมือการคิด และมีความสุขในห้องเรียนและการมาโรงเรียน ($\bar{X} = 4.69$,

S.D. = 0.66) รองลงมา คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผนการทำงาน ดำเนินงานตามแผนอย่างรอบคอบ เอาใจใส่ มานะ พากเพียร มีการตรวจสอบ ทบทวนการทำงานเป็นระยะ ๆ จนงานที่ดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดจนสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.71) ต่อมาคือ ผู้เรียน มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.68) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ผู้เรียนรู้จักวิธีการหาข้อมูล มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย มีประสิทธิภาพหรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.58)

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการบริหาร โรงเรียนสอนคิดด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ

ข้อ	คุณภาพกระบวนการบริหาร และการจัดการ	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	สถานศึกษากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไว้ อย่างชัดเจน และครอบคลุมผู้เรียน ทุกกลุ่มเป้าหมาย	4.39	0.66	มาก	17
2	สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย สอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษา ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษา แห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล และของ ต้นสังกัด	4.40	0.69	มาก	16
3	สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงาน ที่มีความ คล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสม ตามสถานการณ์	4.31	0.67	มาก	18

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ	คุณภาพกระบวนการบริหาร และการจัดการ	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
4	สถานศึกษามีการบริหารทรัพยากรภายใน และสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา	4.44	0.65	มาก	12
5	สถานศึกษาจัดรูปแบบหรือวิธีการ จัดการเรียนการสอน และหลักสูตร ที่มีการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.41	0.57	มาก	15
6	สถานศึกษามีการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ให้เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบครอบคลุม และทันต่อการใช้งาน	4.45	0.64	มาก	11
7	สถานศึกษามีการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา การนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.42	0.83	มาก	14
8	สถานศึกษามีการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนางาน อย่างต่อเนื่อง	4.46	0.72	มาก	10
9	สถานศึกษามีการบริหารและพัฒนาบุคลากร ของทางโรงเรียน นำไปสู่การสร้างโรงเรียน การสอนคิด	4.71	0.89	มากที่สุด	2
10	สถานศึกษามีเป้าหมายในเรื่องของ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน มีความไว้วางใจในการ บริหารของโรงเรียน	4.51	0.79	มากที่สุด	7
11	สถานศึกษามีระบบการนิเทศภายใน และนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง	4.47	0.64	มาก	9

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ	คุณภาพกระบวนการบริหาร และการจัดการ	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
12	สถานศึกษานำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน	4.72	0.88	มากที่สุด	1
13	สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	4.60	0.75	มากที่สุด	3
14	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษและความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ	4.48	0.74	มาก	8
15	สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่ดึงดูดความสนใจสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.55	0.87	มากที่สุด	4
16	สถานศึกษาจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกชั้นเรียน	4.52	0.85	มากที่สุด	6
17	สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการของนักเรียนอย่างเหมาะสม	4.43	0.76	มาก	13
18	สถานศึกษาสามารถจัดระบบการบริหารโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี หรือผลงานวิจัยที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย	4.53	0.79	มากที่สุด	5
รวม		4.48	0.74	มาก	4.48

จากตาราง 15 พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน
 สอนคิดด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 คือ สถานศึกษานำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนากระบวนการคิด
 ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.88) มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมา
 คือ สถานศึกษามีการบริหารและพัฒนาบุคลากรของทางโรงเรียน นำไปสู่การสร้างโรงเรียน
 การสอนคิด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.89) ต่อมาคือ สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
 ของงาน ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.75) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สถานศึกษามีการจัด
 องค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสม
 ตามสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.67)

ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิผลของการบริหาร
 โรงเรียนสอนคิดด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
 สำคัญ

ข้อ	คุณภาพกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
1	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำและนำ หลักสูตรที่บูรณาการสอนคิดมาใช้ทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา	4.55	0.63	มากที่สุด	7
2	สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามลำดับขั้นตอน ได้ถูกต้องตามรูปแบบการสอนที่ออกแบบไว้	4.52	0.59	มากที่สุด	8
3	สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนคิด วางแผน กำกับ ควบคุมและตรวจประเมินการคิด ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และเป็นระบบ	4.66	0.71	มากที่สุด	2

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
4	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นการสืบค้น คัดกรอง เรียบเรียงสรุป และประเมินข้อมูลสารสนเทศที่สืบค้นอย่างเป็นระบบ	4.45	0.58	มาก	13
5	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดได้ประสบการณ์ใหม่และนำไปสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	4.65	0.64	มากที่สุด	3
6	สถานศึกษาจัดประสบการณ์และออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นการคิดได้หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.61	0.56	มากที่สุด	5
7	สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการแสดงออก แสดงความคิดเห็น สรุปองค์ความรู้ นำเสนอผลงานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.54	0.78	มากที่สุด	8
8	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอน มีการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เกิดเจตคติที่ดี มีความพึงพอใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบวนการคิด สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข	4.62	0.61	มากที่สุด	4
9	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้	4.44	0.63	มาก	14

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	n = 201		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
		\bar{X}	S.D.		
10	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอน มีการให้ ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ พัฒนาการเรียนรู้อ	4.46	0.57	มาก	12
11	ครูมีการใช้การวัดและประเมินผล ด้านความสามารถทางการคิดของผู้เรียน ที่เชื่อถือได้	4.51	0.62	มากที่สุด	10
12	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ (PLC) และประสบการณ์ รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา การจัดการเรียนรู้อ	4.47	0.60	มาก	11
13	สถานศึกษาส่งเสริมการทำชิ้นงานนักเรียน เป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจจากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ สรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง	4.59	0.76	มากที่สุด	6
14	สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการสอนคิดทั้งในและ นอกสถานศึกษา	4.75	0.80	มากที่สุด	1
รวม		4.55	0.64	มากที่สุด	

จากตาราง 16 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการสอน คิดทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.80) รองลงมา คือ สถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนคิด วางแผน กำกับ ควบคุมและตรวจประเมิน การคิดของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.71) ต่อมา

คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดได้ประสบการณ์ใหม่ และนำไปสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.64) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.63)

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยผู้วิจัยนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียน สอนคิดในลำดับที่ 1-3 ในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านหลักการของรูปแบบ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดมุ่งที่จะสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคน ใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ รองลงมาคือ สถานศึกษามีระบบการจัดการจัดการศึกษา ที่สนับสนุนให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการสอนคิดไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง การสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนเพื่อการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในอันดับ 2 ต่อมาคือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์การจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิด อย่างชัดเจน อยู่ในอันดับ 3 ด้านวัตถุประสงค์ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีรูปแบบ การบริหารโรงเรียนสอนคิดและวางระบบการบริหารงานที่ชัดเจนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง รองลงมา คือ สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการพัฒนาหรือการปฏิบัติงาน ที่ชัดเจนอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการเป็นโรงเรียน การสอนคิด และเป็นแบบอย่างสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ได้ อยู่ในอันดับ 2 ต่อมาคือ สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด อยู่ในอันดับ 3 ด้านระบบและกลไก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการสำรวจความต้องการ เพิ่มทักษะการคิด และกระบวนการเรียนรู้ และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับพลวัตที่จะเกิด ในอนาคต และตรงความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น รองลงมา คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำมีพฤติกรรมในการบริหารที่มีหลักการ มีความสามารถบริหารทีมงาน ที่ร่วมมือร่วมแรงกันดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร สร้างแนวคิดในการบริหาร

เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อยู่ในอันดับ 2 ต่อมาคือ ครูมีการสอนเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างหลากหลาย อยู่ในอันดับ 3 รวมถึงนำผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 3 โรงเรียน ไปจัดทำร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และตรวจสอบคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จึงได้ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังภาพ 8

รูปแบบการบริหารโรงเรียนการสอนคิด ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด มุ่งที่จะสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ ให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนมากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน และเป็นแบบอย่างสำหรับผู้บริหารโรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถบรรลุศักยภาพของตนเองได้

ระบบและกลไก

แหล่งที่มา: * การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, ** การสัมภาษณ์ผู้บริหารจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ, *** การสอบถามจากครูผู้สอน

ภาพ 8 (ร่าง) รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากตอนที่ 1 ทำให้ได้ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียน
สอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด มุ่งที่จะสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคน
ใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูมีทักษะการคิด
วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ ให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการที่ได้ไปใช้
เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนมากที่สุด เพื่อให้
สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน และเป็นแบบอย่าง
สำหรับผู้บริหารโรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถบรรลุ
ศักยภาพของตนเองได้

3. องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก มีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1.1 นโยบายการบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน
ตามรูปแบบการพัฒนาสู่โรงเรียนสอนคิด ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย
การปฏิบัติงานและการพัฒนาตามรูปแบบด้วยแนวทางโรงเรียนสอนคิด ดังนี้

1) โครงสร้างการบริหารงาน แนวทางการบริหารงานที่ให้ความสำคัญ
กับการเน้นให้ระบบการศึกษามีการพัฒนาเป็นโรงเรียนสอนคิด โดยปรับเปลี่ยนวิธีการเรียน
การสอนในทุกระดับชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้มุ่งสู่การเป็นโรงเรียนการสอนคิด

2) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนพัฒนาการศึกษา มีกระบวนการ
ดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาสู่โรงเรียนสอนคิด ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย
การปฏิบัติงานและการพัฒนาตามรูปแบบด้วยแนวทางโรงเรียนการสอนคิด

3) หลักสูตรและแนวทางการเรียน ประกอบด้วย

3.1) การกำหนดขั้นตอนการบริหารที่เน้นให้ระบบการศึกษามุ่ง
ให้ผู้เรียนค้นพบปฏิภาณความสามารถของตนเองเพื่อก้าวสู่ศักยภาพเต็มขั้นและเกิดเป็น
ความหลงใหลฝึกฝนในการเรียนรู้ซึ่งฝังไปตลอดชีวิต

3.2) แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในสังคมพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.3) แผนการจัดการศึกษาที่วางไว้เป็นระบบชัดเจน มีทางเลือกให้นักเรียนอย่างหลากหลาย รองรับความถนัด ความสนใจ ความต้องการของนักเรียนอย่างเพียงพอ

4) การบริหารจัดการศึกษา

กระบวนการดำเนินงานตามนโยบายในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง วางกลยุทธ์ในการที่จะนำมาพัฒนาทักษะการคิด

แนวการจัดประสบการณ์แบบโรงเรียนการสอนคิดมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทครูเป็นทั้งผู้ช่วยเหลือ และผู้ร่วมงาน
- 2) นักเรียนได้ทำงานเป็นทีม การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3) นักเรียนรู้จักคิดนอกกรอบ มีแนวคิดเพิ่มที่หลากหลาย เพิ่มพูนปัญญา ค้นพบตัวเอง
- 4) นักเรียนได้ลองผิดลองถูก ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน
- 5) ครูใช้คำถามในการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าตอบ
- 6) กระบวนการเรียนในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนตามรูปแบบ Thinking Whiteboard
- 7) ครูใช้เครื่องมือการคิด Thinking Tools ในชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 8) นักเรียนได้แสดงความคิดของตนเองเป็นรายบุคคล และเห็นความสำคัญของการเรียนที่เน้นความเข้าใจมากกว่าการจำ
- 9) ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ ได้นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี
- 10) นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการรับฟังเหตุผลของผู้อื่น

3.1.2 คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน มีดังนี้

- 1) ผู้นำทางในการคิด คือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถมองอนาคตได้อย่างถูกต้องและแก้ปัญหาได้ตรงจุด
- 2) ระบบการบริหารงาน คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำในการสร้างวิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำในการวางระบบการบริหารงานที่ชัดเจนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรตามแผน
- 4) คุณภาพและคุณธรรม ผู้บริหารมีคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำการบริหารเชิงกลยุทธ์และเชิงวิชาการด้วยคุณธรรมจริยธรรม

3.1.3 รูปแบบการสอนคิด มีดังนี้

- 1) การพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้
การสอนด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบตามแนวคิดทฤษฎีระบบ ด้วยหลักการพัฒนาการคิดที่มีมิติของการคิดอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาการคิดอภิปัญญา กระบวนการและเครื่องมือการคิด การปลูกฝังแนวทางสอนคิดทั่วทั้งโรงเรียนและการพัฒนาครูสอนคิด การสอนการคิดวางฐานอยู่บนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะการคิดสอดแทรกทั้งหลักสูตรอย่างเป็นระบบ
- 2) กระบวนการสอนและเครื่องมือการคิด
การเรียนการสอนมีกระบวนการสอนคิด มุ่งเน้นวิธีการใช้เครื่องมือสอนคิดประเภทต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมความคิด เช่น การคิดแบบ PMI OPV การคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) เป็นต้น มุ่งเน้นทักษะการคิดในห้องเรียน จากการมีเครื่องมือการคิดจัดการกับข้อมูล แก้ปัญหาและสถานการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบ โดยมีกระบวนการสอนคิด 4 ขั้นตอน เรียกว่า “Thinking Whiteboard” ซึ่งเป็นองค์ประกอบรูปแบบการสอน Thinking School ที่ครูทุกคนเป็นผู้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายชั่วโมง ดังนี้ 1) Do Now 2) Purpose 3) Work Mode และ 4) Reflective Thinking ซึ่งในแต่ละขั้นตอนประกอบด้วย

Do Now หมายถึง ขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียนของนักเรียนและครู เป็นการบอกหรือแจ้งให้นักเรียนสามารถรับรู้ได้ว่า ครูต้องการให้นักเรียนปฏิบัติอะไร หรือทำอะไร โดยครูต้องเริ่มขั้นตอนตอนนี้ก่อนทุกครั้งที่จะสอน ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบที่หลากหลายได้ เช่น คำถาม เกม ภาพ เสียง สื่อ วัตถุ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่านักเรียนได้ใช้การคิดคล่อง คิดไว ทันที่ทันใจ

Purpose หมายถึง ขั้นตอนการแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในชั่วโมงเรียน ให้กับผู้เรียนและครูได้รับทราบ ขั้นตอนของ Purpose เพื่อเป็นการบอกครูและนักเรียนว่าจะสอนหรือเรียนอะไร และเพื่อให้รู้สิ่งใดในชั่วโมงเรียน

Work Mode หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและครู โดยครูจะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างไรก็ได้ในชั้น Work Mode เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติวิชา เนื้อหา หรือกลุ่มสาระที่ตนเองสอน เช่น ครูบอก ครูอธิบาย ครูบรรยายให้ข้อมูล ครูสาธิต ครูแจกใบงาน หรือ นักเรียนอ่านใบงาน ค้นข้อมูล นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงาน ปฏิบัติตามที่กำหนด งานเดี่ยว งานกลุ่ม นักเรียนนำเสนอ ในชั้นเรียน นักเรียนและครูวิพากษ์แลกเปลี่ยน ทำใบงาน ชิ้นงาน แบบฝึกหัด ฯลฯ ช่วงกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือการสอนคิด (Thinking Tools) และการให้นักเรียนทำกิจกรรมใด เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ กิจกรรมใดที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจ และจะใช้เครื่องมือการสอนคิดใด เพื่อจะช่วยเหลือหรือสรุปความเข้าใจของผู้เรียนบรรลุผลและเร็วขึ้น โดยพฤติกรรมของนักเรียนในช่วง Work Mode มีเงื่อนไขเวลา หรือ (Time frame) เป็นปัจจัยความสำเร็จและสำคัญ ต้องทำภารกิจของการเรียนรู้ให้เสร็จสิ้นในห้องเรียน กิจกรรมการเรียนรู้เป็นรูปแบบ Active Learning มีกิจกรรมการเรียนรู้ให้เรียนรู้ ค้นคว้า นำเสนอ ฝึกปฏิบัติตลอดทั้งชั่วโมงเรียน ไม่มีโอกาสที่จะว่าง หลับ หรือแม้แต่หยิบโทรศัพท์ขึ้นมาเล่น หากในแผนการเรียนรู้ของครูมิได้ระบุว่านำโทรศัพท์ขึ้นมาค้นคว้า ทดสอบ วัตถุผล หรือเรียน online ผ่านมือถือ ระเบียบวินัยฝึกได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

Reflective Thinking หมายถึง ขั้นตอนการสรุปบทเรียน หรือสะท้อนผลของการเรียน ในชั่วโมงเรียนว่านักเรียนเข้าใจ หรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ขั้นตอน Reflective Thinking เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน เพื่อทบทวน ย้ำ หรือสรุปเนื้อหา หรือบทเรียนที่เรียนในชั่วโมงเรียน พฤติกรรมของครูและนักเรียนในขั้นตอน Reflective Thinking มิใช่ขั้นตอนการทำใบงาน แบบฝึกหัด แบบทดสอบหรือข้อสอบ ขั้นตอนนี้จะเป็นการตอบคำถามด้วยปากเปล่าเพื่อเป็นการสะท้อนคิด (Feedback หรือ Reflect)

3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด

โรงเรียนสอนการเรียนรู้ให้เด็กรู้จักคิดและคิดเป็น พร้อมทั้งจะเรียนรู้ได้อย่างชาญฉลาดและต่อเนื่องต่อไป และได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีพุทธิปัญญา

ทฤษฎี Constructivism มีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (Active) และสร้างความรู้ การที่จะเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์นั้นจะต้องผ่านการพิจารณา ไตร่ตรอง การคิด (Thinking) เช่นเดียวกับพฤติกรรม และควรเริ่มสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด (Mental Change) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม กลุ่มพุทธิปัญญาให้ความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการคิด การให้เหตุผลของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ หรือกระบวนการรู้คิด หรือกระบวนการคิด (Cognitive Process) ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด (Cognitive Process) ซึ่งประกอบด้วย

- ความใส่ใจ (Attending)
- การรับรู้ (Perception)
- การจำได้ (Remembering)
- การคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning)
- จินตนาการหรือการวาดภาพในใจ (Imagining)
- การคาดการณ์ล่วงหน้าหรือการมีแผนการรองรับ (Anticipating)
- การตัดสินใจ (Decision)
- การแก้ปัญหา (Problem solving)
- การจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ (Classifying)
- การตีความหมาย

หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพุทธิปัญญานี้ให้ความสำคัญกับความสามารถในการตั้งวัตถุประสงค์ การวางแผน ความตั้งใจ ความคิด ความจำ การตัดสินใจ การตีความหมายกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ได้จากระบบการรับรู้

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานี้มี

1. ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้สิ่งใหม่ขึ้นอยู่กับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจุบัน

3. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้

4. การจัดสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก

2. การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

3. การคิดแบบหยั่งรู้ (intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

4. แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 ชั้น คือ

5.1 ชั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือ ชั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ การลงมือกระทำช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ

5.2 ชั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นชั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้ และสามารถเรียนรู้จากภาพ แทนของจริงได้

5.3 ชั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นชั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้

6. การเรียนรู้เกิดได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสามารถสร้างหรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

7. การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือ การให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Discovery Learning)

การนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

1. กระบวนการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีความหมายสำหรับผู้เรียน

2. การวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำก่อนการสอน

3. การจัดหลักสูตรแบบเกลียว (Spiral Curriculum) ช่วยให้สามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิดรวบยอดและวิธีสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน

4. ในการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มาก เพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

5. การสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

6. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

7. การสอนความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น

8. การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

4) ขั้นตอนการออกแบบการสอน

ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นผู้ออกแบบคิดสร้างสรรค์ ไม่ต้องการให้นักเรียนแบบท่องจำ แต่นักเรียนควรจะต้องรู้จักคิดและแก้ปัญหาเป็นอย่างสร้างสรรค์ โดยเลือกใช้ Thinking Tools คือ เครื่องมือการคิดที่ช่วยในการคิดของนักเรียน สร้างแรงกระตุ้น แรงจูงใจ เกิดความคิดตามระดับ และเกิดความคิดตลอดเวลาอยู่ในเครื่องมือ ซึ่งผู้เรียนเกิดความคิด

หลักการสำคัญของการใช้ Thinking Tools คือ

1. ครูต้องสอน Thinking Tools ให้นักเรียนก่อนนำไปใช้
2. ครูต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ก่อนการนำเครื่องมือไปใช้รวมทั้งมีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนมีความสุขในการเรียน

แนวคิดที่สำคัญ

1. การใช้คำถาม

เป็นวิธีการสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดอยู่ตลอดเวลา การเลือกใช้คำถามสามารถแสดงได้ถึงระดับความคิดของผู้เรียน ครูสามารถเลือกตั้งคำถามได้จากชนิดของคำถาม คือ

1.1 คำถามความรู้ (Knowledge Q)

1.2 คำถามที่เกี่ยวข้องกัน (Application Q)

1.3 คำถามเชิงวิเคราะห์ (Analyse Q)

1.4 คำถามสร้างสรรค์ (Creative Q)

1.5 คำถามการประเมินผล (Evaluation Q)

การที่ครูผู้สอนเลือกใช้คำถามในระดับที่ 1 เป็นเพียงการถามเพื่อให้ได้ความรู้ แต่การใช้คำถามในระดับที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จะเป็นการถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

2. การใช้ทักษะกระบวนการเปรียบเทียบ (Compare and Contrast)

เป็นการเลือกใช้เครื่องมือเพื่อช่วยพัฒนาและกระตุ้นทักษะทางการคิด โดยการเลือกหัวข้อหรือเรื่องที่น่าสนใจเพื่อทำการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันและสิ่งที่แตกต่างกันและร่วมกันวิเคราะห์ภายในกลุ่มเพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด

3. การใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาในอนาคต (คิดนอกกรอบ)

เป็นการคิดเพื่อแก้ไขปัญหา โดยการวิเคราะห์ปัญหาที่มีอยู่แล้ว มองหาวิธีแก้ปัญหาด้วยการสร้างแนวคิดใหม่ (คิดสร้างสรรค์) และสามารถต่อยอดหรือปรับปรุงสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้ว มีความเป็นไปได้และมีแนวคิดด้านบวก

4. การใช้ทักษะกระบวนการ 321

เป็นการใช้คำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนในเรื่องที่ผ่านมา เช่น 3 สิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเรียนในคาบที่แล้ว 2 สิ่งที่นักเรียนสามารถปรับใช้ 1 สิ่งที่นักเรียนยังมีข้อสงสัย

5. กลยุทธ์หรือวิธีการคิด (Thinking Strategic)

การนำกลยุทธ์ต่าง ๆ ไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียนอย่างหลากหลายวิธีโดยไม่จำเป็นต้องใช้เพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง ตามกลยุทธ์วิธีดังนี้

- การเปรียบเทียบ (Compare/Contrast)
- การใช้คำถาม (Questioning)
- เกม (Game)
- การตั้งเกณฑ์การวัดผล (Success Criteria)
- การยกมือ/การนับ (Hand clapping/Counting)
- กิจกรรม Do Now
- การคิดแบบสะท้อนกลับ (Reflective Thinking)

6. เครื่องมือแห่งการคิด (Tools/Maps/Resources)

เครื่องมือเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดทักษะทางด้าน การคิดไม่ใช่เพียงแต่เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลเท่านั้น อุปกรณ์และเครื่องมือที่สำคัญเหล่านั้น

3.1.4 การบริหารงานบุคคล

การพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้ายืนหยัดอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสง่างามและอยู่เย็นเป็นสุข จำเป็นจะต้องพัฒนาคุณภาพของประชาชนในประเทศให้มีคุณภาพตั้งแต่เยาว์วัย และองค์ประกอบที่สำคัญของประชาชนที่มีคุณภาพ คือ การมีความสามารถในการคิด สถานศึกษาจึงควรคิดเริ่มและใส่ใจอย่างจริงจังในการพัฒนา การสอนคิดให้ครูทั่วประเทศ เพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพประชากรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชน ซึ่งในอนาคตจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของประเทศประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) การสร้างวัฒนธรรมแห่งการคิด

กระบวนการดำเนินงานด้วยการเปลี่ยนแนวคิดของการสอนของครู ที่เน้นวิธีพัฒนาการคิดของผู้เรียน โดยมีการตรวจสอบความก้าวหน้า อันเกิดจากกระบวนการ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดภายใต้การสร้างวัฒนธรรมแห่งการคิด โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียน สามารถที่จะเรียนรู้ได้ทุกคนและผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างของการคิด ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดการศึกษาที่เน้นรูปแบบ Active Learning ผ่านกระบวนการ Thinking School ที่มีทักษะหรือความสามารถในการคิดระดับสูงได้ เป็นอย่างดี อาทิ การคิดวิเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมโลก ได้อย่างเป็นสุข

2) การอบรมและพัฒนาทักษะการคิด

แนวทางที่ทำให้โรงเรียนอยู่ในสถานะที่จะแสวงหาและมั่นใจ ในการเป็นโรงเรียนการสอนคิดเพื่อสร้างจุดแข็งของแนวทางโรงเรียนสอนคิด คือ การคิด ของผู้เรียนและครูผู้สอนมีจุดมุ่งหมายและมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การปรับปรุงอย่างแข็งขัน ในโรงเรียนผ่านการอบรม และสร้างความมั่นใจเครื่องมือเทคนิคการคิดต่าง ๆ เป็นการสร้าง แนวทางการสอนคิดที่ยั่งยืนทั้งโรงเรียนและพัฒนาผู้เรียนด้านการคิด โดยมีความมุ่งหวังที่จะให้ สถานศึกษาเป็น “โรงเรียนแห่งการคิด” หรือ “Thinking School” เพื่อผลิตนักคิดแห่งอนาคต

ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโรงเรียนการสอนคิด

การวางแผนเข้าสู่กระบวนการสอนแบบโรงเรียนการสอนคิด

- นักเรียน
1. ให้เหตุผลของการเปลี่ยนเป็นโรงเรียนการสอนคิดแก่คณะครูและนักเรียน
 2. การขยายผลให้กับครูในโรงเรียนในการเป็นครูแห่งการคิด
 3. การให้ความรู้ในเรื่องรูปแบบการคิด
 4. การใช้เทคนิค Full Attention ของครู
 5. ครูใช้วิธีการเช็คความเข้าใจของนักเรียน
 6. ครูศึกษาเครื่องมือการคิด 10 เครื่องมือ เช่น PMI OPV CAF ฯลฯ
 7. ครูใช้กระบวนการรูปแบบ Thinking White Board กับนักเรียน
 8. ครูให้ข้อมูลถึงข้อดีและประโยชน์ของการเรียนการสอนแบบโรงเรียนการสอนคิดแก่นักเรียน
 9. ครูใช้เทคนิค Full Attention กับนักเรียน
 10. ครูมีการกำหนดเงื่อนไข มีความตั้งใจและมีอุปกรณ์การเรียนที่พร้อม
 11. ครูตั้งคำถาม ถามนักเรียนในห้องเรียน
- โรงเรียนการสอนคิดแก่นักเรียน
- ระยะพัฒนาการสอนแบบโรงเรียนการสอนคิด
1. ขยายผลสู่ครูทุกคนในสถานศึกษา ได้เรียนรู้กระบวนการสอนคิด
 2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการครูในโรงเรียน ได้ปฏิบัติและรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งการคิด
 3. ครูแกนนำมีการติดตาม นิเทศการสอนในชั้นเรียนของครูทุกคนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
 4. ครูทุกคนในโรงเรียนใช้กระบวนการสอนคิดกับนักเรียนทุกห้องทุกระดับชั้น
 5. ครูมีการนำเครื่องมือการคิดมาใช้กับนักเรียนที่หลากหลาย
 6. ครูมีการรวบรวมผลงานของนักเรียน จัดเก็บผลงานของนักเรียนเข้าแฟ้มตามเครื่องมือการคิด และรูปแบบการสอนคิด
- โรงเรียนการสอนคิดแก่นักเรียน
- ระยะสรุปผลและอภิปรายผลการสอนแบบโรงเรียนการสอนคิด
1. สรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการสอนคิด Thinking School จากครู และนักเรียน
 2. นักเรียนเขียนบรรยายถึงประโยชน์ของการนำรูปแบบการสอนคิดมาใช้ในห้องเรียน

3. จัดทำสรุปรายงานการดำเนินการตามโครงการและวิจัยเชิงปฏิบัติการโรงเรียนแห่งการคิดมุ่งผลิตนักคิดอนาคต

3) การขับเคลื่อนทีมของโรงเรียน

การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่คณะทำงาน เพื่อให้ดำเนินการตามแผนการจัดการ เป็นการทำงานร่วมกับ ทีมขับเคลื่อนของโรงเรียนในฐานะตัวแทนการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนในระดับสูง เพื่อสร้างแนวทางการปฏิบัติที่สะท้อนความรับผิดชอบของโรงเรียนที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่บนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและทุกวิชาสามารถใช้กระบวนการคิดได้ทั้งสิ้น เป็นการเสริมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเป็นแนวปฏิบัติที่ทำเหมือนกัน สร้างวัฒนธรรมและจริยธรรมการพัฒนาในการเป็นโรงเรียนการสอนคิดที่ได้รับการปลูกฝังอยู่ในทั้งผู้เรียนและครูผู้สอน มีความเชื่อเดียวกันในเรื่องการเรียนการสอนได้รับการรวมเข้าด้วยกันมากขึ้น

4) การนิเทศ ติดตาม และตรวจสอบความก้าวหน้า

การนิเทศ กำกับ ติดตามการนำผลการอบรมพัฒนาไปใช้ด้วยการอบรมพัฒนาครูเกี่ยวกับการส่งเสริมการคิดอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านกระบวนการ (Process) ใช้วงจรควบคุมคุณภาพ PDCA โดยในแต่ละขั้นตอน มีองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนการสอนคิด โดยมีขั้นตอนงานดังนี้มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

3.2.1 P-Plan วางแผนการบริหารโรงเรียน

1) การจัดองค์กร

การวางแผนกำหนดเป้าหมายการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม กำหนดเป้าหมายการวัดและการจัดทำแผนตามเป้าหมาย โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้บริหารดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเพราะสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีความสลับซับซ้อนและเกิดปัญหาขึ้นมากมาย คนในสังคมจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้อยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีความสุข การเผชิญกับปัญหาในสังคมปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่เด็กหลีกเลี่ยงไม่ได้และการที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาได้นั้นย่อมต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนามาเป็นอย่างดี การศึกษา

มีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอในการดำรงชีวิต การปรับตัวและการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

2) การจัดการเรียนรู้

การวางแผนจัดทำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดของสถานศึกษา โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดทำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการใช้ กระบวนการคิดอย่างชัดเจน

3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด

การศึกษาในแบบของพุทธิปัญญา เพื่อวางแผนการจัดการศึกษา ที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทคือ ผู้สรรค์สร้างที่แข่งขันในการให้ได้ความรู้ เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการ ค้นหาความหมายและโครงสร้าง (Imposing Structure) ซึ่งมุ่งเน้นทักษะการคิดในห้องเรียน ที่นับว่าเป็นเรื่องสำคัญ

4) การพัฒนาครูสอนคิด

การวางแผนจัดทำแผนงาน แนวทางการดำเนินงานเป็นกระบวนการ ตัดสินใจเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บุคคล ในองค์กรปฏิบัติตามให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

3.2.2 D-Do ปฏิบัติตามแผนการบริหารโรงเรียน

1) การจัดองค์กร

กระบวนการพัฒนารูปแบบโรงเรียนสอนคิดที่มีการตรวจสอบ รูปแบบตามองค์ประกอบของรูปแบบการสอนคิด ประกอบด้วย หลักสูตรโรงเรียนการสอนคิด แนวทางการพัฒนาโรงเรียนการสอนคิด การสร้างความเข้าใจการสอนคิดในกระบวนการ เรียนรู้ และการฝึกอบรมเต็มรูปแบบ

2) การจัดการเรียนรู้

ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาโรงเรียนการสอนคิด การกำหนดขอบเขตที่มุ่งสอน ให้เด็กได้รู้ถึงกระบวนการเรียนรู้ให้รู้ว่าเรียนอย่างไร (How to Learn) มากกว่าการสอนให้เด็ก มีเพียงความรู้โดยที่ไม่ได้มีขีดความสามารถในการที่คิด หรือเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองต้องดำเนินไปอย่างไร

3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียน ตามพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามวัย สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่มุ่งเน้นเนื้อหา ใช้เวลาเรียนไม่มาก

4) การพัฒนาครูสอนคิด

การจัดอบรม ประชุมชี้แจงคณะครู เพื่อให้ทราบเป้าหมายของการดำเนินการตามแผนและการประเมิน เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนต่อเนื่อง สามารถเกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ หลังอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์สูงสุด

3.2.3 C-Check ประเมินผลตามแผนการบริหารโรงเรียน

1) การจัดองค์กร

กิจกรรมที่พัฒนาครูด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ทุกคนมีส่วนร่วมกันจะเรียนรู้ว่าจะคิดสะท้อนมุมมองอย่างมีวิจารณญาณอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการให้ครูร่วมมือกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชา ด้านประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2) การจัดการเรียนรู้

ประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน

3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด

การบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากการเชื่อมโยงระหว่างการสอนวิธีคิดต่าง ๆ กับผลลัพธ์ของการเรียนรู้ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวที่มีการเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ นำเสนอแนวคิดของตน (ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง) มายังห้องเรียน

4) การพัฒนาครูสอนคิด

การแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาการสอนคิด จัดตั้งคณะทำงานหรือกลุ่มย่อยของครูที่มาจากหลายวิชาในโรงเรียนเพื่อให้ความมั่นใจว่าจะเกิดการสื่อสารและการร่วมมือระหว่างกันที่ดี รวมทั้งที่มีการจัดสรรบทบาท บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนา การสอนคิด แต่งตั้งคณะทำงาน พัฒนาความสามารถการคิดของผู้เรียน

3.2.4 A-Act นำแผนการบริหารโรงเรียนพิจารณา

1) การจัดองค์กร

กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลงานที่ผลิต กระบวนการที่จัดทำ ทักษะที่ใช้ปฏิบัติ และบุคลิกภาพของแต่ละคน

เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงออกทางความคิดโดยมีครูเป็นผู้รับฟัง นำการอภิปรายให้นักเรียนแต่ละคนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง

2) การจัดการเรียนรู้

การประเมินผลห้องเรียนที่ได้จากการค้นพบถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงระหว่างการสอนวิธีคิดต่าง ๆ มีการวัดและประเมินผลงานตนเองและผลงานผู้อื่นตามสภาพจริง ทุกคนได้รับการพัฒนาความรู้ ความคิด ระเบียบวินัย วิธีการขยายผล การจัดรูปแบบการเรียนการสอน Thinking School นั้นจะต้องสามารถบอกประโยชน์ที่จะได้รับเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในการนำความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้แบบ Thinking School มาใช้เพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 แสดงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระดานแห่งการคิด (Thinking Whiteboard)

กระดานแห่งการคิด	ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้
Do Now	บอกความคาดหวัง ครูใช้เสียงน้อย บรรยากาศในชั้นเรียนเอื้ออำนวยต่อการเรียน นักเรียนมีสมาธิ มีโอกาสได้ใช้ Critical and Creative Thinking นำเข้าสู่เนื้อหาในหลักสูตร เช็คความรู้เดิมของนักเรียน สร้างพลังในการเรียน พัฒนาการพึ่งพาตัวเอง (นักเรียน)
Purpose	สร้างการคิดระดับลึก ครูเช็คความเข้าใจ นักเรียนเกิดความมั่นใจในการตอบครั้งต่อไป ใช้ทบทวน ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร สร้างสมาธิ สร้างพลัง สร้างความกระจำทั้งต่อครูและนักเรียนในเรื่องที่จะเรียน รู้ทิศทางการเลือกข้อมูล/เนื้อหา ช่วยในการตั้งหัวข้อ DO NOW แสดงขั้นตอนการวางแผน

ตาราง 17 (ต่อ)

กระดานแห่งการคิด	ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้
Work Mode	มีการเช็คความคิดสะท้อนกลับ มองเห็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจน นักเรียนนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง มองเห็นความคิดด้านอื่น
Reflective Thinking	เช็คความเข้าใจ บอกความแตกต่างของระดับการคิดของนักเรียนจากคำตอบ
Thinking Whiteboard	ให้ความสม่ำเสมอในการสอน มีรูปแบบการสอนเดียวกัน สร้างบรรยากาศเหมาะกับการคิดของนักเรียน มีการวัดพัฒนาการ
Thinking Tools	มียุทธวิธีการสอน มีโครงสร้างที่ชัดเจน เกิดการพัฒนาโครงสร้างการคิด สร้างแรงกระตุ้น แรงจูงใจในการใช้เครื่องมือสอนคิด ด้วยตนเอง (นักเรียน) คิดอยู่ในกรอบของเครื่องมือ สร้างโครงสร้าง การสื่อสารของความคิด นักเรียนได้แสดงความคิด ถ่ายทอดความคิดออกมา ได้รับความคิดตามระดับของนักเรียน เพื่อผลสะท้อนกลับนำมาพิจารณา เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ชีวว่านักเรียนเกิดความคิด มีส่วนร่วมประกอบในการพัฒนาการคิด

3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด

มีเครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายเพื่อการประเมินครูตามสภาพจริงจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

4) การพัฒนาครูสอนคิด

การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย เอื้อต่อการเรียนรู้การส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิด มีการดำเนินการจัดหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เหมาะสมกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน และด้านการให้บริการ

3.3 ด้านผลผลิต (Output) มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

3.3.1 ด้านผู้บริหาร มีความเป็นผู้นำการเรียนรู้อย่างใหม่ พาคิด พาหน้า พาทำ พาพัฒนา ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมายและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง

3.3.2 ด้านครู มีทักษะการสอนคิดผ่านการใช้คำถามที่ดี มีกระบวนการและเครื่องมือการคิด ออกแบบการเรียนการสอนที่ถูกต้อง เปลี่ยนแนวทางและวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน

ครูมีความสามารถในการดึงเอาสิ่งที่ดี ๆ ที่สุดของเด็กออกมาให้ได้ ครูมีคำถามการคิด สร้างบรรยากาศกระตุ้นให้เด็กคิด อยากเรียนรู้ อยากจะคุย อยากจะตอบ คำถาม หากคิดแล้วคิดอย่างไรไม่มีเหตุไม่มีผล ครูจะช่วยให้เด็กมีความคิดเป็นระบบขึ้น มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก

การเรียนการสอนที่สอดแทรกการคิดอยู่ตลอดเวลา ครูผู้สอนจะต้องมีกลยุทธ์และเทคนิคที่จะนำมาใช้กับผู้เรียน การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้สอนเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม และก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีขึ้นทั้งตัวผู้เรียนและครูผู้สอน ดังแสดงในตาราง 18

ตาราง 18 แสดงพฤติกรรมของผู้เรียนและครูในการสอนคิด

พฤติกรรมของครู	พฤติกรรมของผู้เรียน
1. ครูเตรียมการเรียนการสอนที่ดี	1. เคารพกฎในห้องเรียน ตั้งใจ หยุด นิ่ง
2. ย้ำนักเรียนในเนื้อหาบ่อย ๆ (คำตอบ)	2. ปฏิบัติตามคำสั่งของครู
3. ใช้เทคโนโลยีช่วยสอน	3. สนใจในสื่อเทคโนโลยี
4. กล่าวชมมากกว่าการตำหนิ	4. กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น
5. รอเวลา (Time Flame)	5. คิดในเวลาที่กำหนด มีสมาธิ
6. การควบคุมชั้นเรียน	6. ตั้งใจฟัง

พฤติกรรมของครูที่แสดงออกมาจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนด้วยเช่นกัน เมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมอย่างไร ครูจำเป็นต้องหาวิธีการและกลยุทธ์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของนักเรียน

3.3.3 ด้านสถานศึกษา สถานศึกษาได้รูปแบบการจัดการบริหารโรงเรียนสำหรับการเป็นโรงเรียนการสอนคิด จัดการเรียนรู้อีกเพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิด

ของผู้เรียน เป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างวัฒนธรรมองค์กรเป็นวัฒนธรรมคุณภาพด้วยรูปแบบโรงเรียนสอนคิด

3.3.4 ด้านผู้เรียน นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการคิดและการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่โดยผ่านรูปแบบโรงเรียนสอนคิด นักเรียนมีศักยภาพในการคิดอนาคต เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดี เก่ง มีความสุข มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดหาเหตุผล และมีทักษะการทำงาน

3.3.5 ด้านการออกแบบการเรียนรู้

มีการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อวัดความสามารถของนักเรียน กระตุ้นให้เกิดกระบวนการสอนคิดและมีวิธีการแสวงหาความรู้อย่างมีระบบที่สำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1) กระดานแห่งการคิด (Thinking Whiteboard) คือ การวางแผนการสอนในรูปแบบที่สถานศึกษากำหนดตามแนวทาง Thinking School ประกอบด้วย 1) Do Now 2) Purpose 3) Work Mode 4) Reflective Thinking

2) เครื่องมือการคิด (Thinking Tools) คือ เครื่องมือการคิดที่ช่วยเสริมความคิดที่มุ่งเน้นทักษะการคิดในห้องเรียน จากการมีเครื่องมือการคิดจัดการกับข้อมูลแก้ปัญหาและสถานการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบเช่น การคิดแบบ PMI OPV การคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) เป็นต้น

สิ่งที่สร้างให้เกิดความเข้าใจในโรงเรียนการสอนคิด (Thinking School) ที่แตกต่างจากการเรียนการสอนในระบบเดิมนั้น คือการการสอดแทรกเทคนิคและทักษะทางการคิดเข้าในกระบวนการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจไม่ใช่เพียงความจำเท่านั้น

3.4 ด้านผลลัพธ์ (Outcome) มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

3.4.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

1) การเสริมสร้างความรู้ (Construction of Knowledge) นักเรียนมีความสามารถในการสร้างฐานความรู้ด้วยตนเอง สามารถรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและนำมาวิเคราะห์เองได้โดยนักเรียนต้องไม่พึ่งพาเพียงตำราในห้องเรียนอีกต่อไป

2) การสร้างความเข้าใจ (Understanding) นักเรียนเกิดความรู้และเข้าใจในเรื่องที่กำลังศึกษาและเรียนรู้เพื่ออะไร เป็นความเข้าใจในจุดประสงค์การเรียนรู้ มากกว่าการท่องจำแต่บทเรียนเพียงอย่างเดียวแต่ไม่สามารถเข้าใจในหลักการต่าง ๆ ที่เรียนได้

มีความพึงพอใจต่อการคิด สนุกกับการถามและการหาคำตอบด้วยตนเองผ่านเครื่องมือการคิด และมีความสุขในห้องเรียนและการมาโรงเรียน

3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self – directed learning) นักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนและนอกบทเรียนมากขึ้น สามารถศึกษาค้นคว้า และสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง โดยนักเรียนสามารถวางแผนการพัฒนาความรู้ของตนเองได้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4) การประเมินตนเอง (Formative and Self-assessment) นักเรียนสามารถประเมินระดับความรู้และสามารถวางแผนขั้นตอน รวมถึงวิธีการเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองได้

5) เรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning about learning) นักเรียนรู้จักวิธีการหาข้อมูลการกลั่นกรองข้อมูล การวิเคราะห์ และการนำข้อมูลต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางความคิด เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการบริหารความรู้ในการทำงานและในชีวิตประจำวัน

6) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Social Constructivism) นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันจากสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ตามความต้องการ ความสนใจและความถนัดของนักเรียน ที่ระบบการศึกษาขับเคลื่อนโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียนเป็นหลัก นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ จากการมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องตอบสนองต่อความสามารถ ศักยภาพ และความสนใจที่หลากหลายของผู้เรียน

3.4.2 ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ

1) ความเป็นผู้นำ (Leadership) ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถมองอนาคตได้อย่างถูกต้องและแก้ปัญหาได้ตรงจุด ผู้นำโรงเรียนและระบบผู้นำของโรงเรียนส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนสู่การสอนของครูในห้องเรียน

2) การวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) มีแผนการปฏิบัติที่สามารถสนับสนุนทุกทิศทาง สามารถติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การบริหารบุคคล (Staff Management) มีการบริหารและพัฒนาบุคลากรของทางโรงเรียนให้สามารถใช้ศักยภาพได้เต็มที่ นำไปสู่การสร้างโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ เป็นต้นแบบการสอนคิด

4) ทรัพยากร (Resources) มีการบริหารทรัพยากรภายในและสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการวางแผนยุทธศาสตร์และการดำเนินงานตามแนวทางปฏิบัติที่วางไว้

5) มุ่งความสนใจไปที่นักเรียน (Student-Focused Processes) โรงเรียนเป็นผู้ออกแบบดำเนินการบริหารจัดการและพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เป็นหัวใจของการประสานการศึกษาแบบองค์รวม และการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การปรับปรุงสวัสดิภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น

6) ผลการบริหารองค์กรและผลเชิงปฏิบัติการ (Administrative and Operational Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน

7) ผลการดำเนินงานของบุคลากร (Staff Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาและการอบรมบุคลากร รวมถึงการสร้างขวัญกำลังใจของบุคลากรด้วย

8) ผลจากการเป็นเครือข่ายและผลลัพธ์ทางสังคม (Partnership and Society Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาและการตอบสนองต่อสังคมในภาพรวม ผู้ปกครอง ชุมชน มีความไว้วางใจในการบริหารของโรงเรียน

9) ผลการดำเนินการหลัก (Key Performance Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาแบบองค์รวมของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบเขตของความสำเร็จในการได้มาซึ่งผลลัพธ์ตามความคาดหวังด้านการศึกษา

3.4.3 ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1) ครูใช้รูปแบบของการสอนคิดเป็นแนวปฏิบัติที่เหมือนกัน มีรูปแบบการสอนที่ครูผู้สอนนำไปปฏิบัติให้ไปในทิศทางเดียวกันผ่านการออกแบบหลักสูตรระดับชั้นเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมทางความคิดของนักเรียน เกิดการโต้ตอบระหว่างครูและนักเรียนในห้องเรียน การทำกิจกรรม การมอบหมายงานค้นคว้า การเสนอผลงาน และการศึกษาด้วยการวิเคราะห์และหาคำตอบซึ่งการสอบจะเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการวัดผลประเมินผลการศึกษาเท่านั้น

2) ครูจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด นำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนซึ่งนำเครื่องมือการคิดจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเพื่อเกิดทักษะทางด้านความคิด ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) คิดและออกแบบด้วยตนเอง (Think) 2) ลงมือทำด้วยตนเอง (Make) และ 3) กระบวนการสะท้อนความคิด (Reflection)

หลักการที่สำคัญของกระบวนการสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทครูเป็นทั้งผู้ช่วยเหลือและผู้ร่วมงาน
 2. นักเรียนมีการทำงานเป็นทีม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 3. นักเรียนรู้จักคิดนอกกรอบ มีแนวคิดเพิ่มที่หลากหลาย เพิ่มพูนปัญญา ค้นพบตัวเอง
 4. นักเรียนฝึกลองผิดลองถูกในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนในชั้นเรียน
 5. ครูใช้คำถามในการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าตอบคำถามตลอดเวลา
 6. กระบวนการเรียนในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนรูปแบบ Thinking Whiteboard
 7. ครูใช้เครื่องมือการคิด Thinking Tools ในชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสม่ำเสมอ
 8. นักเรียนได้แสดงความคิดของตนเองเป็นรายบุคคล และเห็นความสำคัญของการเรียน ที่เน้นความเข้าใจมากกว่าการท่องหรือจำ
 9. ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้สม่ำเสมอ และสามารถคิดในระดับสูงได้เป็นอย่างดี
 10. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ตลอดถึงใช้วิจารณญาณตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม บนฐานข้อมูลที่รอบด้าน
- 3) ครูมีการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
- 4) ครูได้รับการสนับสนุนพัฒนาต่อยอดหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งบทบาทของครูจะเปลี่ยนจากผู้สอนตามบทเรียน เป็นผู้สอนที่มี

วิธีการสอนเป็นของตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะสมตามความต้องการของนักเรียน มากกว่าระบบการเรียนการสอนที่เป็นไปตามหลักสูตรสำเร็จรูป

5) ครูได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผ่านการอบรม **“เทรนครู” (Train Kru)** ตามนโยบายโรงเรียนการสอนคิด (Thinking School)

6) ครูมีองค์ประกอบและแนวทางการสอนคิดสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย

6.1) การสอนเพื่อให้เกิดทักษะในการคิดด้วยเครื่องมือการสอนคิด (Thinking Tools) และกระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์

6.2) การลดเนื้อหาในหลักสูตรวิชาต่าง ๆ เน้นการลงมือปฏิบัติจริง

6.3) การปรับปรุงแนวทางการประเมินผล ให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ความรู้จากการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ของครูและการประเมินผลการเรียนรู้ของครู โดยมีที่มโนทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ควบคุมและรายงานผลให้เสร็จสิ้นก่อนปิดภาคเรียน

6.4) การให้ความสำคัญที่แนวทางการสอนตามหลักสูตรระดับชั้นเรียน (Course Outline) ของครู โดยการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยการสังเกตและการตั้งคำถามควบคู่ไปกับการเปลี่ยนบทบาทของครูจากการสอนตามคู่มือไปสู่การสอน โดยการมีส่วนร่วมทางความคิด การให้เกียรติในการตั้งคำถามและสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางวิชาการของนักเรียนได้ตลอดเวลา

7) ครูเข้ารับการอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการทบทวนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางโรงเรียนการสอนคิด (Thinking School)

3.5 ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามกระบวนการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 11 คน ได้มาโดยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจำแนกคุณสมบัติออกเป็น 4 กลุ่ม (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนคิดในประเทศไทย จบปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้บริหารหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา และการบริหารงาน มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จบปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง หรือมีวิทยฐานะ เชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือนักวิชาการ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 4 คน

ผลจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังแสดงในตาราง 19

ตาราง 19 แสดงข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียน สอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

รายการประเมิน	ความเห็น	การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	คงเดิม แก้ไข	
1. หลักการของรูปแบบ รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด มุ่งที่จะสร้างโรงเรียนที่บุคลากร ทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียน และครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิด สังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ ให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการที่ได้ ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง การสอน ที่ส่งเสริมทักษะการคิด ให้กับผู้เรียนมากที่สุด เพื่อให้ สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการ การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	✓	1. ควรตัดรายละเอียดให้เป็น การสนับสนุนให้ครูมีความสามารถ ในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมี การพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอน อย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิด ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น	การปรับปรุงแก้ไข
	คงเดิม	แก้ไข
2. วัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิด มีรูปแบบที่ชัดเจนและเป็นแบบอย่าง สำหรับผู้บริหารโรงเรียนนำไปประยุกต์ ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียน สามารถบรรลุศักยภาพของตนเองได้	✓	2. ปรับแก้ไขรวมเป็นแนวทางให้ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ ในการบริหารจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้น ให้ครู บุคลากรทางการศึกษาและ ผู้เรียนมีทักษะและกระบวนการคิด
3. ระบบและกลไก	✓	
3.1 ปัจจัยนำเข้า (Input)	✓	
1. นโยบายการบริหารโรงเรียน		
1.1 โครงสร้างการบริหารงาน	✓	1.1 ปรับแก้ไขเป็นโครงสร้าง การบริหารงานที่เอื้อต่อการพัฒนา เป็นโรงเรียนสอนคิด ปรับปรุง หลักสูตรที่เน้นการสอนคิด
1.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ แผนพัฒนาการศึกษา	✓	1.2 ปรับแก้ไขเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ตามบริบท สถานศึกษา
1.3 หลักสูตรและแนวทางการ เรียน	✓	1.3 ปรับแก้ไขเป็นหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิด
1.4 การบริหารจัดการศึกษา	✓	
2. คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน	✓	2. ควรปรับเป็นคุณลักษณะ ของผู้บริหารสถานศึกษา
2.1 ผู้นำทางในการคิด	✓	2.1 ปรับแก้ไขเป็นผู้นำทางการคิด และเพิ่ม Mindset
2.2 ระบบการบริหารงาน	✓	2.2 ปรับเป็นรูปแบบการบริหารงาน และเรียงเป็นข้อ 2.1
2.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการ	✓	2.3 ควรเพิ่มด้านนวัตกรรม

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น	การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	คงเดิม แก้ไข	
2.4 คุณภาพและคุณธรรม	✓	2.4 ควรเพิ่มความรู้ความสามารถ และทักษะในการบริหารจัดการ ด้วยหลักธรรมาภิบาลและมีคุณธรรม และให้มีการส่งเสริม สนับสนุน การปฏิบัติงานของครู ที่ผู้บริหาร สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก จัดหาสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยี ที่ทันสมัย หลากหลาย เหมาะสม และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี
3. รูปแบบการสอนคิด	✓	
3.1 การพัฒนาทักษะการ คิดและการเรียนรู้	✓	
3.2 กระบวนการสอน และเครื่องมือการคิด	✓	
3.3 กระบวนการจัดการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด	✓	
3.4 ขั้นตอนการออกแบบ การสอน	✓	3.4 ควรปรับให้มาก่อนเป็นข้อ 3.3
4. การบริหารงานบุคคล	✓	4. ควรปรับให้เป็นกระบวนการ หรือคุณลักษณะและศักยภาพของครู และบุคลากร/สมรรถนะ/ทักษะของครู
4.1 การสร้างวัฒนธรรม แห่งการคิด	✓	
4.2 การอบรมและพัฒนา ทักษะการคิด	✓	4.2 ควรเพิ่มให้มีการพัฒนาครู ด้านการสอนคิด - อบรม/สัมมนา - กระบวนการ PLC - ศึกษาดูงาน

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น คงเดิม แก้ไข	การปรับปรุงแก้ไข
		ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
4.3 การขับเคลื่อนทีมของ โรงเรียน	✓	4.3 ควรปรับเป็นทีมพัฒนาการสอนคิด
4.4 การติดตามและ ตรวจสอบความก้าวหน้า	✓	4.4 ควรปรับให้เป็นการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน (การสอน) และเพิ่มเติมให้มีปัจจัยอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการสอนคิดเป็นสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการสอนคิด งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่
3.2 กระบวนการ (Process)	✓	
1. P – Plan วางแผนการบริหาร โรงเรียน	✓	
1.1 การจัดองค์กร	✓	1.1 ควรปรับเป็นงานการจัดองค์กร มีการวางแผน ดังนี้ - ปรับปรุงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนพัฒนาการศึกษาที่เป็น การคิด - การจัดโครงสร้างการบริหารงาน วิชาการ - จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสอนคิด
1.2 การจัดการเรียนรู้	✓	1.2 ควรปรับเป็นงานการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียนรู้ มีการวางแผน ดังนี้ - การปรับปรุงหลักสูตรเน้นการคิด - การจัดการเรียนการสอน - การจัดหาสื่อ/เครื่องมือ/ แหล่งเรียนรู้ - การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น คงเดิม แก้ไข	การปรับปรุงแก้ไข
		ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
1.3 การจัดหลักสูตร ที่ส่งเสริมการคิด	✓	1.3 ควรตัดออกเนื่องจากมีความคล้ายกันในการจัดการเรียนรู้ และแก้ไขเป็นงานกรณีพิเศษ กำกับ ติดตาม และรายงานผล มีการวางแผน ดังนี้ - การนิเทศแบบกัลยาณมิตรตามปฏิทินที่กำหนดชัดเจน - การมีวิธีการ/เครื่องมือพิเศษที่หลากหลาย - กำหนดวิธีการกำกับ ติดตาม การสอน - การประเมินและรายงานผล
1.4 การพัฒนาครูสอนคิด	✓	1.4 ควรปรับเป็นงานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) มีการวางแผน ดังนี้ - การพัฒนาครูเรื่องการสอนคิดด้วยวิธีการที่หลากหลาย และการดูงาน/สัมมนา - จัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) - กำกับ ติดตาม นำผลการพัฒนาไปใช้
2. D – Do ปฏิบัติตามแผน การบริหารโรงเรียน	✓	
1.1 การจัดองค์กร	✓	1.1 ควรมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ - ปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนพัฒนาการศึกษาที่เน้นการคิด - ปรับโครงสร้างองค์กร - จัดสภาพแวดล้อม/บรรยากาศ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสอนคิด

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น คงเดิม แก้ไข	การปรับปรุงแก้ไข
		ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
1.2 การจัดการเรียนรู้	✓	1.2 ควรกำหนดการปฏิบัติ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนา ปรับปรุง หลักสูตร ที่เน้นการคิด - ครูวิเคราะห์หลักสูตร/ออกแบบ การจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยการใช้วิธีการสอนและสื่อ เครื่องมือ ที่หลากหลาย ไม่มุ่งเน้นเนื้อหา เน้นการฝึกคิด ครอบคลุมทุกชั้นเรียน ทั้งโรงเรียน - จัดหาสื่อ เครื่องมือ แหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการสอนคิด - จัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
1.3 การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริม การคิด	✓	1.3 แก้ไขเป็นงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล มีการปฏิบัติ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - จัดระบบการนิเทศภายใน - กำกับ ติดตามการดำเนินงาน การสอน - ประเมินผลและรายงานผล การสอน

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น คงเดิม แก้ไข	การปรับปรุงแก้ไข
		ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
1.4 การพัฒนาครูสอนคิด	✓	1.4 ปรับเป็นงานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) มีการปฏิบัติ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - จัดอบรม สัมมนา เรื่อง การสอนคิดอย่างต่อเนื่อง - จัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) - กำกับ ติดตาม การนำผลการพัฒนาไปใช้ - ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและนักเรียน - ประเมินแผนการพัฒนาศึกษา - ประเมินสภาพแวดล้อม บรรยายภาค แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสอนคิด <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินโครงสร้างขององค์กร
3. C-Check ประเมินผล การดำเนินงานตามแผนการบริหาร โรงเรียน	✓	3. ควรปรับแก้ไขเป็น ประเมินผลการดำเนินงาน
1.1 การจัดองค์กร	✓	1.1 ปรับแก้ไขให้มีการประเมิน ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินแผนการพัฒนาการศึกษา - ประเมินสภาพแวดล้อม บรรยายภาค แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสอนคิด <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินโครงสร้างขององค์กร

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น คงเดิม แก้ไข	การปรับปรุงแก้ไข
		ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
1.2 การจัดการเรียนรู้	✓	1.2 ปรับแก้ไขให้มีการประเมิน ดังนี้ - ประเมินหลักสูตรเน้นการคิด - ประเมินผลการจัดการเรียน การสอนที่เน้นการคิด - ประเมินผลการใช้สื่อ เครื่องมือ แหล่งเรียนรู้ - ประเมินผลด้านการวัดและ ประเมินผล
1.3 การจัดหลักสูตร ที่ส่งเสริมการคิด	✓	1.3 แก้ไขเป็นงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล ให้มี การประเมิน ดังนี้ - ประเมินการนิเทศภายใน - ประเมินระบบการกำกับ ติดตาม ประเมิน
1.4 การพัฒนาครูสอนคิด	✓	
4. A-Act นำผลการบริหาร โรงเรียนพิจารณา	✓	4. ควรแก้ไขเป็นนำผลการประเมิน มาปรับปรุง
1.1 การจัดองค์กร	✓	
1.2 การจัดการเรียนรู้	✓	
1.3 การจัดหลักสูตร ที่ส่งเสริมการคิด	✓	1.3 ควรเพิ่มการพัฒนาหลักสูตร ที่เน้นการคิด
1.4 การพัฒนาครูสอนคิด	✓	1.4 ควรเพิ่มการพัฒนาความรู้ เรื่อง การสอนคิดเพิ่มเติม

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเห็น	การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	คงเดิม แก้ไข	
3.3 ผลผลิต (Output)	✓	
1. ด้านผู้บริหาร	✓	1. ปรับแก้ไขเป็นด้านผู้บริหาร
2. ด้านครู	✓	สถานศึกษา
3. ด้านสถานศึกษา	✓	
4. ด้านผู้เรียน	✓	4. ควรนำมาเรียงลำดับเป็นข้อแรก
5. ด้านการออกแบบการเรียนรู้	✓	5. ควรตัดออกเนื่องจากการออกแบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการควรนำไปรวมกับด้านครูและควรเรียงลำดับแรกเป็นด้านผู้เรียน ด้านครู ด้านผู้บริหาร สถานศึกษา และด้านสถานศึกษาตามลำดับ
3.4 ผลลัพธ์ (Outcome)	✓	
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	✓	
2. ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ	✓	
3. ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	✓	
3.4 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)	✓	
ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา		
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตาม		
กระบวนการดำเนินงาน		

จากตาราง 19 ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มาทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังภาพ 9

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

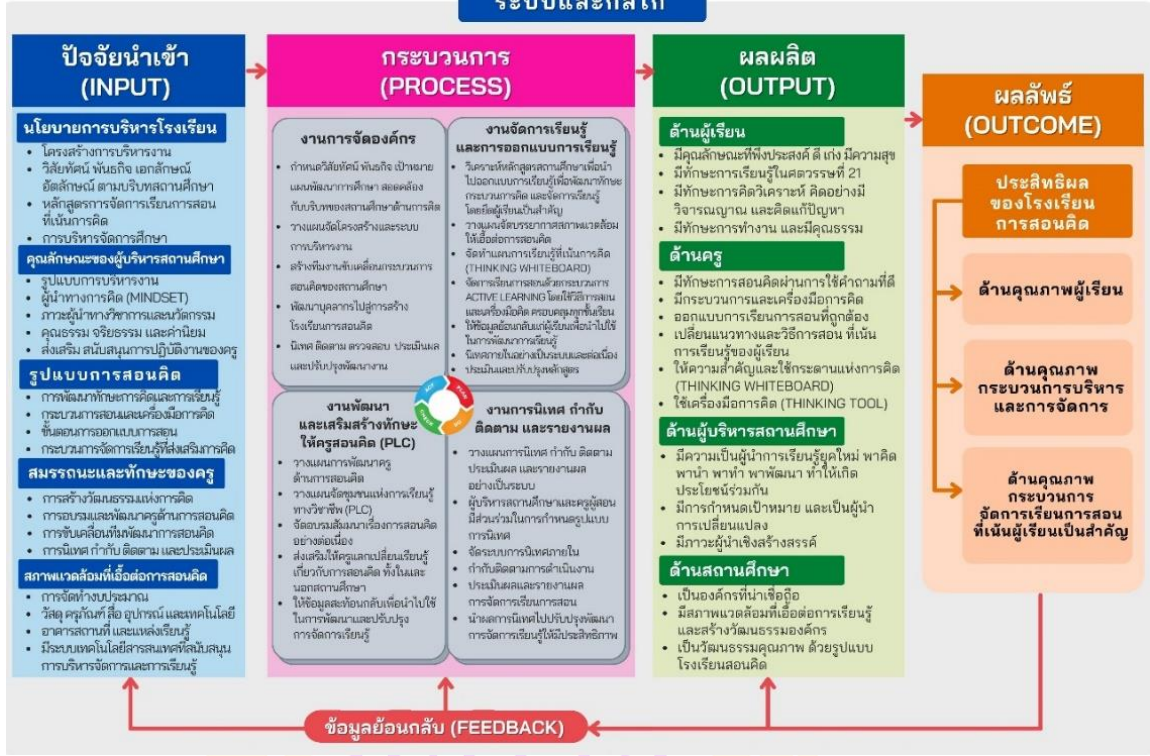
หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและกระบวนการคิด

ระบบและกลไก

ภาพ 9 รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จากภาพ 9 มีรายละเอียดของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิด ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอน อย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและกระบวนการคิด

3. ระบบและกลไก

เป็นขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่าง ๆ เป็นกลไกในการดำเนินงานโรงเรียนสอนคิด (Thinking School) ให้บรรลุ เป้าหมาย โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1.1 นโยบายการบริหารโรงเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานตามรูปแบบ การพัฒนาสู่โรงเรียนสอนคิด และการพัฒนาตามรูปแบบด้วยแนวทางโรงเรียนสอนคิด ดังนี้

1) โครงสร้างการบริหารงาน เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารงาน ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นโรงเรียนสอนคิด โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้มุ่งสู่การเป็น โรงเรียนสอนคิด

2) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ตามบริบทของ สถานศึกษาโดยมีนโยบายปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นเรียน ตามรูปแบบ ด้วยแนวทางโรงเรียนสอนคิด

3) หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิด ประกอบด้วย

3.1) การกำหนดขั้นตอนการบริหารที่เน้นให้ระบบการศึกษา อำนวยให้ผู้เรียนค้นพบปฏิภาณความสามารถของตนเองเพื่อก้าวสู่ศักยภาพเต็มขั้นและเกิดเป็น ความหลงใหลฝึกฝนในการเรียนรู้ซึ่งฝังไปตลอดชีวิต

3.2) แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในสังคม พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.3) แผนการจัดการศึกษาที่วางไว้เป็นระบบ ชัดเจน มีทางเลือกให้นักเรียนอย่างหลากหลาย รองรับความถนัด ความสนใจ ความต้องการของนักเรียนอย่างเพียงพอ

4) การบริหารจัดการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานตามนโยบายในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง วางกลยุทธ์ในการที่จะนำมาพัฒนาทักษะการคิด โดยแนวการจัดประสบการณ์แบบโรงเรียนการสอนคิดมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

บทบาทครู

- 1) ครูเป็นทั้งผู้ช่วยเหลือ และผู้ร่วมงาน
- 2) ครูใช้คำถามในการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าตอบคำถาม
- 3) ครูใช้กระบวนการเรียนในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนตามรูปแบบ Thinking Whiteboard
- 4) ครูใช้เครื่องมือการคิด Thinking Tools ในชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

บทบาทนักเรียน

- 1) นักเรียนได้ทำงานเป็นทีม การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 2) นักเรียนรู้จักคิดนอกกรอบ มีแนวคิดเพิ่มเติมที่หลากหลาย เพิ่มพูนปัญญา ค้นพบตัวเอง
- 3) นักเรียนได้ลองผิดลองถูก ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนในชั้นเรียน
- 4) นักเรียนได้แสดงความคิดของตัวเองเป็นรายบุคคล และเห็นความสำคัญของการเรียนที่เน้นความเข้าใจมากกว่าการจำ
- 5) นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ ได้นำทักษะการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี
- 6) นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล มีความสามารถในการรับฟังเหตุผลของผู้อื่น

3.1.2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) รูปแบบการบริหารงาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ใช้ในการบริหารที่เป็นแนวเดียวกัน
- 2) ผู้นำทางการคิด (Mindset) คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถมองอนาคตได้อย่างถูกต้องและแก้ปัญหาได้ตรงจุด
- 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการและนวัตกรรม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการวางระบบการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน และนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา
- 4) คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำการบริหารเชิงกลยุทธ์และเชิงวิชาการด้วยคุณธรรมจริยธรรม
- 5) ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้การส่งเสริม สนับสนุน การปฏิบัติงานของครู โดยเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ครูในด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของครู ส่งเสริมให้กำลังใจครูในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมงานวิจัย มีการประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลาย จัดหางบประมาณ ทรัพยากรบุคคล สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และนวัตกรรมที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของครูอย่างเต็มที่

3.1.3 รูปแบบการสอนคิด มีดังนี้

- 1) การพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ คือ การสอนด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบตามแนวคิดทฤษฎีระบบ ด้วยหลักการพัฒนาการคิดที่มีมิติของการคิดอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาการคิดอภิปัญญา กระบวนการและเครื่องมือการคิด การปลูกฝังแนวทางสอนคิดทั่วทั้งโรงเรียน และพัฒนาทักษะการคิดสอดแทรกทั้งหลักสูตรอย่างเป็นระบบ
- 2) กระบวนการสอนและเครื่องมือการคิด คือ กระบวนการสอนคิดที่มุ่งเน้นวิธีการใช้เครื่องมือสอนคิดประเภทต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมความคิด เช่น การคิดแบบ PMI OPV การคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats) เป็นต้น มุ่งเน้นทักษะการคิดในห้องเรียนจากการมีเครื่องมือการคิดจัดการกับข้อมูลแก้ปัญหาและสถานการณ์ช่วยให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบ โดยมีกระบวนการสอนคิด 4 ขั้นตอน เรียกว่า “Thinking Whiteboard” ซึ่งเป็นองค์ประกอบรูปแบบการสอนคิด ที่ครูทุกคนเป็นผู้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายชั่วโมง ดังนี้ 1) Do Now 2) Purpose 3) Work Mode และ 4) Reflective Thinking ซึ่งในแต่ละขั้นตอน ประกอบด้วย

2.1) Do Now หมายถึง ขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียนของนักเรียน และครู เป็นการบอกหรือแจ้งให้นักเรียนสามารถรับรู้ได้ว่า ครูต้องการให้นักเรียนปฏิบัติอะไร หรือทำอะไร โดยครูต้องเริ่มขั้นตอนตอนนี้ก่อนทุกครั้งที่จะสอน ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยน รูปแบบที่หลากหลายได้ เช่น คำถาม เกม ภาพ เสียง สื่อ วิดีทัศน์ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็น ว่านักเรียนได้ใช้การคิดคล่อง คิดไว ทันที่ทันใด

2.2) Purpose หมายถึง ขั้นตอนการแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ในชั่วโมงเรียนให้กับผู้เรียนและครูได้รับทราบ ขั้นตอนของ Purpose เพื่อเป็นการบอกครู และนักเรียนว่าจะสอนหรือเรียนอะไร และเพื่อให้รู้สิ่งใดในชั่วโมงเรียน

2.3) Work Mode หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของนักเรียนและครู ครูจะเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างไรก็ได้ในชั้น Work Mode เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติวิชา เนื้อหา หรือกลุ่มสาระ ที่ตนเองสอน เช่น ครูบอก ครูอธิบาย ครูบรรยายให้ข้อมูล ครูสาธิต ครูแจกใบงาน หรือนักเรียนอ่านใบงาน ค้นข้อมูล นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงาน ปฏิบัติตามที่กำหนดงานเดี่ยว งานกลุ่ม นักเรียนนำเสนอในชั้นเรียน นักเรียนและครูวิพากษ์แลกเปลี่ยน ทำใบงาน ชิ้นงาน แบบฝึกหัด ฯลฯ ช่วงกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือการคิด (Thinking Tools) และการให้นักเรียนทำกิจกรรมใดเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ กิจกรรมใดที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจ และจะใช้เครื่องมือการคิดใด เพื่อจะช่วยถอดหรือสรุปความเข้าใจของผู้เรียนบรรลุผล และเร็วขึ้น โดยพฤติกรรมของนักเรียนในช่วง Work Mode มีเงื่อนไขเวลา หรือ (Time Frame) เป็นปัจจัยความสำเร็จและสำคัญ ต้องทำภารกิจของการเรียนรู้ให้เสร็จสิ้นในห้องเรียน กิจกรรมการเรียนเป็นรูปแบบ Active Learning มีกิจกรรมการเรียนรู้ให้เรียนรู้ ค้นคว้า นำเสนอ ฝึกปฏิบัติตลอดทั้งชั่วโมงเรียน ไม่มีโอกาสที่จะว่าง หลับ หรือแม้แต่หยิบโทรศัพท์ขึ้นมาเล่น หากในแผนการเรียนรู้ของครูมิได้ระบุว่านำโทรศัพท์ขึ้นมาค้นคว้า ทดสอบ วัดผล หรือเรียน Online ผ่านมือถือ และฝึกระเบียบวินัยได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

2.4) Reflective Thinking หมายถึง ขั้นตอนการสรุปบทเรียนหรือ สะท้อนผลของการเรียนในชั่วโมงเรียนว่า นักเรียนเข้าใจ หรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือไม่ ขั้นตอน Reflective Thinking เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน เพื่อทบทวน ย้ำ หรือสรุปเนื้อหา หรือบทเรียนที่เรียนในชั่วโมงเรียนนั้น พฤติกรรมของครูและนักเรียนใน ขั้นตอน Reflective Thinking มิใช่ขั้นตอนการทำใบงาน แบบฝึกหัด แบบทดสอบหรือข้อสอบ ขั้นตอนนี้จะเป็นการตอบคำถามด้วยปากเปล่าเพื่อเป็นการสะท้อนคิด (Feedback หรือ Reflect)

3) ขั้นตอนการออกแบบการสอน คือ ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบคิดสร้างสรรค์ ไม่ต้องการให้นักเรียนแบบท่องจำ แต่นักเรียนควรจะต้องรู้จักคิดและแก้ปัญหาเป็นอย่างสร้างสรรค์ โดยเลือกใช้ Thinking Tools คือ เครื่องมือการคิด ที่ช่วยในการคิดของนักเรียน สร้างแรงกระตุ้น แรงจูงใจ เกิดความคิดตามระดับ และเกิดความคิดตลอดเวลา อยู่ในเครื่องมือ เชื่อว่าผู้เรียนเกิดความคิด โดยหลักการสำคัญของการใช้ Thinking Tools คือ ครูต้องสอน Thinking Tools ให้นักเรียนก่อนนำไปใช้ และครูต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ก่อนการนำเครื่องมือไปใช้ รวมทั้งมีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนมีความสุขในการเรียน

4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จักคิดและคิดเป็น พร้อมทั้งจะเรียนรู้ได้อย่างชาญฉลาดและต่อเนื่องต่อไป และได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีพุทธิปัญญา ซึ่งทฤษฎี Constructivism มีหลักการที่สำคัญว่าในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (Active) และสร้างความรู้ การที่จะเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์นั้นจะต้องผ่านการพิจารณา ไตร่ตรอง การคิด (Thinking) เช่นเดียวกับพฤติกรรม และควรเริ่มสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในทรรศนะของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด (Mental Change) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม กลุ่มพุทธิปัญญาให้ความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการคิด การให้เหตุผลของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจหรือกระบวนการรู้คิดหรือกระบวนการคิด (Cognitive Process) ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด (Cognitive Process) ซึ่งประกอบด้วย

- 4.1) ความใส่ใจ (Attending)
- 4.2) การรับรู้ (Perception)
- 4.3) การจำได้ (Remembering)
- 4.4) การคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning)
- 4.5) จินตนาการหรือการวาดภาพในใจ (Imagining)
- 4.6) การคาดการณ์ล่วงหน้าหรือการมีแผนการรองรับ (Anticipating)
- 4.7) การตัดสินใจ (Decision)
- 4.8) การแก้ปัญหา (Problem Solving)
- 4.9) การจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ (Classifying)
- 4.10) การตีความหมาย (Interpretation)

3.1.4 สมรรถนะและทักษะของครู มีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างวัฒนธรรมแห่งการคิด เป็นกระบวนการดำเนินงานด้วยการเปลี่ยนแนวคิดของการสอนของครูที่เน้นวิธีพัฒนาการคิดของผู้เรียน โดยมีการตรวจสอบความก้าวหน้า อันเกิดจากระบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดภายใต้การสร้างวัฒนธรรมแห่งการคิด โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ทุกคนและผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างของการคิดของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดการศึกษาที่เน้นรูปแบบ Active Learning ผ่านกระบวนการ Thinking School ที่มีทักษะหรือความสามารถในการคิดระดับสูงได้เป็นอย่างดี อาทิ การคิดวิเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนถึงสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมโลกได้อย่างเป็นสุข

2) การอบรมและพัฒนาครูด้านการสอนคิด เป็นแนวทางที่ทำให้โรงเรียนอยู่ในสถานะที่จะแสวงหาและมั่นใจในการเป็นโรงเรียนสอนคิดเพื่อสร้างจุดแข็งของแนวทางโรงเรียนสอนคิด คือ การคิดของผู้เรียนและครูผู้สอนมีจุดมุ่งหมายและมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การปรับปรุงอย่างเข้มข้นในโรงเรียน ผ่านการอบรม และสร้างความมั่นใจ เครื่องมือเทคนิคการคิดต่าง ๆ เป็นการสร้างแนวทางการสอนคิดที่ยั่งยืนทั้งโรงเรียนและพัฒนาผู้เรียนด้านการคิด โดยมีความมุ่งหวังที่จะให้สถานศึกษาเป็น “โรงเรียนแห่งการคิด” หรือ “Thinking School” เพื่อผลิตนักคิดแห่งอนาคต โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานพัฒนาการสอนแบบโรงเรียนสอนคิด ดังนี้

- 2.1) ขยายผลสู่ครูทุกคนในสถานศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการสอนคิด
- 2.2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการครูในโรงเรียนได้ปฏิบัติและรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแห่งการคิด
- 2.3) ครูแกนนำมีการติดตาม นิเทศการสอนในชั้นเรียนของครูทุกคนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2.4) ครูทุกคนในโรงเรียนใช้กระบวนการสอนคิดกับนักเรียนทุกห้องทุกระดับชั้น
- 2.5) ครูมีการนำเครื่องมือการคิดมาใช้กับนักเรียนที่หลากหลาย
- 2.6) ครูมีการรวบรวมผลงานของนักเรียน จัดเก็บผลงานของนักเรียนตามเครื่องมือการคิดและรูปแบบการสอนคิด

3) การขับเคลื่อนทีมพัฒนาการสอนคิด เป็นการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่คณะทำงาน เพื่อให้ดำเนินการตามแผนการจัดการ เป็นการทำงานร่วมกับทีมขับเคลื่อนของโรงเรียนในฐานะตัวแทน การเปลี่ยนแปลงทางการเรียนในระดับสูง

เพื่อสร้างแนวทางการปฏิบัติที่สะท้อนความรับผิดชอบของโรงเรียนที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่บนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและทุกวิชาสามารถใช้กระบวนการคิดได้ทั้งสิ้น เป็นการเสริมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นแนวปฏิบัติที่ทำเหมือนกัน สร้างวัฒนธรรมและจริยธรรมการพัฒนาในการเป็นโรงเรียนสอนคิดที่ได้รับการปลูกฝังทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนมีความเชื่อเดียวกันในเรื่อง

4) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เป็นการติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าการดำเนินงานโรงเรียนสอนคิด โดยมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อนำผลการดำเนินงานไปใช้เพื่อพัฒนาครูเกี่ยวกับการส่งเสริมการคิดอย่างต่อเนื่อง

3.1.5 สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด มีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดทำงบประมาณ

มีการดำเนินการด้านงบประมาณ โดยกำหนดให้มีฝ่ายแผนงานและงบประมาณ ดำเนินการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน มีแผนการปฏิบัติงานประจำปี มีแผนพัฒนาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา โดยมีจัดทำงบประมาณประจำปีและงบประมาณระยะยาวได้อย่างเป็นระบบและเหมาะสม มีแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาการศึกษา จัดทำและบริหารแผนงานโครงการ และความต้องการงบประมาณ ตามระบบงบประมาณแบบมุ่งผลงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง

2) วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี

ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนกำหนดแนวทางและระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ที่มีความหลากหลายเหมาะสม ทันสมัย มาใช้ประโยชน์เพื่อการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเป็นแรงกระตุ้นในการทำงานอย่างมีความสุข

3) อาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีการดูแลอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

3.1) กำหนดแนวทางในการบำรุง ดูแล รักษาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมและพร้อมใช้

3.2) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้เพียงพอ และสอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

3.3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

3.4) ประสานความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษากับองค์กรภายนอก จัดบริการแหล่งเรียนรู้ และสื่อทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

3.5) วางแผนในการปรับปรุงพัฒนา อาคารเรียน อาคารประกอบ และแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อผู้เรียน โดยการกำหนดเป็นแผนในการปฏิบัติ ในแต่ละปีการศึกษา ส่วนภูมิทัศน์ต้องทำการปรับปรุงให้ดูเหมาะสมและสวยงาม ด้วยหลัก Green & Clean “เขียวและสะอาด” เป็นแหล่งเรียนรู้ทางจิตใจ

4) มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการบริหารจัดการ และการเรียนรู้ ดังนี้

4.1) วางแผนจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษา

4.2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนา และใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการศึกษา

4.3) จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ

3.2 ด้านกระบวนการ (Process) มี 4 องค์ประกอบ โดยในแต่ละองค์ประกอบ นำกระบวนการปฏิบัติตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Act) มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน การบริหาร โดยในแต่ละขั้นตอนมีองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 งานการจัดองค์กร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาด้านการคิด

2) วางแผนจัดโครงสร้างและระบบการบริหารงาน

3) สร้างทีมงานขับเคลื่อนกระบวนการสอนคิดของสถานศึกษา

4) พัฒนาบุคลากรไปสู่การสร้างโรงเรียนสอนคิด

5) นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนางาน

3.2.2 งานจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปออกแบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิด และจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2) วางแผนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสอนคิด
- 3) จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นการคิด (Thinking Whiteboard)
- 4) จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ Active Learning โดยใช้วิธีการสอนและเครื่องมือคิด ครอบคลุมทุกชั้นเรียน
- 5) ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้
- 6) นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 7) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

3.2.3 งานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) วางแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล อย่างเป็นระบบ
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ การนิเทศ
- 3) จัดระบบการนิเทศภายใน
- 4) กำกับติดตามการดำเนินงาน
- 5) ประเมินผลและรายงานผลการจัดการเรียนการสอน
- 6) นำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

3.2.4 งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) วางแผนการพัฒนาครูด้านการสอนคิด
- 2) วางแผนจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
- 3) จัดอบรมสัมมนาเรื่องการสอนคิดอย่างต่อเนื่อง
- 4) ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนคิด ทั้งในและนอก สถานศึกษา
- 5) ให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุง การจัดการเรียนรู้

ในการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) ดังกล่าว มีการอบรมสัมมนาเรื่องการสอนคิดดังแสดงในตารางการอบรมพัฒนาครูสอนคิด ด้วยเครื่องมือการสอนคิด (Thinking Tools) ตามแนวทาง Thinking School แสดงในตาราง 20

ตาราง 20 แสดงตารางการอบรมพัฒนาครูสอนคิด ด้วยเครื่องมือการสอนคิด (Thinking Tools) ตามแนวทาง Thinking School

กิจกรรม	วัตถุประสงค์ ขั้นตอน/รายละเอียด	ข้อสรุปกิจกรรม	เวลาที่ใช้
Why is Thinking important)	รู้และเข้าใจความสำคัญของการคิดและการเรียนรู้	สร้างแรงบันดาลใจในการสอนคิดและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	90 นาที
สอนคิดสอนอย่างไร	ฝึกการตั้งคำถาม	ครูรู้จักการเลือกใช้คำถามระดับต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการคิด	40 นาที
เครื่องมือการคิด (PMI, OPV, CAF, KWL)			
เครื่องมือการคิด (Compare and Contrast, Cause and Effect, 6 Hats, Ranking)	ฝึกปฏิบัติกิจกรรมเครื่องมือการสอนคิด	เครื่องมือการคิดเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดทักษะการคิด และครูนำเครื่องมือการคิดไปใช้กับนักเรียน	180 นาที
เครื่องมือการคิด (Diagram และ Mind Mapping)			
Creative and Critical Thinking	ฝึกความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	การสร้างบรรยากาศห้องเรียนแห่งการคิด	60 นาที
Thinking Whiteboard (ห้องเรียนแห่งการคิด)	รู้และเข้าใจขั้นตอนการสอนคิด	ครูใช้กระบวนการรูปแบบ Thinking Whiteboard ในห้องเรียน	60 นาที

ตาราง 20 (ต่อ)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์ ขั้นตอน/รายละเอียด	ข้อสรุปกิจกรรม	เวลาที่ใช้
แผนการสอนแบบ ห้องเรียนแห่งการคิด (แผนหน้าเดียว)	ฝึกเขียนแผนการจัด การเรียนรู้	ครูออกแบบการสอนที่ใช้ ขั้นตอนการสอนคิด และเครื่องมือการสอนคิด มาช่วยพัฒนาความเข้าใจ	90 นาที
การใช้เทคนิค Full Attention ของครู	เพื่อสร้างแรงจูงใจใน การเรียนรู้ให้นักเรียน	ครูสร้างบรรยากาศและ ความสัมพันธ์ที่ดีให้แก่ นักเรียน	60 นาที

3.3 ด้านผลผลิต (Output) มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

3.3.1 ด้านผู้เรียน

นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการคิดและการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่โดยผ่านรูปแบบโรงเรียนสอนคิด นักเรียนมีศักยภาพในการคิดอนาคต เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดี เก่ง มีความสุข มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดหาเหตุผล และมีทักษะการทำงาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดี เก่ง มีความสุข
- 2) มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 3) มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดแก้ปัญหา
- 4) มีทักษะการทำงาน และมีคุณธรรม

3.3.2 ด้านครู

ครูมีทักษะการสอนคิดผ่านการใช้คำถามที่ดี มีกระบวนการและเครื่องมือการคิด ออกแบบการเรียนการสอนที่ถูกต้อง เปลี่ยนแนวทางและวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูมีความสามารถในการดึงเอาสิ่งที่ดี ๆ ที่สุดของเด็กออกมาให้ได้ ครูมีคำถามการคิดสร้างบรรยากาศกระตุ้นให้เด็กคิด อยากเรียนรู้ อยากจะคุย อยากจะตอบคำถาม หากคิดแล้วคิดอย่างไม่มีเหตุไม่มีผล ครูจะช่วยให้เด็กมีความคิดเป็นระบบขึ้น มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องการคิดอยู่ตลอดเวลา ครูผู้สอนจะต้องมีกลยุทธ์และเทคนิคที่จะนำมาใช้กับผู้เรียน การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้สอนเลือกใช้

กลยุทธ์ที่เหมาะสม และก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีขึ้นทั้งตัวผู้เรียนและครูผู้สอน พฤติกรรมของครูที่แสดงออกมาจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนด้วยเช่นกัน เมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมอย่างไร ครูจำเป็นต้องหาวิธีการและกลยุทธ์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของนักเรียน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) มีทักษะการสอนคิดผ่านการใช้คำถามที่ดี
- 2) มีกระบวนการและเครื่องมือการคิด
- 3) ออกแบบการเรียนการสอนที่ถูกต้อง
- 4) เปลี่ยนแนวทางและวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 5) ให้ความสำคัญและใช้กระดานแห่งการคิด (Thinking Whiteboard)
- 6) ใช้เครื่องมือการคิด (Thinking Tools)

3.3.3 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำการเรียนรู้ยุคใหม่ พาคิด พานำ พาทำ พาพัฒนา ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมายและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) มีความเป็นผู้นำการเรียนรู้ยุคใหม่ พาคิด พานำ พาทำ พาพัฒนา ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน
- 2) มีการกำหนดเป้าหมาย และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง
- 3) มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

3.3.4 ด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

สถานศึกษาได้รูปแบบการจัดการบริหารโรงเรียนสำหรับการเป็นโรงเรียนสอนคิด จัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน เป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างวัฒนธรรมองค์กรเป็นวัฒนธรรมคุณภาพด้วยรูปแบบโรงเรียนสอนคิด

- 1) เป็นองค์กรที่น่าเชื่อถือ
- 2) มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างวัฒนธรรมองค์กร
- 3) เป็นวัฒนธรรมคุณภาพ ด้วยรูปแบบโรงเรียนการสอนคิด

3.4 ด้านผลลัพธ์ (Outcome) มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

3.4.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

1) การเสริมสร้างความรู้ (Construction of Knowledge) นักเรียนมีความสามารถในการสร้างฐานความรู้ด้วยตนเอง สามารถรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง และนำมาวิเคราะห์เองได้ โดยนักเรียนต้องไม่พึ่งพาเพียงตำราในห้องเรียนอีกต่อไป

2) การสร้างความเข้าใจ (Understanding) นักเรียนเกิดความรู้และเข้าใจในเรื่องที่กำลังศึกษาและเรียนรู้เพื่ออะไร เป็นความเข้าใจในจุดประสงค์การเรียนรู้มากกว่าการท่องจำแต่บทเรียนเพียงอย่างเดียวแต่ไม่สามารถเข้าใจในหลักการต่าง ๆ ที่เรียนได้ มีความพึงพอใจต่อการคิด สนุกกับการถามและการหาคำตอบด้วยตนเองผ่านเครื่องมือการคิด และมีความสุขในห้องเรียนและการมาโรงเรียน

3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) นักเรียนมีแรงจูงใจในการศึกษาหาความรู้นอกห้องเรียนและนอกบทเรียนมากขึ้น สามารถศึกษาค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง โดยนักเรียนสามารถวางแผนการพัฒนาความรู้ของตนเองได้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4) การประเมินตนเอง (Formative and Self-assessment) นักเรียนสามารถประเมินระดับความรู้และสามารถวางแผนขั้นตอน รวมถึงวิธีการเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองได้

5) เรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ (Learning About Learning) นักเรียนรู้จักวิธีการหาข้อมูล การกลั่นกรองข้อมูล การวิเคราะห์ และการนำข้อมูลต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ใหม่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางความคิด เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

6) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Social Constructivism) นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันจากสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน ที่ระบบการศึกษาขับเคลื่อนโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียนเป็นหลัก นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับหมายหมายจนสำเร็จจากการมีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องตอบสนองต่อความสามารถศักยภาพ และความสนใจที่หลากหลายของผู้เรียน

3.4.2 ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ

1) ความเป็นผู้นำ (Leadership) ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถมองอนาคตได้อย่างถูกต้องและแก้ปัญหาได้ตรงจุด ผู้นำโรงเรียนและระบบผู้นำของโรงเรียนส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนสู่การสอนของครูในห้องเรียน

2) การวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning) มีแผนการปฏิบัติที่สามารถสนับสนุนทุกทิศทาง สามารถติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การบริหารบุคคล (Staff Management) มีการบริหารและพัฒนาบุคลากรของทางโรงเรียนให้สามารถใช้ศักยภาพได้เต็มที่ นำไปสู่การสร้างโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ เป็นต้นแบบการสอนคิด

4) ทรัพยากร (Resources) มีการบริหารทรัพยากรภายในและสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการวางแผนยุทธศาสตร์และการดำเนินงานตามแนวทางปฏิบัติที่วางไว้

5) มุ่งความสนใจไปที่นักเรียน (Student-focused Processes) โรงเรียนเป็นผู้ออกแบบดำเนินการบริหารจัดการและพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เป็นหัวใจของการประสานการศึกษาแบบองค์รวม และการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การปรับปรุงสวัสดิภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น

6) ผลการบริหารองค์กรและผลเชิงปฏิบัติการ (Administrative and Operational Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน

7) ผลการดำเนินงานของบุคลากร (Staff Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาและการอบรมบุคลากร รวมถึงการสร้างขวัญกำลังใจของบุคลากรด้วย

8) ผลจากการเป็นเครือข่ายและผลลัพธ์ทางสังคม (Partnership and Society Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาและการตอบสนองต่อสังคมในภาพรวม ผู้ปกครอง ชุมชน มีความไว้วางใจในการบริหารของโรงเรียน

9) ผลการดำเนินการหลัก (Key Performance Results) โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในเรื่องของการพัฒนาแบบองค์รวมของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบเขตของความสำเร็จในการได้มาซึ่งผลลัพธ์ตามความคาดหวังด้านการศึกษา

3.4.3 ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1) ครูใช้รูปแบบของการสอนคิดเป็นแนวปฏิบัติที่เหมือนกัน มีรูปแบบการสอนที่ครูผู้สอนนำไปปฏิบัติให้ไปในทิศทางเดียวกันผ่านการออกแบบหลักสูตรระดับชั้นเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วมทางความคิดของนักเรียน เกิดการโต้ตอบระหว่างครูและนักเรียนในห้องเรียน การทำกิจกรรม การมอบหมายงานค้นคว้า การเสนอผลงาน และการศึกษาด้วยการวิเคราะห์และหาคำตอบซึ่งการสอบจะเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการวัดผลประเมินผลการศึกษาเท่านั้น

2) ครูจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตัวชี้วัด นำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนซึ่งนำเครื่องมือการคิดจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเพื่อเกิดทักษะทางการคิด ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) คิดและออกแบบด้วยตนเอง (Think) 2) ลงมือทำด้วยตนเอง (Make) และ 3) กระบวนการสะท้อนความคิด (Reflection)

3) ครูมีการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4) ครูได้รับการสนับสนุนพัฒนาต่อยอดหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งบทบาทของครูจะเปลี่ยนจากผู้สอนตามบทเรียน เป็นผู้สอนที่มีวิธีการสอนเป็นของตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะสมตามความต้องการของนักเรียน มากกว่าระบบการเรียนการสอนที่เป็นไปตามหลักสูตรสำเร็จรูป

5) ครูได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยผ่านการอบรม **เทรนครู (TrainKru)** ตามนโยบายโรงเรียนการสอนคิด (Thinking School)

6) ครูมีองค์ประกอบและแนวทางการสอนคิดสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย

6.1) การสอนเพื่อให้เกิดทักษะในการคิดด้วยเครื่องมือการสอนคิด (Thinking Tools) และกระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์

6.2) การลดเนื้อหาในหลักสูตรวิชาต่าง ๆ เน้นการลงมือปฏิบัติจริง

6.3) การปรับปรุงแนวทางการประเมินผล ให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ความรู้จากการตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ของครูและการประเมินผลการเรียนรู้ของครู โดยมีทีมนิเทศของกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ควบคุมและรายงานผลให้เสร็จสิ้นก่อนปิดภาคเรียน

6.4) การให้ความสำคัญที่แนวทางการสอนตามหลักสูตรระดับชั้นเรียน (Course Outline) ของครู โดยการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ ด้วยการสังเกตและการตั้งคำถามควบคู่ไปกับการเปลี่ยนบทบาทของครูจากการสอนตามคู่มือไปสู่การสอน โดยการมีส่วนร่วมทางความคิด การให้เกิดยริติในการตั้งคำถามและสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางวิชาการของนักเรียนได้ตลอดเวลา

7) ครูเข้ารับการอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการทบทวนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางโรงเรียนการสอนคิด (Thinking School)

3.5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามกระบวนการดำเนินงาน

สำหรับผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังแสดงในตาราง 21

ตาราง 21 แสดงผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

รายการประเมิน	ความครอบคลุม		ระดับความครอบคลุม	ความเหมาะสม		ระดับความเหมาะสม
	n = 11			n = 11		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. หลักการของรูปแบบ						
รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.64	0.50	มากที่สุด	4.45	0.52	มาก
รวม	4.64	0.50	มากที่สุด	4.45	0.52	มาก

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความ ครอบคลุม		ระดับ ความ ครอบคลุม	ความ เหมาะสม		ระดับ ความ เหมาะสม
	n = 11			n = 11		
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
2. วัตถุประสงค์						
เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิด มีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทาง การศึกษาและผู้เรียน มีทักษะ และกระบวนการคิด	4.73	0.47	มากที่สุด	4.36	0.50	มากที่สุด
รวม	4.73	0.47	มากที่สุด	4.36	0.50	มากที่สุด
3. ระบบและกลไก						
3.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)						
1) นโยบายการบริหารโรงเรียน						
1.1 โครงสร้างการบริหารงาน	4.36	0.67	มาก	4.27	0.79	มาก
1.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ตามบริบทสถานศึกษา	4.73	0.47	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
1.3 หลักสูตรการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นการคิด	4.82	0.40	มากที่สุด	4.91	0.30	มากที่สุด
1.4 การบริหารจัดการ การศึกษา	4.36	0.50	มาก	4.45	0.52	มาก
2) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา						
2.1 รูปแบบการบริหารงาน	4.27	0.47	มาก	4.36	0.50	มาก
2.2 ผู้นำทางการคิด (Mindset)	4.73	0.47	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
2.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการ และนวัตกรรม	4.46	0.50	มาก	4.73	0.47	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความ ครอบคลุม		ระดับ ความ ครอบคลุม	ความ เหมาะสม		ระดับ ความ เหมาะสม
	n = 11			n = 11		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
2.4 คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม	4.45	0.52	มาก	4.55	0.69	มากที่สุด
2.5 ส่งเสริม สนับสนุน การปฏิบัติงานของครู	4.55	0.52	มากที่สุด	4.45	0.52	มาก
3) รูปแบบการสอนคิด						
3.1 การพัฒนาทักษะ การคิดและการเรียนรู้	4.64	0.50	มากที่สุด	4.73	0.47	มากที่สุด
3.2 กระบวนการสอน และเครื่องมือการคิด	4.82	0.40	มากที่สุด	4.91	0.30	มากที่สุด
3.3 ขั้นตอนการออกแบบ การสอน	4.73	0.47	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
3.4 กระบวนการจัดการ เรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด	4.91	0.30	มากที่สุด	4.82	0.40	มากที่สุด
4) สมรรถนะและทักษะของครู						
4.1 การสร้างวัฒนธรรม แห่งการคิด	4.45	0.52	มาก	4.27	0.65	มาก
4.2 การอบรมและพัฒนา ครูด้านการสอนคิด	4.73	0.47	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
4.3 การขับเคลื่อนทีม พัฒนาการสอนคิด	4.55	0.52	มากที่สุด	4.45	0.69	มาก
4.4 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล	4.45	0.52	มาก	4.27	0.65	มาก
5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด						
5.1 การจัดทำงบประมาณ	4.27	0.65	มาก	4.18	0.60	มาก
5.2 วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี	4.27	0.79	มาก	4.36	0.67	มาก

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความ ครอบคลุม		ระดับ ความ ครอบคลุม	ความ เหมาะสม		ระดับ ความ เหมาะสม
	n = 11			n = 11		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
5.3 อาคารสถานที่ และ แหล่งเรียนรู้	4.55	0.52	มากที่สุด	4.45	0.52	มาก
5.4 มีระบบเทคโนโลยี สารสนเทศที่สนับสนุนการบริหาร จัดการและการเรียนรู้	4.55	0.52	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
3.2 ด้านกระบวนการ (Process)						
1) งานการจัดองค์กร	4.45	0.52	มาก	4.27	0.65	มาก
2) งานจัดการเรียนรู้และ ออกแบบการเรียนรู้	4.73	0.47	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
3) งานการนิเทศ กำกับ ติดตามและรายงานผล	4.91	0.30	มากที่สุด	4.82	0.40	มากที่สุด
4) งานพัฒนาและเสริมสร้าง ทักษะให้ครูสอนคิด (PLC)	4.64	0.50	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
3.3 ผลผลิต (Output)						
1) ด้านผู้เรียน	4.73	0.47	มากที่สุด	4.82	0.40	มากที่สุด
2) ด้านครู	4.64	0.50	มากที่สุด	4.73	0.47	มากที่สุด
3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา	4.55	0.52	มากที่สุด	4.64	0.50	มากที่สุด
4) ด้านสถานศึกษา	4.27	0.47	มาก	4.45	0.52	มาก
3.4 ผลลัพธ์ (Outcome)						
1) ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.73	0.47	มากที่สุด	4.82	0.40	มากที่สุด
2) ด้านคุณภาพกระบวนการ บริหารและการจัดการ	4.64	0.50	มากที่สุด	4.55	0.52	มากที่สุด
3) ด้านคุณภาพกระบวนการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	4.82	0.40	มากที่สุด	4.73	0.47	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความ ครอบคลุม		ระดับ	ความ เหมาะสม		ระดับ
	n = 11		ความ ครอบคลุม	n = 11		ความ เหมาะสม
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
3.5 ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)						
ผลการพัฒนารูปแบบการบริหาร โรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามกระบวนการดำเนินงาน	4.45	0.52	มาก	4.64	0.50	มากที่สุด
รวม	4.59	0.38	มากที่สุด	4.58	0.37	มากที่สุด
ภาพรวม	4.57	0.38	มากที่สุด	4.55	0.35	มากที่สุด

จากตาราง 21 พบว่า ผลการประเมินความครอบคลุมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียน สอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาพรวมมีความครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$, S.D = 0.38) เมื่อจำแนกเป็นรายส่วน พบว่า ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.73$, S.D = 0.47) รองลงมา ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.64$, S.D = 0.50) และส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ส่วนที่ 3 ระบบ และกลไกของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59$, S.D = 0.38) จึงสรุปได้ว่า ความครอบคลุมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดผ่านเกณฑ์การประเมิน

ในส่วนของความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.35) เมื่อจำแนกเป็นรายส่วน พบว่า ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ส่วนที่ 3 ระบบและกลไกของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$, S.D = 0.37) รองลงมา ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.45$, S.D = 0.52) และส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ได้แก่ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.36$, S.D = 0.50) จึงสรุปได้ว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ส่งไปยังผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้จากจำนวนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด 347 แห่ง จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการจัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังตาราง 22

ตาราง 22 แสดงความถี่และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	รายการประเมิน	n = 186	
		ความถี่	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	112	60.22
	หญิง	74	39.78
	รวม	186	100.00

ตาราง 22 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	n = 186	
		ความถี่	ร้อยละ
2 อายุ	31-40 ปี	36	19.35
	41-50 ปี	89	47.85
	51 ปี ขึ้นไป	61	32.80
	รวม	186	100.00
3 ระดับการศึกษา	ปริญญาโท	158	84.95
	ปริญญาเอก	28	15.05
	รวม	186	100.00
4 ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา	ไม่เกิน 5 ปี	18	9.68
	6-10 ปี	54	29.03
	11-15 ปี	73	39.28
	15 ปี ขึ้นไป	41	22.04
	รวม	186	100.00
5. ขนาดโรงเรียน	ขนาดเล็ก	62	33.34
	ขนาดกลาง	51	27.42
	ขนาดใหญ่	45	24.19
	ขนาดใหญ่พิเศษ	28	15.05
	รวม	186	100.00

จากตาราง 22 พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 60.22 เป็นเพศชาย และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 39.78 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.35 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.85 และอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.80 โดยมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 84.95 สำหรับ

ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ คือ ระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.28 และขนาดโรงเรียนมากที่สุด คือ ขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมาคือ ขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.42 และขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 24.19

2. ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ในภาพรวมสรุปได้ดังแสดงผลในตาราง 23

ตาราง 23 แสดงผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์		ระดับความเป็นประโยชน์	ความเป็นไปได้		ระดับความเป็นไปได้
	n = 186			n = 186		
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
1. หลักการของรูปแบบ						
รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดสนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลายสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.51	0.56	มากที่สุด	4.35	0.52	มาก
รวม	4.51	0.56	มากที่สุด	4.35	0.52	มาก

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์		ระดับความเป็นประโยชน์	ความเป็นไปได้		ระดับความเป็นไปได้
	n = 105			n = 105		
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
2. วัตถุประสงค์						
เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจนเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนมีทักษะและกระบวนการคิด	4.55	0.57	มากที่สุด	4.46	0.66	มาก
รวม	4.55	0.57	มากที่สุด	4.46	0.66	มาก
3. ระบบและกลไก						
3.1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)						
1) นโยบายการบริหารโรงเรียน						
1.1 โครงสร้างการบริหารงาน	4.52	0.59	มากที่สุด	4.33	0.48	มาก
1.2 วัสดุทัศนัย พันธกิจ และแผนพัฒนาการศึกษา	4.40	0.58	มาก	4.24	0.64	มาก
1.3 หลักสูตรการจัดการเรียน การสอนเน้นการคิด	4.60	0.56	มากที่สุด	4.42	0.56	มาก
1.4 การบริหารจัดการศึกษา	4.34	0.56	มาก	4.30	0.64	มาก
2) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา						
2.1 รูปแบบการบริหารงาน	4.37	0.58	มาก	4.20	0.70	มาก
2.2 ผู้นำทางการคิด (Mindset)	4.41	0.56	มาก	4.26	0.67	มาก
2.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.53	0.59	มากที่สุด	4.25	0.57	มาก
และนวัตกรรม						
2.4 คุณธรรม จริยธรรม	4.35	0.56	มาก	4.28	0.55	มาก
และค่านิยม						
2.5 ส่งเสริม สนับสนุน การปฏิบัติงานของครู	4.49	0.55	มาก	4.18	0.65	มาก

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์		ระดับความเป็นประโยชน์	ความเป็นไปได้		ระดับความเป็นไปได้
	n = 105			n = 105		
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
3) รูปแบบการสอนคิด						
3.1 การพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้	4.72	0.46	มากที่สุด	4.32	0.62	มาก
3.2 กระบวนการสอนและเครื่องมือการคิด	4.77	0.42	มากที่สุด	4.23	0.57	มาก
3.3 ขั้นตอนการออกแบบการสอน	4.81	0.40	มากที่สุด	4.03	0.76	มาก
3.4 กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด	4.70	0.46	มากที่สุด	4.40	0.67	มาก
4) สมรรถนะและทักษะของครู						
4.1 การสร้างวัฒนธรรมแห่งการคิด	4.43	0.60	มาก	4.08	0.69	มาก
4.2 การอบรมและพัฒนาครูด้านการสอนคิด	4.62	0.62	มากที่สุด	4.54	0.60	มากที่สุด
4.3 การขับเคลื่อนที่มพัฒนาการสอนคิด	4.48	4.48	มาก	4.31	0.66	มาก
4.4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล	4.63	0.48	มากที่สุด	4.29	0.58	มาก
5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด						
5.1 การจัดทำงบประมาณ	4.54	0.53	มากที่สุด	3.84	0.49	มาก
5.2 วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี	4.22	0.53	มาก	3.94	0.44	มาก
5.3 อาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้	4.39	0.54	มาก	4.11	0.60	มาก
5.4 มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้	4.50	0.53	มาก	4.02	0.53	มาก

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์		ระดับความเป็นประโยชน์	ความเป็นไปได้		ระดับความเป็นไปได้
	n = 105			n = 105		
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
3.2 ด้านกระบวนการ (Process)						
1) งานการจัดองค์กร	4.41	0.56	มาก	4.19	0.51	มาก
2) งานจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้	4.70	0.46	มากที่สุด	4.46	0.57	มาก
3) งานการนิเทศ กำกับติดตาม และรายงานผล	4.32	0.51	มาก	4.27	0.66	มาก
4) งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC)	4.61	0.49	มากที่สุด	4.41	0.57	มาก
3.3 ผลผลิต (Output)						
1) ด้านผู้เรียน	4.56	0.50	มากที่สุด	4.44	0.65	มาก
2) ด้านครู	4.68	0.47	มากที่สุด	4.39	0.54	มาก
3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา	4.47	0.50	มาก	4.28	0.57	มาก
4) ด้านสถานศึกษา	4.50	0.53	มาก	4.21	0.61	มาก
3.4 ผลลัพธ์ (Outcome)						
1) ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.55	0.50	มากที่สุด	4.54	0.61	มากที่สุด
2) ด้านคุณภาพการบริหารและการจัดการ	4.56	0.50	มากที่สุด	4.32	0.61	มาก
3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.64	0.48	มากที่สุด	4.69	0.46	มากที่สุด
3.5 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)						
ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกระบวนการดำเนินงาน	4.57	0.50	มากที่สุด	4.49	0.62	มาก
รวม	4.57	0.50	มากที่สุด	4.28	0.26	มาก
ภาพรวม	4.53	0.20	มากที่สุด	4.29	0.25	มาก

จากตาราง 23 พบว่า ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาพรวมมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$, S.D = 0.20) เมื่อจำแนกเป็นรายพบว่า ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่วนที่ 3 ระบบและกลไกของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$, S.D = 0.50) รองลงมา ได้แก่ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.55$, S.D = 0.57) และส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.51$, S.D = 0.56) จึงสรุปได้ว่า ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดผ่านเกณฑ์การประเมิน

ในส่วนของผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$, S.D = 0.25) เมื่อจำแนกเป็นรายส่วน พบว่า ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.46$, S.D = 0.66) รองลงมา ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.35$, S.D = 0.52) และส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ส่วนที่ 3 ระบบและกลไกของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$, S.D = 0.26) จึงสรุปได้ว่า ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดผ่านเกณฑ์การประเมิน

บทที่ 5

บทสรุป

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และ 3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร

การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสอนคิด รูปแบบและแนวคิดการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิด แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนสอนคิด โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วบันทึกในแบบสังเคราะห์เอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

2. การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด

การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

การศึกษาคำความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิด ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 201 คน โดยใช้แบบสอบถามองค์ประกอบการบริหารโรงเรียน

สอนคิด 3 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบและกลไก และประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ และ 3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยได้นำข้อมูลองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 รวมทั้งผลการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมายกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. การประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 11 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนคิดในประเทศไทย จบปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 เป็นผู้บริหารหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาและการบริหารงาน มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จบปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือนักวิชาการ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และแบบประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

(Content Analysis) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดไปใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปีการศึกษา 2563 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้มาจากจำนวนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด จำนวน 347 แห่ง จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการจัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.1 ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร พบว่า การบริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบัน มีกระบวนการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายที่สำคัญคือ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ และ 3) ระเบียบและกลไก ในส่วนของประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนสอนคิด ได้ข้อสรุปว่าจุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ ที่อยากให้เกิดกับโรงเรียนสอนคิด ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสอนคิด ได้ผลสรุปดังนี้

แนวทางในการพัฒนาคนให้มีทักษะกระบวนการคิด ทักษะการใช้ชีวิต ปรับเจตคติต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อการพัฒนารากฐานให้มั่นคง ยั่งยืน ยกย่องระดับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด สมองธรรมชาติ การเรียนรู้ของวัยนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน จึงได้แนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดองค์กร 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด และ 4) การพัฒนาครูสอนคิด และพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนได้นำกระบวนการปฏิบัติตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหาร ได้แก่ วางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ตรวจสอบ (Check) ปรับปรุง (Act) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 การจัดองค์กร พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ ขั้นวางแผน (Plan) กำหนดเป้าหมายการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม กำหนดเป้าหมายการวัด และการจัดทำแผนตามเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้บริหารดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) กระบวนการพัฒนารูปแบบโรงเรียนสอนคิดที่มีการตรวจสอบรูปแบบตามองค์ประกอบของรูปแบบการสอนคิด ประกอบด้วย หลักสูตรโรงเรียนสอนคิด แนวทางการพัฒนาโรงเรียนสอนคิด การสร้างความเข้าใจการสอนคิดในกระบวนการเรียนรู้ และการฝึกอบรมเต็มรูปแบบ ขั้นตรวจสอบ (Check) กิจกรรมที่พัฒนาครูด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ทุกคนมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการให้ครูร่วมมือกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชา ด้านประสบการณ์ การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผล ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และขั้นปรับปรุง (Act) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลงานที่ผลิต กระบวนการที่จัดทำ ทักษะที่ใช้ปฏิบัติ และบุคลิกภาพของแต่ละคน เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงออกทางความคิด โดยมีครูเป็นผู้รับฟัง และให้นักเรียนแต่ละคนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง

1.2.2 การจัดการเรียนรู้ พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ ขั้นวางแผน (Plan) จัดทำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์การจัดทำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการใช้กระบวนการคิดอย่างชัดเจน ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาโรงเรียนสอนคิด การกำหนดขอบเขตที่มุ่งสอนให้นักเรียนได้รู้ถึงกระบวนการเรียนรู้ที่รู้ว่าเรียนอย่างไร (How to Learn) มากกว่าการสอนให้มีเพียงความรู้ โดยที่ไม่ได้มีขีดความสามารถในการที่คิดหรือเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองขั้นตรวจสอบ (Check) ประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน และขั้นปรับปรุง (Act) การประเมินผลห้องเรียนที่ได้จาก

การค้นพบถึงความสำเร็จ การเชื่อมโยงระหว่างการสอนวิธีคิดต่าง ๆ มีการวัดและประเมินผลงานตนเองและผลงานผู้อื่นตามสภาพจริง ทุกคนได้รับการพัฒนาความรู้ ความคิด ระเบียบวินัย วิธีการขยายผลการจัด รูปแบบการเรียนการสอนคิดนั้นจะต้องสามารถบอกประโยชน์ที่จะได้รับเพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน

1.2.3 การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้
 ขั้นวางแผน (Plan) การศึกษาในแบบของพุทธิปัญญา เพื่อวางแผนการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนมีบทบาท คือ ผู้สรรค์สร้างที่แข่งขันในการให้ได้ความรู้ เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการค้นหาความหมายและโครงสร้าง (Imposing Structure) ซึ่งมุ่งเน้นทักษะการคิดในห้องเรียน ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนตามพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามวัย สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่มุ่งเน้นเนื้อหา ใช้เวลาเรียนไม่มาก ขั้นตรวจสอบ (Check) การบันทึกและรวบรวมข้อมูลจากการเชื่อมโยงระหว่างการสอนวิธีคิดต่าง ๆ กับผลลัพธ์ของการเรียนรู้ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวที่มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอแนวคิดของตน (ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง) มายังห้องเรียน และขั้นปรับปรุง (Act) มีเครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายเพื่อการประเมินครูตามสภาพจริงจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.2.4 การพัฒนาครูสอนคิด พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้
 ขั้นวางแผน (Plan) จัดทำแผนงาน แนวทางการดำเนินงาน เป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติตามให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) การจัดอบรม ประชุมชี้แจงคณะครู เพื่อให้ทราบเป้าหมายของการดำเนินการตามแผน และการประเมินเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนต่อเนื่อง สามารถเกิดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการศึกษาให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ หลังอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์สูงสุด ขั้นตรวจสอบ (Check) การแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาการสอนคิด จัดตั้งคณะทำงานหรือกลุ่มย่อยของครูที่มาจากหลายวิชาในโรงเรียนเพื่อให้ความมั่นใจว่า จะเกิดการสื่อสารและการร่วมมือระหว่างกันที่ดี รวมทั้งที่มีการจัดสรรบทบาทให้แก่บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการสอนคิด แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาความสามารถ การคิดของผู้เรียน และขั้นปรับปรุง (Act) การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายเอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมพัฒนาทักษะการคิด มีการดำเนินการจัดหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้เหมาะสมกับการจัด

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน และด้านการให้บริการ

1.3 ผลการศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนสอนคิด

1.3.1 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดเป็นรายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดคือ ระบบและกลไก รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ และรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักการของรูปแบบ โดยจำแนกเป็นประเด็น ดังนี้

1) ด้านหลักการของรูปแบบ พบว่าข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านหลักการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด มุ่งที่จะสร้างโรงเรียนที่บุคลากรทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ รองลงมา คือ สถานศึกษามีระบบการจัดการจัดการศึกษาที่สนับสนุนให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการสอนคิดไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียนเพื่อการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาคือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างชัดเจน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สถานศึกษามีแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการบูรณาการสามารถเรียนรู้ได้ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2) ด้านวัตถุประสงค์ พบว่าข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านวัตถุประสงค์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดและวางระบบบริหารงานที่ชัดเจนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รองลงมาคือ สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการพัฒนาหรือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการเป็นโรงเรียนการสอนคิดและเป็นแบบอย่างสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้ ต่อมาคือ สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ

สถานศึกษามีการบริหารจัดการภายในเชิงระบบ (System Theory) ที่เน้นกระบวนการ (Processes) สามารถคิดเชิงระบบ สะท้อนความคิดได้อย่างมีลำดับขั้นตอน มีระเบียบวิธีการคิดที่มีรูปแบบและหลักการและสามารถถ่ายทอดความคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) ด้านระบบและกลไก พบว่าข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบ การบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านระบบและกลไก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกคือ สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีการสำรวจความต้องการ เพิ่มทักษะการคิดและกระบวนการเรียนรู้ และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับพลวัตที่จะเกิดในอนาคต และตรงความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น รองลงมาคือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีพฤติกรรมในการบริหารที่มีหลักการ มีความสามารถบริหารทีมงานที่ร่วมมือ ร่วมแรงกันดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร สร้างแนวคิดในการบริหาร เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ต่อมาคือ ครูมีการสอนเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม ทักษะการคิดอย่างหลากหลาย ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูมีกระบวนการสอน ไม่มุ่งเน้นเนื้อหา โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดแทนการเรียน เพื่อท่องจำเนื้อหา

1.3.2 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน สอนคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านคุณภาพกระบวนการบริหาร และการจัดการ โดยจำแนกเป็นประเด็น ดังนี้

1) ด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผล ของการบริหารโรงเรียนสอนคิดด้านคุณภาพผู้เรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ผู้เรียน เกิดความรู้และเข้าใจในเรื่องที่ศึกษามากกว่าการท่องจำแต่บทเรียน มีความสามารถในการคิด อย่างเป็นระบบและคิดได้ตลอดเวลา มีความพึงพอใจต่อการคิด สนุกกับการถาม และการหา คำตอบด้วยตนเอง ผ่านเครื่องมือการคิด และมีความสุขในห้องเรียนและการมาโรงเรียน รองลงมา คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผน การทำงาน ดำเนินงานตามแผนอย่างรอบคอบ เอาใจใส่ มานะ พากเพียร มีการตรวจสอบ ทบทวนการทำงานเป็นระยะ ๆ จนงานที่ดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดจนสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ต่อมาคือ ผู้เรียนมีผลการประเมิน

สมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ผู้เรียนรู้จักวิธีการหาข้อมูล มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ปลอดภัย มีประสิทธิภาพหรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล

2) ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ พบว่า ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สถานศึกษานำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สถานศึกษามีการบริหารและพัฒนาบุคลากรของทางโรงเรียนนำไปสู่การสร้างโรงเรียนสอนคิด ต่อมาคือ สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สถานศึกษา มีการจัดองค์การ โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูง และปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์

3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการสอน คิด ทั้งในและนอกสถานศึกษา รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนคิด วางแผน กำกับ ควบคุม และตรวจประเมินการคิดของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและเป็นระบบ ต่อมาคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้ประสบการณ์ใหม่ และนำไปสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้

ผลจากการศึกษาขององค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในข้อ 1.1-1.3 ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด จะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ และ 3) ระบบและกลไก และจากการศึกษาประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้น

ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด ด้านการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดองค์การ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด และ 4) การพัฒนาครูสอนคิด โดยแต่ละองค์ประกอบนำกระบวนการ PDCA มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหาร ประกอบด้วย วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Act) ผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษารายองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าวไปจัดทำร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แบ่งเป็น 2 ส่วนได้ผลสรุป ดังนี้

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด หลังจากการตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบด้านความครอบคลุมและความเหมาะสม โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาจึงได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Output) ด้านผลลัพธ์ (Outcome) และด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลายสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและกระบวนการคิด

2.1.3 ระบบและกลไก

1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1) นโยบายการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.1.1) โครงสร้างการบริหารงาน

สถานศึกษา

1.1.2) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ตามบริบท

1.1.3) หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิด

1.1.4) การบริหารจัดการศึกษา

1.2) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.2.1) รูปแบบการบริหารงาน

1.2.2) ผู้นำทางการคิด (Mindset)

1.2.3) ภาวะผู้นำทางวิชาการและนวัตกรรม

1.2.4) คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

1.2.5) ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู

1.3) รูปแบบการสอนคิด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1.3.1) การพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้

1.3.2) กระบวนการสอนและเครื่องมือการคิด

1.3.3) ขั้นตอนการออกแบบการสอน

1.3.4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด

1.4) สมรรถนะและทักษะของครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย

ดังนี้

1.4.1) การสร้างวัฒนธรรมแห่งการคิด

1.4.2) การอบรมและพัฒนาครูด้านการสอนคิด

1.4.3) การขับเคลื่อนทีมพัฒนาการสอนคิด

1.4.4) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

1.5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย

ดังนี้

1.5.1) การจัดทำงบประมาณ

1.5.2) วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี

1.5.3) อาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้

1.5.4) มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการบริหาร

จัดการ และการเรียนรู้

2) ด้านกระบวนการ (Process) โดยนำกระบวนการปฏิบัติตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารในทุกขั้นตอน มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1) งานการจัดองค์กร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

2.1.1) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาด้านการคิด

2.1.2) วางแผนจัดโครงสร้างและระบบการบริหารงาน

2.1.3) สร้างทีมงานขับเคลื่อนกระบวนการสอนคิดของสถานศึกษา

2.1.4) พัฒนาบุคลากรไปสู่การสร้างโรงเรียนสอนคิด

2.1.5) นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนางาน

2.2) งานจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

2.2.1) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิด และจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.2) วางแผนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสอนคิด

2.2.3) จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นการคิด (Thinking Whiteboard)

2.2.4) จัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ Active Learning โดยใช้วิธีการสอนและเครื่องมือคิด ครอบคลุมทุกชั้นเรียน

2.2.5) ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้

2.2.6) นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.2.7) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

2.3) งานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

2.3.1) วางแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลอย่างเป็นระบบ

2.3.2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการนิเทศ

2.3.3) จัดระบบการนิเทศภายใน

2.3.4) กำกับติดตามการดำเนินงาน

2.3.5) ประเมินผลและรายงานผลการจัดการเรียนการสอน

2.3.6) นำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ให้มีประสิทธิภาพ

2.4) งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

2.4.1) วางแผนการพัฒนาครูด้านการสอนคิด

2.4.2) วางแผนจัดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2.4.3) จัดอบรมสัมมนาเรื่องการสอนคิดอย่างต่อเนื่อง

2.4.4) ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนคิด

ทั้งในและนอกสถานศึกษา

2.4.5) ให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา

และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

3) ผลผลิต (Output) มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1) ด้านผู้เรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

3.1.1) มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดี เก่ง มีความสุข

3.1.2) มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.1.3) มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

และคิดแก้ปัญหา

3.1.4) มีทักษะการทำงานและมีคุณธรรม

3.2) ด้านครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

3.2.1) มีทักษะการสอนคิดผ่านการใช้คำถามที่ดี

3.2.2) มีกระบวนการและเครื่องมือการคิด

3.2.3) ออกแบบการเรียนการสอนที่ถูกต้อง

3.2.4) เปลี่ยนแนวทางและวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้

ของผู้เรียน

3.2.5) ให้ความสำคัญและใช้กระดานแห่งการคิด (Thinking Whiteboard)

3.2.6) ใช้เครื่องมือการคิด (Thinking Tools)

3.3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

3.3.1) มีความเป็นผู้นำการเรียนรู้ยุคใหม่ พาคิด พาหน้า พาทำ พาพัฒนาทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

3.3.2) มีการกำหนดเป้าหมายและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง

3.3.3) มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

3.4) ด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

3.4.1) เป็นองค์กรที่นำเชื่อถือ

3.4.2) มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างวัฒนธรรม

องค์กร

3.4.3) เป็นวัฒนธรรมคุณภาพ ด้วยรูปแบบโรงเรียนการสอนคิด

4) ผลลัพธ์ (Outcome) มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

4.1) ด้านคุณภาพผู้เรียน

4.2) ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ

4.3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ

5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามกระบวนการดำเนินงาน

2.2 ผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความครอบคลุมในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมินในส่วนของความเหมาะสม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

จากผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาพรวมแต่ละส่วนมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมินในส่วนของความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในภาพรวมแต่ละส่วน มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.1 จากผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสอนคิดและแนวทางการบริหาร พบว่าองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดจะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ และ 3) ระบบและกลไก ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 2) ด้านกระบวนการ (Process) 3) ด้านผลผลิต (Output) 4) ด้านผลลัพธ์ (Outcome) และ 5) ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ได้ข้อค้นพบซึ่งสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1.1.1 หลักการของรูปแบบ สามารถนำไปใช้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนมีความตระหนักและพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อเนื่องต่อไป สอดคล้องกับ ปรีชาติ ชมชื่น (2555, หน้า 10) สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นแบบจำลองใช้เป็นตัวแทน เป็นชุดปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นหลักการ แนวคิดที่แสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้เห็นเป็นภาพหรือข้อความอย่างง่ายเกี่ยวกับการลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเชิงแผนผัง หรือทำเลียนแบบเพื่อสร้างสัญลักษณ์ที่แท้จริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นรูปธรรมและเป็นระบบ และคีฟส์ (Keeves, 1988, p. 559) ที่ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ

หมายถึง สิ่ง que แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

1.1.2 วัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน มีจุดมุ่งหมายให้สถานศึกษาพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในด้านความสามารถในการคิด ตั้งที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับ ปรึชาติ ชมชื่น (2555, หน้า 12) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า ควรมีองค์ประกอบหลัก คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ 3) ระบบงาน และกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ และ 5) แนวการประเมินรูปแบบ โดยมีคำอธิบายศัพท์เฉพาะประกอบรูปแบบ พร้อมมีเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

1.1.3 ระบบและกลไก เป็นขั้นตอนการดำเนินการบริหารโรงเรียนสอนคิด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การพัฒนารูปแบบ โดยสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบตามหลักวิชาการ ควรมีลักษณะ เป็นระบบโดยประกอบด้วย 5 ประการ คือ 1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากร หรือสิ่งจำเป็นที่ต้องนำเข้าสู่ระบบเพื่อก่อให้เกิดการทำงาน ทั้งนี้ทรัพยากรของระบบ จะมีรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้น กับประเภทของระบบกับสถานศึกษาโดยปัจจัยนำเข้า เช่น นักเรียน หลักสูตร วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร เป็นต้น 2. กระบวนการ (Process) หมายถึง การแปรสภาพปัจจัยนำเข้า หรือทรัพยากรให้เปลี่ยนเป็นผลผลิต ทั้งนี้กระบวนการจะมีลักษณะใด ขึ้นอยู่กับประเภทของระบบเช่นกัน โดยกระบวนการสำหรับระบบของสถานศึกษา เช่น การบริหารจัดการศึกษา การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน เป็นต้น ซึ่งกระบวนการเป็นหน้าที่หรือกิจกรรมหลักที่ผู้บริหารต้องกำหนดแนวทาง โดยนำกระบวนการ ปฏิบัติตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหาร ได้แก่ วางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ตรวจสอบ (Check) ปรับปรุง (Act) 3. ผลผลิต (Output) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของระบบ โดยผลผลิตสำหรับระบบ ของสถานศึกษา เช่น ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและความพึงพอใจ ของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากร 4. ผลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ส่วนที่ส่ง ผลกระทบต่อระบบ โดยสามารถใช้เป็นกลไกในการควบคุมการทำงานของระบบให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อบกพร่องของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพได้ และ 5. สภาพแวดล้อม (Environment) หมายถึง สภาพ ที่อยู่แวดล้อมระบบโดยสภาพแวดล้อมสำหรับระบบของสถานศึกษา (Kast and Rosenzweig,

1985, p. 112) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิณณวัตร กิ่งแก้ว (2556, หน้า 219–220) ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักการ ประกอบด้วย (1) หลักการทั่วไป (2) หลักการกำกับรูปแบบ (3) หลักการธรรมาธิปไตย (4) หลักการธรรมาภิบาล (5) หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) ด้านลักษณะที่เป็นเลิศ ประกอบด้วย (1) สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนที่ดี (2) สภาพทรัพยากรบุคคล ผู้บริหาร ครู เป็นบุคลากรมืออาชีพ (3) กระบวนการเรียนรู่มุ่งเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด (4) ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาการทุกด้าน มีความรู้คุณธรรม 3) ด้านขั้นตอนการเลือกรูปแบบประกอบไปด้วย ขั้นที่ 1 มีการศึกษาและการเตรียมการ ขั้นที่ 2 มีการวางแผนปฏิบัติการเลือกรูปแบบ ขั้นที่ 3 มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน ขั้นที่ 4 มีการประเมินผลในการดำเนินงาน ขั้นที่ 5 มีการสรุปผลในการเลือกรูปแบบเพื่อปรับปรุง โดยมีความสัมพันธ์กับการบริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป

สำหรับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ และ 3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตรวี ชื้อสัตย์ (2564, หน้า 288) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของโรงเรียน จากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ

1.2 จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิด จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนสอนคิด พบว่า ได้แนวทางในการพัฒนาคนให้มีทักษะกระบวนการคิด ทักษะการใช้ชีวิต ปรับเจตคติต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อการพัฒนาฐานให้มั่นคง ยั่งยืนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด สนองธรรมชาติการเรียนรู้ของวัยนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ชัดเจน จึงได้แนวทาง

การบริหารโรงเรียนสอนคิดในการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดองค์กร 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด และ 4) การพัฒนาครูสอนคิด โดยแต่ละขั้นตอนนำกระบวนการ PDCA มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหาร ประกอบด้วย วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Act) ที่ปรากฏ เช่นนั้นเป็นเพราะว่า แนวการจัดการศึกษาโดยจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ตัวบ่งชี้ คือ การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนทุกระบบ สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาส และสามารถเข้าถึงหลักสูตรต่าง ๆ ที่จัดไว้ได้อย่างทั่วถึง องค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัย มีการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ การให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 10-12) ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุญญพัฒน์ สิงห์จารย์ (2564, หน้า 146-147) ทำการศึกษาการพัฒนาแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ พบว่า 1. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ในแต่ละด้านใช้กระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ขั้น คือ ขั้นการวางแผน การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ขั้นการดำเนินการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ขั้นการตรวจสอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และขั้นการปรับปรุงการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และ 2. กระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ขั้นการวางแผนการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ขั้นการดำเนินการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ขั้นการตรวจสอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและขั้นการปรับปรุงการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

1.3 ผลการศึกษาองค์ประกอบและประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

1.3.1 จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียน

สอนคิดเป็นรายด้าน พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ระบบและกลไก รองลงมา คือ วัตถุประสงค์ และรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักการของรูปแบบที่ปรากฏเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารตามหลักวิชาการเป็นผลให้ได้องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมในการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่สามารถนำผู้เรียนไปสู่การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 8-9) ซึ่งผลการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาลีรัฐ มานะเลิศ (2562, หน้า 43) ทำการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้โรงเรียนแห่งการสอนคิดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการตรวจสอบโมเดลเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้โรงเรียนแห่งการสอนคิดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านระบบองค์การ 2) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านผู้เรียน 5) ด้านการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งสิ้น 17 ตัวบ่งชี้ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ผลการตรวจสอบ ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้โรงเรียนแห่งการสอนคิดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อการนำไปใช้โดยรวมแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านระบบองค์การ ด้านผู้เรียน และด้านการใช้เทคโนโลยี ตามลำดับ

1.3.2 จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิดจากรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กระบวนการบริหารและการจัดการ ที่ปรากฏเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิดมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบในแต่ละด้านทำให้สังเกตเห็นผลได้ว่าเมื่อนำไปใช้จะทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่ได้วางแผนงานบุคลากรเพื่อใช้ในการประสานและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคคล พร้อมทั้งมีการประเมินผล

การปฏิบัติงานพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ระบุถึงกลยุทธ์การจัดการศึกษา ท้องถิ่นในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน มีความประพฤติดี ยึดมั่นในจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครู สำนึกในหน้าที่สามารถประสานงานกับทุกฝ่าย ตลอดจนปฏิบัติตามหน้าที่ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549, หน้า 3-5) ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพจน์ หนองมีทรัพย์ (2559, หน้า 139-140) ทำการศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า 1. การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิด ของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การบริหารวิชาการและสามารถแยกรายละเอียดเป็นรายด้านได้ ดังนี้ 1.1 ด้านการบริหารวิชาการ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุด คือ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การประสาน ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดสรร งบประมาณ รองลงมา คือ การจัดทำและนำเสนอ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง รองลงมาคือการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อย ที่สุด คือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 1.4 ด้านการบริหารทั่วไป โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดระบบ การบริหารและพัฒนาองค์กร รองลงมา คือ งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด มีประเด็นสำคัญในการอภิปราย ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุน ให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมชัย จรรยาไพบุลย์ (2555, หน้า 13) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบเป็นแบบอย่างในการดำเนินการใด ๆ ที่แสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างทางความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษาให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบของรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะของปรากฏการณ์ วัตถุประสงค์ของผู้สร้างและการพัฒนารูปแบบเป็นสำคัญ ดังความหมายของรูปแบบที่ว่า เป็นแบบจำลองโครงสร้างของความสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นชุดปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเป็นหลักการ โดยแสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้เห็นเป็นภาพหรือข้อความอย่างง่ายเกี่ยวกับการลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเชิงแผนผัง หรือทำเลียนแบบเพื่อสร้างสัญลักษณ์ที่แท้จริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นรูปธรรมและเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและกระบวนการคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขจรศักดิ์ ไทยประยูร (2560, หน้า 152) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาเนื้อหาแบบบูรณาการเกี่ยวกับความรู้ที่ใช้ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ลักษณะของรูปแบบต้องเป็นแนวทางที่นำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาที่สามารถพิสูจน์และทดสอบได้เชิงประจักษ์ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและโครงสร้างที่สามารถอธิบายได้ช่วยสร้างความคิดรวบยอดและช่วยขยาย สอดคล้องกับที่ ปรีชาดี ชมชื่น (2555, หน้า 12) ที่สรุปว่า รูปแบบต้องประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของรูปแบบเป็นสำคัญ

องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก เป็นขั้นตอนการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนสอนคิดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติและปัจจัยต่าง ๆ เป็นกลไกในการดำเนินงานโรงเรียนสอนคิด (Thinking School) ให้บรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลผลิต (Output) 4) ผลลัพธ์ (Outcome) และ 5) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายทิพย์ ยะพู่ (2556, หน้า 84) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการประเมินหน่วยประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และที่ปัพพัตน์ สันตะวัน (2551 หน้า 268) ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่างเป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบตามทฤษฎี

เชิงระบบ ทั้งนี้เพราะทฤษฎีเชิงระบบมีหลักการและแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรที่สำคัญอันได้แก่ หลักการของความมีเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ ทฤษฎีเชิงระบบเชื่อว่าปัญหาทางการบริหารที่เกิดขึ้นมักจะมาจากสาเหตุที่มากกว่าหนึ่งสาเหตุ รวมถึงทฤษฎีเชิงระบบ จะมีกระบวนการในการปรับเปลี่ยนและป้อนข้อมูลย้อนกลับ เพื่อบอกให้รู้ว่าระบบมีการเบี่ยงเบนอย่างไร ควรจะแก้ไขที่องค์ประกอบใดของระบบ

ในแต่ละองค์ประกอบของระบบและกลไก มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ 1) นโยบายการบริหารโรงเรียน 2) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา 3) รูปแบบการสอนคิด 4) สมรรถนะและทักษะของครู และ 5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนคิด โดยในการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ปัจจัยนำเข้าควรปรับเปลี่ยนให้เป็นกระบวนการหรือคุณลักษณะและศักยภาพของครูและบุคลากร หรือสมรรถนะและทักษะของครู และเพิ่มเติมให้มีปัจจัยอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการสอนคิดเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการสอนคิด งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่

ซึ่งสอดคล้องกับทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญ 4 M คน ประกอบด้วย (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) การจัดการ (Management) (สมคิด บางโม, 2548, หน้า 61) และสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของ P21 (Partnership for 21st Century Learning) ระบุในการอบแนวคิดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในส่วนของการจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ โดยการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก มีจุดเด่นอยู่ในด้านที่ 2 คือ ด้านกระบวนการ (Process) มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ

- 1) งานการจัดองค์กร
- 2) งานจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้
- 3) งานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล
- 4) งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC)

ในการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า กระบวนการในแต่ละขั้นตอนยังขาดการจัดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการใช้กระบวนการคิดอย่างชัดเจน จึงได้มีการเพิ่มเติมกระบวนการให้เป็นงานการจัดองค์กร การจัดการเรียนรู้ ควรปรับเป็นงานจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้ การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิด ควรตัดออก

เนื่องจากมีความคล้ายกันในการจัดการเรียนรู้ และแก้ไขเป็นงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล การพัฒนาครูสอนคิด ควรปรับเป็นงานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรต่อไป

โดยมีแนวทางปฏิบัติตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ดังนี้ วางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do) ตรวจสอบ (Check) ปรับปรุง (Act) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 กระบวนการย่อยนี้ มีตัวแปรขององค์ประกอบที่สอดคล้องกระบวนการบริหาร POSDCORB ของ Gulick and Urwick (1973, p. 21 อ้างอิงใน จันทราณี สงวนนาม, 2553, หน้า 34-36) และสอดคล้องกับกระบวนการบริหาร PDCA ของ Kano (1985, p. 68 อ้างอิงใน กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ, 2557, หน้า 36) ที่เน้นกระบวนการและผลลัพธ์วงจรการบริหารคุณภาพหรือ PDCA ให้ความสำคัญกับกระบวนการค่อนข้างมาก โดยพยายามเน้นถึงการป้องกันการเกิดซ้ำของปัญหา เพื่อการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นแนวทางเพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต เป็นการวางแผนกำหนดเป้าหมายการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม กำหนดเป้าหมายการวัดและการจัดทำแผนตามเป้าหมาย โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบที่มีการแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาการสอนคิด จัดตั้งคณะทำงานหรือกลุ่มย่อยของครูที่มาจากหลายวิชาในโรงเรียนเพื่อให้ความมั่นใจว่าจะเกิดการสื่อสารและการร่วมมือระหว่างกันที่ดี รวมทั้งมีการจัดสรรบทบาทบุคลากรทำหน้าที่เป็นทีมขับเคลื่อนกระบวนการสอนคิดของสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการสอนคิด พัฒนาความสามารถการคิดของผู้เรียน และการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้บริหารดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นบรรทัดฐาน ในการปฏิบัติงานให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดองค์กร โดยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) งานการจัดองค์กร นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา และเป็นแนวทางเพื่อมุ่งสู่ผลสำเร็จที่คาดหวังในอนาคต เป็นการวางแผน กำหนดเป้าหมายการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม กำหนดเป้าหมายการวัดและการจัดทำแผนตามเป้าหมาย โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบที่มีการแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาการสอนคิด จัดตั้งคณะทำงานหรือกลุ่มย่อยของครูที่มาจากหลายวิชาในโรงเรียนเพื่อให้ความมั่นใจว่าจะเกิดการสื่อสารและการร่วมมือระหว่างกันที่ดี รวมทั้งมีการจัดสรรบทบาทบุคลากรทำหน้าที่เป็นทีมขับเคลื่อนกระบวนการสอนคิดของสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการสอนคิด พัฒนาความสามารถการคิด

ของผู้เรียนและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้บริหารดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน ให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรวิ ชื่อสัตย์ (2564, หน้า 294–295) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีวิสัยทัศน์ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนย่อมมีวิธีการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการบริหารสถานศึกษาที่มีความชัดเจน แสดงออกถึงภาพในอนาคตที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเป้าหมายของสถานศึกษา นอกจากนี้ The Wallace Foundation (2012, p. 12) มุลินิธิให้ทุนสนับสนุนโครงการส่งเสริมความเป็นผู้นำการศึกษาใน 24 รัฐ ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Shaping a Vision of Academic Success for all Students) ได้เสนอแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลควรนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป้าหมาย คือ การสร้างวิสัยทัศน์เพื่อความสำเร็จทางวิชาการสำหรับนักเรียน ความเข้าใจและมีส่วนร่วมของบุคลากรในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

2) งานจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้ เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาตามภาระงาน มอบหมายงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการจัดการเรียนรู้และการออกแบบการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพได้ เนื่องจากทำให้ทราบขอบเขตแสดงให้เห็นการวางแผนจัดทำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดของสถานศึกษา โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดทำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการใช้กระบวนการคิดอย่างชัดเจน เพื่อวางแผนการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนมีบทบาท คือ ผู้สรรค์สร้างที่แข่งขันในการให้ได้ความรู้ เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการค้นหาความหมายและโครงสร้าง (Imposing Structure) ซึ่งมุ่งเน้นทักษะการคิดในห้องเรียนที่นับว่าเป็นเรื่องสำคัญ ดังงานวิจัยของ ปุณณัตถ์ ไชยคำ (2561, หน้า 339) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย เน้นกระบวนการบริหารและการจัดการงาน 4 ฝ่าย คือ งานวิชาการงานงบประมาณงานบุคลากร งานบริหารทั่วไป ตั้งแต่กระบวนการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย การจัดการรูปแบบโครงสร้างขององค์กร การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน การเลือกสรรคนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน การควบคุมให้งานที่ทำบรรลุผลสำเร็จเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล

มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วรชัย ภิรมย์ (2559, หน้า 232-233) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยการบริหารเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน มีการคัดเลือกบุคลากรในการทำงาน โดยอาศัยความรู้ความสามารถและความพึงพอใจเป็นหลัก เพื่อให้การดำเนินงานในโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) งานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผล ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการบริหารสถานศึกษา เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สำเร็จได้อย่างยั่งยืนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย จะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ทั้งด้านโครงสร้าง กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษา และการปรับองค์กร ตลอดจนการดำเนินงานในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา เป็นการกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา มีระบบงาน ขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และหลักเกณฑ์ประเมิน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม การปฏิบัติงานและประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์ ทั้งในส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลงานที่ผลิต กระบวนการที่จัดทำ มีการประเมินผลห้องเรียนที่ได้จากการค้นพบถึงความสำเร็จ การเชื่อมโยงระหว่างการสอนวิธีคิดต่าง ๆ มีการวัดและประเมินผลงานตนเองและผลงานผู้อื่น ตามสภาพจริง ทุกคนได้รับการพัฒนาความรู้ ความคิด ระเบียบวินัย วิธีการขยายผล การจัดรูปแบบการเรียนการสอน Thinking School นั้นจะต้องสามารถบอกประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในการนำความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้แบบ Thinking School มาใช้เพื่อการพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน มีเครื่องมือวัดและประเมินผล อย่างหลากหลาย เพื่อการประเมินครูตามสภาพจริง จากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล ปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานประเมินตนเอง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม วางแผน ปรับปรุง และพัฒนา อีกทั้งร่วมรับผิดชอบ ต่อผลการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรชร ปราชันท์ (2560, หน้า 266-267) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระบบของสถานศึกษาที่เอื้อต่อ การส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรม คือ เน้นบริหารแบบบูรณาการเข้า

ด้วยกันเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างลงตัว มีปฏิสัมพันธ์กับทุกฝ่ายเพื่อถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานมาปรับปรุง โดยมีระบบการให้รางวัลและการยอมรับ ระบบการจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร หากสถานศึกษามีระบบการติดตาม ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และมีระบบการสร้างขวัญ และกำลังใจที่เหมาะสมจะส่งผลให้บุคลากรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดแนวคิดใหม่ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างหลากหลาย ส่วน Sherwood (2001, p. 24) กล่าวถึง การวัดผลการปฏิบัติงานเป็นการตรวจสอบและควบคุมในทุก ๆ ขั้นตอน หรือกระบวนการทำงาน ซึ่งการวัดผลการปฏิบัติงานจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการวัดที่ครอบคลุมการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่อยู่ในกระบวนการที่ทำให้เกิดนวัตกรรม ส่วน Holder and Matter (2008, p. 32, Online) กล่าวว่า การประเมินผลการทำงาน (Performance Appraisal) จะต้องมีการประเมินผลการทำงานที่เชื่อมโยงกับความสำคัญของพันธกิจและงานที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาเพื่อให้พนักงานได้มีการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานของตน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้รับประโยชน์จากความสำเร็จขององค์กร และ สารีจันท์ ขจรจันทะ (2560, หน้า 181-185) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรมภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งการพัฒนากระบวนการบริหารภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนากระบวนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน พัฒนาระบบการประเมินและการรับรองคุณภาพ มีการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างสม่ำเสมอและจัดระบบการประกันคุณภาพให้มีคุณภาพ และมาตรฐานไม่แตกต่างกันระหว่างสถานศึกษาช่างอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่

4) งานพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้ครูสอนคิด (PLC) เป็นการกำหนดกิจกรรมที่พัฒนาครูด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ทุกคนมีส่วนร่วมกันที่จะเรียนรู้ว่าจะคิดสะท้อนมุมมองอย่างมีวิจารณญาณอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการให้ครูร่วมมือกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชา ด้านประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน บันทึกและรวบรวมข้อมูลจากการเชื่อมโยงระหว่างการสอน วิธีคิดต่าง ๆ กับผลลัพธ์ของการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบโรงเรียนสอนคิดที่มีการตรวจสอบรูปแบบตามองค์ประกอบของรูปแบบการสอนคิด ประกอบด้วย หลักสูตรโรงเรียนการสอนคิด แนวทางการพัฒนาโรงเรียนการสอนคิด การสร้าง

ความเข้าใจการสอนคิดในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดอบรมสัมมนาเรื่องการคิดอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองพรรณ ปัญญาอุดมกุล (2563, หน้า 285-290) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการใช้กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านนาอ้อมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการใช้กระบวนการ PLC เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ได้ผลดังนี้ 1. การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา (Goal) 2. การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Strategy) 3. การร่วมกันสะท้อนคิดเพื่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ (Reflection for Development) 4. ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการปฏิบัติจริง (Learning Activities and Observation) 5. การร่วมกันสะท้อนคิดการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Debrief) 6. สรุปผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การนำสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้รอบใหม่ต่อไป (Next Step) สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล (2562, หน้า 11) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) กล่าวคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นนวัตกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการพัฒนาศักยภาพผู้สอนและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นความร่วมมือร่วมใจกันทางวิชาการของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ช่วยเหลือสนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกันทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลการประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นต่อรายละเอียดของความครอบคลุมในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน ในส่วนของความเหมาะสม พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสร้างขึ้นโดยแสดงให้เห็นถึงการมีองค์ประกอบหรือระบบย่อยที่มีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อปฏิบัติหน้าที่หรือทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบใหญ่ที่เป็นภาพรวม (Kast and Rosenzweig, 1985, p. 102) แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน (คัมภีร์ สุดแท้, 2553, หน้า 72) มีความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) ระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา (Associative

Relationship) สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่เกิดขึ้น สามารถใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย (Keeve, 1988, p. 560) จึงทำให้ผลการตรวจสอบรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างเป็นเอกฉันท์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิณฉัตร กิ่งแก้ว (2556, หน้า 224-225) ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า การประเมิน รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ที่เกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมาก ไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหาร งานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหาร งบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล

3. การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร โรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ผลการประเมิน ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด ในภาพรวมมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนของผลการประเมิน ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนารูปแบบ การบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยผ่าน กระบวนการต่าง ๆ มาอย่างเป็นขั้นตอนและเหมาะสม รวมทั้งในการสร้างรูปแบบมีกรอบ แนวคิด หลักการ ทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนได้ผ่านการตรวจสอบความครอบคลุม และความเหมาะสมของรูปแบบ โดยได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จึงทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องสัมพันธ์กันมีประโยชน์ ี่มีความเป็นไปได้ต่อสถานศึกษาในการนำแนวทางไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alkin (1969, pp. 2-7) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CSE (Center for the study of Evaluation Approach) จุดเน้นของการประเมินตามแนวคิดของอัลคิน คือ การประเมินเพื่อ การตัดสินใจ อัลคินได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขต ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโครงการ และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ อร่าม วัฒนะ (2561, หน้า 202) พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
องค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้อง
ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การดำเนินการตามรูปแบบโรงเรียนสอนคิดสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
จะสำเร็จได้หน่วยงานต้นสังกัด ควรสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบโรงเรียนสอนคิดไปใช้
และทำการประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนที่จะส่งผลให้การบริหาร
โรงเรียนตามรูปแบบโรงเรียนสอนคิดสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดประสบความสำเร็จ
ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์สภาพบริบท เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการ
บริหารงาน มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูง มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการเรียนรู้ นิเทศ
กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง

3. การกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่แนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดเป็น
กระบวนการที่ต้องมีความชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องตระหนักและเห็น
ความสำคัญของการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการพัฒนาศึกษาที่เน้น
การสอนคิดและต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับนโยบายการศึกษาจนถึงระดับผู้ปฏิบัติ
ปรับโครงสร้างองค์กรและจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสอนคิด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดสำหรับโรงเรียนทางเลือกที่ส่งเสริม
ทักษะการคิดของนักเรียนที่มีบริบทแตกต่างออกไป เพื่อบรรลุผลสู่โรงเรียนสอนคิด

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนสอนคิด

3. ควรศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดไปใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2550). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2549). **มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). **สถิติข้อมูลโรงเรียน สังกัดองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น**. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2563, จาก <http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet>.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2560). **รายงานสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปี 2560**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น.
- กรมสามัญศึกษา. (2545). **การวางแผนกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3)**. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- กิตติศักดิ์ พลอยพานิชเจริญ. (2557). **การบริหารเพื่อคุณภาพโดยรวม**. กรุงเทพฯ: สมาคม ส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น).

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). **การจัดการเรียนรู้อาหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **จอมปราชญ์นักการศึกษา: สังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและพัฒนาคน**. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). **การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์ สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เกษม เมฆินทรีย์. (2559). **ยุทธศาสตร์และการปฏิรูปสู่การเป็นไทยแลนด์ 4.0**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษม วัฒนชัย. (2546). **ธรรมนูญกับบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา. .
- โกวิท พวงงาม. (2550). **การปกครองท้องถิ่นไทย: เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ขจรศักดิ์ ไทยประยูร. (2560). **รูปแบบการพัฒนาเนื้อหาแบบบูรณาการเกี่ยวกับความรู้ที่ใช้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ครรชิต มาลัยวงศ์. (2557). **เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2563, จาก http://www.drkanthit.com/general_articles/articles/general_24.html.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). **การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก**. วิทยานิพนธ์ ค.ศ., มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- จันทราณี สงวนนาม. (2545). **ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- จันทราณี สงวนนาม. (2553). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.
- จิณณวัตร กิ่งแก้ว. (2556). **การพัฒนาแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม**. วิทยานิพนธ์ ค.ศ., มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.

- จิตรวี ชื่อสัตย์. (2564). **คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- จตุพร อัครโสวรรณ. (2555). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2545). **การบริหารทรัพยากรบุคคลทางการศึกษา**. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ชัยณรงค์ วงศ์ธีรทรัพย์. (2557). **ถอดรหัสแนวคิด เพื่อชีวิตที่มีคุณค่า**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). **แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. วารสารบริหารศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 302-313.
- ชาญชัย อาจิมสมาจาร. (2545). **การบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ชาติ แจ่มนุช. (2545). **สอนอย่างไรให้คิดเป็น**. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: พับเนศพริ้นติ้งเซ็นเตอร์.
- ณัฐรญา พวงธรรม. (2553). **การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สมุทรปราการ.
- ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล. (2552). **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- ดิเรก พรลีมา. (2559). **ครูไทย 4.0 กระทรวงศึกษาธิการ**. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2563, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID>.
- ดิเรก วรรณเคียร. (2545). **การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ถวิล เกษสุพรรณ. (2552). **การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

- ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2550). **เทคนิคการบริหารการศึกษา**. ชัยภูมิ: สถาบันบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ชัยภูมิ.
- ทองพรรณ ปัญญาอุดมกุล. (2563). แนวทางการพัฒนาการใช้กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านนาอ้อม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. **คุรุสภาวิทยากร**, 1(1), 43-52.
- ทีศนา แหมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ทีศนา แหมมณี และพิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป. .
- ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2551). **รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ธนพร วีระเจริญกิจ. (2557). **การพัฒนารูปแบบการประเมินการสอนคิดของครูประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ธัญลักษณ์ ลิขชนด้า. (2544). **การคิดวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัยที่เล่นเกมการศึกษามีติสัมพันธ์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพ.
- ธัญวัลย์ เนียรศิริ. (2552). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงวิชาภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). **สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). **การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทราศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์แจ้งวัฒนะ.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2548). **ก้าวสู่ผู้บริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- นิพนธ์ กิनावงศ์. (2533). **หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนและนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิษณุโลก.

- นิพนธ์ กิनावงศ์. (2544). **หลักการบริหารการศึกษา**. พิษณุโลก: ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- บรรจง อมรชวีวิน. (2554). **สอนให้คิด (Thinking School)**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2541). **นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ: เนติพงษ์การพิมพ์.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2553). **การบริหารโครงการ**. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2524). **การปกครองเมืองพัทยา**. กรุงเทพฯ: สหายบล้อกการพิมพ์.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2541). **คิดเก่าสมองไว**. กรุงเทพฯ: โปรดคัพพ์.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2526). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2554). **หลักการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปรีชาดิ ชมชื่น. (2555). **รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาวិทยานิพนธ์ ค.ต., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.**
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปัญญา ทองนิล. (2553). **รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับนักศึกษาคณะเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ปาลีรัฐ มานะเลิศ. (2562). **การพัฒนาตัวบ่งชี้โรงเรียนแห่งการสอนคิดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- บุญญพัฒน์ สิงห์จารย์. (2564). **การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.
- บุญณัตต์ ไชยคำ. (2561). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ค.ต., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.

- พรรคักดิ์ สุจริตรักษ์. (2551). **ตัวบ่งชี้การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียน.**
วิทยานิพนธ์ ศษ.ด., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- พระมหากานต์ ชาวดร. (2548). **ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร.** วิทยานิพนธ์
ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2544). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพฯ: พิมพ์สุภา.
- พูลสุข หิงคานนท์. (2540). **การพัฒนาการจัดรูปแบบการจัดองค์การของวิทยาลัยพยาบาล
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการสุข.** วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.
- ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์. (2557). **คตินอกกรอบ : สอนและสร้างได้อย่างไร.** กรุงเทพฯ: วิทยาลัย
ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัณฑิรา สุปการ และอินทร์รักษ์, ป. (2558). **รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา
สำหรับศตวรรษที่ 21.** วิทยานิพนธ์ ป.ด., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ. .
- ภารดี อนันต์นาวี. (2551). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.** ชลบุรี: มนตรี
มิเกลกาไรชาบาล.
- มัทธริกา วิฑูรชาติ. (2551). **การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริม
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาเอกชนชั้นพื้นฐาน
ช่วงชั้นที่ 1-2 ในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ ป.ด., มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น,
กรุงเทพฯ.
- มาลี สืบกระแส. (2552). **การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษา.** วิทยานิพนธ์ ป.ด., มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- มุกดา อนุภานนท์. (2555). **การศึกษาพฤติกรรมการตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษาตาม การรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เยาวเรศ ตระกูลวีระยุทธ. (2558). **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขีดสมรรถนะสูง สังกัด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** วิทยานิพนธ์ ค.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- รัตนา กาญจนพันธุ์. (2554). **การบริหารสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์และ
สตีวดีโอ.

- รุสราญ อะหลี. (2552). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดขั้นสูงในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. (2546). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบช่วยเสริมศักยภาพ
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษพยาบาล.** วิทยานิพนธ์ ค.ด.,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2549). **การคิด.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เลิศดาว กลิ่นศรีสุข. (2550). **ความหมายของการบริหารการศึกษา.** สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม
2561, จาก <http://www.gotoknow.org/posts/403387> 25.
- วรชัย ภิรมย์. (2559). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูง
ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- วรรณชนก รอดใหญ่. (2561). **รูปแบบการพัฒนาสู่โรงเรียนสอนคิด.** วิทยานิพนธ์ กศ.ด.,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล. (2523). **งานบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียน
และการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: ชนิษฐการพิมพ์.
- วิจิตร ศรีสอ้าน และอวยชัย ชบา. (2548). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร.** สืบค้นเมื่อ
5 เมษายน 2563, จาก <http://members.thai.net/intira/articletheorymgr01.html>.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). **การถอดบทเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง.** กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา
(พิมพ์ครั้งที่ 8).** กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศราวุธ สุตะวงศ์. (2562). **สอนคิดตามแนวทาง Thinking School.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ศรีสุรางค์ ทีนะกุล. (2542). **การคิดและการตัดสินใจ.** กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). **ทฤษฎีการประเมิน (พิมพ์ครั้งที่ 5).** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศิริพงษ์ เคาภายน. (2548). **หลักการบริหารการศึกษา : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ
(พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ: บั๊คพอยท์.

- คิลป์ชัย อ่วงตระกูล. (2552). **การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนร่วม** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2544). **คู่มือการคิด**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สมคิด บางโม. (2548). **องค์การและการจัดการ** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- สมชัย จรรย์ไพบูลย์. (2555). **รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา** สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ ค.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- สมเดช สาวันดี. (2553). **การนำเสนอรูปแบบการบริหารการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา** ขั้นพื้นฐานต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- สมบุญรณ์ พรรณามพ. (2521). **หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: พิเศษการพิมพ์.
- สมยงค์ แก้วสุพรรณ. (2552). **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อ** **การประกันคุณภาพการศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สมศักดิ์ ดงเที่ยง. (2545). **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมาคมผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย. (2560). **การศึกษา** **ผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2551 – 2560** **“หนึ่งทศวรรษการถ่ายโอนสถานศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”**. กรุงเทพฯ: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- สมาน อัครภูมิ. (2537). **การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด**. วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- สมาน อัครภูมิ. (2547). **การบริหารงานในสถานศึกษา**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สายทิพย์ ยะฟู. (2556). **การพัฒนารูปแบบการประเมินหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สาโรจน์ ขอบจวนเดี่ยว. (2560). **กลยุทธ์การบริหารการประกันคุณภาพของวิทยาลัยเทคนิคสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **ปัญหาปฏิรูปการศึกษา : แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2558). **รายงานประจำปี 2558 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2552). **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (2551 - 2552)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **มาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค. .
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สุพจน์ หนองมีทรัพย์. (2559). **การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- สุภาพร จันทร์ดอกไม้. (2553). **การพัฒนาแบบวัดทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ ค.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุรพล พุ่มคำ. (2547). **การบริหารสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2549). **ครบเครื่องเรื่องการคิด**. กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2553). **ครบเครื่องเรื่องการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 12)**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). **โลกเปลี่ยน ไทยปรับ (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.
- หวน พิณรุฬห์. (2548). **การบริหารการศึกษา : นักบริหารมืออาชีพ**. นนทบุรี: พิณรุฬห์การพิมพ์.
- อรชร ปราชันท์. (2560). **รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- อรพิน สุภาวงศ์. (2565). **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนในยุคการศึกษา 4.0**. วิทยานิพนธ์ ค.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงราย.
- อร่าม วัฒนนะ. (2561). **รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด**. วิทยานิพนธ์ ค.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- อรุณ พรหมจรรย์. (2555). **การพัฒนาแบบภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ป.ด., มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- อุทุมพร จามรมาน. (2541). **การประกันคุณภาพระดับอุดมศึกษาตามเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย บุตรแสนคม. (2558). **การพัฒนาแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- Alkin, M. C. (1969). **Evaluation Theory Development**. Los Angeles: U.S.A.

- Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R. (2001). **A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives.**
New York: Addison Wesley Longman.
- Andreas, H. (2013). Understanding Systems Science: A Visual and Integrative Approach.
Systems Research and Behavioral Science, 30, 580–595.
- Angela, G. (2014). **The Environment Pollution in Terms of System Theory and Multicriterial Decision.** Romania: Department of Statistics and Econometrics the Bucharest Academy of Economic Studies, Romania.
- Bardo, J. W. and Hartman, J. J. (1982). **Principles of Urban Sociology: A Systematic Introduction.** New York: F.E. Peacock.
- Bedeian, A. G. (1993). **Management** (3rd ed.). Orlando: Harcourt Brace Javanavich College.
- Behan, K. and Holmes, D. (1990). **Understanding Information Technology : Text Reading and Cases** (2nd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice–Hall.
- Beyer, B. K. (1987). **Practice Strategies for Teaching of Thinking.** Boston: Allyn and Bacon.
- Boulding, K. E. and Bertalanffy, L. V. (1920). **General System Theory.** New York: George Braziller.
- Brown, W. B. and Moberg, B. J. (1980). **Organization Theory and Management: A Macro Approach.** New York: John Wiley & Sons.
- Bush, T. (1986). **Theories of Educational Management.** London: Harper and Row.
- Campbell, J. P. (1971). **Education Administration.** New York: University of Michigan.
- Cohen, N. J. (2001). **Language Impairment and Psychopathology in Infants, Children and Adolescents.** London: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (1994). **Research Design : Qualitative and Quantitative Approaches.** London: SAGE Publications.
- Dale, E. (1978). **Management : Theory and Practice** (4th ed). Tokyo: International Student Edition McGraw–Hill Kogakusha.
- Daniel, K., Robert, K. and James, T. (1960). **The Social Psychology of Organizations** (2nd ed.). New York: John Wiley.

- Dejon, W. L. (1978). **Principles of Management: Text & Cases**. Menlo Park, California: The Benjamin/Cummings Publishing Company.
- Eisner, E. (1976). Education Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Education Evaluation. **Journal of Aesthetic Education**, 39(2), 192–193.
- FitzGerald, J. and FitzGerald, A. F. (1987). **Fundamental of System Analysis: Using Structured Analysis and Design Techniques** (3rd ed.) New York: John Wiley & Sons.
- Fraenkel, J. R. (1980). **Helping Students Think and Value : Strategies for Teaching**. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice – Hall.
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw–Hill.
- Guilford, J. P. (1967). **The Nature of Human Intelligence**. New York: McGraw–Hill.
- Hartley, H. J. (1968). **Educational Planning–Programming–Budgeting**. A System Approach. New York: Prentice–Hall.
- Heitkemper, M. M. (2017). **Medical–surgical Nursing : Assessment and Management of Clinical Problems** (10th ed.). St. Louis, Missouri: Elsevier.
- Holder, B. J. and Matter, G. (2008). **The Innovative Organization**. Retrieved December 11, 2021, from <http://www.geocities.com/CollegePark/Library/1048/innova.html>.
- Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (2001). **Educational Administration : Theory, Research and Practice** (6th ed). New York: Mc Graw – Hill.
- Ivancevich, J. H. (1989). **Management: Principles and Functions** (4th ed.). Boston, MA: Richard D. Irwin.
- Ivancevich, J. M. (2003). **Human Resource Management**. New York: McGraw–Hill.
- Jayaswal, S. (1974). **Foundations of Educational Psychology** (2nd ed.). New Delhi: Arnold Heinemann.
- Joyce, B. R. and Well, M. (1985). **Models of Teaching** (6th ed.). Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Kast, F. E. and Rosenzweig, J. E. (1985). **Organization and Management: A Systems and Contingency Approach** (4th ed.). New York: McGraw–Hill.

- Keeves, P. J. (1988). **Education Research, Methodology and Management: An International handbook**. Oxford UK: Pergamon Press.
- Kimberly, J. R. (1979). Issues in the Creation of Organizations: Initiation Innovation and Institutionlization. **Academy of Management Journal**, 22, 1979, 437–457.
- Knapp, F. (2006). **A Whole–school Approach to the Teaching of Thinking Becoming a Thinking School**. Retrieved October 13, 2015, from <http://www.What is a 'Thinking School?>
- Koontz, H. (1978). **Essentials of Management** (4th ed.). Singapore: McGraw–Hill.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607–610.
- Krulid, S. and Rudnick, J. A. (1993). **Reasoning and Problem Solving: A Handbook for Elementary School Teachers**. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Leman, C. M. (1999). **Business Communication** (13th ed.). OH: South – Western.
- Luhman, N. (1984). **Soziale Systeme Grundriß Einer Allgemeinen Theorie**. Frankfurt a.M.: Suhrkamp Verlag.
- Lunenburg, F. C. and Ornstein, A. C. (2004). **Educational Administration Concepts and Practices**. New York: Thomson Learning.
- Marzano, R. J. (2001). **Designing a New Taxonomy of Educational Objective**. Thousand Oaks. California: Corwin.
- McFarland, D. E. (1974). **Management: Principles and Practice** (4th ed). New York: Macmillan Publishing.
- McGuinness, C. (1999). **Form Thinking Skill to Thinking Classroom : A Review and Evaluation of Approaches for Developing Pupils' Thinking**. Research Report No.115. Norwich: Her Majesty's Stationery Office.
- Midgley, G. (2003). **System Thinking**. London: Sage.
- Miller, E. J. and Rice, A. K. (1967). **Systems of Organization**. London: Tavistock.
- Modgil, C. and Modgil, S. (1984). **The Development of Thinking and Reasoning the Education of Young Children**. New York: Basil Blackwel.

- Philip, A. and Michael, S. (1994). **Really Raising Standards: Cognitive Intervention and Educational Achievement**. England, UK: Routledge.
- Piaget, J. (1964). **The Origins of Intelligence in Children**. New York: W.W. Norton & Company.
- Piaget, J. (2008). **The Psychology of Intelligences**. New Jersey: Little field Adam.
- Quellmalz, E. S. (1987). Developing Reasoning Skills. In Baron, J. B. and Sternberg, R. J. (Eds). **Teaching Thinking Skills: Theory and Practice** (pp. 86–105). New York: W.H. Freeman and Company.
- Reilly, D. E. and Oerman, M. H. (1999). **Behavioral Objectives: Evaluation in Nursing** (3rd ed.). New York: National League for Nursing.
- Robbins, S., Bergman, R. S. and Coulter, M. (2006). **Organization Behavior** (11th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Robbins, S. P. (1980). **The Administrative Process** (2nd ed.). New Jersey: Prentice – Hall.
- Robbins, S. P. (1997). **Organization Theory: Structure Design and Applications** (3rd ed.). Englewood Cliff: Prentice – Hall.
- Ruggiero, V. R. (1988). **Teaching Thinking Across the Curriculum**. New York: Harper & Row.
- Schoderbek, P. P. (1990). **Management System: Conceptual Consideration**. Boston, Ua: Richard. D Irwin.
- Scott, W. A. (1967). **Introduction to Psychology Research**. New York: Wiley and Son.
- Sehgal, V. M. and Bharucha–Reid, A. T. (1972). Fix Points of Contraction Mappings in Probabilistic Metric Space Math. **Systems Theory**, 7, 97–102.
- Sherwood, D. (2001). **Smart Things to Know about Innovation & Creativity**. Oxford: Capstone Publishing Limited.
- Smith, A. W. (1982). **Management System: Analysis and Application**. New York: Dryden.
- Smith, R. H. (1980). **Management: Making Organizations Perform**. New York: Macmillan.

- Smith, W. A. (1978). System concept, total. **Encyclopedia of Professional Management**, 1, 1130–1132.
- Steiner, S. E. (1988). **Educology**. Sydney: NSW.
- Summer, T. P. (2003). A path Analysis of a Model of the Antecedents and Consequences of Organization Commitment. **Human Relation**, 40(2).
- Terry, G. R. (1968). **Principles of Management** (5th ed.). Homewood Illinois: Richard D. Irwin.
- The Wallace Foundation. (2012). **The School Principal as Leader: Guiding Schools to Better Teaching and Learning**. New York: The Wallace Foundation.
- Timothy, P. G. and Kathy, M. (2016). **Leadership in Nursing Practice : Changing the Landscape of Health Care**. Burlington, Massachusetts: Jones & Bartlett Learning.
- Vandeleu, S. R., Ankiewicz, P. J., Swardt, A. E. and Gross, E. J. (2001). Indicators of Creativity in a Technology Class: A Case Study. **South African Journal of Education**, 21(4), 268–273.
- Von, B. L. (1968). **General System Theory**. New York: George Braziller.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา

UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. รศ.ดร.ชูชีพ พุทประเสริฐ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. ดร.ปรมิินทร์ อริเดช คณบดีคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. ผศ.ดร.ปณตนนท์ เถียรประกากุล ประธานสาขาหลักสูตรการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
4. ผศ.ดร.มนต์นภัส มโนการณ์ อาจารย์ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. ดร.ศักดา สวาทะนันท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

1. ดร.วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
กระทรวงศึกษาธิการ
2. ดร.เทอดชาติ ชัยพงษ์ ผู้อำนวยการ สำนักผู้อำนวยการ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน
3. ดร.สุวิทย์ มูลคำ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคิด
อดีต ผอ.สพป.นนทบุรี เขต1
4. ผอ.สุพจน์ จิตรพันธ์ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาระดับขั้น
ท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
5. ผอ.อดุลย์ ภูภัทรพงศ์ นายกสมาคมผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย
6. ดร.เกียรติคุณ จันแก่น ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
7. ดร.ศราวุธ สุตะวงศ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
8. รศ.ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
แห่งประเทศไทย
9. รศ.ดร.สุกัญญา แซ่ม้อย อาจารย์สาขาวิชาบริหารการศึกษา
ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. ผศ.ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง ประธานคณะกรรมการจัดการเรียนการสอน
ระดับบัณฑิตศึกษา ประจำวิชาเอกการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11. ผศ.ดร.ปณตนนท์ เถียรประภากุล ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ภาคผนวก ง แบบสังเคราะห์เอกสาร

<p>แบบสังเคราะห์เอกสาร เพื่อการศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนการสอนคิด ของสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด</p>
--

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.....
2.....
3.....

2. การคิดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.....
2.....
3.....

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.....
2.....
3.....

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการสอนคิด

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.....
2.....
3.....

5. แนวคิดเกี่ยวกับการทฤษฎีระบบ

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.....
2.....
3.....

6. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.....
2.....
3.....

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ศึกษา	สรุปผลการสังเคราะห์เอกสาร
1.....
2.....
3.....

ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ชื่อผู้วิจัย นางจุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จาริ

หลักสูตร การศึกษาคุศฎบัณฑิต

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

คณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวัลย์ อุ๋นกอง ประธาน
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัถ
ดร.วรรณกร พรประเสริฐ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ โดยให้
ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหาร
โรงเรียนสอนคิด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของท่านจะเป็นประโยชน์มากในการพัฒนา
รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ตอน จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด”

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เป็นอย่างยิ่ง
จึงขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จาริ

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

คำชี้แจง โปรดเขียนรายละเอียดสถานภาพของท่าน

- 1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ.....
- 1.2 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....
- 1.3 สถานที่ทำงาน.....
- 1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด () ปริญญาตรี สาขา.....
 () ปริญญาโท สาขา.....
 () ปริญญาเอก สาขา.....
- 1.5 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน.....ปี
- 1.6 เบอร์โทรศัพท์/e-mail.....
- 1.7 ความเกี่ยวข้องกับภาระงานโรงเรียนสอนคิด
 - ผู้บริหารสถานศึกษา
 - ผู้รับผิดชอบ/หัวหน้างาน
 - ผู้ประสานงาน
 - อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด”

คำชี้แจง โปรดให้คำตอบหรือข้อเสนอได้ตามที่ท่านต้องการ

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ด้านหลักการที่ใช้ในการบริหารโรงเรียนสอนคิด

โรงเรียนของท่านบริหารโดยมีหลักการอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านวัตถุประสงค์ในการบริหารโรงเรียนสอนคิด

โรงเรียนของท่านบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้านระบบบริหารโรงเรียน

โรงเรียนของท่านมีระบบงานและกลไกในการบริหารโรงเรียนสอนคิดเป็นอย่างไร

3.1 บริบทของโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ปัจจัยนำเข้า (บุคลากร/องค์คณะบุคคล งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวก)

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 กระบวนการ (การนำองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นนักเรียน และผู้ปกครอง การมุ่งเน้นครูและบุคลากร การบริหารจัดการที่ดี การจัดการสารสนเทศ และการจัดการความรู้)

.....

.....

.....

.....

.....

3.4 ผลผลิต (ด้านสถานศึกษา ด้านครูและบุคลากร ด้านนักเรียน)

.....

.....

.....

.....

.....

3.5 ผลลัพธ์

.....

.....

.....

.....

.....

4. ด้านรูปแบบการบริหารโรงเรียนการสอนคิด

โรงเรียนมีและใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดเป็นอย่างไร ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าปัจจัยความสำเร็จ (Key Success factors) ที่สนับสนุนให้การบริหารโรงเรียน
สอนคิดประสบผลสำเร็จ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

6. แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารโรงเรียนสอนคิดเป็นอย่างไร

6.1 ก่อนการดำเนินงาน (การวางแผน)

.....

.....

.....

.....

6.2 ระหว่างการดำเนินงาน (ด้านการจัดองค์กร ด้านการประสานงาน ด้านการ
นิเทศติดตาม)

.....

.....

.....

.....

6.3 หลังดำเนินการ (การประเมินผล)

.....

.....

.....

.....

7. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนสอนคิดมีอะไรบ้าง

7.1 การพัฒนาหลักสูตร

.....

.....

.....

7.2 การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้

.....

.....

.....

7.3 การประเมินผลการเรียน

.....

.....

.....

7.4 การพัฒนาสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยี

.....

.....

.....

7.5 การนิเทศการศึกษา

.....

.....

.....

8. ด้านปัญหาและอุปสรรค

ท่านคิดว่าจุดที่ควรระวังในการดำเนินงานโรงเรียนสอนคิดมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

9. ด้านความต้องการ

โรงเรียนของท่านมีความต้องการอยากจะทำอะไรต่อไปอีก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ

.....

.....

.....

.....

.....

10. ข้อเสนอแนะในการบริหารโรงเรียนการสอนคิด (เพิ่มเติม) จากข้อมูลที่ให้มาแล้ว

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
(.....)

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 088 252 9011

ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบและประสิทธิผล ของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ คือ ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนส่งเสริมการสอนคิดจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice)

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนการสอนคิด เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

3. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นขององค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

4. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น โดยข้อมูลที่ได้ทุกท่านตอบจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของท่าน ขอให้ท่านได้โปรดกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบและตรงกับสภาพความเป็นจริงทุกข้อ เพื่อผลการวิจัยครั้งนี้จะได้นำไปวิเคราะห์เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางจุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับท่าน โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ()

หน้าข้อความ ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาในประเด็น ดังนี้

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 30 ปี

() 31-40 ปี

() 41-50 ปี

() 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโท

() ปริญญาเอก

() อื่น ๆ ระบุ.....

4. ประสบการณ์ในการสอน

() ไม่เกิน 5 ปี

() 6-10 ปี

() 11-15 ปี

() 15 ปีขึ้นไป

5. ระดับชั้นที่สอน

() ปฐมวัย

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย

6. รับผิดชอบสาระวิชา/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

() ภาษาไทย

() คณิตศาสตร์

() วิทยาศาสตร์

() สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

() สุขศึกษาและพลศึกษา

() ศิลปะ

() การงานอาชีพและเทคโนโลยี

() ภาษาต่างประเทศ.....

() กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

() อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นแต่ละรายการประเมินที่ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เป็นองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ					
0. สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเรียน การสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างชัดเจน	✓				

จากตัวอย่างแสดงว่า

ข้อที่ 0 ท่านทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องระดับความคิดเห็น 5 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด องค์ประกอบที่ 1 หลักการ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างชัดเจน ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ					
1. สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายการศึกษาที่ชัดเจน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการคิดอย่างชัดเจน					
2. สถานศึกษามีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ที่ชัดเจนท้าทายมีความเป็นไปได้					
3. สถานศึกษามีแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่เน้นกระบวนการ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการบูรณาการสามารถเรียนรู้ได้ทั้งภายในห้องเรียนและนอก ห้องเรียน					
4. สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด มุ่งที่จะสร้าง โรงเรียนที่บุคลากรทุกคนใช้ความคิดอย่างรอบคอบต่อทุกสิ่ง ที่เกิดขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนและครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสะท้อนกลับ					
5. สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการศึกษาที่สนับสนุนให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องนำเทคนิควิธีการสอนคิดไปใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียน เพื่อการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์					
6. สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดและวางระบบ การบริหารงานที่ชัดเจนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง					
7. สถานศึกษามีการจัดทำแผนตามเป้าหมาย โดยกำหนด แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และประเมินผล ในการส่งเสริมทักษะการคิด					

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
8. สถานศึกษามีการบริหารจัดการภายในเชิงระบบ (System Theory) ที่เน้นกระบวนการ (Processes) สามารถคิดเชิงระบบ สะท้อนความคิดได้อย่างมีลำดับขั้นตอน มีระเบียบวิธีการคิด ที่มีรูปแบบและหลักการและสามารถถ่ายทอดความคิดได้อย่างเป็นรูปธรรม					
9. สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด					
10. สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางการพัฒนาหรือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการเป็นโรงเรียนการสอนคิด และเป็นแบบอย่างสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้					
องค์ประกอบที่ 3 ระบบและกลไก					
11. สถานศึกษามีการจัดโครงสร้างการบริหาร งานวิชาการ มีการวางแผนขนาดของงานวิชาการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและชัดเจน ในการสร้างทางเลือกให้นักเรียนเรียนอย่างหลากหลาย รองรับความถนัด ความสนใจ ความต้องการของนักเรียน อย่างเพียงพอ					
12. สถานศึกษามีกระบวนการดำเนินงานตามนโยบายในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยวางกลยุทธ์ ในการที่จะนำมาพัฒนาทักษะการคิดที่มีความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงตัวชีวิตเข้ากับวิสัยทัศน์พันธกิจ และแผนพัฒนาการศึกษา					
13. สถานศึกษามีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินการ ในการประเมินผลการจัดการศึกษา แล้วนำผลการประเมิน ที่ได้มาทบทวนจัดลำดับความสำคัญ พิจารณาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขเพื่อนำไปวางแผนใหม่ กำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนา ในครั้งต่อไปตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ได้อย่างเหมาะสม					

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
14. สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีการสำรวจความต้องการ เพิ่มทักษะการคิดและกระบวนการเรียนรู้ และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับพลวัตที่จะเกิดในอนาคตและตรงความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น					
15. หลักสูตรสถานศึกษามีการวัดผลประเมินผลที่ส่งเสริมทักษะการคิดเน้นการเชื่อมโยงการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
16. สถานศึกษามีวัฒนธรรมองค์กร เน้นรูปแบบ Active Learning ผ่านกระบวนการ Thinking School ที่ทุกคนมุ่งมั่น กระตือรือร้นต่อการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ มีค่านิยมและแนวทางปฏิบัติของบุคลากรในสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์					
17. ผู้บริหารเปิดใจ รับฟังความคิดเห็น สามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยความเต็มใจ					
18. ผู้บริหารมีการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่บุคลากร และเป็นแรงกระตุ้นในการทำงานอย่างมีความสุข					
19. ผู้บริหารมีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่มีความหลากหลายเหมาะสม ทันสมัยและให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ชัดเจนพร้อมใช้งาน					
20. ผู้บริหารมีความรับผิดชอบสูงในทุกสถานการณ์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถมองอนาคตได้อย่างถูกต้องและแก้ปัญหาได้ตรงจุด					
21. ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร มีการอบรมพัฒนาครูเกี่ยวกับการส่งเสริมการคิดอย่างต่อเนื่อง นิเทศ กำกับติดตามการนำผลการอบรมพัฒนาไปใช้					

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
22. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการเรียนรู้นิวเทค กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู					
23. ผู้บริหารมีความสามารถผลักดันวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ขององค์กร นำมาสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง					
24. ผู้บริหารมีทักษะในการนำหลักการบริหาร ความคิดสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเต็มที่					
25. ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรมสามารถบริหารงานบนพื้นฐานของความพอดีและมีการใช้ภาวะผู้นำในการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเพื่อให้สามารถบรรลุศักยภาพของตนเองได้					
26. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีพฤติกรรมในการบริหารที่มีหลักการ มีความสามารถบริหารทีมงานที่ร่วมมือร่วมแรงกันดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร สร้างแนวคิดในการบริหารเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้					
27. ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูและนักเรียน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ และส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน					
28. ผู้บริหารมีวิธีการปรับทัศนคติ มุมมอง และแนวคิดการสอนของครูที่เน้นวิธีพัฒนาการคิดของผู้เรียน ทำให้บุคลากรมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน					
29. ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พัฒนาตนเองในการสอนคิด					
30. ผู้บริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวิชาการเพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน					
31. ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
32. ผู้บริหารมีการสร้างทีมงานขับเคลื่อนกระบวนการสอนคิดของสถานศึกษาเพื่อสร้างจุดแข็งของแนวทางโรงเรียนสอนคิด					

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
33. ผู้บริหารมีการวางแผนการนิเทศ และมีปฏิทินการนิเทศอย่างชัดเจน โดยอาศัยหลักการนิเทศแบบกัลยาณมิตร					
34. ผู้บริหารมีการแนะนำ และร่วมช่วยเหลือครูในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการสอนของครู					
35. ผู้บริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นำผลการนิเทศไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ					
36. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ และแสดงความคิดเห็นในการนิเทศเพื่อให้เกิดความหลากหลาย					
37. ผู้บริหารมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการนิเทศ					
38. ผู้บริหารมีวิธีการและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลาย เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง					
39. ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปออกแบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ					
40. ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยนำผลการวิเคราะห์ผู้เรียน และวิเคราะห์หลักสูตรมาออกแบบการเรียนรู้ที่สะท้อนกระบวนการคิดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติของสาระการเรียนรู้					
41. ครูมีกระบวนการสอนไม่มุ่งเน้นเนื้อหา โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดแทนการเรียนเพื่อท่องจำเนื้อหา					
42. ครูมีการวางแผนการสอนในรูปแบบที่สถานศึกษากำหนดตามแนวทางโรงเรียนการสอนคิด					
43. ครูมีการสอนเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างหลากหลาย					

องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
44. ครูมีการออกแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือสอนคิด เช่น การคิดแบบ PMI OPV การคิดแบบหมวก 6 ใบ (Six Thinking Hats)					
45. ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ส่งเสริมพัฒนา นักเรียนตามศักยภาพตัวตนของนักเรียนอย่างแท้จริง					
46. ครูใช้เทคนิควิธีการสอน เทคนิควิธีการวัดผลประเมินผล ที่หลากหลายตามสภาพจริง และตามความแตกต่างระหว่างบุคคล					
47. ครูมีทักษะในการใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้นักเรียนคิด ตอบคำถามด้วยมุมมองที่หลากหลาย เชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์ สู่เรื่องอื่นได้					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน แต่ละรายการประเมินที่ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับมาก
- 3 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เป็นประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

ประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านคุณภาพผู้เรียน					
0. ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้นหรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคลความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา	✓				

จากตัวอย่างแสดงว่า

ข้อที่ 0 ท่านทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องระดับความคิดเห็น 5 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด ด้านผู้เรียน ในประเด็น ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้นหรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคลความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา เป็นประสิทธิผลของโรงเรียนจากรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในระดับมากที่สุด

ประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านคุณภาพผู้เรียน					
1. ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้นหรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล ความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา					
2. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา					
3. ผู้เรียนรู้จักวิธีการหาข้อมูล มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมปลอดภัยมีประสิทธิภาพหรือตามศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละบุคคล					
4. ผู้เรียนมีความสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบ และมีการคิดแบบองค์รวม					
5. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด จำแนก แยกแยะ ไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ					
6. ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล					
7. ผู้เรียนพัฒนาการคิดตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพอย่างต่อเนื่องทุกที่ทุกเวลา					
8. ผู้เรียนมีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตัวเอง และการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นแนวความคิด โครงการ ใครงาน ชิ้นงาน ผลผลิต นวัตกรรม					

ประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
9. ผู้เรียนสามารถประเมินระดับความรู้และสามารถวางแผนขั้นตอน รวมถึงวิธีการเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองได้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง อยู่ตลอดเวลา					
10. ผู้เรียนเกิดความรู้และเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา มากกว่าการท่องจำ แต่บทเรียน มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ และคิดได้ตลอดเวลา มีความพึงพอใจต่อการคิด สนุกกับการถามและการหาคำตอบด้วยตนเองผ่านเครื่องมือการคิด และมีความสุขในห้องเรียนและการมาโรงเรียน					
11. ผู้เรียนมีการจัดระเบียบความคิด ใช้เหตุและผลในการอ้างอิงแนวคิด					
12. ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างฐานความรู้ด้วยตนเอง รวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและนำมาวิเคราะห์เองได้ โดยไม่พึ่งพาเพียงตำราในห้องเรียนอีกต่อไป สรุปความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดูได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
13. ผู้เรียนมีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด					
14. ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผนการทำงาน ดำเนินงานตามแผนอย่างรอบคอบ เอาใจใส่ มานะ พากเพียร มีการตรวจสอบทบทวน การทำงานเป็นระยะ ๆ งานที่ดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ที่กำหนดจนสำเร็จอย่างมีคุณภาพ					
ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ					
15. สถานศึกษากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไว้อย่างชัดเจน และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย					

ประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
16. สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลและของต้นสังกัด					
17. สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์					
18. สถานศึกษามีการบริหารทรัพยากรภายในและสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา					
19. สถานศึกษาจัดรูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรที่มีการจัดประสบการณ์ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
20. สถานศึกษามีการจัดการข้อมูลสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน					
21. สถานศึกษามีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษากำหนดแผนไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา					
22. สถานศึกษามีการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง					
23. สถานศึกษามีการบริหารและพัฒนาบุคลากรของทางโรงเรียนนำไปสู่การสร้างโรงเรียนการสอนคิด					
24. สถานศึกษามีเป้าหมายในเรื่องของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน มีความไว้วางใจในการบริหารของโรงเรียน					
25. สถานศึกษามีระบบการนิเทศภายใน และนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง					
26. สถานศึกษานำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน					
27. สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน					

ประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
28. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม ส่งเสริม และตอบสนอง ความสามารถพิเศษ และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ					
29. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม ส่งเสริม และตอบสนอง ความสามารถทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน					
30. สถานศึกษาจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมทั้งในและนอก ชั้นเรียนที่ดึงดูดความสนใจสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ของ ผู้เรียน					
31. สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการ ของนักเรียนอย่างเหมาะสม					
ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
32. สถานศึกษาสามารถจัดระบบการบริหารโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี หรือผลงานวิจัยที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาโดย เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย					
33. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำและนำหลักสูตรที่บูรณาการ สอนคิดมาใช้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา					
34. สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับขั้นตอนได้ถูกต้องตามรูปแบบการสอนที่ออกแบบไว้					
35. สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนคิด วางแผน กำกับ ควบคุมและตรวจประเมินการคิดของตนเองอย่าง สม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และเป็นระบบ					
36. สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองจากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นการสืบค้น คัดกรอง เรียบเรียง สรุป และประเมินข้อมูลสารสนเทศที่สืบค้นอย่างเป็นระบบ					
37. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ ผู้เรียนได้คิดได้ประสบการณ์ใหม่และนำไปสร้างองค์ความรู้ด้วย ตนเอง					

ประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนสอนคิด	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
38. สถานศึกษาจัดประสบการณ์และออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นการคิดได้หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
39. สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการแสดงออก แสดงความคิดเห็น สรุปลองค์ความรู้ นำเสนอผลงานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
40. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เกิดเจตคติที่ดี มีความพึงพอใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข					
41. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้					
42. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ					
43. ครูมีการใช้การวัดและประเมินผลด้านความสามารถทางการคิดของผู้เรียนที่เชื่อถือได้					
44. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ (PLC) และประสบการณ์ รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้					
45. สถานศึกษาส่งเสริมการทำชิ้นงานนักเรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจจากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ สรุปลองค์ความรู้ของตนเอง					
46. สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการสอนคิดทั้งในและนอกสถานศึกษา					

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สำหรับการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสม

แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมและความเหมาะสม

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด

ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด

ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

The Development of a Management Model for the Thinking School under the
Provincial Administrative Organization

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวัลย์ อุ๋นกอง

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัถ

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ดร.วรรณนากร พรประเสริฐ

ชื่อผู้วิจัย

นางจุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จारी

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต

วิทยาลัยการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

โทรศัพท์: 088-2529011

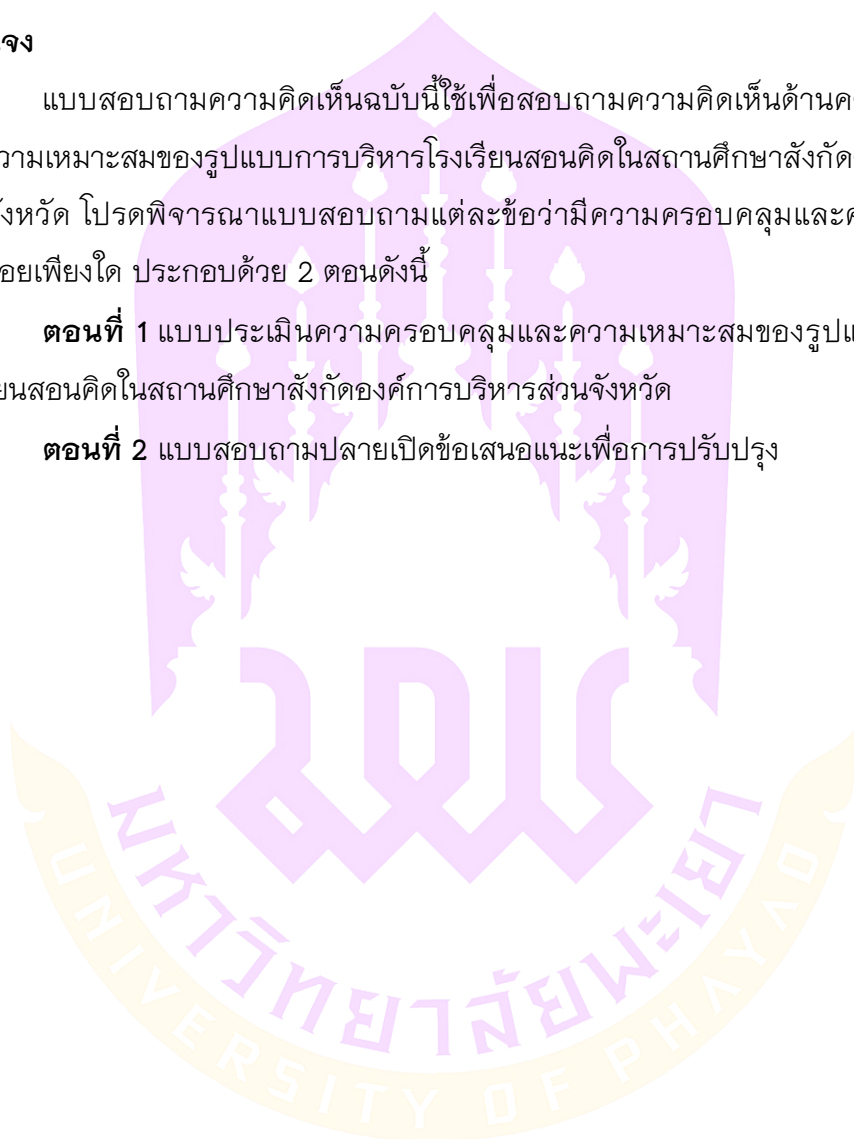
แบบประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสม
การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

คำชี้แจง

แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ใช้เพื่อสอบถามความคิดเห็นด้านความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โปรดพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อว่ามีความครอบคลุมและความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปลายเปิดข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

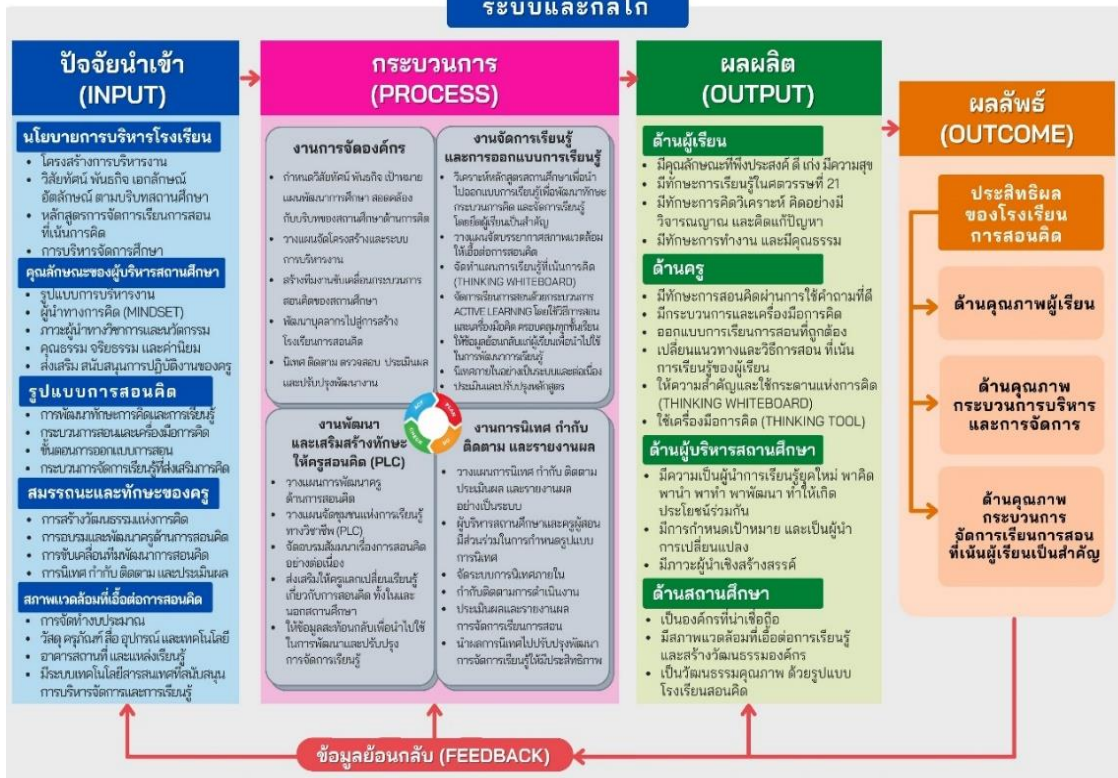
หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด สนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการสอนคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีการพัฒนาทักษะเทคนิควิธีการสอนอย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านความคิดที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การบริหารโรงเรียนสอนคิดมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีทักษะและกระบวนการคิด

ระบบและกลไก

ตอนที่ 1 แบบประเมินความครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียน
สอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความครอบคลุมและความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบ
การบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนี้

- 5 หมายถึง รูปแบบมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง รูปแบบมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับ มาก
- 3 หมายถึง รูปแบบมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง รูปแบบมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง รูปแบบมีความครอบคลุม/ความเหมาะสมในระดับ น้อยที่สุด

ตัวอย่างเช่น

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิด
ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ละรายการมีความครอบคลุมและความ
เหมาะสมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามความคิดเห็นของท่าน

องค์ประกอบ 1 หลักการของรูปแบบ

รายงาน	ประเมินความครอบคลุม					ประเมินความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. หลักการของรูปแบบ		✓					✓			

คำอธิบาย คำตอบ ✓ ในช่องหมายเลข 4 แสดงว่า ผู้ตอบมีความเห็นว่า หลักการ
ของรูปแบบ มีความครอบคลุมและความเหมาะสมในระดับ มาก

รายการประเมิน	ความครอบคลุม					ความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ										
3.5 ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)										
ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกระบวนการดำเนินงาน										

ภาคผนวก ซ แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้

แบบประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีต่อความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อต่อการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

3. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยข้อมูลที่ทุกท่านตอบจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของท่าน ขอให้ท่านได้โปรดกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบและตรงกับสภาพความเป็นจริงทุกข้อ เพื่อผลการวิจัยครั้งนี้จะได้มีความสมบูรณ์และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้มา ณ โอกาสนี้

นางจุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จาริ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับท่าน โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ()
หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาในประเด็น ดังนี้

1. เพศ

- () ชาย () หญิง

2. อายุ

- () ต่ำกว่า 30 ปี () 31-40 ปี
() 41-50 ปี () 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- ()ปริญญาตรี ()ปริญญาโท
()ปริญญาเอก ()อื่น ๆ ระบุ.....

4. ประสบการณ์ในการบริหาร

- () ไม่เกิน 5 ปี () 6-10 ปี
() 11-15 ปี () 15 ปีขึ้นไป

5. ขนาดโรงเรียน

- () ขนาดเล็ก () ขนาดกลาง
() ขนาดใหญ่ () ขนาดใหญ่พิเศษ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน เพียงข้อละหนึ่งเครื่องหมายเท่านั้น โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ประเด็นพิจารณาการตอบแบบประเมิน 2 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 ความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้ หมายถึง สอบถามความเป็นประโยชน์ว่ารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 ความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้ หมายถึง สอบถามความเป็นไปได้ว่ารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนการสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มากน้อยเพียงใด

ความหมายของระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปใช้

5 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ความเป็นประโยชน์/ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ความเป็นประโยชน์					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3.3 ผลผลิต (Output)										
1) ด้านผู้เรียน										
2) ด้านครู										
3) ด้านบริหารสถานศึกษา										
4) ด้านสถานศึกษา										
3.4 ผลลัพธ์ (Outcome)										
1) ด้านคุณภาพผู้เรียน										
2) ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ										
3) ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ										
3.5 ด้านข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)										
ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกระบวนการดำเนินงาน										

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
 ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สำหรับการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ฅ ภาพการสนทนากลุ่ม

ภาพการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วัน จันทร์ ที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564

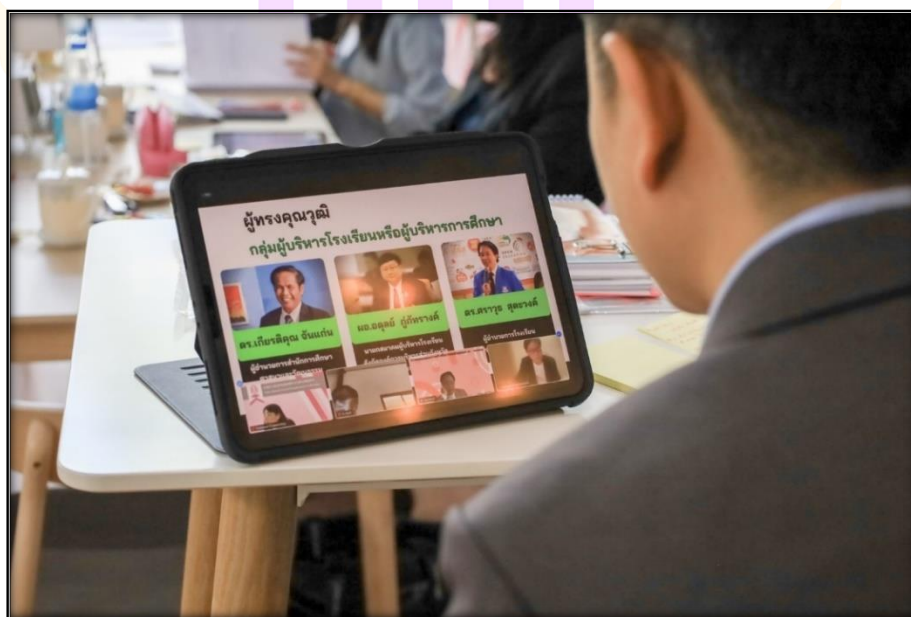
ณ ร้าน Le Paradis Café : สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Application Zoom

ภาพการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วัน จันทร์ ที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564

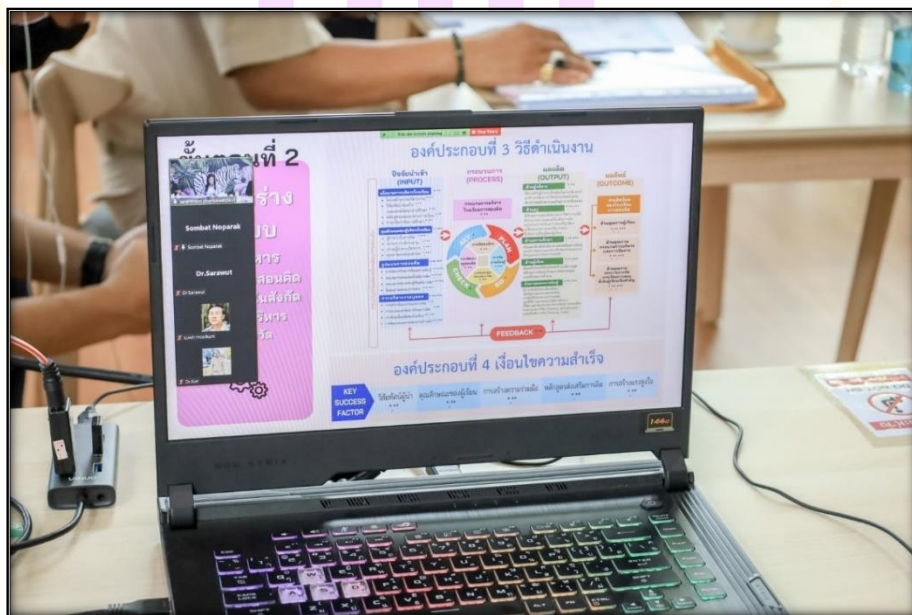
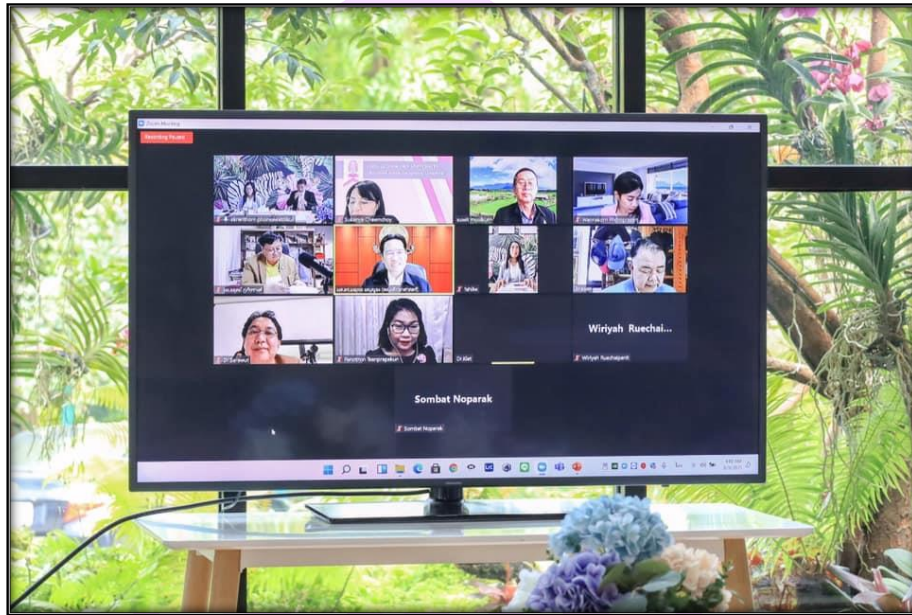
ณ ร้าน Le Paradis Café : สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Application Zoom

ภาพการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วัน จันทร์ ที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564

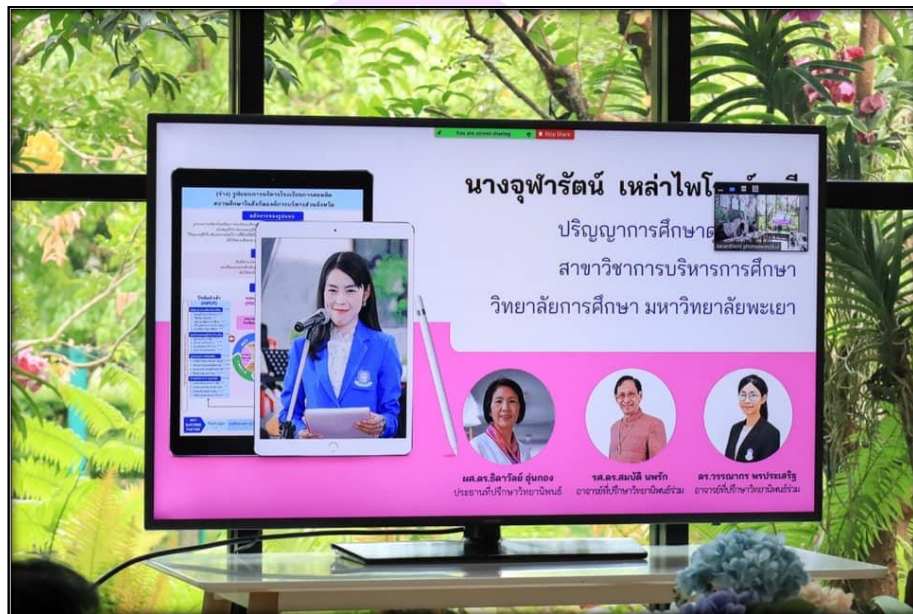
ณ ร้าน Le Paradis Café : สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Application Zoom

ภาพการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วัน จันทร์ ที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564

ณ ร้าน Le Paradis Café : สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Application Zoom

ภาพการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

วัน จันทร์ ที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564

ณ ร้าน Le Paradis Café : สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย
และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Application Zoom

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี
วัน เดือน ปี เกิด	7 กุมภาพันธ์ 2526
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์
วุฒิการศึกษา	ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย
ที่อยู่ปัจจุบัน	1054/2 ถนนสนามบิน ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000
ผลงานตีพิมพ์	จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสารรัชต์ภาคย์ Rajapark Journal ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 16(48). จุฬารัตน์ เหล่าไพโรจน์จารี. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสอนคิดในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสารปัญญา, 30(2).

